

MİLLET MECLİSİ

TUTANAK DERGİSİ

58 nci Birleşim

10 . 3 . 1972 Cuma

İÇİNDEKİLER

	Sayfa		Sayfa
I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	103:105	VI. — SORULAR VE CEVAPLAR	189
II. — GELEN KAĞITLAR	105	A) YAZILI SORULAR VE CEVAP-	
III. — YOKLAMA	106	LARI	189
VI. — BAŞKANLIK DİVANININ GE-		1. — Afyon Karahisar Milletvekili	
NEL KURULA SUNUŞLARI	106	Hamdi Hamamcioğlu'nun, 6187 sayılı Ka-	
1. — Millî Savunma Bakanı Ferid Me-		rarnamenin uygulanmasına dair Başba-	
len'in, Askerî Yargıtay kanun tasarısı ile		kandan soru önergesi ve Enerji ve Tabii	
Askerî Hâkimler kanun tasarısının, Aske-		Kaynaklar Bakanı Nezih Devres'in yazılı	
rî Yüksek İdare Mahkemesi kanun tassa-		cevabı (7/317)	189
risını incelemek üzere kurulmuş bulunan		2. — Gaziantep Milletvekili Şinasi Ço-	
74 numaralı Geçici Komisyonunda görüşül-		lakoğlu'nun, Etibank Genel Müdürlüğün-	
mesine dair önergesi. (1/613, 1/614, 4/270)	106	ce veya bağlı kuruluşlarınca verilen rek-	
2. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul		lamlara ve alınan personele dair soru öner-	
Üyesi Rifat Öztürkçine'nin, 2/291 esas nu-		gesi ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Baka-	
maralı teklifini geri aldığına dair önerge-		nı Nezih Devres'in yazılı cevabı (7/617)	190:
si. (2/291, 4/269)	106		193
V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER	107	3. — Uşak Milletvekili Âdil Turan'ın,	
1. — Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hü-		son günlerde tutuklanan ve gözaltına	
seyin İnan'ın ölüm cezalarına çarptırıl-		alınan öğretmenlere dair soru önergesi, ve	
masına dair Başbakanlık tezkeresi ve Ada-		Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı	
let Komisyonu raporu (3/744) (S. Sayısı :		(7/621)	193:194
509)	107:188,226:233	4. — Antalya Milletvekili İhsan Ata-	
		öv'ün, Nihat Erim Hükümeti kuruluşun-	
		dan bugüne kadar tayin ve nakledilen	
		Devlet personeline dair soru önergesi, ve	

Sayfa

Sayfa

Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı
(7/670) 194:195

5. — Amasya Milletvekili Vehbi Meşhur'un, Amasya Elma Tarım Satış Kooperatifinin borçlanma sebebine dair soru önergesi ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/719) 195:196

6. — Amasya Milletvekili Vehbi Meşhur'un, Amasya iline bağlı köy arazilerinin sulanır hale getirilmesine dair soru önergesi, ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Nezih Devres ile, Köy İşleri Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevapları (7/732) 196:203

7. — Afyon Karahisar Milletvekili Süleyman Mutlu'nun, Dazkırı Kaymakamı Şefik Kalkal'ın yolsuzluğu hakkındaki tahkikata dair yazılı soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/746) 203:204

8. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, 1972 yılı Bütçesinin açıklık olarak kapanması için düşünülen tedbirlere dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim ile, Maliye Bakanı Sait Naci Ergin'in yazılı cevapları (7/756) 204:206

9. — Afyon Milletvekili Süleyman Mutlu'nun, Afyon ili İhsaniye ilçesi istasyonuna 20 tonluk bir kantarın monte edilip edilmeyeceğine dair yazılı soru önergesi, ve Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mesut Erez'in yazılı cevabı (7/765) 206:207

10. — Afyon Milletvekili Süleyman Mutlu'nun, Afyon ili Dazkırı ilçesinin A. Yenice köyüne içme suyu getirilmesine dair soru önergesi, ve Köy İşleri Bakanı Necmi Sönmez'in yazılı cevabı (7/767) 207:208

11. — Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, 1971-1972 ders yılı içinde açılan ilk, orta ve lise okulları ile bu okullara alınan öğrenci miktarına dair soru önergesi, ve Milli Eğitim Bakanı İsmail Arar'ın yazılı cevabı (7/774) 208:213

12. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Enerji ve Tabii Kaynaklar ile ilgili reformlara dair soru önergesi ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/777) 213:214

13. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, görevini kötüye kullanmak iddiasıyla

yargılanmakta olan Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürünün, bu görevinden el çektilirmeyiş nedenine dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/780) 214:215

14. — Zonguldak Milletvekili Ahmet Güner'in, Zonguldak - Karabük motorlu tren seferlerindeki izdihamın önlenmesine dair soru önergesi, ve Ulaştırma Bakanı Rıfki Danışman'ın yazılı cevabı (7/792) 215:217

15. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Hindistan ile Pakistan arasındaki ihtilâf sebebiyle Hükümetin izleyeceği politika hakkında parlamentoya bilgi verilmesinin düşünülüp düşünülmediğine dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/796) 217:218

16. — Balıkesir Milletvekili Mevlüt Yılmaz'ın, Hac mevsimi dolayısıyla vatan-daşlarımızın Hacca gitmelerine izin verilip verilmeyeceğine dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/802) 218:219

17. — İstanbul Milletvekili Bahir Ersoy'un, Yeni Ortam adlı derginin kapatılış nedenlerine dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/805) 219:220

18. — Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, Cumhurbaşkanımızın 22. 12. 1971 tarihli Milliyet Gazetesine vermiş olduğu demecine dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/806) 220:221

19. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Ankara - İstanbul demiryolu ile karayolunun ne zaman çift yol gidiş - geliş yapılacağına dair soru önergesi, ve Ulaştırma Bakanı Rıfki Danışman ile, Bayındırlık Bakanı Mukadder Öztekin'in yazılı cevapları (7/809) 221:222

20. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, küçük köylerin, büyük tarım işletmeleri çevresinde birleştirilmelerinin düşünülüp düşünülmediğine dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim ile, Köy İşleri Bakanı Necmi Sönmez'in yazılı cevapları (7/812) 222:224

Sayfa

Sayfa

21. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Doğu'da uygulanan «Sosyalizasyon» denemesine dair soru önergesi, ve Sağlık

ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/816)

224:225

I. - GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birleşik Toplantının uzaması sebebiyle çalışma süresi dolmuş bulunduğundan ;

10 Mart 1972 Cuma günü saat 15,00'te toplanılmak üzere, Birleşme saat 19,05'te son verildi.

Başkan

Başkanvekili

Fikret Turhangil

Kâtip

Sivas

Enver Akova

Kâtip

Kayseri

Şevket Doğan

SORULAR

Sözlü sorular

1. — Ankara Milletvekili Osman Soğukpınar'ın, Kayseri Yol - İş Sendikası Genel Başkanının karakolda işkenceye tabi tutulduğu iddiasına dair sözlü soru önergesi, İçişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (6/222)

2. — İstanbul Milletvekili İlhan Darendeli-oğlu'nun, bazı Danıştay ve Yargıtay üyelerinin idam cezalarının kaldırılması için imza verdikleri hakkında bazı gazetelerin iddialarına dair sözlü soru önergesi, Adalet Bakanlığına gönderilmiştir. (6/223)

Yazılı sorular

1. — İstanbul Milletvekili Hasan Türkay'ın, Afyon Karahisar, Bingöl, Burdur, Denizli, Elâzığ, Kütahya, Maraş, Van ve Gaziantep illerimizde grev ve lokavt hareketlerinin yasaklanma kararının ne zamana kadar devam edeceğine dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/985)

2. — Sinop Milletvekili Hilmi İsgüzar'ın, Güneş Matbaacılık T. A. Ş.'nin durumuna dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/986)

3. — Sivas Milletvekili Hüseyin Çınar'ın, Sivas - Şarkışla ilçesi Akçakışla Bucağı Jandarma Karakolu Komutanının köylü vatandaşlarımıza kanun dışı muamele yaptığı iddiasına dair yazılı soru önergesi, İçişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (7/987)

4. — Sinop Milletvekili Hilmi İsgüzar'ın, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlanırken geri kalmış bölgelere yapılacak yatırımların artırılıp artırılmayacağına dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/988)

5. — Ankara Milletvekili Suna Tural'ın, Etimesgut, Kayseri ve Eskişehir uçak fabrikalarına dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/989)

6. — Sivas Milletvekili Enver Akova'nın, Batı Berlin'de faaliyet gösteren Türk - Danış'e dair yazılı soru önergesi, Dışişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (7/990)

7. — Sivas Milletvekili Enver Akova'nın, vali tarafından görevinden alındığı, hakkında soruşturma açıldığı ve mahkemeye sevk edildiği iddia olunan Sivas Atatürk ilkokulu öğretmenine dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/991)

8. — Zonguldak Milletvekili Ahmet Güner'in, Zonguldak Ticaret Lisesi Müdürünün kanunsuz tasarruflarına dair yazılı soru önergesi, Millî Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (7/992)

9. — Sinop Milletvekili Hilmi İsgüzar'ın, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç'ın görevinin uzatılma nedenine dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/993)

10. — Ankara Milletvekili Suna Tural'ın, Bulgaristan'daki Türkleri imha ve Bulgarlaştır-

ma hedefi güdüldüğü hakkında bir gazetenin haberine dair yazılı soru önergesi, Dışişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (7/994)

11. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, 1970 ve 1971 mali yılı bütçelerinde tahmin edilen gelir ve gider ile gerçekleşen gelir ve gider miktarına dair yazılı soru önergesi, Maliye Bakanlığına gönderilmiştir. (7/995)

12. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Antalya ilinde son bir sene içinde kendi arzusu dışında yeri değiştirilen ilkökul öğretmeni sayısına dair yazılı soru önergesi, Milli Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (7/996)

13. — Mardin Milletvekili Esat Kemal Aybar'ın, Maden Kanununun yürürlüğe girdiği 1954 yılından önce ve sonra linyit ve boraks madeni için verilen işletme müsaadelerine dair yazılı soru önergesi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına gönderilmiştir. (7/997)

14. — Aydın Milletvekili M. Kemal Yılmaz'ın Koçarlı - Bağarası yolunun asfaltlanmasının düşünülüp düşünülmediğine dair yazılı soru önergesi, Bayındırlık Bakanlığına gönderilmiştir. (7/998)

15. — Sakarya Milletvekili Barbaros Turgut Boztepe'nin, Devlet Memurları Kanunu kapsamına alınan çarşı ve mahalle bekkçilerine dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa ve Maliye Bakanlığına gönderilmiştir. (7/999)

16. — İzmir Milletvekili Şinasi Osma'nın, Paris'teki Türk Öğrenci Birliğinin çalışmalarına dair yazılı soru önergesi, Dışişleri Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1000)

17. — Kayseri Milletvekili Enver Turgut'un, bir öğrencinin Erzurum Sağırılar Okulu ve Yetiştirme Yurdundan Eskişehir Sağırılar Okuluna naklinin nedenlerine dair yazılı soru önergesi, Milli Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1001)

18. — İçel Milletvekili Mazhar Arıkan'ın, Narenciye ve yerfıstığı üreticilerinin «Üreticiyi Güçlendirme Kredisi» nden yararlanmalarının nedenine dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/1002)

19. — Kırklareli Milletvekili Hasan Korkut'un, Babaeski Lisesi Başmuavini ile Edebi-

yat grubu öğretmeninin başka yere tayinlerine dair yazılı soru önergesi, Milli Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1003)

20. — Afyon Karahisar Milletvekili Süleyman Mutlu'nun, görevlerinden uzaklaştırılan Devlet memurlarına dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/1004)

21. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, A. B. D. ile yapılan «Hibe Anlaşması» gereğince yasaklanan haşhaş ekimine dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/1005)

22. — Ankara Milletvekili Hüseyin Balan'ın, 657 sayılı Devlet Personel Kanununun uygulanmasından doğan aksaklıklara dair yazılı soru önergesi, Maliye Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1006)

23. — Muğla Milletvekili Ahmet Buldan'ın, Rus Devlet ve Predizyum Başkanı Podgorni'nin Türkiye'yi ziyareti nedenine dair yazılı soru önergesi, Başbakanlığa gönderilmiştir. (7/1007)

24. — Mardin Milletvekili Esat Kemal Aybar'ın, Maliye Bakanlığı Ankara Dış Tediye Muhasebe Müdürünün aldığı tohumluk nedeniyle Hazineye olan borcuna dair yazılı soru önergesi, Maliye Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1008)

25. — Mardin Milletvekili Esat Kemal Aybar'ın, Devlet Hava Yollarında ücretsiz seyahati sağlayan belgelere dair yazılı soru önergesi, Ulaştırma Bakanlığına gönderilmiştir. (7/1009)

26. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Cumhuriyetin ilânından bugüne kadar yıllar itibariyle, parlömanterlerin dış seyahat harcamalarına dair, Millet Meclisi Başkanından yazılı soru önergesi. (7/1010)

27. — İstanbul Milletvekili Nuri Eroğan'ın, III. Dönem milletvekillerinden dokunulmazlığı kaldırılmak istenen üyelere dair, Millet Meclisi Başkanından yazılı soru önergesi. (7/1011)

28. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Millet Meclisi müstahdemlerine verilen elbiselerin durumuna dair, Millet Meclis Başkanından yazılı soru önergesi, (7/1012)

II - GELEN KÂĞITLAR

Tasarılar

1. — Bayındırlık Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkında kanun tasarısı. (1/623) (Bayındırlık ve Plan komisyonlarına)

2. — Devletçe işletilecek madenler üzerindeki hakların geri alınması ve hak sahiplerine ödenecek tazminat hakkında kanun tasarısı. (1/624) (Enerji ve Tabii Kaynaklar, Maliye ve Plan komisyonlarına)

3. — İnhisar Beyiyeleri üçte birlerinin harp malullerine ve şehit yetimlerine tahsis ve tevziine dair 30 . 5 . 1929 tarih ve 1485 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı. (1/625) (Gümrük ve Tekel, Milli Savunma, Maliye ve Plan komisyonlarına).

4. — Yem kanunu tasarısı. (1/626) (Tarım, Adalet ve Plan komisyonlarına).

Teklifler

5. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine'nin, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa 1327 sayılı Kanuna 31.7.1970 gün ve 1327 sayılı Kanunun 90 ncı maddesiyle değiştirilen ek geçici 2 nci maddesinin (b) fıkrasının 1 nci bendinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tekifi (2/642) (Plan Komisyonuna).

6. — Adana Milletvekili Alpaslan Türkeş'in, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa geçici bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/643) (Maliye ve Plan komisyonlarına).

7. — Adana Milletvekili Alpaslan Türkeş'in, 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bazı maddelerle bazı fıkralar eklenmesi hakkındaki 15 Temmuz 1965 tarih ve 670 sayılı Kanunun 1, 2, 3 ve 6 ncı maddelerinin değiştirilmesiyle

5434 sayılı Kanuna bazı geçici maddeler eklenmesi hakkında kanun teklifi (2/644) (Maliye ve Plan komisyonlarına)

Tezkere

8. — İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma idaresi Başkanlığı Fon İşleri Saymanlığının 1968 takvim yılı genel bilançosu hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi (3/755) (Sayıştay Komisyonuna).

9. — Köy İşleri Bakanlığı Toprak Su Genel Müdürlüğüne bağlı döner sermayeli işletmelerin, 1967 yılı genel bilançosu hakkında Sayıştay Başkanlığı tezkeresi (3/756) (Sayıştay Komisyonuna)

Rapor

10. — 24 . 5 . 1967 tarihli ve 868 sayılı Kanunla bazı maddeleri değiştirilmiş bulunan 22 . 4 . 1962 tarihli ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun adı ile bazı maddelerinin değiştirilmesine, bazı maddelerinin kaldırılmasına ve yeni geçici maddeler eklenmesine dair kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel'in, 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 31 ve 53 ncü maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu (1/589, 2/617, 618) (S. Sayısı : 508) (Dağıtma tarihi: 9 . 3 . 1972) (GÜNDEME)

Cumhuriyet Senatosundan dönen işler

11. — 6785 sayılı İmar Kanununda bazı değişiklikler yapılması hakkında kanun tasarısı ile İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Milli Kıyılar Kanunu teklifi ve Cumhuriyet Senatosu değiştirishi. (1/161, 2/294) (7 numaralı Geçici Komisyona) (S. Sayısı : 137 ve 137 ye 1 nci ek).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN : Başkanvekili Fikret Turhangil

KATİPLER : Bahri Karakeçili (Urfa), Enver Akova (Sivas)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 58 nci Birleşimini açıyorum.

III. — YOKLAMA

BAŞKAN — Ad okunmak suretiyle yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, müzakerelere başlıyoruz.

IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Millî Savunma Bakanı Ferid Melen'in, Askerî Yargıtay kanunu tasarısı ile Askerî Hâkimler kanunu tasarısının, Askerî Yüksek İdare Mahkemesi kanunu tasarısını incelemek üzere kurulmuş bulunan 74 numaralı Geçici Komisyon'da görüşülmesine dair önergesi (1/613, 1/614, 4/270)*

BAŞKAN — Sayın Millî Savunma Bakanı Ferid Melen tarafından verilmiş bir önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Yüksek Meclise sunulmuş bulunan, Askerî Yargıtay kanun tasarısı ile Askerî Hâkimler kanun tasarısının, Anayasanın geçici 17 nci maddesi gereğince ivedilikleri nedeniyle Askerî Yüksek İdare Mahkemesi kanun tasarısını incelemek üzere kurulmuş bulunan 74 numaralı Geçici Komisyon'a havale edilmesinin teminini arz ederim.

Ferid Melen

Millî Savunma Bakanı

BAŞKAN — Sayın Millî Savunma Bakanı, Meclise sunulmuş bulunan Askerî Yargıtay kanunu tasarısıyla Askerî Hâkimler kanunu tasarısının, kurulmuş bulunan 74 numaralı Geçici Komisyon'da görüşülmesi hususunu talebetmektedir.

BAŞKAN — Bu hususu Genel Kurulun oylarına arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2. — *Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine'nin, 2/291 esas numaralı kanun teklifini geri aldığına dair önergesi. (2/291, 4/269)*

BAŞKAN — Sayın Rifat Öztürkçine tarafından verilmiş bir önerge vardır, okutuyorum.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Halen 59 No. lu Geçici Komisyon'da bulunan 2/291 esas No. lu «1837 sayılı Bina Vergisi Kanununda değişiklik yapılmasına ve 206 sayılı Kanunun 3 ncü ve geçici 2 nci maddelerinin kaldırılmasına dair 2 . 7 . 1964 tarih ve 491 sayılı Kanuna ek 2 madde eklenmesi hakkında» kanun teklifimi, mezkûr anakanun yürürlükten kaldırıldığından, geri alıyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Rifat Öztürkçine

C. Senatosu

İstanbul Üyesi

BAŞKAN — Genel Kurulun bilgilerine sunulmuştur, geri verilecektir.

V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarına çarptırılmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/744) (S. Sayısı : 509) (1)*

BAŞKAN — Adalet Komisyonu Başkanı ismail Hakkı Tekinel tarafından verilmiş bir önerge vardır, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Bugünkü gündemin, birinci görüşmesi yapılacak işler bölümünün 30 sıra numarasında kayıtlı 3/734 ve 744 sayılı Adalet Komisyonu raporunun, gündemdeki diğer bütün işlere takdimen öncelikle görüşülmesini Komisyon adına arz ve teklif ederim.

Adalet Komisyonu Başkanı
ismail Hakkı Tekinel

CELAL KARGILI (İçel) — Aleyhinde, Sayın Başkan.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Önergenin aleyhinde efendim.

BAŞKAN — Sayın Celâl Kargılı ve Sayın Bülent Ecevit takririn aleyhinde söz istemişlerdir.

Takririn, iki aleyhinde, iki lehinde söz vereceğim, ondan sonra oylayacağım.

Sayın Ecevit, buyurun takririn aleyhinde.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım,

Ben, ilke olarak ölüm cezalarıyla ilgili bir görüşme maddesinin bu kadar öncelikle, ivedilikle bir an önce görüşülmek...

SADIK TEKİN MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — İvedilik yok.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Öncelikle görüşülmek istenmesini doğru bulmam. Çünkü, ölüm cezasını gerektiren konular, üzerinde uzun uzadıya düşünmeyi, vicdan muhasebesi yapmayı gerektiren konulardır. (A. P. sıralarından «Ne vicdanı?» sesleri.)

BAŞKAN — Müdahale buyurmayınız efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bu önergenin aleyhinde konuşmamın bir başka nedeni daha vardır.

Adalet Komisyonunda, şimdi gündemde yer alan ölüm cezaları konusundan önce ölüm cezalarının kaldırılmasını isteyen iki kanun önerisi görüşülmüştür.

ORHAN CEMAL FERİSOY (İstanbul) — Anayasa var, Anayasa.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Biri, rahmetli Selâhattin Hakkı Esatoğlu tarafından hazırlanmış olan ve benim de imzalamış bulunduğum, yaklaşık olarak bundan iki yıl kadar önce verilmiş bir kanun önergesi, öbürü de Sayın Celâl Kargılı'nın daha sonra verilmiş aynı nitelikte bir kanun önerisi.

Bu kanun önerisi, şimdi gündemde yer alan ölüm cezalarından daha önce Adalet Komisyonunda görüşülmüştür. Gerçi, maddelerine geçilmesi kabul edilmemiştir; ama daha önce o kanun önerileriyle ilgili işlem tamamlanmıştır. Oysa, görüyoruz ki, Meclis gündeminde bu konu yer almıyor, o kanun önerileriyle ilgili madde yer almıyor, ondan daha sonra görüşülüp Komisyonda karara bağlanan ölüm cezalarıyla ilgili husus yer alıyor.

Bir kere gündemin tanzimi bakımından bunu doğru bulmadığımı belirtmek isterim.

İkincisi; bir Meclisin, bir Parlâmentonun huzurunda, kabul edersiniz etmezsiniz o başka, ilke olarak ölüm cezasının kaldırılmasını öneren kanun teklifleri bulunduğu sırada, onlar görüşülmeden önce, ölüm cezalarıyla ilgili mazbataların görüşülmesini asla doğru bulmuyorum.

Takdir Yüce Heyetinizindir.

Saygılarıyla.

(A. P. sıralarından anlaşılamayan müdahaleler.)

BAŞKAN — Müdahale buyurmayın, müdahale etmeyin efendim. Genel Kuruldan sükküne rica edeceğim efendim.

Sayın Kargılı buyurun, takrir aleyhinde.

CELAL KARGILI (İçel) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Türk Ceza Kanunundan idam cezalarının kaldırılmasına dair merhum Selâhattin Esatoğlu ve arkadaşlarının imzala-

(1) 509 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna ektir.

dığı bir teklifle bizlerin hazırladığı bir teklif, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan hakkında verilmiş idam cezalarının infaz edilmesine ilişkin kanun tasarısından daha önce Adalet Komisyonunun gündeminde yer almış bulunuyordu.

Yine bu teklifimizin Komisyonunda görüşülmesi de bahsi geçen tasarıdan daha önce yapılmıştı. Öte yandan, Türk Ceza Kanunundan idam cezalarının kaldırılmasına ait kanun teklifimiz, bu tasarinın Meclise gelişinden aylarca önce Meclise verilmiş bulunmakta idi.

Oysa, Adalet Komisyonunda teklifimizden sonra görüşülmesi yapılan idam cezalarının infazına dair tasarı, Komisyonca öncelik ve ivedilik kararıyla Genel Kurulda görüşülmek üzere Meclis Genel Kuruluna sevk edilmiş bulunmaktadır.

Türk Ceza Kanunundan idam cezalarının kaldırılmasına ilişkin teklifimiz, Komisyonunda görüşülmesi neticesinde, esastan reddedilmiş bulunmaktadır. Fakat, bir kanun teklifinin Komisyonunda reddedilmiş olması, teklifin Genel Kurulda da aynı şekilde reddedileceği anlamına asla gelemmez. Yine Komisyonunda reddedilen teklifler de, kabul edilen teklifler gibi, Meclis Genel Kuruluna sevk edilmeye mecburdur.

Yukarıdaki durumu kendisine arz ettiğimiz Sayın Adalet Komisyonu Başkanı İsmail Hakkı Tekinel; bize, kanun teklifimiz hakkındaki komisyon raporunun dün Meclis Başkanlığına sunulduğunu bildirmiştir. Bu durum karşısında Türk Ceza Kanunundan idam cezalarının kaldırılmasına ilişkin teklifimizin Meclis Genel Kurulunda üç şahıs hakkında verilmiş olan idam cezalarının infaziyle ilgili tasarinın görüşülmesinden daha önce görüşülmesinin sağlanması, sayısız hukukî, sosyal ve siyasal sakıncaların ortadan giderilmesi ve kamu vicdanını tatmin yönünden şarttır.

Örneğin, bu iddiamızın yerinde ve haklı bulunduğunu kesin olarak ispatlayacak bu konudaki bir tatbikat, kısa bir müddet önce Amerika Birleşik Devletlerinde tezahür etmiş bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı adayı Robert Kennedy ve Sharon Tate isimli bir artisti öldürerek idam cezasına mahkûm edilen «Sirhan Sirhan» ve «Manson» adlı iki kimse ile, haklarında verilmiş idam cezaları kesinleşmiş daha birçok kimsenin cezala-

rının infazı, bu mahkûmların bulundukları eyaletlerde ceza kanunlarından idam cezasının kaldırılması için açılan kampanyaların ve bu konuda getirilen tekliflerin sonuçları alınıncaya kadar adli mercilerce yerine getirilmeyip bekletilmiştir. Ve neticede bu mahkûmların bulunduğu eyaletlerin kanunlarından idam cezaları kaldırıldığı için bu mahkûmlar hakkında verilmiş olan idam cezaları infaz edilmemiştir.

Diğer yandan, Türk Ceza Kanunundan idam cezalarının kaldırılmasına dair kanun tekliflerimizin Adalet Komisyonunda görüşülmesi sırasında Komisyonunda Hükümet temsilcisi olarak bulunan şahıs da, Hükümetin bu konudaki görüşlerini özetle aşağıdaki şekilde Komisyona arz etmiştir :

«Halen Birleşmiş Milletlerde idam cezalarının ceza kanunlarından çıkarılmasına dair yoğun çalışmalar mevcuttur. Hükümetimiz bu çalışmalarını yakinen izlemektedir.

Yine dünyanın birçok ülkelerinde de idam cezaları, o ülkelerin ceza kanunlarından çıkarılmıştır. Öte yandan birçok ülkede de bu konuda çalışmalar yapılmaktadır. Hükümetimiz, bu ülkelerde yapılan çalışmalar hakkında Dışişleri kanalıyla dokümanlar toplamaktadır. Hükümetimiz böylesine ciddi bir konuda bu bilgilerin toplanmasından sonra görüşünü belirtecektir.»

Değerli milletvekili arkadaşlarım, huzurunuzda gelmiş bulunan üç insanın idamının infazına izin verilmesi hakkındaki kanunu görüşmeden önce, halen iktidarda bulunan Hükümetimizin, idam cezalarının kaldırılmasına ilişkin çalışmalarını, Türk Ceza Kanunundan idam cezalarına ait maddelerin kaldırılması hakkındaki görüşlerini, Hükümet sözcüsü olarak Komisyonunda belirttiği hususları da huzuruza getirmiş bulunuyorum.

Değerli arkadaşlarım, Hükümetin böylesine ciddiyetle üzerinde durduğu bir konuda bizler, ileride vicdanen rahatsız olmamak, ileride kamuoyunun vicdanını rahatsız etmemek yönünden ve Hükümetin de mühlet talebine uymamız, en azından bu konuya göstereceğimiz saygıyı belirtmek yönünden - ki, sizlerden istirham ediyorum - Türk Ceza Kanunundan idam cezasının kaldırılmasına ilişkin tekliflerin Genel Kurulda görüşülmesi yapılmadan, bu üç şahsın idamının

infazına ilişkin iznin verilmesine ait görüşmeye başlamayalım.

Muhterem arkadaşlarım, Hükümetin bu uyarısına katılmayarak ve Hükümetin bu konudaki mühlet talebini reddederek kanun teklifimizi Komisyon esastan benimsememiştir.

Yukarıdaki hususların nazarı itibara alınarak, teklifimizin, idamların infazıyla ilgili tasarıdan önce görüşülmesinin sağlanması ve Türk Ceza Kanunundan idam cezalarının kaldırılmasına ilişkin kanun teklifinin ele alınması için verilen bu öncelik önergesinin reddi hususunda oy kullanmanızı temenni eder, Yüce Meclise saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Hasan Tosyalı, söz istemişlerdi... Yok.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Çanakkale) — Sayın Başkan, lehinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Bağcıoğlu.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Çanakkale) — Sayın Başkan, kıymetli arkadaşlarım,

Millet Meclisi Adalet Komisyonu Başkanı Sayın İsmail Hakkı Tekinel tarafından verilmiş olan önerge biraz önce okundu. Bu önerge aleyhine derhal C. H. P. eski Genel sekreteri Sayın Bülent Ecevit ile Sayın Celâl Kargılı aleyhte birer konuşma yaptılar ve önergede bahse konu bugünkü gündemin birinci defa görüşülecek işler bölümünün 30 ncu sırasındaki Adalet Komisyonu raporunun, diğer bütün işlere takdimen öncelikle görüşülmesinin doğru olmayacağını savundular.

Bir kere Sayın Bülent Ecevit yapmış olduğu konuşmasında o derece acele ve yanlış müdahale ettiler ki, raporda yalnızca öncelik istenmiş olduğu halde, «hem öncelikle, hem ivedilikle görüşülmesi mahzurludur» diye bir ifade kullandılar. Bunu evvelâ tashih etmeleri gerekir. Çünkü, Komisyon Başkanı, «diğer bütün işlere takdimen görüşülmesinin» yani öncelik teklifinde bulunmuştur, ivedilik teklifinde bulunmamıştır. Yani bu rapor, diğer normal işlerde olduğu gibi, iki defa görüşülerek, Yüce Meclisin iki defa manevî şuurundan mâserî vicdanından ve kafasından geçecek. Bir defa görüşüldükten sonra aradan muayyen bir zaman geçeceği için düşünme payı kalacaktır. Bunu tashih etmek isteriz, bir.

İkincisi, muhterem arkadaşlar, Sayın Celâl Kargılı ve Sayın Ecevit yaptıkları konuş-

malarında Adalet Komisyonunda çok tarihler önce ve halen aramızda bulunmayan merhum bir milletvekili tarafından verilmiş olan, ölüm cezalarının kaldırılmasına mütedair kanun teklifinin sonuçlanmadan bir ölüm cezasının yerine getirilmesinin alelacele görüşülmesinin mahzurundan bahsettiler.

Hem Sayın Bülent Ecevit, hem Celâl Kargılı, sanki ilk defa birşey Mecliste yapıyor-muş gibi kürsüye çıktılar, bunu savundular. Halbuki bu kanun teklifi, Selâhattin Hakkı Esatoğlu tarafından senelerce önce verilmiştir. Geçen Haziran ayında ölüm cezasının yerine getirilmesi hakkında Adalet Komisyonunun başka raporları bu Mecliste görüşülmüş ve Yüce Meclis tarafından tasdik edilmiştir. O zaman Sayın Bülent Ecevit ve Sayın Celâl Kargılı normal olarak, mantıkî olarak, yani bir içgüdü içerisinde olmadan fikir olarak ölüm cezalarının kaldırılmasını savunuyor idiyeler, o idam cezalarının yerine getirilmesi hakkında Yüce Mecliste müzakere cereyan ederken neye çıkmadılar kürsüye de (bunu istemediler. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri.)

Demek ki, tablo meydandadır. Bugün Türkiye'nin...

GENGİZHAN YORULMAZ (Ankara) — Sayın Başkan, ne alâkası var? Bunun yeri var mı?..

FUAT AZMİTOĞLU (Kütahya) — Perdeler kalkıyor.

BAŞKAN — Rica ederim, müdahale buyurmayın.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Türkiye'nin mukadderatını sınırlarda korumakla mükellef şerefli Türk Ordusunun örfî idare mahkemeleri tarafından idamlarına karar verilmiş Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve diğer arkadaşının ölüm cezasının yerine getirilmesi meselesi, rejimle ilgili bir asayiş meselesidir. Yüce Meclisin bunu diğer bütün işlere takdimen, öncelikle görüşmesinde millî menfaatler vardır. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri.)

Eğer yalnızca bu bakımdan bir aksi iddiaları varsa onu çıkıp burada söylemeli idiler. Yoksa, bir meseleyi kamufle ederek ölüm cezalarının kaldırılması hakkında kanun teklif-

leri varmış, bu kanun teklifi görüşülmeden bunların görüşülmesi doğru değilmiş gibi, âdeta bir başka umumî meselenin altında bu meseleyi saklamaya çalışmasınlar.

Sayın Hükümeti de ikaz ediyorum; sayın Hükümetin de bu meselede hatta ve hatta ivedilikle bunun görüşülmesini istemesi kadar tabii birşey olamaz, onlar da buna katılmalıdır.

Hürmetlerimi arz ederim. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

BAŞKAN — Takrir üzerinde lehte başkaca görüşmek isteyen?... Yok.

DEVLET BAKANI DOĞAN KİTAPLI (Samsun) — Sayın Başkan, Hükümet adına Dışişleri Bakanı arkadaşımız bir açıklamada bulunacak.

BAŞKAN — Hükümet adına Sayın Dışişleri Bakanı Bayülken, buyurun.

Lehinde değil mi efendim?..

DEVLET BAKANI DOĞAN KİTAPLI (Samsun) — Bir hususu tavzih için konuşacak.

BAŞKAN — Usul görüşmesidir, esas değil. Takririn lehinde... Çünkü esasa girmedik efendim. Lehte, aleyhte iki kişiye söz veriyorum.

BAŞBAKAN NİHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S. Ü) — Bir tavzihte bulunacak Sayın Başkan.

BAŞKAN — Neyin tavzihi efendim? Usul hallediyoruz Sayın Başbakan, usul hallediyoruz. Aleyhte iki kişiye söz verdik. Müsaade buyurursanız bir tartışma konusu açmayalım. Bendeniz takririn lehinde söz vermiş bulunuyorum. Açıklama yapmaya imkân yoktur takrirî oylayalım, ondan sonra her zaman Hükümet usul dışında görüşebilir. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri.)

Takrirî tekrar okutuyorum.

İSMET ANGI (Eskişehir) — Tavzihte bulunacak Sayın Başkan, usul ile alâkası yok.

BAŞKAN — Ne tavzihi? Usul meselesini koydum efendim, iki lehte, iki aleyhte söz verdiğimi peşinen beyan ettim.

Takrirî tekrar okutuyorum.

(Adalet Komisyonu Başkanı İsmail Hakkı Tekinel'in takrirî tekrar okundu.)

BAŞKAN — Takrirî oylarınıza arz ediyorum : Öncelikle görüşülmesi hususu Adalet Komisyonu Başkanı tarafından talebedilmek-

tedir. Takrirî kabul buyuranlar lütfen işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi buyurunuz Sayın Bayülken, gündeme geçtik.

DIŞİŞLERİ BAKANI HALÜK BAYÜLKEN

— Sayın Başkan, sayın milletvekilleri,

Biraz evvel, görüşmeler yapılırken üzerine değinilmiş bir konu dolayısıyla Hükümet görüşünü arz ediyorum efendim.

Hükümet, «İdam cezasının kaldırılması» diye bir mesele üzerinde durmamıştır. Bizim ceza sistemimiz, idam cezalarında son sözü Parlamente'ye bırakmıştır. Her olayda, her hükümlü için son söz Yüce Meclislerindir. Bu sistemin değiştirilmesini Hükümet teklif etmek niyetinde değildir. (A. P. ve D. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

BAŞKAN — Raporu okutuyorum efendim. (Rapor okundu.)

BAŞKAN — Muhalefet şerhlerini de okutacağım.

Sayın Mevlüt Ocakçıoğlu, rapor matbaaya verildikten sonra muhalefet şerhini Başkanlığımıza tevdi etmiş bulunmaktadır. Tevzi edilmiş basılı metinde, zamanında verilmediği için, yoktur. Bilâhara verilmiş olduğu cihetle bu muhalefeti okutuyorum:

«Muhalefet Şerhi

Mevlüt Ocakçıoğlu

Niğde Milletvekili

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan'ın haklarındaki idam kararının infazına verilen karara muhalifim, şöyle ki:

Mahkemesince sanıkların eylemleri siyasi suç olarak nitelendirilmiş, T. C. K. nun 146/1 maddesi uyarınca ölüm cezasına çarptırılmalarına karar verilmiştir. Kesinleşen bu karar ve fiiller mahiyeti hakkında mütalaa verecek değilim. Bu, yasama organı olarak bizim yetkimiz dışındadır. Ancak, Anayasamızın 64 ncü maddesi yasama organına idam cezalarının infaz edilmesine, ya da edilmemesine karar vermek hakkını tanımıştır. Biz, suçun yani fiillerin siyasi suç olduğu, suçluların siyasi suçlu olduklarının kabulü noktasından hareket edeceğiz.

Ben bir hukukçu gözüyle, bu ülkenin şartlarını bilen bir insan olarak meseleyi enine bo-

yuna inceledim, geniş tetkikler yaptım. Ölüm cezalarının infaz edilmesine dair Komisyon kararına iştirak edemedim, muhalif kaldım.

Birçok meseleler ve dağınık fikirler içinde muhalif kalmanın sebeplerini üç noktada toparlayabileceğim.

Sebeplere 1. Dünya hukukçuları, cezacıları, yani hukuk âlemi siyasî suç teşkil eden memnu fiillerin (Yüksek ve umumî bir menfaat duygusu ile) işlendiğini kabul etmektedirler. Demokratik rejimi kabul etmiş medenî ve siyasî âlem dahi bugün siyasî suçlulara karşı saygıya dayanan bir hassasiyetin gösterilmesi gerektiği, siyasî suçlulara ölüm cezasının tatbik edilmemesi istikâmetinde bazıları karar kılmışlar, bazıları da karara varmak üzeredirler. Siyasî suçlular bir diğer devlete iltica ederse kaçtığı ülkeye iade edilmezler. Bu beynelmilel bir kaidedir. Biz de kabul etmişiz. Siyasî suçlulara hapisanelerde adi suçlular gibi muamele edilmez. Bazı ülkelerde, Batı Almanya, İsviçre, Yeni Zelânda, İngiltere, İtalya gibi ülkelerde siyasî suçlulara idam cezasını kanunlarından çıkarmışlar, bazıları da eylemler şen'i fiiller ve cemiyetlere dayanmıyorsa bunları idam etmemeyi mevzuatına yerleştirmişlerdir.

Ben de bir hukukçu olarak bu fikri benimsemekteyim.

Sebeplere 2. Mahkeme kararında bu insanların feryadı şöylece formüle edilmiştir: Ağalara, tefecilere, finas kapitale ve onların temsilcisi siyasî iktidara karşı mücadele yasal yollar kapanmıştır. Bu mücadele silâhlı mücadele olacaktır. Bu feryadın bir ağırlığı var. Bahsedilen gruba karşı bir diğer grubun müdafaası. Bu gençler ilk adımlarını bu formülün içine atmadılar, inanırım ki, son adımları da bu değildir. Fakat bir meselenin vuzuhu ve bir tarzı idarenin ıslahı sıkıntısı çıkış noktası olmuştur. Bu delikanlıların âdeta bu maceraya itildikleri, cemiyet şartlarının, idare tarzının bu delikanlıları bu mecraaya ittiği kanaati içindeyim. Şöyle ki:

Deniz Gezmiş ve arkadaşları sokakları dolduran ve bağırarak onbinlerce üniversiteli veya işçi genç gibi toplumun köy ve gecekondu kesiminden fakirlik, yoksulluk ve bin türlü dert ve çilenin içinden gelmişlerdir üniversiteye, fab-

rikalara. Halen de aynı yerlerde dert ve çileyi çekmekte olan kimselerdir. Ayda 200 ilâ 300 lira ile üniversite muhitinde geçinmek, okumak sıkıntısındadırlar ve idiler.

Dizlerinin dibindeki bazı arkadaşları bu paranın birkaç mislini bir gecede harçlık edebiliyor. Kendisi sıkıntıda, anası, babası, akrabası ve yurtdaşları bu sıkıntının içinde mutsuz idi. Bir azınlık ise çok mutlu bir hayatın içindeydi. Mutsuzluk çok yaygın idi. İki grup vatandaşların yaşantısı arasındaki uçurum çok karanlık ve derin idi. Türk Toplumunu iki ayrı âlem idi.

Ülkenin nimetleri sanki bir küçük grubun hakkı idi. Külfetlerinde geniş grubun borcu ve omuzlarının yükü.

Evet, sefalet içindeki geniş kitle ses çıkarmıyordu. O halde kime ne idi. Kitle ses çıkarmıyordu, bir tevekkülün içindeydi, ama bu acıyı, bu zehiri içine ılık ılık akıttıyordu.

Ama, ülkede yaşayanlar yavaş yavaş uyanıyor, Anayasamızın getirdiği imkânlar içinde sosyal teşekküller kuruluyor, elinden alınmış hakları eşeliyor, insanca bir yaşantı istiyordu.

Ülkenin üvey evlâdı olmadığını anlamak istiyordu. Almanya'ya gidiyordu, dünyayı görüyordu. Ankara'da, İstanbul'da olanları denetliyordu.

Anayasa, Devletimize sosyal hukuk Devleti niteliğini vermiş, sosyal Devletin fertlerine insan haysiyetine yaraşır geçim imkânları temini bakımından zaruri olan ihtiyaçlarının karşılanması görevinde olduğunu, sosyal adalet, ekonomik denge, sağlık ve eğitimde fırsat eşitliği sağlanmasını istiyordu.

Ancak aradan seneler geçtiği halde bu görevlerin gerçekleştirileceğine dair bir adım ve bir işaret dahi yoktur.

Herkes dünyaya çile çekmek için değil bir iyi yaşama, bir mutluluk, hiçolmazsa insan haysiyetine yaraşır bir yaşama seviyesi içinde olmak için gelmişti. Bunu temin için meşru yollardan çalışacak, gerektiğinde önüne çıkan engeller ile de kavga edecekti. Bu onun en tabii bir insanlık hakkı idi. Medenî ülkeler zamanında bu kavgayı yapmışlar, işlerini yokuna koymuşlardı. Meseleleri olanlar da bu kavganın içinde idiler.

Adı geçenlerle diğer üniversitelilerin üniversiteye ait bazı sıkıntıları da vardı. Didiniyor, tırmanıyor, Hükümeti, görevlileri bir türlü meselenin üzerine getiremiyorlardı. Herkes bir kötü gelenegın, bir kötü alışkanlığın sorumsuzluğu ve adamsendeciliği içinde çıkarlarının esiri olarak kötü geleneklere devam ediyordu.

Sağdan ve soldan bunalanlar sosyal adalet, ekonomik denge, yaşama haysiyeti eğitim sıkıntılarına çare nidaları ile sokağa dökülüverdi. Hükümet meselelerin üstüne çıkıp tatmin edici yolların içine girmesi gerekirken, bu sokaktaki insanların bir kısmını da yanına çekerek birbirine karşı koydu. Vatandaş kendi meseleleriyle başbaşa ve karşı karşıya getirdi. Biribirlerini öldürmeye sevk etti. Kendisine haksızlık edildiği kanaati ile bir tarafta, silâhlı olan karşıdaki gibi silâhlılandı. Olan oldu. Bir kısım gençlik çıldırdı. Bir görevlinin dediği gibi, bugün dahi bu çıldırmının beyinlerdeki rahatsızlığı devam etmektedir.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Sayın Başkan, mademki muhalefet şerhi okutuyorsunuz, bunu lütfen anlayacak şekilde okutun. Çünkü kulağımıza parça parça öyle cümleler geldi ki, bunların adamakıllı tartışmasını yapacağız. Onun için lütfen Meclisin anlayabileceği şekilde okutulmasını sağlamanızı rica ediyorum.

BAŞKAN — Teklifiniz karşısında müsaade ederseniz kaldığı yerden bendeniz okuyayım.

İSMET SEZGİN (Aydın) — Ne münasebet..

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Zahmet olmazsa.

BAŞKAN — Kaldığı yerden devam ediyoruz:

Bu sırada sebep ikinin başında bahsettiğim formül ile içten dıştan ideolojik maksatlılar ağlarını bu çıldıran gençliğin üzerine attı ve yakalandı.

Bu delikanlılar bu badireye böyle itildiler. Gerçek kabahat nerededir, kimdedir?

Bu çocuklar nasıl bir nefis müdafaasının, nasıl yaygın bir davanın hangi noktasından meydana çıktılar, neyi savunmak nereye geldiler.

Kafamı avcumun içine alıp düşünüyorum. Bu delikanlıları idam edelim diyemiyorum.

Biliyorum, hepimiz biliyoruz. Üç kişinin idamı ile mesele halledilemez. Bugün bir genç grup ve bir halktan grub bu insanların kendi ıstıraplarının kendilerinin müdafileri olduğuna inanıyorlar. Bu delikanlıların fakir halkın meseleleri için kendilerini ateşe attıklarına inanıyorlar. Bu dava büyür, bu yangın genişler. Bunları asmakla mesele bitmez. Meselelerimizin elbirliğiyle temeline inmekliğimiz gerekmektedir. Cemiyetin diğer kesimi dahi bir gün bu insanları mâruz ve haklı görecektir.

Kabahati cemiyet nizamında, idarenin bozukluğunda görüyorum. İdamın infazına kabul diyemiyorum. Telâfisi mümkün olmayan bir karara evet diyemiyorum.

Sebeup 3. Bu delikanlılara ve bunları savunmak isteyenlere ve gerçekçilere bir kısım insanlar komünist diye haykırıyorlar. Bu gençler aslında komünist değillerdir. (A. P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

Buna benzer lâfları sıkıntılarından, öfkelelerinden etmektedirler. Yukarda sıkıntılarını da izah ettik.

Bu delikanlılar Amerikalıların kaçırdılar, fakat çağrıya uydular, en iyi muameleyi yaptılar, öldürmediler ve ailelerine iade ettiler. Öldürebilirlerdi.

Bunlar polis öldürmek istemediler, makatları kendilerine bir taraf olarak hareket eden ve işkence ettiren Hükümete karşı bir uyarı olarak polis kulübesinin tabanına kurşun sıkıldılar.

Bu insanlar bankalardaki paraları aldılar, soydular, ancak nefislerine kullanmak için değil, banka kredileri yolsuzluğunu ve kitabına uydurularak yapılan soygunları protesto ve bu paraları içtimai ve idarî düzensizlikleri düzene koymak için soydular, müdafaaları bu paraları yemediklerine göre, aleyhte konuşmaya da kendimizi yetkili göremiyorum.

Hareketlerinde bir hunharlık, bir şenaat derecesi görülmemektedir. Bir siyasî âtîfet gerekmektedir.

Muhalefetimin sebepleri bunlardır.

Arkadaşlarıma da tepkilerden sıyrılarak karar vermelerini diliyorum. Hürmetlerimle.

Mevlüt Ocakçıoğlu

BAŞKAN — Komisyon raporu ve muhalefet şerhi okunmuştur.

Tümü üzerinde söz alan sayın milletvekillerinin isimlerini arz ediyorum.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Sayın Başkan,

BAŞKAN — Efendim buyurun.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Sayın Başkan, şimdi de Türk milleti adına verilmiş olan kararın okunmasını rica ediyorum. Mahkeme kararının okunmasını rica ediyorum. Bu muhalefet şerhinden sonra Türk Milleti adına karar vermiş olan mahkemenin kararının okunmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, usule göre Komisyon raporunu okuyoruz. Müzakereyi onun üzerinde açıyoruz.

Sayın milletvekilleri, Sayın Adalet Komisyonunun tetkikine arz edilen karar okunmuş, incelenmiş ve rapor bize bunun hülâsasını getirmiş bulunmaktadır. Böyle bir teklifinizi teamül haline getirdiğimiz takdirde, 5 bin sayfalık, 300 sayfalık, 400 sayfalık, bin sayfalık bir kararın Meclise getirilmesi gibi, bugüne kadar vaki olmayan bir usule gitmiş ve bir teamül yaratmış oluruz. Tahmin ederim ki, Millet Meclisi adına bu kararı ittihaz buyuran Adalet Komisyonunun sayın üyeleri, muhalefet şerhini veren muhterem arkadaşımız da beraber olmak üzere, bu kararı okumuşlardır ve muttalıdırler. Adınıza bu raporu getirmiş bulunuyorlar. Müsaade ederseniz bunu okuyamayacağım.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Sayın Başkan, bahse konu mesele şu: Muhalefet şerhinde olaylar ve bağlantılar sanıyorum ki, Türk Milleti adına verilmiş kararı külliye tahlil etmek gayreti gösteriyor. Bu mesele anlaşılın, diye söylüyorum.

BAŞKAN — Tabii, hassasiyetinizi takdir ediyorum. Hassasiyetinizi takdir ediyorum; fakat bu konuya gitme imkânını bir teamül olarak yaratmak istemiyoruz efendim.

İSMET KAPISIZ (Yozgat) — Sonuç bölümünün okunması mümkün değil mi Sayın Başkan?,

BAŞKAN — Hayır efendim, «Tüm, sonuç, deliller, karar» diye ayıramayız efendim. Adalet Komisyonumuz bu görevi ifa etmiştir.

Sayın Mehmet Ali Aybar, Sayın Celâl Kar-gılı, Sayın İbrahim Öztürk, Sayın Hüseyin Abbas, Sayın Muammer Erten, Sayın Reşit Ülker, Sayın Turhan Özgüner, Sayın Bülent Ecevit tümü üzerinde söz almış bulunmaktadır.

İlk söz...

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Sayın Başkan usul hakkında, söz istiyorum.

BAŞKAN — Usulü hallettik efendim. Tümü hakkında söz veriyorum bunun usulü neresinde efendim?

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Sayın Başkan, söz verilmeden bir hususu ifade etmek istiyorum.

BAŞKAN — Hayır.

Sayın Nuri Eroğan, grub adına buyurun.

TURHAN ÖZGÜNER (İçel) — Sayın Başkan, söz hakkımın mahfuz tutulduğuna göre, Komisyon üyesi olarak bu sıraya tabi tutulmam gerekir mi, bunu öğrenmek istiyorum.

BAŞKAN — Size söz vereceğiz efendim.

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Sayın Başkan, bendeniz usul bakımından söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Vereceğim efendim. Yalnız grubun önceliği olduğunu kabul edersiniz.

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Sayın Başkan, usul bakımından bir tek noktada.

BAŞKAN — Buyurun yerinizden efendim, yardımcı olacaksınız buyurunuz.

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Efendim 924 tarihli Anayasamızın 26 ncı maddesi, bu konularda Yüce Meclise kararı hafifletmek, değiştirmek yetkisi veriyordu. O bakımdan karar verilmeden önce, deliller üzerinde Yüce Meclisin ve Komisyonun etraflı bir şekilde tetkikat yapması imkânı var idi. Şimdi, meri Anayasamızın 64 ncü maddesi sadece infaz konusunda bir yetki tanımaktadır.

BAŞKAN — Evet.

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Millet Meclisi, infazına veya infazın durdurulmasına karar verecektir.

BAŞKAN — Tamam.

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Neye göre karar verecektir? Memleket yararına gö-

re. Devletin bütün arşivleri Hükümettedir. Hükümet burada; «Ben, son sözü Yüce Meclise bırakıyorum» şeklinde bir ifade ile kanaatini beyan etmekten istinkaf edemez. Memleket yararı nerededir? Elleriindeki mevcut Devlet arşivleriyle, cereyan eden olaylara göre, memleket menfaatinin bu idamların infazında mı, infazın durdurulmasında mı görmektedir? Bunu açıkça beyan etmelidir. Ondan sonra biz fikirlerimizi burada beyan etmek üzere konuşabilelim.

BAŞKAN — Sayın Aybar.

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Biz Mahir Çayan'ın nasıl kaçırıldığını dahi bilmiyoruz.

BAŞKAN — Sözüünüzü kestim.

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Gazetelerden okuduğumuzdan başka. Hükümet burada açık açık söylemelidir.

BAŞKAN — Sayın Aybar, çok rica ederim, usul bakımından yardımcı olursunuz diye söz verdim. Hükümet her zaman söz alabilir. Bu, usulî bir yardım olmadı bana.

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Evet, bundan önce Hükümet bu olayları aydınlatsın, bunu rica ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Aybar, rica ederim efendim, rica ederim.

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Söz istedim vermediniz.

BAŞKAN — Hayır isteyemezsiniz. Çünkü, prosedürümüze uygun değil, oturduğunuz yerden Hükümeti davet olmaz.

Sayın Nuri Eroğan, buyurun efendim.

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Yazarım sıraya efendim.

D. P. GRUPU ADINA NURİ EROĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, sözlerime başlamadan evvel Yüksek müsaadenizle bir hususu öğrenmek istiyorum.

Adalet Komisyonu raporunun son cümlesinin son ibaresi; «öncelik ve ivedilikle görüşülmesi» tabirini ihtiva etmektedir. Komisyon Başkanı vermiş olduğu önergede, sadece öncelik talebettiğini, ivedilik talebetmediğini beyan etmişlerdir. Bu dönüş, acaba bir telkinle mi olmuştur, yoksa daha sonra mı ivedilik talebinde bulunacaktır? Konuşmamızı bu istikamette ya-

pacağımız için bilgi edinmek istiyorum. Bu hususu lütfederseniz memnun kalacağım.

BAŞKAN — Sayın Eroğan, öncelikle gündeme alınmış bulunmaktadır. Raporu Genel Kurula okuttuk. Takdir buyurursunuz ki, tümü üzerinde müzakereler bitip, maddelere geçilmesi kararı alındıktan sonra ivedilik hususu da düşünülür. Başkanlığımız, Komisyonun tüm kararında yer almış bulunan ivedilik hususunu da, sırası geldiğinde nazarı itibara alacaktır. Bilgi olarak size arz ediyorum.

NURİ EROĞAN (Devamla) — Anlıyorum Sayın Başkanım, konuşmamı bu ibareler üzerine bina edeceğimi beyan ettim. Şayet, ivedilikle görüşülmeyecekse başka, ivedilikle görüşülecekse başka türlü konuşmak mecburiyetindeyim. Çünkü, iki defa konuşmak başka, bir defa konuşmak başka olacaktır. Ne ise geçiyorum.

BAŞKAN — Sayın Eroğan, arz edemiyorum. Maddelere geçildiği zaman ivedilik hususu nazarı itibara alınacaktır. Genel Kurul belki müspet oy kullanmayacaktır. Şu anda bunun tespiti mümkün değildir.

Devam buyurun.

NURİ EROĞAN (Devamla) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

Sözlerime başlamadan evvel D. P. Grubu adına Yüce Meclisi der'in saygı ile selâmlarım.

Sayın Başkan, uzun süreden beri Türk umumi efkârını meşgul eden, tedirgin eden olayların sanıkları hakkında bugün son derece mühim olan bir karar vereceğiz. Hadiselerin oluş tarzı, toplanan deliller ve mer'i kanunlara göre, mahkeme tahkikatını yaparak kararını vermiş ve bu karar kesinleşmiştir. Buna hiç kimse'nin bir itirazı olamaz.

Şimdi, iş millî irade ve vicdana intikal etmiştir. Millî irade ve millî vicdanı sizler temsil etmektesiniz, parlamento temsil etmektedir. Evet, bugün Anayasanın 64 ncü maddesinin verdiği görevlerden birini yerine getireceğiz. Nedir bu görev? Mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek. Bu karar, iki şekilde tecelli edebilir. Ya, yaşları henüz 30'za gelmemiş üç kişinin hayatlarına son verilecek veya bunların hayatları bağışlanacaktır. Şüphe yok ki, bundaki ölçünüz, memleketin yüksek menfaati olacaktır.

Ölüm cezası, çeşitli tartışmalara sebeb olmuştur. Böyle bir ceza vermeye cemiyetin hakkı var

mıdır? Cezadan maksat, bu yolla hâsıl olur mu? Daha buna benzer çeşitli sorular 18 ncı asrın ilk yarısında Beccaria isminde 26 yaşında bir delikanlının yazdığı «suçlar ve cezalar» adlı eserden sonra insanlığın kafasını meşgul etmiştir. Beccaria'ya göre; gerek muhakeme tarzı, gerek verilen cezalar, insanlık şerefi ile bağdaştırılamaz. Bu insanî görüş, yavaş yavaş yayılmış ve neticede cezadaki tahkik sistemi insanileşmiş, cezalar insanileşmiş, infaz insanileşmiştir. Gerek bu haykırış, gerek onu takibeden seslerin tesiri ile ki, birçok memleketin ceza kanunundan ölüm cezası çıkarılmıştır. Beccaria'dan sonra gelen bir edip, onun «ceza âdıl olmalıdır» prensibini şöyle savunmuştur :

Bir cezanın adilâne olması için, onun, maznununu suç işlemekten alıkoyacak dereceden daha şiddetli olmaması lâzımdır. Böyle olunca da ölüm cezasına cevaz verilemez. Esasen ölüm cezası, hiçbir hukukî esasa dayanmadığı gibi, terbiyevî bir mahiyeti de yoktur. Hem, Allah'ın vermiş olduğu canı, cemiyetin almaya hakkı da yoktur.

Şüphe yok ki, bugün insanlık bir suçtan zarar görenlerin, suçun failinden doğrudan doğruya intikam aldıkları çağlardan, Devletin suçluları ıslah ederek topluma kazandırma görevinin söz konusu olduğu çağlara gelmiştir ve ölüm cezası, bu tekâmül karşısında gerilemektedir. Elbette ki, bunda cezanın pek ağır oluşu, bünyesinde bir ıslah kavramı bulunmayışı ve yapılacak bir hata halinde telâfisinin mümkün olmaması mühim rol oynamaktadır. Ve ceza kanunlarına baktığımızda görürüz ki, küçümsenemeyecek sayıda Devletlerin ceza kanunlarından ölüm cezası çıkarılmıştır. Bir kısmında da ceza mevcudolduğu halde, tatbik edilmemektedir. Hele siyasi suçlar meselesinde bu hususta daha büyük bir titizlik gösterilmektedir.

Cromwell'den beri İngiltere'de bir tek siyasi suçlu ölüm cezasına çarptırılmamıştır. Kanaatimiz odur ki, siyasi suçlarda ölüm cezasının tatbik edilmemesinde isabet vardır. Gerçekten siyasi suçlarda ölüm cezaları, huzuru sağlayamadığı gibi, bu nevi cezalar, halk kitleleri arasında lehte ve aleyhte münakaşaların devamına yol açmaktadır. Türli siyasi fikir ayrılıklarına imkân veren demokrasilerde, bir kısım insanların hain saydığını, diğer bir kısım alkışlamaktadır. Tarihte bunun misalleri çoktur.

Şimdi, bu nazari münakaşaları bir tarafa bırakarak meseleyi ele alalım.

Konuşmamızın başında belirttiğimiz üzere, Yüce Meclisin kararı iki şekilde tecelli edebilecektir :

1. Bunlar idam edilmelidirler.
2. İdam edilmeleri caiz değildir.

1. İdam edilmelidirler; çünkü, bu fiili işlemlerdir. Deliller ortadadır. Bütün safhaları ile suç tekevvün etmiştir. Lâyük oldukları cezaya çarptırılmalıdırlar. Ceza, ibreti müessire olacaktır. Cemiyet, bozulan içtimai nizamın yerine gelmesi hususunda duyduğu hıncı alacaktır. Bu yola mütemayil olan kimselerin, bu yoldaki temayülü önlenecektir, ilâhir... Bu gibi sebeplerden dolayı bunların idamı lâzımdır.

2. İdam edilmemelidirler. İdam edilmeyeceklerine ve idam olmadan cezaevinde kalacaklarına göre, ceza, yine ibreti müessire vasfını kazanacaktır. Cemiyet, hıncını yine almış olacak ve bozulan içtimai nizam bu şekildeki hareketle yine yerine gelmiş olacaktır. Bu düşünce bizi af fikrine götürmektedir.

Af nedir? Felsefî ve sosyal manasiyle af, insanogullarının hata yapabileceği; fakat affın da ilâhî bir hareket olduğu noktasında toplanmaktadır.

Türk hukuk lûgatında af; bazı suçların, genel menfaat icaplarından dolayı, unutturulması maksadıyla yapılan bir Devlet tasarrufudur ki, yapılmakta veya yapılacak olan takibin veya hukûm altında bulunanların cezasının kaldırılması neticesini verir. Şahsi haklara hâlel gelmek üzere suçu takip ve mahkûmiyeti ortadan kaldırır.»

Bu tarifi dikkate aldığımızda bu hükümlüler hakkında bir affa varmak için, tarifi özünü teşkil eden «umumî menfaat» üzerinde durmak ve bunların aflatlarında bir «umumî menfaat var mıdır?» sorusuna cevap vermek icabemektedir.

Bu soruyu cevaplamadan evvel affın üzerinde biraz daha duralım.

Evet, affetmek güzel bir şeydir, ulvî bir şeydir, insanlığa ve büyüklüğe yaraşan bir şeydir. Hazreti Muhammet «Fazilet şudur ki, senden nefret edene sen bağlanasın, seni mahrum bırakan sen lütfu ihsanda bulunasın ve sana zulmetmiş olanı sen affedesin.» demıştır.

Görülüyor ki, af biraz da dinimizin icabıdır.

Bu konuda, bizlerden biri olan Atatürk'ün görüşüne bakalım : Atatürk diyor ki, «Medeniyet demek af ve müsamaha demektir. Af ve müsamahaya dayanmayan medeniyet ceberuta dayanan bir medeniyettir ki, çöker.»

Bu görüşünün çok güzel bir misalini ölümünden kısa bir süre önce kemali ile vermiştir. 23 Mayıs 1938 günü Başvekilini çağırması, Kararlar Müdürlüğünün 6/2171 sayılı yazısı ile Türkiye Büyük Millet Meclisine gönderdiği lâ-yihada 150'liklerin affını istemişlerdir. Bu kanunun müzakeresi sırasında konuşan Durak Sakarya şöyle söylüyor: «Cumhuriyetin kimseden korkusu yoktur. Dalâlete sapanlara kahrı çok büyüktür; fakat, şefkat ve merhametiyle o nisbette büyüktür.»

Evet, Atatürk, 150'likleri bile affetmiştir. Ancak, Durak Sakarya'nın dediği gibi, Atatürk'ün dalâlete sapanlara kahrı da çok büyük olmuştur.

Bu görüşümüzü teyit eden bir kanunu zikretmemize müsaadenizi rica edeceğim.

31 Mart 1341, yani 1925 tarih ve 595 sayılı Kanun: «Hali harpte, yahut müsellâhan ve müctemian isyan vukuunda sahayı harekât ve isyandaki idarei örfiye mıntıkalarında müteşekkil bilumum divanı harplerden sâdır olan idam kararları ordu veya kolordu veyahut müstakil fırka veya mevkiî müstahkem kumandanları tarafından badettasdik derhal infaz olunur.»

Görülüyor ki, Meclisin tasdikine gelmeden kumandanların emirleriyle bu hükümler infaz edilmektedir.

Bir misal daha verelim. 2884 sayılı 1935 yılında çıkarılmış Tunceli Vilâyet İdaresi hakkında Kanunun 33 ncü maddesi: «İdam hükümlerinin vali ve kumandan tarafından tecile lüzum görülmediği takdirde infazı emrolunur.»

Muhterem milletvekilleri, görülüyor ki, büyük insan, kan dökmekten nefret eden büyük adam, rejim ve milletin varlığı bahis konusu olunca nasıl sert ve şeditir. Rejimi sağlam temellere oturttuğunu gördükten sonra 150'likleri, vatan hainlerini affetmiştir. Bu misaller gösteriyor ki, rejim bahis konusu olunca mesele-ye bakış başka oluyor.

Büyük devlet adamı Guizot diyor ki, «Siyasi suçlarda ölüm cezasında iktidarın aradığı şey adalet değil, sadece kendi emniyetidir.»

Soruyorum, bugün vereceğimiz bir kararla, idam kararını «iktidarın emniyetini sağlayacağız» diye mi vereceğiz? Bu bir rejim meselesi mi, yoksa Türklüğün bekası meselesi midir?

Dosyalar tetkik edildiğinde görülecektir ki, bunlarda bir nedamet hissi de bahis mevzuu değildir. Bunlar, tuttukları yolda sonuna kadar gitmeye kararlıdırlar. Eğer nedamet hissi olsaydı, o zaman sizlere, kullanacağınız oylar hakkında söyleyecek başka sözlerim olacaktır.

İzmir suikastının elebaşlarından Ziya Hurşit, karşısına getirildiği zaman Atatürk sorar: «Seni serbest bırakırsam gene aynı yolda gidecek misin?» Çekinmeden, gözünü kırpmadan Ziya Hurşit «Evet» cevabını verince artık asılmasına mümanaat etmemiştir, Mustafa Kemal. Çünkü, bir rejim bahis mevzuudur, çünkü, bir beka mevzubahistir, Türk Devleti yok olma veya var olma meselesi ile karşı karşıyadır.

İdam cezalarının ilk aleyhtarlığı büyük insan Beccaria, «Ölüm cezasının zaruri olduğu ahvalde mevcut olduğunu» söylüyor ve diyor ki, «Birincisi isyan halidir. Bu zamanda milletin topyekûn hürriyetini kazanması veya kaybetmesi mevzubahistir. İkincisi, kanunların yerini kargaşalık ve nizamsızlık aldığı ahvalde milletin huzur ve sükununu bozmakta âmil olabilecek kudret ve münasebetlerde malik olduğu rejim için tehlikeli ihtilallere yol açabilecek durumda bulunduğu surette vatandaşa ölüm cezası vermek bir zarurettir.»

Muhterem arkadaşlar, bunların hareketleri bu seviyede midir? Yani, bir rejim değişikliği mi istemektedirler, sadece. Bir siyasi suç mudur?

Malûm olduğu üzere siyasi suç, mevcut rejimi beğenmemek, onun yerine bir başka rejimi getirmek demektir. Bunların yapmak istedikleri bu mudur, yoksa Türk Milletini, 16 ncı son müstakil Türk Devletini yok etme kararında mıdır?

Eğer, bunlar sadece bir «rejim değişikliği» istiyor idiyse, o zaman bunları affetmek mümkün olabilirdi. Ancak, onlar bir milleti öldürmek kastıyla hareket etmektedirler. Bu, bir kin, nefret, intikam hissinin tezahürü değildir; bu, bir vatan kurtarma mücadelesidir. Rejim davası, her şeyden evvel bir inanış davası oldu-

ğuna ve insanların, rejimi, ne pahasına olursa olsun, müdafaa etmeleri lâzım geldiğine göre, vereceğimiz karar tebeyyün etmiştir.

Denecektir ki, bu gençler bu hale kendiliklerinden gelmemiştir. Doğru, bunları bu hale getirenlerin sorumlulukları şüphesiz vardır. Mesullerin vurdum duymazlıkları kabili af değildir. Ancak, şu da bir gerçektir ki, bir rejimin icaplarını yerine getirmeyen kişilerin tutumu dikkate alınarak rejim değiştirilemez. Hem bu, bir rejim meselesi olmaktan çok öteye bir meseledir. Mesele, Parlamento - rejim meselesi değil topyekûn Türklüğün varlığı meselesidir.

Bu arada, Almanya'dan Genel Başkanımıza gönderilmiş bir mektuptan müsaadenizle 1-2 satır okuyacağım. Bir çok imza bulunan bu mektupta şöyle deniliyor: «Bu mudur, hararetle beklemiş olduğumuz devlet adamı namzetleri? Devlet üniversitesinde okuyanlar tedrisatlarında devleti yıkmayı mı öğreniyorlar? Ama, yine kabahat onların değil, kabahat, başta vurdum duymazlıktadır.»

Muhterem arkadaşlar, Almanya'dan Türk işçilerinden gelen bir ses; «Devletin yıkılmasına müsaade edecek misiniz» diyor. Bunu, vereceğiniz oylarla tespit edeceksiniz.

Aziz arkadaşlar, her karış toprağı aziz şehitlerimizin mübarek kanı ile sulanmış bu ülke, Türklük aleminin baş düşmanına teslim edilemez. Ona teslim müncer her teşebbüs, her düşünce görüldüğü yerde ezilmelidir. Zannetmememe rağmen, şayet bu melunların hayatlarının bağışlanması yolunda el kaldıracak olanlar bulunursa, bunlar bilsinler ki; tarih, bu ellerin sahiplerini son müstakıl Türk Devletini yok etmeye matuf olarak kabul edecek ve Türklük onları hiç bir zaman affetmeyecektir.

Muhterem arkadaşlar sözlerimi bitirirken bu şerirleri yakalayan ve bundan sonrakileri yakalayacak olan Millî Emniyet, Örfi idare ve Emniyet Kuvvetlerine teşekkürlerimi bildirir, bunların arkasındakilerin de en kısa zamanda yakalanmalarını temenni eder, cümleleri Grubum adına tekrar saygıyla selâmlarım. (DP Sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Mehmet Ali Aybar, buyurunuz.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan hakkındaki kesinleşmiş ölüm cezalarının yerine getirilmesi, ya da getirilmemesini Yüce Meclis bugün karara bağlayacaktır. Bu kararı her birimiz vicdanlarımızla başbaşa ve tarihi sorumluluğumuzun tam idraki içinde vereceğiz.

Adı geçen gençler Türkiye Cumhuriyeti Teşkilâtı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını ilgaya ve bu kanunla teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan mene cehren teşebbüsten ve sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye tevessül eylemekten ölüm cezasına çarptırılmışlardır.

Deniz Gezmiş ve iki arkadaşının işledikleri fiiller adam kaçırma ve alıkoyma, banka soygunu, güvenlik kuvvetlerine karşı silâh kullanma, otomobil çalma gibi ağır suçlardır. Ancak, bunların siyasî suç niteliğinde oldukları da muhakkaktır.

Siyasî suçlar adi suçlardan ayrılırlar. Önce suçluların ahlâkî redâet içinde bulunmamaları bakımından ayırt edilirler. Suçun maddî unsurları adi suç niteliğinde olsa bile siyasî suçlu bu fiilleri siyasî maksatla işlemiştir, suçluluk hüquusu içinde değildir. Böylece bazı ceza hukuku müellifleri siyasî suçların adi suçlardan takibedilen hedef bakımından ayrıldığını ileri sürerler. Bazıları ise objektif ölçüler kullanarak söz konusu fiilin münhasıran kamu düzeni unsurlarından birini esaslı biçimde bozma ve onun temel müesseselerini kanun dışı yollardan zorla değiştirme niteliğinde olup olmadığına bakarlar. Kamu düzeni unsurlarından birini bozan ve onun temel kuruluşlarını kanun dışı yollardan değiştiren ya da değiştirmeye teşebbüs eden fiilleri objektif olarak siyasî suç sayarlar.

Fransız mahkemelerinin içtihatları bu merkezdedir. Buna karşılık İtalya'da psikolojik unsura ağırlık verildiği görülür. 1921 tarihli Ferrer projesine göre «Ağır basan eleman psikolojik elemandır, sanığın suçu işlemekteki maksadıdır. Politik nedenlerle işlenen suçlar siyasî suç sayılır.

Soruna ister birinci, ister ikinci görüşü benimseyerek eğilelim, siyasî suçların adi suçlardan ayrıldığı, ayrı bir kategori teşkil ettiği muhakkaktır. Ve bu ayırma dayanan bir kısım müellifler siyasî suçlunun ahlâkî redâet içinde bulunmaması ve topluma, insanların daha mutlu

olacaklarına inandığı, başka bir düzen vermek istemesi nedeniyle, bunlara verilecek cezaların daha hafif olmasını ve infaz sisteminin bunlar hakkında daha yumuşak bulunmasını önermektedirler.

Totaliter rejimlerin, görüşlerinden yararlandığı bir kısım müellifler de siyasî suçun topluma karşı işlendiğini, kişileri hedef alan suçlardan daha ağır olduğunu iddia etmekte ve ağır müeyyidelerle karşılanmasını istemektedirler.

Doktrinde durum bu. Uygulamada da şöyle bir manzara görülüyor : Otoriter ve totaliter rejimler siyasî suça karşı amansız davranıyorlar, siyasî suçlar hakkında en ağır, en insafsız cezaları uyguluyorlar. Demokrasilerde ise, siyasî suça karşı daha anlayışla hareket edildiği görülüyor. İtalya ile Almanya, tarihlerinin belirli dönemlerinde siyasî suç hakkında ileri sürülen bu iki karşıt görüşün her ikisini de uygulamışlardır. Mussolini ve Hitler'in bu ülkelerde hüküm sürdükleri dönemlerde siyasî suçlar en ağır cezalara çarpılmış, bu cezalar en ağır koşullarda uygulanmıştır. Bu iki ülkede demokrasinin kurulmasıyla durum değişmiş, ölüm cezaları kaldırılmıştır. İtalya'da, sadece savaş zamanında ve düşmanla işbirliği suçu gibi vatana hıyanet fiilleri hakkında ölüm cezasının uygulanabileceği kabul edilmiştir. Federal Almanya'da, savaş zamanı için ve vatana hıyanet suçu hakkında bile ölüm cezası tanınmamıştır.

Köklü bir demokratik geçmişi olan Fransa'da ise son zamanlarda siyasî suçlar hakkında mahkemeler ölüm cezası vermiyor. İstisnaî olarak verseler bile, Devlet Başkanı yetkisini kullanarak ölüm cezalarını müebbet hapse çevirmektedir. Cezair ayaklanmasını yürüten General Salan'ın ölüm cezasını, hatırlanacağı gibi De Gaulle müebbet hapse çevirmiştir.

Ölüm cezasına karşı günümüzde gittikçe genişleyen bir tepki var. Sadece siyasî suçlara değil, hiçbir suça ölüm cezası verilemeyeceği, bu barbarca cezanın uygar bir toplumun ceza kanunlarında yeri bulunamayacağı görüşünü savunanların sayısı hızla artmaktadır. Ölüm cezasına karşı olanlar gerekçelerini şöyle sıralarlar :

- Gayrikabili tamirdir ;
- Derecelendirilemez ;
- Korkutucu bir etkisi de yoktur ;
- İslah edici değildir...
- Bunlar hukukî nedenler.

Ölüm cezasına felsefî ve ahlâkî bakımdan karşı çıkanlar da şu gerekçeleri ileri sürüyorlar :

Göze göz - dişe diş esasına dayalı ilkel bir cezadır.

İnsana hayatı toplum vermemiştir ki, almayacağı hakkı olsun.

Görüldüğü gibi reddedenleri kuvvetlidir. Hele hukukî gerekçeler ceza verme hakkının esasına ilişkin olduğundan son derece önemlidir. Modern ceza hukuku nazariyelerinde toplumun ceza verme hakkı, adaletle sınırlı sosyal fayda esasına dayandırılmaktadır. Buna göre, suçla huzuru bozulan toplumda, suçlunun adaletli ölçülerde cezaya çarptırılması huzuru yeniden sağlamaktadır. Suçtan doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak zarar görmüş olanlar, böylece tatmin edilmiş olmaktadır. Fakat, cezanın asıl hedefi suçlunun toplumca kazanılmasıdır. Suçlu, cezasını çekip özgürlüğüne kavuştuğunda ıslah olmuş bir insan olarak hapisneden çıkmalıdır. Oysa, ölüm cezası bu nitelikte değildir. Hatta, suçu önleyici etkisi bile yoktur. Ceza kitaplarında şöyle bir örnek verilir : Kalpazanların ölüm cezasına çarptırıldığı bir ülkede kâğıt paraların üzerine «Taklidedenlerin ölüm cezasına çarptırılacağı» yazılmış. Kalpazanlar bu ibareyi de taklidetmişler. Eski devirlerde ölüm cezasına çarptırılan suçluların sayısı çok kabarıktı. Örneğin Fransa'da, eski rejim zamanında yüzden fazla suça ölüm cezası veriliyordu. Üstelik bu ceza türlü işkencelerle uygulanırdı. 1791 yılında ölümle cezalandırılan suçluların sayısı 32'ye indirildi; bugün sayıları çok daha azalmıştır. Ölüm cezasının tarihe karışacağı günler uzak görünmüyor.

Dünyadaki uygulamaya bir göz atalım :

Fransa'da 1948 tarihli Anayasa siyasî suçlardan ölüm cezasını kaldırmıştır. Sonradan tekrar konu. Ancak, jüri müessesesinin varlığı bu cezayı iyice sınırlamakta ve Cumhurbaşkanları sık sık ölüm cezasını müebbet hapse çevirerek uygulamayı önlemektedirler.

İtalya'da 1889'da kaldırıldı. Faşistler iktidara geldikten sonra yeniden konu; bugün kaldırılmıştır. Sadece Askerî Ceza Kanununda vardır. O da, savaş zamanında vatana hıyanet suçları hakkında uygulanmak üzere,

İspanya'da 1932'de kaldırıldığı halde, iç savaşta ve Franko rejiminin kurulmasıyla kanunlara yeniden konmuştur.

İngiltere'de 1957'de kabul edilen «Homicide acte» adlı kanunla ölüm cezası mahdud sayıda bazı ağır suçlara inhisar ettirilmiştir.

Avusturya'da ölüm cezasının kaldırılması hakkındaki hüküm, 1945 yılında yürürlüğe girmiştir.

Danimarka'da 1930 yılında kaldırılmıştır...

NİHAT BAYRAMOĞLU (Bolu) — Rusya'da?...

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Daha önce verilmiş ölüm cezaları da uygulanmamıştır. Ölüm cezası sadece savaş zamanında düşmanla işbirliği suçlarında verilir.

Norveç'te 1902'de kaldırılmıştır. Yalnız savaş halinde düşmanla işbirliği suçu hakkında uygulanır.

Askerî Yargıtay Başkanı,

Hollanda'da ölüm cezası 1870'te kaldırılmıştır. Yalnız savaş zamanında vatana hiyanet suçlarından dolayı askerî mahkemeler ölüm cezası verme yetkisine sahiptirler.

Belçika'da ölüm cezası vardır, fakat mahkemeler bu cezayı vermezler. 1863'ten beri Belçika'da ölüm cezası uygulanmamıştır. Bu ceza verilse bile, otomatik olarak parlamentodan çıkan af kanunlarıyla müebbet hapse çevrilmektedir.

İsviçre'de 1942'de kaldırılmıştır. Burada da savaş halinde düşmanla işbirliği ve casusluk suçları hakkında ölüm cezası vardır.

Federal Almanya'da 1949 yılında kaldırılmıştır. Ölüm cezası askerî ceza kanununda bile yoktur.

Amerika Birleşik Devletlerinde ise, federe devletlerden her biri bu konuda yetkilidir. Bunlardan 11'inde kaldırılmıştır. 4'ünde sadece vatana hiyanet ve kamu temsilcilerinin öldürülmesi hallerinde ölüm cezası verilebilmektedir. Diğer 4'ünde uzun süredir bu ceza uygulanmamaktadır. Geri kalan 34'ünün kanunlarında ölüm cezası vardır, ancak Yüce Divanda bir iptal davası açılmış ve ölüm cezasının anayasaya aykırılığı ileri sürülmüştür. 20 Hazirandan önce Divan kararını verecektir. Bu tarihe kadar hiçbir ölüm cezası infaz edilmemektedir. Son olarak Kaliforniya Eyaleti Anayasa Mahkemesinin ölüm cezasını anaya-

saya aykırı bulması üzerine Robert Kennedy'nin kaatili ile Sharon Tate'in kaatilleri, bir de zenci militan Dawis, ölümden kurtulmuşlardır.

Türkiye'de ceza sistemimiz, Devletin iç ve dış güvenliğini ilgilendiren bazı fiillerde, adam öldürmenin bazı biçimleri hakkında ölüm cezası kabul etmiştir. Adalet Bakanlığının bir açıklamasına göre 37 yılda 300 dolayında ölüm cezası uygulanmıştır ki, ortalama olarak yılda 7 idam eder. Bu rakamlar bu cezanın kanunlarımızda muhafazası için sosyal bir zorunluluk olmadığını ortaya koymaktadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Ölüm cezasının insan varlığına saygılı olmayı emreden demokratik ilke ile gelişmediğini bizde ileri sürenler, «Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde ölüm cezalarının tanındığına dair hüküm olduğunu» söylüyorlar. Ayrıca, Anayasamızın 64 ncü maddesini de gösteriyorlar. Bilindiği gibi bu madde, kesinleşmiş ölüm cezalarının uygulanmasında Türkiye Büyük Millet Meclisince izin verileceğinden bahseder. Buna dayanarak ölüm cezasının kaldırılması için kanun teklifinde bulunulmasının Anayasanın bu maddesi değiştirilmedikçe, mümkün olamayacağını iddia ediyorlar.

Önce, bu kanunu, yani Anayasamızın 64 ncü maddesini ele alalım : Bu madde sevk edilirken ölüm cezasının Anayasaya uygun olup olmadığı noktası hükme bağlanmamıştır. Ölüm cezası gibi tamiri imkânsız bir cezanın uygulanmadan önce bir defa gözden geçirilmesi olağanı sağlanmak istenmiştir. Fakat, «yaşamayı, maddi ve manevî varlığını geliştirmeyi herkesin temel hakkı» sayan 14 ncü madde ve bir «temel hakkın özüne dokunulamayacağını» ilân eden 11 nci madde birlikte ele alınınca, yaşama hakkının özünü ortadan kaldıran ölüm cezasının, Anayasaya, o'nun demokratik ruhuna ters düştüğü muhakkaktır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin ölüm cezasını kabul ettiği iddiasına gelince; gerçi sözleşmede böyle bir hüküm vardır, ama bu, sözleşmeyi imzalayan devletlerden bir kısmının kanunlarında ölüm cezasının bulunmasından dolayıdır. Devletlerin mutabakatı bu şekilde sağlanabilmektedir. Bundan, ölüm ceza-

sının temel haklara uygun olduğu ve uygar dünya kamdoyunun ölüm cezasını kabul ettiği sonucu elbet çıkarılamaz.

Şimdi daha somut gerçeklere geçelim.

Ölüm cezasına çarptırılan bu üç genç birtakım ağır suçlar işlemişlerdir. Bu bakımdan elbet ceza görecektirler. Ölüm cezaları uygulanmamalı denilirken kimse, bunların cezasız kalmasını, serbest bırakılmalarını önermiyor.

Adam kaçırmışlar, alakoymuşlar, banka soymuşlar, güvenlik kuvvetlerine karşı silah kullanmışlar. otomobil çalmışlar. Tabii bu suçlar cezasız kalmaz. Fakat, bu suçları neden işlemişler, bu noktaya nasıl, neden gelmişlerdir? Oyunuzu kullanırken bunu bilmek zorundayız.

Sayın Başbakan, bizdeki anarşik olayları uluslararası bir komploya bağlıyor; Türkiye'ye karşı uluslararası bir komplonun hazırlandığını; bunun bir ucunun İskandinavya'da, öteki ucunun Orta - Doğu'da bulunduğunu, merkezin de Doğu Almanya olduğunu ileri sürüyor.

BAŞKAN — Sayın Aybar, konuşmanız daha ne kadar devam edecek?

Çünkü, 20 dakika dolduğu için Genel Kuruldan karar almam gerekiyor.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Yırım saat veya 40 dakika kadar devam eder.

BAŞKAN — Sayın Aybar, 30 veya 40 dakika daha konuşacaklarını beyan etmektedir. Yazılı görüşlerini ifade ettikleri cihetle 20 dakikasını doldurmuştur. En çok 40 dakika daha konuşması hususunu oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Teşekkür ederim efendim.

Uluslararası bir komplo!. Bu komplonun başında kim, hangi devlet var?

Sovyetler Birliği mi, Çin mi, bir başkası mı?..

Başbakan bu noktayı tabi açıklayamıyor ve ya açıklamıyor. Ne var ki, bir dış komplonun varlığını kabul edebilmek için bazı delillerin ortaya konması gerekir. Yurt içindeki ihtilâlcî örgütün, dışarıdan paraca, silahça beslenmesi, dışarıdan sevk ve idare edilmesi gibi.

Duruşmalarda, Sayın Başbakanın bu iddialarını doğrulayacak hiçbir delil ortaya çıkma-

mıştır. Tersine, banka soygunlarının, fiyde almaların örgüte para bulmak için yapıldığı anlaşılmıştır. Sadece bazı gençlerin, gerilla eğitimi görmek için Filistin gerillalarının yanına gittikleri öğrenilmiştir. Türkiye'ye karşı uluslararası bir komplo bulunduğunu iddia edebilmek için bu kadarı yeter mi?

Dışarı ile içerideki hareket arasında bir emir ve kumanda zincirinin varlığını ortaya koymak, para ve silah yardımının dışarıdan yapıldığını ispat etmek gerekmez mi?

Bu ispat edilmedikçe, dışarıdan yönetilen bir komplo karşısında olduğumuza inanmaktan mazurum. Fakat buna karşılık içeriden birtakım provokasyonlar, kışkırtmalar yapıldığı, gençlerin kanunsuz eylemlere itelendiği anlaşılmaktadır. Başlangıçta olaylara tepki gösterilmemek suretiyle de gençler aşırı davranışlara âdeta itelenmişlerdir. Sanki, «Siz iyice kanun dışına çıkın ki, topunuzun hakkından gelelim, solu tasfiye edelim» denilmiştir.

Şimdi, bu gençler idam sehпасına gönderilirken, bütün bu karanlık oyunların, bu noktaya nasıl gelindiğinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Bunun yakın ve uzak amilleri vardır.

Uzak amiller; Türkiye'nin 200 yıldır geri bırakılmış bir ülke olmaktan kurtulamamış olmasının yarattığı çeşitli etkenler şeklinde özetlenebilir. Gençler, içinde bocaladığımız sürekli bunalımdan mustarıptirler. Zorunlu olan devrimlerin bir türlü gerçekleştirilememiş olmasından mustarıptirler. Sosyal adaletsizliklerden, zengini daha zengin, fakiri daha fakir yapan politikadan mustarıptirler. Bunların çoğu köyden gelmiştir. Köylünün yaşantısından mustarıptirler. Uzak amillerin başlıcaları bunlar.

Yakın amil olarak da, gençler, kurtuluşun sol'da olduğuna inandıkları halde, sola hayat hakkı tanınmamasını, solun boyuna kanun dışına itelenmesini gösterebiliriz.

Türkiye'nin biricik demokratik sol siyasî örgütü olan Türkiye İşçi Partisinin serüvenlerine kısaca bir göz atmak, bize bu konuda bir fikir verecektir.

Türkiye İşçi Partisi Anayasaya göre kurulmuş, kanunsuz hiçbir davranışı olmayan bir partiydi. (A. P. sıralarından «Ne alâkası var bunun» sesleri.)

Tertipleri, tahrikleri boşa çıkarmış, taşlı sopalı saldırılara 10 yıl göğüs germiş, Anayasa savunucusu legal bir kuruluştur.

CEVAT ÖNDER (Erzurum) — Anayasa Mahkemesinin kapattığı bir partinin muhasebesini burada yapamazsınız.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Anayasa Mahkemesince kapatılması da tüzük ve programından ve 10 yıldır izlediği politikadan dolayı değil, yöneticilerinin, son kongreye aldırdıkları bir karar yüzünden olmuştur.

TİP. Anayasaya, kanunlara saygılı legal bir sol partiydi. Bunu, başta hükümetler olmak üzere bütün yetkililer, herkes biliyordu.

Böyle olduğu halde, kurulduğu günden itibaren bu partiye saldırılar, baskılar eksik olmamıştır. Bunlar, belirli merkezlerden yönetiliyor ve himaye görüyordu. Saldırıya uğrayacağımız, önceden resmî makamlara bildirildiği halde ciddi bir himaye bulamıyorduk. Suçlular yakalanamıyor, yakalansa bile sudan cezalara çarpılıyordu. (A. P. sıralarından «Ne alâkası var Sayın Başkan» sesleri) saldırılar, organize topluluklar tarafından..

BAŞKAN — Sayın Aybar, müzakere ettiğimiz konu ile Anayasa Mahkemesince kapatılmış bir siyasî partinin ilişkisini nasıl buluyorsunuz ve nasıl o noktaya geldiniz? Çok rica edeceğim esas meseleye geliniz.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Sayın Başkan, bu müdahalenizden, benim konuşmamı izlemediğinizi anlıyorum...

BAŞKAN — Bütün dikkatimle izliyorum efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Eğer, benim konuşmamı izlemiş olsaydınız, münasebetin nasıl kurulduğunu elbetteki görürdünüz.

BAŞKAN — Meselemize rücu etmenizi istirham edeceğim efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — **TİP**, Anayasaya, kanunlara saygılı legal bir sosyal partiydi. Bunu, başta hükümetler olmak üzere bütün yetkililer, herkes biliyordu.

Böyle olduğu halde, kurulduğu günden itibaren bu partiye saldırılar, baskılar eksik olmamıştır. Bunlar, belirli merkezler yönetiliyor ve himaye görüyordu.. (A. P. sıralarından gürültüler.)

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Okudunuz onları.

AHMET BULDANLI (Muğla) — Bunlar iftira, bunlar iftira.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, müdahale etmeyiniz. Bakalım bir sonunu getirsinler efendim. Dinlemediğimi ifade ettiler, anlayalım bakalım; Türkiye İşçi Partisiyle üç ölüm cezasının infazının münasebetini öğreneceğiz.

Konuşmanıza devam edin efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Saldırıya uğrayacağımız önceden resmî makamlara bildirildiği halde, ciddi bir himaye bulamıyorduk. Suçlular yakalanmıyor, yakalansa bile sudan cezalara çarpıtılıyordu. (A. P. sıralarından gürültüler.)

Saldırılar, organize topluluklar tarafından yapıyordu. Bunların arkasında kimlerin bulunduğu biliniyordu. Yeni kurulmuş olan bu partiyi güçlenmeden, kaba kuvvetle dağıtmak, yöneticilerinin, üyelerinin korkutulup sindirmek istendiği besbelli idi.

İlk saldırı 1962'de İstanbul'da yapıldı. Beyaz Saray'daki Anayasa toplantısı zorla dağıtılmak istendi. Sonra Gültepe, Gaziantep, Adana, Akhisar, İstanbul, Bursa, Ankara, İzmir, Ödemiş baskınları oldu. Kaç kere üyeler, yöneticiler linç edilmek tehlikesiyle karşı karşıya kaldılar. Bütün uğradıkları saldırılarda... (A.P. ve D.P. sıralarından şiddetli gürültüler.)

CEVAT ÖNDER (Erzurum) — Sayın Başkan, konuşması ne ile ilgili?

RASİM CİNİSLİ (Erzurum) — Sayın Başkan, orada müseccel komünistler vardı. Komünistler orada bu müseccel anayasayı savunuyorlardı. Hiçbir ilgisi yok bunların. (Gürültüler, «İndirin şunu» sesleri.)

BAŞKAN — Sayın Aybar yazılı olarak beyanlarını ifade etti ve 20 dakikayı bitirmesi üzerine devamı hususunu oylarınıza arz ettim, izin verdiniz.

Sayın Aybar, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmış bir siyasî partinin burada, kuruluşunu ve takip ettiği seyrin ifadesini gerektirir bir müzakere içinde değiliz. Sizi bütün dikkatimle dinliyorum. Buna devam ederseniz sözünüzü keseceğim. Meclisin, meseleyi sukûnetle müzakere etmesini istiyorum ve bununla da yükümlüyüm.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Sayın Başkan, ölüm cezalarına çarptırılan gençlerin bu noktaya nasıl geldiklerini tespit ederken iki amilin bulunduğunu söyledim: (AP ve DP sıralarından «Sen getirdin sen» sesleri, gürültüler.) Uzak amiller, yakın amiller.

Uzak amillerin, Türkiye'nin geri kalmışlığında olduğunu ifade ettim. (AP sıralarından gürültüler.)

MUSA DOĞAN (Kars) — Senin kafan sakat, kafan.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin de dinleyeyim efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Yakın amillerin ise, sola hakkı hayat tanınmamasında olduğunu ifade ettim. Bu itibarla, Türkiye İşçi Partisinin, Türkiye'nin biricik legâl, demokratik sol partisinin başına gelenleri burada belirtmek suretiyle sola karşı yapılan saldırıların neler olduğunu ve senelerden beri bunun devam ettiğini dile getirmek istiyorum, rabıta aşıkârdır. (Gürültüler.)

CEVAT ÖNDER (Erzurum) — Susturun Sayın Başkan.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim.

Sizin bahsettiğiniz siyasî teşekkül, Türkiye'nin siyasî; partilerini kapatmakla yetkili bulunan Anayasa Mahkemesince kapatılmıştır. Bunun izahına imkân vermemiz mümkün değildir. Kapatılıp kapatılmaması hususu, o yetkili mahkemede ifade edilmiştir. Devam ederseniz konuşmanızı keseceğim. Ama, müzakere ettiğimiz konuya gelerseniz, devam buyurun.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Sayın Başkan, bir parti kapatıldığı için adı tarihten silinmez. Onun hakkında tarihi bir değerlendirmeye yapılamaz diye, bir hukukî kural yoktur. (Şiddetli gürültüler.)

BAŞKAN — Meclis kürsüsüne de getirilmez, Meclis Başkanı da buna müsaade etmez.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Meclis kürsüsüne getirilmemesi için de bir sebep yoktur. Kapatılmış bir partidir. Kapatılması, ne tüzüğünden, ne programından, ne de 10 yıllık icraatından dolayı olmuştur.

AHMET MUKADDER ÇİLOĞLU (Burdur) — Kapatılan bir partinin propagandasını yapıyorsunuz burada.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Kararı, Anayasa kararını okursanız kapatılmanın, son kongrede alınan bir karardan ötürü olduğunu görürsünüz. (Gürültüler.)

MUSA DOĞAN (Kars) — Anayasaya saygılı olun.

AHMET BULDANLI (Muğla) — Komünisttir bunlar.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Rengin hafif geldiği için atıldı.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, müdahale etmeyin.

Konumuz, idam cezalarının müzakeresidir, bir siyasî partinin kapatılması konusu değildir. Eğer bu hususu arzu ediyorsanız, Meclis Başkanlığına bir araştırma önergesi verirsiniz; siyasî partilerin yaşantısı, hayatı, kapatılışı. Bu husus Meclislerimizce kabul edilir, bu araştırmayı Meclisler yapar ve müzakereye vaz'eder.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Böyle bir niyetim yok, ama..

BAŞKAN — Yoksa, bu sebeple size bu imkânı veremeyeceğim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Yok ama, Türkiye'nin tarihini tetkik ederken, tarihe geçmiş bütün olayları dile getirmek de benim hakkım. (Gürültüler.)

BAŞKAN — Bu konuyla münasebeti olmadığı için müsaade edemeyeceğim. Devam buyursanız keseceğim. (A. P. sıralarından gürültüler.)

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Senin rengin hafif geldi, diye atılar.

BAŞKAN — Müdahale buyurmayınız, çok rica ediyorum.

İstirham ediyorum, müzakeratin selâmeti bakımından esas konuya gelmenizi rica ediyorum. Bu da özel ricam.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Geçen 10 yıl zarfında, soldan en ufak bir saldırı gelmemiştir. (A. P. sıralarından «tuh sana, yuh sana» sesleri).

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Sayın Başkan, görüyorsunuz ki, Türkiye İşçi Partisinin serüveninden bahsetmemin çok gereği varmış.

BAŞKAN — Efendim, siyasî partinin ismini kullanmayınız efendim. Ne güzel yaptınız başlangıcı.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Çünkü, saldırıların nereden geldiği böylece ortaya konuluyordu. Nereden başlamış saldırılar? Nasıl itelenmiş bu noktaya toplum; o nokta belli oluyordu.

AHMET BULDANLI (Muğla) — Bütün tahrikler senden geliyordu.

BAŞKAN — Müdahale buyurmayınız rica ederim efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Uzun yıllardır soldan en ufak bir saldırı gelmemiştir. Faşizm, irtica açıkça himaye görüyordu. Bir partinin komando yetiştirme kampları açmasına göz yumuluyor ve soldan kelle isteyen toplu namazlar tertipleniyordu.

MUSA DOĞAN (Kars) — Senin kelleni uçurmadılar.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Kanunsuz grev yaptılar, diye Zonguldak'ta işçiler kurşunlatılmıştır. Derken, İstanbul'da «Kanlı Pazar» olayları, Konya, Kayseri olayları, «İmran Öktem» olayları oldu. Meydanlarda, yurtlarda sol öğrenci avı yapılıyor, katiller bulunmıyordu. Endonezya'daki gibi bir katliam hazırlandığı söyleniyor; bazı gazeteler bunu açıkça yazıyorlardı. Bu olaylar zincirinin baskı ve etkisiyledir ki, solcu gençler önce nefislerini korumak için silâhlanmak zorunda kaldılar ve silâhlı eylem fikrine daha sonra gelindiği anlaşılmaktadır. Gençler arasında beliren bu eyilimi, ajanların, provokatörlerin de büyük ölçüde körükledikleri kanısındayım. Ama zaten ortam hazırlanmıştı. Falan ülkede ihtilâl liderliği yapmış filân kişi örnek alınıyor, artık silâhlı eylemden başka çıkar yol kalmadığı, ısrarla söyleniyordu. Bu görüşler, yurdumuzun bunalımdan, geri bırakılmışlıktan bir türlü kurtulamamış olmasından mustarip bulunan ve vatan sevgisiyle kanı kaynayan pek çok gence doğru göründü ve Türkiye'yi geri bırakılmışlıktan kurtarmak, Anayasanın gerçekten uygulanmasını sağlamak için, emperyalizme karşı olan bütün sınıf ve tabakaların, herkesin katılacağı bir geniş cephe hareketini silâhlı eylemle başlatmaya kalktılar.

RASİM CİNİSLİ (Erzurum) — Sayın Başkan, nasıl müsaade ediyorsunuz?

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

RASİM CİNİSLİ (Erzurum) — Fakat, söylediklerinin hakikatle ilgisi yoktur efendim.

BAŞKAN — Geliş sebebini söylüyor efendim.

RASİM CİNİSLİ (Erzurum) — Söylediklerinin bununla ne ilgisi var?

BAŞKAN — Onun takdiri bana aittir efendim.

HİLMİ TÜRKMEN (İçel) — Bu hatibi bu kadar konuşturursanız, müzakere 9 - 10 saat devam eder. Bu şekilde konuşma yapılmasına müsaade etmeyiniz, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Türkmen, lütfen oturun. Lütfen oturun efendim, müdahale etmeyin.

Devam buyurunuz efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Böylece, çıkarıcı çevrelerin, solu tasfiye için tertiplerle, kıskırtmalarla hazırladıkları ortam, olgunlaşmış oluyordu. Türkiye'de oyun içinde oyun oynanıyordu ve sol, oyuna getiriliyordu. Olaylar işte böyle zincirlenmişti. Sol, kanun dışı hareketlere itelenmiş ve kapan kapanmıştır. Olayların gerçek yüzü budur.

Durumun böyle olduğunu bile bile 3 gencin ipe çekilmesine «evet» diyebilecek misiniz? Kanlı Pazar, Konya, Kayseri, ayaklanmalarının ve daha nice cinayetlerin meğhul bırakılmış failleri, ellerini kollarını sallayarak gezerken, Deniz Gezmiş ile iki arkadaşını ipe gönderebilecek misiniz? (A. P. sıralarından, «Göndereceğiz» sesleri)

Aslında bir sol komplo ile değil, sağ komplo ile karşı karşıyayız. Zira, bütün bu anarşik olaylar, son tahlilde sağın işine yaramıştır. Tarihin mantığı böyle gösteriyor. Şunu bilelim ki, sola meşruiyet tanınması, toplum için sayısız faydalar sağlar. Solsuz demokrasi olmaz. Sayın Başkan ne derse desin, Batıdaki demokrasilerle bizim rejimimizin derin farkı buradadır. Batıda hiçbir demokrasi yoktur ki, sosyal demokratlardan, sosyalistlerden, komünistlere ve komünistleri yetersiz bulan, troçkist ve diğer aşırı sol partilere kadar hepsinin, legal faaliyetleri teminat altında bulunmasın. Bundan dolayı yeraltı faaliyeti yoktur. Arada, arada sırada patlamalar olsa da, bu uzun sürmez. Normal demokratik düzen ağır basar, Devlet de yıkılmaz.

ŞEVKET DOĞAN (Kayseri) — Atma... Atma Aybar, atma...

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Şimdi daha somut bir sorunu ele almak istiyorum :

Bu 3 genç, maddî fiillerinden, yani banka soyduklarından, adam kaçırdıklarından, güvenlik kuvvetlerine karşı silâh kullandıklarından dolayı ölüm cezasına çarptırılmıyorlar. Marksist, Leninist oldukları için bu fiilleri, basmakalıp bir Marksist, Leninist strateji klişesine göre değerlendirilerek, cezalandırılıyorlar. İdeolojik durumlarından hareketle, bunların Anayasayı zorla ilgaya ve Türkiye Büyük Millet Meclisi zorla iskata teşebbüs ettikleri sonucuna varılıyor. Şöyle bir mantık kuruluyor :

«Bunlar Marksist, Leninisttir. Marksist, Leninistler burjuva düzenini zorla devirmeyi ve proleterya diktatörlüğü kurmayı hedef almışlardır. Şu halde bunların giriştiği eylemlerin amacı, Anayasayı zorla ilga ve Meclisleri zorla iskattır.»

Oysa, ceza hukukunun fiil ile netice arasında doğrudan bir rabitanın bulunmasını öngören temel ilkesi ve Ceza Kanunumuzun 1. 64 ve 65 nci maddeleri, yukardaki mantığa iltifat edilmesine izin vermez.

Kaldı ki; Marksizmin her toplum için ve her zaman ve her koşulda geçerli olan bir strateji reçetesi de yoktur. Tersine, Marksizm somut koşullara göre hareket edilmesini öğütler. Yöneticilerin sadece istemesiyle sosyalist devrim olmaz. Koşulların buna elverişli olması şarttır. Kapitalizmden sosyalizme, hele geri bırakılmış ülkelerde tek bir aşamada geçilemeyeceği, söylenmektedir. Sosyalizmden önce, kamu sektörünün ağırlığında, planlı bir ekonomide dayalı ve yönetime tüm ulusal sınıf ve tabakaların katıldığı bir demokratik devrim aşamasından geçilmesinin zorunlu olduğu, ileri sürülmektedir.

Silâhlı eyleme geçmiş olan gençler de, millî demokratik devrim için mücadele ettiklerini, Marksizmin önerisinin bu olduğunu, iddia etmektedirler. Şu halde, bunların proleterya diktatörlüğü kuracakları hakkındaki iddia da bir zorlamadan öteye gitmemektedir.

Peşin hükümlerle, yakıştırmalarla, kıyaslamalarla hüküm tesis edilemez. «İlerde sosyalizme geçilecek ya... O zaman proleterya diktatörlüğünü kuracaklardır.» biçiminde bir iddia da havada kalmaya mahkûmdur.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Mahkeme kararlarına aykırı konuşuyor.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Bir kere kimseye, işlemediği fiilden dolayı ceza ve-

rilemez. «İlerde filân fiili işler», diyerek, şimdiden hüküm tesis edilemez. Ancak totaliter rejimlerde önleyici ceza verilir. Demokratik rejimlerde buna yer yoktur.

İ. ETEM KILIÇOĞLU (Konya) — Sayın Başkan, kimlermiş onlar?

BAŞKAN — Müdahale buyurmayın Sayın Kılıçoğlu.

İ. ETEM KILIÇOĞLU (Konya) — Efendim, müdahale değildir bu. Mahkeme kararını eleştiriyor ve siz de müsamaha ediyorsunuz.

BAŞKAN — Mahkeme kararının gerekçesini anlatıyor efendim. (A. P. ve D. P. sıralarından gürültüler, «Böyle gerekçe olmaz» sesleri) Devam buyurunuz.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Sayın milletvekilleri; (A. P. sıralarından «Onun bir ismi de Aybarof» sesleri) Siyasî idamlar toplumlarda derin yaralar açıyor. Zira halk biliyor ki, siyasî idam, son tahlilde vahşi bir tasfiye hareketidir.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Halt etmişsin sen.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — İdam sehvasına gönderilenler, iktidarda olsalardı, şüphesiz bu yolculuğu yapmayacaklardı. Bu gerçek, kamu vicdanında iyice yerleştiği için, halk siyasî idamları hiçbir vakit tasvibetmemiştir. (A. P. ve D. P. sıralarından gürültüler)

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Bunun siyasi suç neresinde?

BAŞKAN — Müdahale buyurmayınız efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — 27 Mayıs 1960'tan bu yana, bizde iki kez siyasî idam cezası uygulandı; toplumda yarattığı huzursuzluk hâlâ devam etmektedir. Düşüncelere, inançlara saygılı olan demokrasilerde, siyasî suçlardan dolayı ölüm cezası verilmesi aleyhindeki akım, gün geçtikçe gelişmekte; yukarda verilen örneklerden de anlaşıldığı gibi, birçok ülkelerde siyasî idamlar tarihe karışmış bulunmaktadır.

Siyasette kimin haklı, kimin haksız olduğuna, kimin yanlış olduğuna ancak tarih karar verir. Üstelik ölüm cezası, suçu önleyici bir ceza da değildir, sanıldığı kadar dehşet vermez; inancı kişileri korkutmaz. Korkutmadığı, gözlerimizin önünde cereyan eden olaylardan anlaşıl-

maktadır. Akıl ve vicdan, ölüm cezasının, özellikle siyasî suçlarda ölüm cezasının kaldırılmasını emrediyor.

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Konuşturmayın bu şekilde.

BAŞKAN — Sayın Tosyalı, müdahale etmeyiniz efendim. Sayın Aybar'ın görüşme tarzına muttalisiniz Genel Kurul olarak efendim.

İLHAN EGEMEN DARENDELİOĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan, bir de kızıl bayrak getirsin oraya, öyle konuşsun.

BAŞKAN — Yok Sayın Darendelioğlu. Milletvekilidir, konuşacak tabii efendim.

İLHAN EGEMEN DARENDELİOĞLU (İstanbul) — Açıkça komünizm propagandası yapıyor, komünistleri müdafaa ediyor.

BAŞKAN — Hiçbir sakınca görmüyoruz konuşmalarında, tartışıyor efendim. Siz de gelin konuşun efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Yurdumuzda ve dışarda, ölüm cezalarına karşı tepkiler başlamıştır. Bazılarının basitliği içinde, «Bunlar komünist oyunu; Moskova'nın emri» deyip, bu tepkilere kulakların tıkanmasında bir yarar yoktur. Bu gibi basit görüşlü kimselere sizin karşı çıkmanız da... (A. P. sıralarından gürültüler)

H. AVNİ KAVURMACIOĞLU (Niğde) — Bunlar yalan mı? (D. P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

İLHAN EGEMEN DARENDELİOĞLU (İstanbul) — Alçaklar hepinizi kurşuna dizerlerdi.

BAŞKAN — Müdahale etmesin, müdahale etmeyin, müdahale etmeyiniz, Sayın Darendelioğlu.

İLHAN EGEMEN DARENDELİOĞLU (İstanbul) — Bu alçakları nasıl müdafaa ediyorsun?

BAŞKAN — Devam buyurun efendim.

İLHAN EGEMEN DARENDELİOĞLU (İstanbul) — Siz de müsamaha ediyorsunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Darendelioğlu, buyurunuz efendim. Siz de gelirsiniz efendim, siz de gelir fikirlerinizi söylersiniz. (A. P. sıralarından gürültüler)

ŞEVKİ GÜLER (Afyon Karahisar) — Sayın Başkandan rica ediyorum. Ben de milletve-

kiliyim. Bu şekilde konuşma yapmasına niçin müsamaha ediyorsunuz? Bu şekilde müsamaha gösterilir mi?

BAŞKAN — Sayın Güler...

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Devam edeyim mi Sayın Başkan?

BAŞKAN — Buyurunuz.

Sayın Güler, rica edeceğim.

ŞEVKİ GÜLER (Afyon Karahisar) — Sayın Başkan, bu müsamahanıza son vermenizi rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim gereğini yapacağız, icabettiği zaman.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Bu kimselere (D. P. sıralarından gürültüler)

İ. ETEM KILIÇOĞLU (Konya) — Sayın Başkan, bir hususu rica ediyorum.

BAŞKAN — Çok rica ederim. Hatip kürsüde konuşuyor, oturunuz yerinize lütfen.

İ. ETEM KILIÇOĞLU (Konya) — «27 Mayıs'tan bu yana 3 defa olmuş» diyor. Demek ki, bunları birbirleriyle kıyaslıyor, benzetiyor.

BAŞKAN — Devam buyurun, devam buyurun efendim. Sayın Etem Kılıçoğlu'nu dinliyorum ben, siz devam edin.

İBRAHİM ETEM KILIÇOĞLU (Konya) — Dinlemezsiniz evet.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim. Evet.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Bu görüşteki kimselere «sizin karşı çıkmanız da, CIA'nın talimatına uygundur» demek, çok kolaydır, ama bu karşılıklı suçlama kimseyi doğrulara ulaştırmaz. Meclis Başkanlığına, Amerika'dan içlerinde bir nobel adayının da bulunduğu imzalar gelmiştir. Federal Almanya'dan, Fransa'dan da müracaatlar olmuştur. İmzalar arasında tanınmış bilim ve sanat adamlarının adlarına rastlanıyor...

ŞEVKET DOĞAN (Kayseri) — Sayın Başkan, konuşurma böyle şeyleri.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — İçerde imza verenlerin de sayısı gün geçtikçe kabarmıştır.

RASİM CİNİSLİ (Erzurum) — Anarşistlerin sayısı kabarmıştır.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Açıklanmak üzere bana gelmiş imzalar da var. Bu isteklere kulaklarımızı tıkayamayız. Çağdaş uy-

garlık sözü söylevlerimizden düşmüyor. Hürriyet, demokrasi sözcükleri de keza, çağdaş uygarlıktan...

ŞEVKET DOĞAN (Kayseri) — Ondan ne anlarsın sen Aybar.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Çağdaş uygarlıktan, hürriyetten...

BAŞKAN — Sayın Doğan, Sayın Aybar'ın her kürsüye çıktığı zaman mutut Genel Kurulun idaresinde müşkülât çekildiği aşikâr bir hakikattir.

İLHAN EGEMEN DARENDELİOĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan, zaten vakti doldu efendim.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, hayır efendim. Ben oya arz ettiğim zaman saat 40'tı, 5'i 2-3 geçe oya arz ettim, 40 dakika Genel Kuruldan izin aldım. Zamanı gelince arz edeceğim, tekrar temdit buyurursanız görüşmelerine devam edeceklerdir. Buyurunuz efendim.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinde konuşuyor, kendisini Rusya'da sanmasın.

BAŞKAN — Sayın Azmiöğlu, çok rica ederim. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi efendim.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Türkiye Büyük Millet Meclisi nasıl korunur?

BAŞKAN — Çok rica ederim efendim, Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsünde konuşuyor, Sayın Aybar İstanbul Milletvekili.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Bu tahammülsüzlüklerin, tahammülsüzlüğü gösterenlerin haklı bir dava yolunda olmadıklarını gösterdiği kanısındayım. Çağdaş uygarlıktan, hürriyetten, demokrasiden yana olduğunuzu bu gibi sorunlar ve durumlar karşısında ispat edeceğiz.

Size objektif bir tablo çizmeye çalıştım. Bu gençlerin nasıl bu noktaya geldiklerini, ne türlü oyunlar oynandığını, ölüm cezasının ne şartlar altında verildiğini, idamlarla inançları tasfiye etmenin mümkün olmadığını anlatmaya uğraştım. Yüce Meclis, tarihî bir karar verecektir, bu kararın siyasi suçlarda ölüm cezası uygulanamayacağına emsal teşkil etmesini temenni ediyorum. Üç genci idam sehpasına gönderip göndermemek şıklarından birisini seçerken, herkesin gerçek bir vicdan muhasebesi içinde bulunacağına ve hırslar, kinler ve saplantılardan

sıyrılacağına inanmak isterim. (A. P. sıralarından «inan, inan» sesleri) Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın sehpa sallanan naaşları milletimizi ikiye ayırmamalıdır. (A. P. ve D. P. sıralarından gürültüler ve sıra kapaklarını vurmalar)

MUSA DOĞAN (Kars) — Bir milletin içine Nazım Hikmet'i soktunuz onun için ikiye ayırıyorsunuz.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Milletimiz fertleri arasına kan sokulmamalıdır..

MUSA DOĞAN (Kars) — Nerede idin şimdiye kadar.

BAŞKAN — Sayın Doğan, bitiyor efendim.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Oy verirken Türkiye'nin yüce menfaatlerini gerçekten iyi görmeliyiz.

HİDAYET AYDINER (Giresun) — Niye görmedin şimdiye kadar.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Ve bir de idama gönderilen bu çocukların analarının, babalarının, yakınlarının ıstıraplarını kendi ıstıbabımız gibi içten duymaya çalışmalıyız, ben ölüm cezasına oy vermeyeceğim.

Saygılar sunarım. (A. P. - D. P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Demokratik Parti Grubu adına Sayın Cevat Önder, buyurun. (D. P. sıralarından alkışlar). (D. P. Milletvekillerinden Süleyman Çiloğlu ve İlhan Darendelioğlu ile Mehmet Ali Aybar arasında tartışmalar)

Çok rica edeceğim efendim. Sayın Çiloğlu çok rica ederim, Sayın Darendelioğlu çok ıstıham ederim. (D. P. sıralarından ayağa kalkmalar, «gürültüler»). Sayın Aybar, lütfen yerinize teşrif edin efendim.

DEMOKRATİK PARTİ GRUBU ADINA CEVAT ÖNDER (Erzurum) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Antikomünist, milliyetçi bir parti olan Demokratik Parti, demin burada kuzu postuna bürünmüş bir kurdun...

ALİ YILMAZ (Hatay) — Kuzu değil, komünist.

DEMOKRATİK PARTİ GRUBU ADINA CEVAT ÖNDER (Devamla) — Konuşması olmasa idi tekrar huzurunuzu işgal etmeyecektim.

Değerli arkadaşlarım, demin bu kürsü, geçen dönem grubu bulunan Türkiye İşçi Partisinin devamlı surette tatbik etmekte olduğu bir usule tekrar vasıta oldu. Bu kürsü beynelmil komünizmin propogandası için geçen dönem nasıl kullanılıyor idi ise, onun tek bir bedbaht mümessili tarafından bugün tekrar kullanıldı. (D. P. sıralarından «bravo» sesleri, alkışlar) İşte biz, bu durumu, bu vaziyeti ortaya koymak maksadıyla antikomünist milliyetçi bir parti olarak huzuruza çıkmış bulunmaktayız. (D. P. sıralarından «bravo» sesleri).

Muhterem arkadaşlarım, 3 kişi hakkında verilen idam cezası, Türk Milleti adına yargı yetkisini kullanan Sıkıyönetim Mahkemeleri tarafından, şerefli Sıkıyönetim Mahkemeleri tarafından verilmiştir. Bütün deracattan da geçmiştir. İdam cezalarının tasdiki Anayasamıza göre; Büyük Meclise verilmiş olan bir yetki olduğu için huzuruza gelmiştir. Burada, kaçaklığa, gayri vazıhlığa, müteredditliğe lüzum yoktu. Komünistlerle beraber miyiz, değil miyiz? Bunu ortaya koymak mecburiyetindeyiz. (D. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, üç kişi ve bunların arkadaşları açıkca kendilerinin Komünist, Maoist, Leninist olduklarını hem de tefahürle mahkemelerde ve her yerde ifade etmişlerdir. Türk Milletinden değil, Türkiye halklarından bahsetmişlerdir. Türkiye'nin tek bir millî ordusu olduğu halde «Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu» diye bir «Çete» kurmuşlardır. Bu çete cinayetler işlemiştir, Türk Polisine kurşun sıkıştır, adam kaçırmıştır, Devletin itibarı, haysiyeti payımal olmuştur. Bunları fikir suçlusu addetmek mümkün değildir. Bunlar canidirler, bunlar adî suçludurlar, bunlar Devlet aleyhine, insanlık aleyhine suç işlemişlerdir. Sorarım sizlere, bunlara idam cezası vermeyeceksiniz de kime vereceksiniz?

Bugün, hümanist bir eda ile karşınıza çıkan, idam cezalarının aleyhinde bulunanlara da sormak isterim, 27 Mayıs'ta nerede idiler, Talât Aydemir, Fethi Gürcan'ın idam cezaları tasdik olurken nerede idiler? (D. P. sıralarından «Bravo» sesleri) Onun için, oyun açıkca ortaya konulmalıdır, yoksa bunlar da onlar gibi suçludurlar da, onları suça azmetmişler de, şimdi onun için mi şefaatte bulunmaktadırlar? (D.

P. sıralarından bravo sesleri) haklı olarak bunu sormak mecburiyetindeyiz.

Muhterem arkadaşlarım, siz burada 3 kişinin idam cezasını tasdik etmiyorsunuz, vereceğiniz kararlarla Türk Ordusunun haysiyetini ibra ediyorsunuz, (D. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Sıkıyönetim makamlarının şerefli kararlarını ibra ediyorsunuz, vereceğiniz kararlarla komünistlere ret diyorsunuz. Bunu, şayet idam cezalarını reddederseniz, o takdirde bu Devleti yıkanlarla asgariden manevî ortaklığınız olmuş olacaktır. (D. P. sıralarından «Bravo» sesleri) Bu Devlet, öyle bedava bulunmuş bir Devlet değildir, ecdadın kanı vardır. Binlerce şehidin kanı vardır.

Muhterem arkadaşlar, sunu ifade etmek isterim ki, ben bu konuda Hükümeti de mütereddit görmekteyim. Bu tereddüt baştan başlamıştır. Sayın Erim, - kendileri buradadır - Sıkıyönetim dolayısıyla bir parti sözcüsüne cevap verirken bu konuda ilk rahneyi açmışlardır. Sıkıyönetim Mahkemelerinde bir dava rüyet olunurken, bu konuda hele kürsüden herhangi bir beyan bahis konusu olmadığı halde, Sıkıyönetim Mahkemelerinde derdest olan hususlar, burada müzakere konusu yapılmıştır. Ayrıca, bizce malum, dünyaca da malum olan komünistlerin, bazı sosyalistlerin, perdeli sosyalistleri himaye etmek maksadı ile yazmış olduğu yazıya sanki şartmış gibi, sanki lüzumlu imiş gibi Sayın Erim'in cevap vermesi bizi canevimizden vurmuştur. Onları nevema Başbakan olarak himaye eder duruma gelmiştir. Birçok kaçma hadiselerinde bu noktanın mevcudiyetini lütfen vicdanlarınızda hissetmeniz gerekmektedir.

Muhterem arkadaşlar, açıkca her şey ortaya konulmalıdır. Anayasamız sarihtir. Lenin; iftiharla, komünistlikten bahseden Alman Komünistlerine gülmüştür, demiştir ki; «komünistler, komünist olduklarını söylemezler, örtülü gezerler.» Türkiye'de de hep öyle olmuştur. Komünistler, ya sosyal demokratlıktan bahsetmişlerdir veya sosyalistlikten bahsetmişlerdir. Türkiye İşçi Partisi, aslında illegal Komünist Partisinin bir örtüsüdür. Bu çırıl çıplak olarak bugün ortaya çıkmış vaziyettir. Onun için, Türkiye İşçi Partisi hakkında Anayasa Mahkemesinin kararı son derece ibretle okunacak bir karardır, güya o karar burada savunul-

mak istendi. O kararda; Türkiye'yi bölmek vardır, Türkiye'yi Sovyet Rusya'nın peyki yapmak vardır.

Muhterem arkadaşlar, Aybar bilmezler mi ki, Rusya'da cinayetler işlenmiştir, Stalin cinayetler işlemiştir, milyonlarca insanı katlederek bu rejime oturturmuştur. Aybar, bilmez mi ki Çekoslovakya'da Rus tankı azıcık hürriyet isteyenleri ezip geçmiştir. Bir de buradan hümanist eda ile solun idamların karşısında olduğunu beyan etmektedir.

27 Mayıs'ta sol, idam dolayısıyla eline zil takmış, oynamıştır değerli arkadaşlarım. (D. P. sıralarından bravo sesleri)

Arkadaşlarım, arz ettim. Bunlar fikir suçlusu olamaz. Fikirde kalsa veya dünyanın bir başka köşesinde ben komünistim denilse, belki bir fikir kabul edilebilir. Türkiye'de, komünist, fikrini eyleme dökmüş mevcut demokratik düzeni Atatürk'ün kurmuş olduğu, ebediyete kadar intikalini istediğimiz Cumhuriyeti zorla yıkmak, yerine Maoist, Leninist nizamı kurmak istemiştir. Bunların idamını reddedelim deyenlere hatırlatmak isterim : Bunlar Orta Doğu Teknik Üniversitesinde âdeta harb karargâhı kurmuş Devlet kuvvetleri ile saatlerce çarpışmışlardır, bunları hatırlayınız.

Değerli arkadaşlarım, bunların hakkında vereceğiniz karar, 3 kişi hakkında verilecek karar değildir. Bu kararda Türkiye'nin istikbali yatmaktadır. Onun için vazih olunuz. Beri taraftan bir şeyi daha temenni ediyorum. Türkiye'yi «sokaklar yürümekle aşınmaz» felsefesi ile bu ortamlara sokaclar hakkında da elbette ki Yüce Meclisiniz kararını verecektir. (D. P. sıralarından «bravo» sesleri; A. P. sıralarından gürültüler)

HÜSEYİN AVNİ KAVURMACIOĞLU (Niğde) — Utan be... Ne biçim konuşuyorsun?

CEVAT ÖNDER (Devamla) — Ben gayet iyi konuşuyorum; viedanımın sesiyle konuşuyorum.

BAŞKAN — Müdahale buyurmayın, müdahale buyurmayın... (A. P. sıralarından gürültüler) Sayın Önür, Sayın Önür çok rica ederim; çok rica ederim sakın olunuz.

CEVAT ÖNDER (Devamla) — Biz anarşiyi de, komünizmi de reddeden bir felsefenin salıklarıyız. Türk Milletinin ebediyen devam edece-

ğine kaniiz. Al giyenler alınsın, yarası olan kaınsın, yarası olan utansın, yarası olan gocunsun.

EKREM DİKMEN (Trabzon) — Halk Kuruluş Ordusunun beyannamesini bu kürsüden okuyorlardı. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Dikmen, Sayın Dikmen.. Sayın Sınmaz çok rica ederim...

CEVAT ÖNDER (Devamla) — Evet bugün Demokratik Parti içerisinde oturanlar Türk milliyetçisidirler; bu mümeyyiz vasıflarıyla de iftihar ediyorlar. (D. P. sıralarından «bravo» sesleri)

Muhterem arkadaşlarım, tekrar ediyorum, Demokratik Parti olarak biz Türk Devletini yıkmak isteyenlerin karşındayız. Bu sebeple şerefli Türk mahkemesi tarafından verilmiş, dercattan geçmiş olan hükmün yanındayız; geri si bize vız gelir. Her zaman bu konuda mücadele edeceğiz; zaten bu kürsüden bu sebeple yemin etmiş vaziyetteyiz. Anayasa için yemin ettik, millet için yemin ettik; Anayasayı silâhla ortadan kaldırmak isteyenlere, milletin köküne kibrit suyu akıtmak isteyenlere, milleti bölmek isteyenlere her zaman karşı duracağız.

Ceza cemiyetinin müeyyidesidir. Cezada içtimai fayda vardır. İnsanın ceza verilmediği takdirde yapamayacağı şey yoktur. O itibarla cezayı ret ve cerh etmek mümkün değildir. İstemeye istemeye ceza vermek cemiyetin selâmeti bakımından haktır.

Anayasamız hürriyeti tahribetme hürriyetini kabul etmemektedir. Hürriyet için, hürriyetin korunması için ceza kanunları tatbik edilecektir. Bu vatan yaşayacaktır. 1 kişi, 3 kişi, 5 kişi bu vatan için feda olacaktır.

Ölmez bu vatan farzı muhal ölse de hatta, ki, (biz bunu zait görüyoruz ölmeyecektir.)

Çekmez kürrenin sırtı o tabutu cesimi.

Hepinizi, milliyetçi, vatanperver, antikomünist Demokratik Parti adına saygıyla selâmlarım. (D. P. sıralarından sürekli alkışlar ve «bravo» sesleri)

BAŞKAN — Sayın Celâl Kargılı.

CELÂL KARGILI (İçel) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Anayasamızın 64 ncü maddesi, mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine T. B. M. M. nin karar vereceğini hükme bağlamıştır. Demekki Anayasamızın bu maddesine göre, idam cezala-

rının infazıyla ilgili olarak, Meclisler, sadece haklarında idam cezası verilen şahısları ya bu cezalarının infazlarını onaylayacak, yahutta bu infazları onaylamayacak.

Durum bu olduğuna göre bizlerin, şu anda sıkıyönetim mahkemelerince idam cezasıyla cezalandırılan Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan hakkında verilmiş olan bu cezaların eleştirisini yapmak veya bu şahısların suçlu olup olmadıklarını; anarşist ya da komünist eylemlerde bulunup bulunmadıklarını araştırmak; bunlar hakkında verilmiş olan cezaların haklılığı veya haksızlığı üzerinde durmak yahutta bu cezaların azlığı veya çokluğu üzerinde tartışmak yerine, bugünkü koşullarda bu cezaların infazından elde edilecek siyasal ve sosyal yarar ve zararların ne olabileceği üzerinde durmamız gerekir.

Bu infazların, günümüzdeki modern hukuk, Anayasa, insanlık ve uygarlık ilkeleriyle ne derece bağdaşabileceğini tespit etmemiz gerektir. Bu infazların gerçekleşmesinin kamu vicdanında doğuracağı etki ve tepkileri iyice hesabetmemiz gerektir. İdamları istenen bu şahısların neden suçlu duruma düştüklerini, onları bu suçluluğa iten ekonomik, sosyal, siyasal, psikolojik ve kültürel nedenlerin neler olduğunu incelememiz gerekir.

İşte sayın milletvekilleri, bu nedenlerle ben konuşmalarımı bu temel baz üzerine oturtacağımı belirtmekle sözlerime başlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, şayet biz bu görüşmeler sırasında bu temel noktalardan hareket etmek yerine, tartışmamızı başka noktalara götüreceğimiz olursak, bu işin içinden çıkamayacağımızı ispatlamak için sizlere bu konuda birkaç örnek sunmak istiyorum.

Bugün Türkiye'de hemen herkes idam cezasına çarptırılan bu 3 şahsın işlediği suçların mahiyetini, hemen hemen tamamıyla bilmektedir. Zaten bu 3 şahıs da, kendilerini suçlu duruma düşüren bütün eylemlerini itiraf etmiş ve doktriner inançlarını açık seçik şekilde beyan etmişlerdir. Bu nedenlerle de bu 3 şahsa idam cezası verilmiştir.

Şimdi sizlere Türk Ceza Kanunundan bazı maddeler okuyacağım ve bu şahısların suçlarıyla bu maddelerdeki suçları işleyen şahısların çarptırılacakları cezaların arasındaki farklara nazarı dikkatinizi çekeceğim.

Türk Ceza Yasasında, düşman kuvvetlerine hizmet; kabul. Türk Ceza Yasası 126/1; müebbet ağır hapis.

Yabancı devletlerle, Türkiye aleyhine harb açması ve hasmane hareketlerde bulunması için anlaşma. Türk Ceza Yasası 127/1; on sene ağır hapis.

Türk Devletini harb ilânına mecbur kılmak için yabancı devletlerle anlaşmak; Türk Ceza Yasası 127/3; 5 sene ağır hapis.

Millî çıkarlar aleyhinde bulunmak üzere yabancılardan para almak; Türk Ceza Yasası 127/4; 3 sene ağır hapis.

Harb zamanında Türk Devleti zararına düşman askerî hareketlerini kolaylaştırmak; Türk Ceza Yasası 129/1; 10 sene ağır hapis.

Harb zamanında düşman Devlete Türk Devleti aleyhine kullanabilecek şeyler verme; Türk Ceza Yasası 129/2; 5 sene ağır hapis.

Muhterem arkadaşlarım, Türk Ceza Kanununda birtakım suçları ve bunların karşılığında verilen cezaları okudum.

A. MUKADDER ÇİLOĞLU (Burdur) — 146'yı da oku.

CELAL KARGILI (Devamla) — Zannediyorum ki, bu suçlar, bu gençlerin işlediği suçlardan çok daha ağır suçlardır. Öte yandan bugün bir senatörümüz bir yabancı ülkede eroin kaçakçılığı suçundan muhakeme edilmektedir. Bu senatörümüzün muhakemesi neticesinde beraatini arzu etmek en halisane temennimizdir. Fakat, millî haysiyetimizi böylesine rencide edecek bir suçu bir senatör dahi işleyecek olsa, bu şahsa idam cezası verileceğine ilişkin bir cezai müeyyide Türk Ceza kanunlarında mevcut değildir.

Yaşar Tunagür isimli bir şahsın, Millî Emniyet raporlarına göre, Devlet memurluğu esnasında ve Devletin imkânlarıyla bölücülük faaliyetlerine katıldığına dair iddialar mevcuttur...

ABDURRAHİM TÜRK (Mardin) — Beraet ediyor.

CELAL KARGILI (Devamla) — Fakat, bu şahıs Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerinde hâlen idam cezasıyla yargılanmamaktadır.

Şellefyan isminde bir şahıs Türkiye'nin milyonlarını vurduktan sonra yurt dışına kaçmıştır. Bu şahıs hakkında da idam cezasıyla takibat yapılmamaktadır.

Değerli arkadaşlarım, insanları idam cezasına çarptırmakla, hiçbir zaman, arzu ettiğimiz neticelere kavuşamayacağımızı zannediyorum.

Örneğin; İngiliz Parlamentosuna sunulan bir rapor, 167 ölüm mahkûmundan 121'inin daha evvel başkaları ölüm cezasına çarptırılırken hazır bulunduklarını ortaya koymuştur. Yani, 167 ölüm mahkûmundan 121'i daha evvel başkasının idam edildiğini görmüş, seyretmiştir. Buna rağmen bu şahıslar ölüm cezasını gerektiren suçları işlemekten geri kalmamışlardır.

Kesin inancım odur ki, ölüm cezası var oldukça, ölüm cezasına çarptırılan suçlular ve suçlar da var olacaktır. Örneğin; ülkemizde, türlü suçlardan, 1934'ten bu yana 308 kişinin idam cezası infaz edilmiştir. Buna karşılık bir kişinin ölüm cezası T. B. M. M. tarafından müebbet hapse tahvil edilmiş, 42 kişinin ise bu cezaları affedilmiştir. Affedilen bu şahıslardan hemen hemen çoğu normal hayatlarını devam ettirmektedir; fakat bunların dışında ölüm cezasını gerektiren suçları gene de işleyenler çıkmıştır.

Değerli arkadaşlarım, 1972 yılında bizler, T. B. M. M. inde 3 şahıs hakkında verilen idam cezasının infaz edilişiyle meşgul olurken, Amerika Birleşik Devletleri Cumhurbaşkanı adayı Robert Kennedy'yi ve Sharon Tate isimli bir artist öldürerek idama mahkûm olan Sirhan Sirhan ve Manson adlı 2 şahıs ile haklarında verilmiş idam cezaları kesinleşmiş daha birçok kimsenin cezalarının infazı, bu mahkûmların bulundukları eyaletlerde ceza kanunlarından idam cezasının kaldırılması için açılan kampanyaların ve bu konuda getirilen tekliflerin sonuçları alınıncaya kadar adli mercilerce yerine getirilmeyerek bekletilmiştir ve neticede de bu mahkûmların bulundukları eyaletlerin kanunlarından idam cezaları çıkarıldığı için bu mahkûmlar hakkındaki idam cezaları infaz edilememiştir.

Öte yandan biz burada bu 3 şahsın idamlarının infazını görüşürken, çok gerçek ve çok doğru bir şeyi, çok hayret ettiğim bir gerçeği, bir Hükümet Sözcüsünün komisyondaki konuşmalarıyla buradaki konuşmalarını nasıl tevil ettiğini anlayamadığımı ortaya koymak için delilleri vererek konuşacağım.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — O yanlış. Temsilci yanlış gelmiş.

CELAL KARGILI (Devamla) — Çok önemli bu arkadaşlarım; öte yandan biz burada bu 3 şahsın idamlarının infazını görüşürken, halen iktidardaki Hükümetimizin bir sözcüsü, Türk Ceza Kanunundan idam cezalarının çıkarılmasına dair kanun teklifinin Adalet Komisyonunda görüşülmesi sırasında, özetle : «Birleşmiş Milletlerde idam cezalarının ceza kanunlarından çıkarılmasına dair yoğun çalışmalar mevcuttur. Hükümetimiz bu çalışmaları yakinen izlemektedir. Yine dünyanın birçok ülkelerinde idam cezaları o ülkelerin ceza kanunlarından çıkarılmıştır. Öte yandan birçok ülkede bu konuda çalışmalar yapılmaktadır. Hükümetimiz, bu ülkelerde yapılan çalışmalar hakkında Dışişleri kanalıyla dokümanlar toplamaktadır. Hükümetimiz böylesine ciddi bir konuda bu bilgilerin toplanmasından sonra görüşünü belirtecektir.» demiştir.

Bu görüşü Hükümet temsilcisinin belirtmesinden sonra, bir sayın üye Hükümetin mühlet talebi için önerge vermiştir. Önerge üzerinde saatlerce tartışma açılmıştır Komisyonunda. «Hükümetin bu mühlet talebini bekleyelim mi, beklemeyelim mi?» diye. Sonunda bu önerge oylanmış ve bu önerge reddedilmiştir ve böylece de Hükümetin bu talebi reddedilmiştir.

Şimdi, Türkiye Cumhuriyeti B. M. M. nde Meclise niyabeten görev gören bir komisyonda bir Hükümet, böylesine ciddi bir konuda, sözcüsünün aynen ağzından çıkan talimatla «şu anda Sayın Komisyona bu konuda Hükümetten aldığım talimatı iletıyorum» diye başlayan cümlesiyle ve orada Komisyon üyelerinin hepsinin şahadetleriyle ve orada Komisyonunda bulunan Komisyon üyesi olmayan milletvekillerinin hepsinin şahadetiyle bu olay cereyan etmiştir. Ben bu olayı biraz önce burada gerçek yönüyle ortaya koyduğum zaman, Adliye Vekiline vekâleten Dışişleri Sayın Bakanı bu kürsüye gelmiş bu sözün söylenmediğini, böyle bir iddianın mevcudolmadığını, Hükümetin böyle bir çalışma içinde bulunmadığını beyan etmiştir.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Onun hakkında takibat yapıyorlarmış.

CELAL KARGILI (Devamla) — Bu, devlet anlayışı ciddiyetiyle bağdaşan bir tutum değildir; hele böylesine hassas bir günde hiç değildir.

Muhterem arkadaşlar, ben hepinizin malû- mudur ki, görüşlerimi her zaman doğru ve vic- danın doğru gösterdiği açıdan her türlü müca- deleyi göze alma pahasına söyleyen ve bunun neticesinde her türlü neticeyi de kabul eden bir arkadaşınızım. Devam ediyorum.

Bu 3 şahıs hakkındaki idamların infazına dair kanun tasarısının Hükümetin bu talebine rağmen, öncelik ve ivedilikle görüşülmesine Ko- misyon karar vermiş ve Genel Kurul bunun gündeminde görüşülmesine izin vermiştir. Bu aceleciliğin nedenini pek kavrayamıyorum. Te- mennimiz odur ki, bu acelecilik Türk siyasi ha- yatında kısasa kısas ve kan gütme faaliyetleri- nin başlamasına sebeb olmasın.

Değerli arkadaşlarım, bugün Türk Ceza Ka- nunundan idam cezalarının kaldırılmasına ait açılan kampanyaya 10 binlerce insan katılmış- tır. Bu insanlar arasında her sınıf ve meslekten temsilciler vardır. Türkiye Barolar Birliği Ba- şkanı Sayın Profesör Faruk Erem bu tezi savun- maktadır. Çeşitli meslek kuruluşları bu tezi be- nimsemektedirler. Yüzlerce profesör, öğretmen, avukat, yazar, gazeteci bu kampanyaya imza koymuşlardır. Eski Dışişleri Bakanı Sayın İh- san Sabri Çağlayangil bu kampanyayı destek- lediğini açıklamıştır. Şu anda aramızda parla- menter olarak bulunan eski bakanlardan Sayın Seyfi Öztürk Türk Ceza Kanununda mevcut si- yasî suçlardan dolayı verilen ölüm cezalarının kaldırılmasına ve bu cezaların yerine, ağır ha- pis cezaları konmasına dair bir teklif hazırla- mış ve bunu parlamentoya vermiştir.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Kaç sene- sinde?..

CELAL KARGILI (Devamla) — Ve bu ka- nun teklifi üzerinde parlamentoda 1964 yılında görüşmeler yapılmıştır. Yani Sayın Seyfi Öz- türk'ün verdiği kanun teklifi bugün kanunlaş- mış olsaydı, şu anda Türk Ceza Kanununun 146 ncı maddesine göre idam cezası ile cezalandırı- lan insanlar, idam cezalarının infazının görüşül- mesini bekleyemeyeceklerdi. Bunlar, Sayın Sey- fi Öztürk'ün kanun teklifi içerisine girecekler ve ağır hapis cezalarıyla cezalandırılacaklardı...

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Si- yasî suç değil ki, bunlar...

CELAL KARGILI (Devamla) — 146 ncı maddeye göre...

BAŞKAN — Müdahale buyurmayın Sayın Müderrisoğlu...

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Öyle ya yahu...

BAŞKAN — Sayın Kargılı devam buyur- sunlar...

CELAL KARGILI (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Halen aramızda parlamenterlik görevi de- vam eden birçok sayın üye, Talât Aydemir ve Fethi Gürcan'ın idamlarının infazı ile ilgili gö- rüşmelerde, bu infazlara ya karşı çıkmışlar ya da bu infazlar karşısında çekinse kalmışlardı. Bu sayın üyeler şunlardır :

Sayın Osman Bölükbaşı (O zaman M. P. Ge- nel Başkanı), Erol Yılmaz Akçal (Şimdiki Tu- rizm ve Tanıtma Bakanı), Sayın Seyfi Öztürk (Eski Devlet ve Çalışma Bakanı), Sayın Refet Sezgin (Eski Devlet ve Enerji ve Tabii Kay- naklar Bakanı), Sayın İhsan Sabri Çağlayangil (Eski Dışişleri Bakanı), Sayın Turhan Bilgin (Eski Devlet Bakanı), Sayın Rifat Öçten (Es- ki Bakan), Sayın Hıfzı Oğuz Bekata (Eski Ba- kan), Sayın Sırrı Atalay (Eski Senato Başkan- vekili), Sayın Melâhat Gedik (D. P. nin İçişle- ri Bakanlarından Sayın Namık Gedik'in eşi), Sayın Neriman Ağaoğlu (D. P. Bakanlarından Sayın Samet Ağaoğlu'nun eşi), önceki gün Ada- let Komisyonunda, Gezmiş ve 2 arkadaşının idamlarının onaylanması için oy veren İçel A. P. Milletvekili Mazhar Arıkan da o zaman idamlar- ına karşı oy vermişti.

Idamların müebbet hapse çevrilmesine kar- şı çıkmayıp, çekinse kalan, ya da 4 kişiden hiç olmazsa bir kısmının idamının önlenmesi yo- lunda ret oyu veya çekinse oyu kullananlar arasında şunlar yer almaktaydı:

Sayın Nihat Erim (Şimdiki Başbakan), Sa- yın Haydar Özalp (Şimdiki Gümrük ve Tekel Bakanı), Sayın Turhan Feyzioğlu (M. G. P. Ge- nel Başkanı), Sayın Ali Naili Erdem (Eski Ba- kan), Sayın İhsan Gürsan (Eski Bakan), Sa- yın Cavit Oral (Eski Bakan), Sayın Hasan Dinçer (Eski Bakan), Sayın Macit Zeren (Eski Bakan), Sayın Fethi Tevetoğlu (A. P. Sena- törü), Sayın Sadık Tekin Müftüoğlu (Eski Ba- kan), Sayın Emin Paksüt (Eski Bakan), Sa- yın İhsan Kabadayı (M. G. P. Milletvekili), Sayın Cihat Bilgehan (Eski Bakan).

Muhterem arkadaşlarım, isimlerini okudüğüm bu sayın üyeler şu anda aramızda yer almaktadırlar. Biliyorsunuz ki, Talât Aydemir ve Fethi Gürcan meselesi de, Türkiye'nin en hassas döneminde idam cezalarının infazı ile ilişkin görüşmelerin yapıldığı günlerdeydi; en az bugün huzuruza gelen bu 3 şahsın idamını gerektiren sosyal ve siyasal ortam mevcuttu...

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Onları karıştırma.

CELAL KARGILI (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, o gün aynı koşullarda, belki de bundan daha dar boğazlar içerisindeki koşullarda vicdanları doğrultusunda bu şekilde oy kullananların şu anda nasıl oy kullanacakları Türk kamu vicdanında elbette ki sabırsızlıkla beklenen olaylardan biridir...

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Müspet kullanacaklar.

CELAL KARGILI (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bunların haricinde bugün Türkiye'den ve dünyanın birçok yerinden çok sayıda şahıs, Türk Ceza Kanunundan idamların kaldırılması ve infazların yerine getirilmemesi hususunda Parlamenta'ya başvurmuşlardır.

Kesin inancımız odur ki, artık bizler, bütün bunları nazarı itibara alarak bu konudaki siyasî tutumumuzu bu davranışlar paralelinde ayarlamalıyız. Bu, bizim için en azından bir siyasî ödev sayılmalıdır.

Değerli arkadaşlarım, inanmadığımız, beğenmediğimiz, karşıt olduğumuz fikirler olabilir; ama bu fikirleri yenmek ve bu fikirlere galip gelmek «Kahrolsun komünizm, komünistlere ölüm» sloganlarıyla asla mümkün değildir...

SELAHATTİN KILIÇ (Adana) — Bunu onlara söyle.

CELAL KARGILI (Devamla) — Şayet beğenmediğimiz fikirlerin sahipleri kendi inançları uğruna istikballerini, kellelerini ve ailelerini ortaya koyuyor, biz bunlara karşı sadece maaşlarımızı, mesailerimizi ve aklın doğrultusundaki davranışlarımızı ortaya koyamıyorsa, istediğimiz kadar «Komünistlere ölüm, kahrolsun komünizm» diye bağıralım, beğenmediğimiz fikir ve eylemleri tesirsiz hale getirmeye gücümüz yetmeyecektir.

Sayın milletvekilleri, işte bu nedenle, koruduğu nizamın sağlamlığına güvenen Atatürk, suçları ve hüviyetleri belli «150 ler» in dahi idamını istememiş ve onları yurt dışı ettirmekle iktifa etmiştir.

İşte bu nedenle, Fransız Milletinin itimat ve sevgisine mazhar olan General Degaulle, idaresine karşı isyan bayrağını çekmiş, pek çok insanın hayatına malolmuş ve anavatanı işgale kalkışmış Fransız generallerinin dahi idamına rıza göstermemiştir.

İşte bu nedenle, Sayın İnönü, Sayın Gümüşpala ve Sayın Ekrem Alican, bir zamanlar Milli Birlik Komitesine yazdıkları bir mektupla idamların infazlarına karşı olduklarını açıklamışlardır.

İşte bu nedenle, Lamartin, 4 Kasım 1848'de Meclis kürsüsünden şöyle konuşmuştu: «Ölüm cezası nedir? Ölüm cezası; barbarlığın ebedî ve özel bir rejimidir. Nerede ki, ölüm cezası uygulanır, orada barbarlık egemendir. Nerede ki, ölüm cezası nadirdir, orada uygarlık egemendir.»

İşte bu nedenledir ki, bugün dünyada birçok ülke, ceza kanunlarından ya bu cezaları çıkarmışlar ya da bu cezaları uygulanmaz hale getirmişlerdir.

İşte bu nedenledir ki, Birleşmiş Milletlerde bu cezaların kaldırılması yolunda bugün çalışmalar yapılmaktadır.

İşte bu nedenledir ki, İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 3 ncü ve 5 nci maddelerinde; herkesin yaşama, özgürlük ve güvenlik haklarının korunduğu ve kimsenin, işkenceye, alçaltıcı insanlık dışı ve zalimane bir cezaya veya muameleye uyruk tutulamayacağı belirtilmiştir.

İşte bu nedenledir ki, Anayasamızın 14 ncü maddesinde, herkesin yaşama hakkına sahibolduğu hükme bağlanmış ve 11 nci maddesinde de kanunun, temel ve özgürlük özüne dokunamayacağı hususu yer almış bulunmaktadır; fakat bunlara rağmen Anayasamızın 64 ncü maddesi büyük bir talihsizlik eseri olarak bu maddelere ters düşmüş durumdadır.

İşte bu nedenledir ki, Devlet adamı Guizot, «Siyasî bir infazdan sonra amme sükûnunun daha iyi teminat altına alındığına, hükümetin kendini daha emniyette hissettiğine hiç kimse inanmamaktadır, bilâkis kuvvete ve cemiyyetin geleceğine az itimat etmektedir. Hükümet

infaz eder, halk görür; fakat her ikisi de bir şey kazandığına inanmamaktadır» demiştir.

Sayın milletvekilleri, kesin inancım odur ki; bir zamanların işkence cezaları günümüzde nasıl silinip gitmişse, bir gün gelecek, günümüzdeki ölüm cezaları da silinip yok olacaktır.

Cezanın açıkça infazından utanarak onu gizlice infaz edenler, giderek onu tümünden kaldırmaya zorunlu kalacaklardır.

Değerli arkadaşlarım, bugün haklarında idam cezası verilen bu 3 şahıs ve mahkemelerce haklarında idam cezası istenen nice gençler, acaba kendilerini darağacına götürecek eylemlere niçin girmişler, niçin katılmışlardır? Bu gençler, acaba hangi duyguların, hangi arzuların, hangi reaksiyoner etkilerin neticesinde bir daha ebediyen konuşamamak üzere boğazlarına geçirilecek ipe boyunlarını nasıl uzatmışlardır? Bu gençler ilk defa hangi sloganları savunuyorlardı, ilk defa neler söylüyorlardı, sonra neler söylemeye, hangi sloganları savunmaya başlamışlardır?

Yüreklilerindeki inançları uğruna, ikballerini, ailelerini ve dostlarını terk ederek kellelerini, gözlerini kırpmadan ipe verecek kadar cesaret taşıyan bu gençlerin, bu güç, cesaret ve enerjilerinin Türkiye'nin gerçek kalkınma modeli paralelinde kanalize olması için kimse gayret göstermiş miydi; bunların üzerinde duracağız.

Türkiye'nin çıkarları aleyhinde (tүrlü organize güçlerin) gençliği ve gençlik hareketlerini kendi amaç ve hevesleri uğruna bir vasıta olarak kullanmak isteyenlere karşı fahri olarak mücadele açan kimseler var mıydı?

BAŞKAN — Sayın Kargılı, 20 dakikalık süreniz doldu; daha ne kadar devam edecek?

CELAL KARGILI (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

Sayın milletvekilleri, görevliler ve sorumlular türlü politik kaprislerden kurtularak, bu konuda üzerlerine düşen görevi tam olarak yerine getirmişler miydi? Bu gençler, bir yandan bu organize güçlere vasıta olmamak, öte yandan ülkemizin temel sorunlarının çözülmesi uğrunda mücadele verirken yine bu organize güçlerce nasıl birbirlerine düşman kardeşler ilân edilmişlerdi; nasıl birbirlerine silâh çekmişlerdi; nasıl birbirlerini kurşunlamışlardı ve bu kargaşalıktan yararlanan bazı kimseler nasıl arabalarını dağdan aşırımlardı?

Sayın milletvekilleri, işte bütün bu bahsettiklerimiz gözlerimizin önünde cereyan ediyordu. Bütün bu bahsettiklerimiz gözlerimizin önünde cereyan ederken bizler, bırakınız bu gençlerle meşgul olmayı, bize 1961 Anayasasının emrettiği, parlâmenterlikle bağdaşmayan işler hakkındaki kanunu dahi Meclisten çıkartmamakta inat ediyorduk. Bu nedenle de bu gençlerin sorunlarıyla ilgilenmeye, bu gençlerin söyledikleriyle alâkadar olmaya vaktimiz yoktu. Çünkü biz bir yandan parlâmenterlik görevi, öte yandan da özel işlerimizi takibetmekten zaten başımızı kaşıyacak zaman bulamıyorduk. Bir de gençlerle uğraşmamız için bizden zaman isteniyordu. Bizim gibi, onların hocaları, profesörleri de, bu gençlerin sorunlarıyla uğraşmak yerine, öğretim görevliliği haricindeki vakitlerini, açtıkları veya çalıştıkları özel muayenehane, özel hastane, özel ders-hane, özel okul, özel yazıhane ve özel bürolarda değerlendirmekte idiler...

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Başkan, dinliyor musun dinliyor musun?

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Ve bu adam da bu Meclisin üyesi..

CELAL KARGILI (Devamla) — O günlerde vurguncular, soyguncular, sömürücüler, tefeciler, karaborsacılar, kaçakçılar ise bula-nık suda balık avlamanın tadını çıkarmaktaydılar.

Şellefyan'lar dışarı kaçmakta, Planlamanın proje tahsisleri, banka kredileri nüfuzlu eşe -dosta, yarene peşkeş çekilmekteydi. Bu gafletten yararlanan organize güçler ise, kabına sığmayan taşkın bir nehir gibi gürlemekte olan gençliğin üzerine ağlarını atmanın stratejisini çizmekteydiler.

Sayın milletvekilleri, genç hareketler tıpkı bir nehir gibidir. Akan bir nehrin yatağı temizlenir, önü açılırsa bu nehirden herkes istifade eder; fakat nehirle alâkadar olunmaz, nehir kendi haline bırakılacak olursa o zaman da nehir ya kendi yatağını doldurarak taşkın hale gelecek ve size zararlı olacak yahut başkaları bu nehrin yatağını değiştirerek sizin bu nehirden yararlanmanıza engel olacaktır.

Siz çocuğunuzla alâkadar olursanız, onun sorunlarıyla ilgilenir, sorunlarına çözüm yolu ararsanız çocuğunuz elbette problemlili bir ço-

cuk olmaktan kurtulacak, sizi ve çevresini rahatsız eden bir kimse olmayacaktır; fakat siz çocuğunuzla meşgul olmaz, onu kendi haline bırakır, ona zamanınızı ayıramazsanız o çocuğun suçluluğundan elbette siz de sorumlusunuzdur.

Sayın milletvekilleri, bugün Parlamento'nun ve Hükümetin gerçekleşmesini arzu ettiği ve Parlamento gündemini dolduran, Türkiye'nin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel tüm sorunların hallinin gerçekleşmesi arzusu, dün bu gençlerin ağızında dilden düşmeyen birer slogan idi.

Şimdi Parlamantonun ve Hükümetin tek amacı, yıllar önce bu gençlerin savundukları ve «Temel sorun» olarak kabul edip hallinin gerçekleştirilmesini istedikleri bu sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel sorunları halledici tedbirleri gerçekleştirmek için bizler kendimizi, gecemizi - gündüzümüzü birbirine katmak mecburiyetinde hissetmiş vaziyeteyiz.

Muhterem arkadaşlar, dün bu gençler - kulaklarınızı düne çevirin - ne diyorlardı ve dün bu gençler konuştuğu zaman günümüzün Başbakanı Sayın Nihat Erim, şu kulislerden dinlediğim, yaptığı konuşmasında bu gençleri göklere çıkartarak nasıl methediyordu. Dün Cumhurbaşkanı'dan tutunuz, parti liderlerinin tümüne kadar, bu gençlerin eylemlerinden göğsü karararak, iftihar ediyoruz gençlerimizle diye sayfa sayfa gazetelere beyanlar veriliyordu. İşte biz, o «Dün» den bahsediyoruz ve o «Dün» deki gençlerin seslerine kulak veriniz diyoruz. Ne demişlerdi o «Dün» bu gençler, ne diyorlardı, bugün nereye getirildiler, ne diyorlar?..

Dün bu gençler hangi sloganları bağıryor, hangi sloganları savunuyorlardı; birer birer hatırlayalım arkadaşlar. Yıllarca önce bu gençler, toprak reformu yapılsın diyorlardı, madenler devletleştirilsin, eğitim reformu gerçekleştirilsin, özel okullar devletleştirilsin, petrollerimiz millileştirilsin, yabancı sermayeden arınalım, vergi kaçakçılığı önlensin, sömürüye, kaçakçılığa, vurgunculuğa tefeciliğe son verilsin, sağlık hizmetleri sosyalleştirilsin, dış ticaret sömürüsüne son verilsin ve devam ediyor.

Şimdi Parlamento olarak biz özel okulları devletleştirdik; ama özel okullar devletleşsin

diye kendi istikbalini hattâ canını feda eden hiçbir genç özel okulların devletleşmesinden yararlanmıyor bugün, onun kardeşi yararlanmıyor özel okulların devletleşmesinden. Onun annesinden, babasından gelen her hangi bir evlât da yararlanmıyor. Belki aranızda sizlerin çocukları yararlanıyor, sizlerin arkadaşlarınızın, sizlerin akrabalarınızın çocukları yararlanıyor.

Dün, toprak reformu yapılsın diyen bu gençler, bugün istikballerini, hayatlarını kaybetmiş vaziyeteler, ama toprak reformunun yapılmasından...

BÂŞKAN — Sayın Kargılı, rica etsem, sonuçlandırsanız efendim.

CELAL KARGILI (Devamla) — Eğer Sayın Genel Kurul 5 dakika müsaade ederse, 6 dakika değil, yüreğimde kalsın. Bu bakımdan...

BÂŞKAN — Bir cümle ile ifade etseniz yüreğinizde kalsın.

AHMET BULDANLI (Muğla) — Ne alâkası var?

CELAL KARGILI (Devamla) — Arkadaşlarım, toparlıyorum.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Alâkası yok.

CELAL KARGILI (Devamla) — Yanlış bir şey söylediğimi zannetmiyorum. Hep söyledim...

BÂŞKAN — Devam buyurun efendim.

CELAL KARGILI (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, biz bu gençlerin - bu 3 gencin - infazıyla ilgili gelmiş olan bu mesele üzerinde görüşümüzü ve reyimizi arz ederken elimizi vicdanlara ve elimizi başımızın arasına alarak aklımıza hitabedelim.

Muhterem arkadaşlar, biz bu gençleri idam ederiz, elimizde hiç bir şey kazanç kalmaz. Eğer Türkiye'de, Sayın Başbakanın da ifade edip bugüne kadar açıklamadığı gibi, gerçekten birtakım organize güçler Türk Cumhuriyetinin, Türk geleceğinin, Türk Devletinin bekasına göz dikmiş, bunu parçalamayı arzu ediyorlarsa, biz 3 - 5 tane genci idam cezasına götürüp infaz ettirmekle Türkiye'nin çıkarları yönünden bir şey kazanamayız. Kazanamayız ama, belki birtakım şeyler kaybederiz. Belki bunların idamından birtakım perde arkasında-

ki organize güçler bir birikim yaptırarak kendi kirli emellerine bir adım daha atmış olacaklardır.

Eğer biz, perde arkasında bekleyen bu kirli organize güçlerin amellerine hizmet etmek ve atılan yemlerle Türkiye çapında hüsnüniyetli vatandaşın, acıma duygusu bulunan vatandaşın ve Türk Milletinin af duygusunun çok derin izleri bulunan bir millet olmasını düşünerek, perde arkasındaki esas suçlulara fırsat vermek istemiyorsak, videdanımızı ve aklımızı daha çok düşünerek oy kullanmalıyız.

Değerli arkadaşlarım, evet, bu insanlar birtakım olaylara girmişlerdir, ama size söylüyorum...

AHMET MUKADDER ÇİLOĞLU (Burdur) — Kim onlar?

CELAL KARGILI (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, bugün bir insan kanser olabilir, bugün bir insan kolera da olabilir...

BAŞKAN — Sayın Kargılı, yine uzatmayın, son cümlelerinizi söyleyin.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Yazılı değil, konuşuyor efendim.

BAŞKAN — Yazılı konuşmasını 20 dakikada bitirdi. Siz muhabberemizi bilmiyorsunuz, 20 dakikayı yazılı olarak bitirdi, 5 dakika rica etti, daha 5 dakika...

CELAL KARGILI (Devamla) — Bitiyor, toparlıyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

CELAL KARGILI (Devamla) — Bir insan sâri bir hastalığa tutulabilir, ülkenin bütün millî menfaatlerini tehlikeye sokabilir, ama biz insan sâri hastalığa tutuldu diye boğazına ip geçirip, bu sâri hastalığı önleme yoluna gitmiyoruz. 10 binlerce lira verip o hastalığı tedavi etme yoluna gidiyoruz.

Bir şoför, bir kaptan, bir pilot içerisinde çok kıymetli insanların bulunduğu bir taşıtı götürürken, kendi hatası yüzünden o kıymetli insanların kazaen dünyadan göçmesine sebeb oluyor. Onları alıp kurşuna dizmiyoruz, kazaen gitti diye sadece birkaç yıllık hapisle bunları bırakıyoruz.

Değerli arkadaşlarım, ben bütün meseleyi geniş ve çok yönlü açıyla her noktadan bir nebze alarak huzurunuzda getirmek istedim. Tekrar ediyorum ki, bu 3 şahsın idamlarının infazında eğer Türkiye'nin siyasal, sosyal, eko-

nomik ve kültürel çıkarlarını görüyor ve bu 3 şahsın idamıyla Türkiye'de çok büyük meselelerin hallolacağına inanıyorsanız, oylarınızı bu infazın lehinde kullanınız, ama biraz evvel önerdiğim gibi, Türk siyasi hayatına kısasa kısas ve kan gütmeme meselesinin sokulmasını istemiyor, perde arkasında duran insanlara fırsat verip, bunları yem olarak kullanarak bunların sırtından kendi kirli amellerine çalışma olanağı sağlamak istemiyorsanız, bu gençlerin idamının infazına oy vermeyiniz.

Yüce Meclise saygılar sunarım.

BAŞKAN — Söz sırası Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Necdet Uğur'da, buyurun efendim.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ GRUBU ADINA NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Bugün Yüce Meclisimiz, bir seneden beri içinde bulunduğumuz olağanüstü koşullar bakımından önemli olan, bu koşulların ortaya çıktığı dönemin en bellibaşlı olay yaratıcılarından bulunan ve çok daha önemlisi, asıl bundan sonra önemli olabilmesi çok muhtemel olan bir karar üzerinde görüşüyoruz.

Bu konuda bizim söz alma ihtiyacımız, geçmişten ve bugünden daha çok, gelecekte duyduğumuz bazı kuşklar ve geleceğe doğru bakışımızdaki değişik açıdandır. Meselenin üzerine doğrudan doğruya eğilmeden evvel, neyi konuştuğumuzu çok açık bir şekilde belirtmekte fayda vardır.

Bir süreden beri yapılan konuşmalara bakınca, sanılıyor ki, Yüce Meclis bu anda, adı geçen 3 kişinin affını konuşmaktadır. Oysa, Yüce Mecliste bu anda, «bu 3 kişinin suçlu mudur, degiller midir?» Bunun tartışmasını yapmıyoruz. Daha; «bunlar suçlulardır ama, bunların cezalarını bağışlayalım,» bunun da tartışmasını yapmıyoruz. Yüce Meclisin bu anda üzerinde durduğu konu, mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilip getirilmemesi konusudur. Ölüm cezası yerine getirilmediği takdirde olacak olan nedir? bu kişilerin cezaları devam eder, mahkûmiyetleri devam eder, yerine getirilmemiş olur. Sonuna kadar bunlar yaptıklarına karşı mahkemelerce verilmiş olan bir cezayı bir ölçüde Yüce Mec-

lis, yerlerinde, hapiste bekleme şeklinde değiştirmiş olacağı için, bir başka çeşit müebbet hapis halinde kalırlar.

Aslında, müebbet hapis olarak hayatlarının sonuna kadar cemiyetten uzaklaşmış kalsınlar mı, yoksa bu anda bunların hayatlarına son verelim mi? Meselemiz bundan ibarettir. Yoksa, ne kendilerinin suçluluk veya suçsuzluğunun tartışılması ve suçsuzluklarının ilânı, böyle bir konumuz yoktur. Ayrıca da, kendilerine verilen ceza az mıdır, çok mudur? Bu da mesele değildir. Bütün mesele, «ölüm cezası yerine getirilsin mi, getirilmesin mi?» Bir başka deyimle, «hayatlarının sonuna kadar cemiyetten uzaklaştırılmış olarak hapiste mi kalsınlar, yoksa bu anda hayatlarına son verelim mi?» Şimdi ikisi de tartışılabilir.

Çok değerli arkadaşlarım, aslında hiç bir suç üzerinde ne Anayasamız, ne de diğer kanunlarımız böylesine bir görüşmeye cevaz vermemiştir, ama ölüm cezası üzerinde Anayasamız diyor ki, «bunu Meclislerin önüne getiriniz ve konuşunuz. Ölüm cezasının yerine getirilip getirilmemesini bir de Meclisler konuşsunlar»

Bilirsiniz ki, Meclisler mahkeme değildir. Meclis üyeleri, hepsi hukuk tahsili yapmış, hukukta uzmanlık kazanmış ve yüce mahkemelerden daha fazla uzmanlık kazanmış, onların daha yukarısında hukuk inceliklerine girip de karar verecek değildir. Yasa koyucusunun amacı da bu değildir. Bizden beklenen bir başka şeydir. Kanunlara göre, yapılan duruşma safhalarına göre, işlenen suçlar belirli cezaya müstahak görülmüşlerdir. Mahkemelerin görevi burada bitiyor, diyor ki Meclise; «Bakınız ben bunu yaptım ama, bunlara bu ölüm cezasının verilip verilmemesi hakkını size bırakıyorum.»

Şimdi mesele bu yetkimizi kullanıp kullanılmama meselesidir ve buna bizim hakkımız vardır, bu hak bize verilmiştir. Aslında, lütfen kabul buyurunuz, bırakınız toplum hayatı üzerindeki tesirlerini, burakınız gelecekteki Türkiye'yi etkilemesini; fakat her şeyden evvel 3 insanın hayatı, Yüce Meclisin birkaç saatini dikkatle, ihtimamla hattâ şefkatle bu konunun üzerine eğiltecek kadar önemli olduğu kanısındayız.

Neden bu konuda ölüm cezasının yerine getirilmemesine Yüce Meclisin karar vermesinde

uzak görürlülük vardır, sağ duyu vardır, tarih dersi vardır diyoruz, diyorum.

Bu tip suçlar, buna benzeyen olaylar ne dünyada, ve de bizde ilk defa olmuştur, ne de son defa olacaktır. Buna benzeyen olaylarda, olaylar sıcakken düşünce biçimi ne ilk defa, ne de son defa ilerde aynı şekilde kalacaktır. Kendi Türk tarihine bakınız, en az 100 yıllık gelişmeye bakınız, son Cumhuriyet dönemine bakınız, Cumhuriyet döneminin ilk yıllarına bakınız, ortasına bakınız, son yıllara bakınız, hiç bir isim vermeyeceğim; fakat 120 - 150 yıllık bir geriye doğru bakınız, orada göreceksiniz ki, - 12 Mart 1971 öncesinde toplumu, işlendiği zaman son derece büyük tepkilere götüren ve büyük bunalımlara sevk eden gerçekten çok ağır suçlar olarak kabul edilmiş pek çok olay olmuştur; fakat tarih açısından baktığımız zaman - bu olayların hiç bir tanesini işlendiği şartlar içinde tarih ele almıyor, almakta da haklıdır. Tarih; herhangi bir şeyi dondurup da bakmaz, bir gelişme içinde bakar.

Kaldı ki, suçlar yalnız bir zaman içinde böyle değişik görülmezler. Aynı zaman sürecinde, aynı zaman içinde değişik coğrafya içinde bile başkadırlar. Bırakınız değişik ülkelere, Amerika'da bir eyaletten başka bir eyalete aynı suçun cezası değişir. Adam otomobiline binip öbür tarafa gider, Amerikan vatandaşıdır, oradaki ceza başkadır, eğer suçu işleyecekse. Hem de bir eyalette bir suçun cezası ölümdür, bir kilometre ilerde başka eyalete gidersiniz, oradaki ceza hapidir.

O halde, her hangi işlenen bir suçun, aynı zamanda, aynı ülke içinde bile toplumca değişik tepkileri olabiliyor, değişik cezaları olabiliyor. Değişik ülkelerin tepkileri ise bambaşkadır. Ama, hepsini birden tarih içine koyunuz, bunun bir tek istisnasını bulmak sanırım ki imkânsızdır.

Niçin bu böyledir? Çünkü, toplumun kurduğu düzenin korunması için konulmuş yasalar, toplumdaki düzen değiştikçe, toplumun kendi hakkındaki düşüncesi, kendine olan güveni, oturmuşluğu değiştikçe, değişirler. Bu bakımdan, siyasal suçlar devamlı nitelik değiştirirler. Bu bakımdan, siyasal suçlara mutlaka bir zaman perspektifi içinden bakmak zorunludur.

Öyle toplumlar vardır ki, aynı suç o toplumun kılını bile kıpırdatmaz ama, başka bir toplumu bunalım noktasına, hatta ve hatta çok büyük ulusal tehlikeler noktasına getirebilir. Tıpkı, Türkiye'de 12 Mart öncesindeki şehir gerillalarında olduğu gibi...

Türkiye'de Yüce Mecliste bulunan ve aslında şimdi kapatılmış olan bir siyasî partiye söylenen sözü de kabul etmiyorum: Bir farkı vardı, bu farkı görmekte Yüce Meclis için bir fayda vardır; demokratik rejimi kabul etmişti, her zaman söylüyordu, yine söylüyorlar. Bunu söyledikleri zaman cezalandırmayalım, doğru bir hareket yapmıyoruz, teşvik edelim. Birisi geliyor ve diyor ki, «Demokratik düzen içinde, onun bütün kuralları içinde fikrimi söyleyeceğim, buna göre size uymayan, sola doğru giden şeyleri söyleyeceğim.» Biz bunu itersek, bunu kötülersek, bu Meclisten kaçır, yer altına girer ve başımıza kontrolümüzün dışında bir belâ olarak gelir.

Tam Anayasa düzeni içinde hareket eden, söylediklerini açıkça söyleyen birtakım insanlar, Anayasa düzeni dışına çıkmadıkları ölçüde, o ölçüler içinde kaldıkları müddetçe hırpalamamakta, demokratik rejim ve geleceği bakımından fayda vardır.

Şimdi, şehir gerillaları ne Türkiye'de icadedilmiştir, ne de Türkiye'de oluşmuştur. Şehir gerillaları Türkiye'ye benzer yapıdaki ülkelerde olmuştur, Türkiye'den çok daha fazla gelişmiş ülkelerde olmuştur ve Türkiye'de de olmuştur. Şehir gerillaları hareketinin her toplumun o andaki gelişme noktasına göre, o toplumdaki tepkisi değişik bulunmuştur. Gelişmiş ülkelerde şehir gerillası katiyyen iltifat görmemiş, kimsede panik uyandırmamış, sadece iş başında bulunan hükümetlerin etrafında kamuoyunu toplamış, onlar da enerjik birkaç hareketle, hattâ yasa değişikliğine bile pek fazla gitmeden, üstesinden rahatlıkla gelebilmişlerdir. Bunun anlamı, toplum kendi tepkisini kendisi göstermiş demektir. Kendisini savunmuş demektir.

Bazı Güney Amerika ülkelerinde ise bu, rejimleri değiştirecek dereceye gelmiştir.

Türkiye'de bu olaylar, kabul edelim ki, büyük bunalım doğurmuş, büyük sarsıntı doğurmuştur. Bu olaylar Türkiye'de neden bir Kanada'da olduğundan, bir Fransa'da olduğundan,

bir İngiltere'de olduğundan veya olamadığından çok daha fazla bir sarsıntı noktasına getirilmiştir? Bu noktada değerli arkadaşlarım, hiç şüphe etmeyiniz ki, Türkiye'nin içinde bulunduğu oturmamışlığın, Türk halkının ihtiyaçlarının tam karşılanmamasının, bu anda hep beraber geliştirilmesine ve daha mükemmelleştirilmesine çalıştığımız düzenin, Türk halkının tam özelemlerine cevap vermemesinin, Anayasa dili ile söyleyeyim, Anayasanın öngördüğü düzeni tam kuramamış olmamızın sonucudur.

Peki, Anayasanın öngördüğü düzeni, bir başka deyimle Türk halkını tam tatmin edebilecek olan, onun özlediği düzeni kuramamış olmanın sorumlusu kimlerdir? Bu düzeni kuramamanın sorumlusu değerli arkadaşlarım, Cumhuriyetten sonra yetişmiş, eski Türkçe bilmeyen fakat bu anda Türkiye'nin yönetiminde olan kuşaktır, hepimiziz, sizlersiniz, benim, bu çatinın dışında olanlar... Bu kuşak, yani bizim kuşak bu memlekete yapmamız gereken hizmeti yapamadık. Cumhuriyeti kuranlar kuşağı bizden daha iyi idiler. Cumhuriyeti kuranlar kuşağı, batan bir imparatorluktan bağımsız bir devleti çıkarırken, batmış ve sadece köylülük, ırgatlık yapan bir milleti sanayileşmiş, ticareti öğrenmiş, iktisadi öğrenmiş bir millet haline getirirken, çok daha başarılı idiler ve bu başarıları sağlamak için rizke etmedikleri hiç bir şey yoktu; en başta hayatlarını rizke ettiler.

Biz onlardan devraldık; Cumhuriyette yetişen, eski Türkçe ile okulda okumamış olan kuşaklar, yani bizler, büyük çoğunlukla bugün Türk yönetimini şu veya bu şekilde, ister Parlamento içinde veya dışında veya Devlette olsun, etkilemekteyiz. Biz, Türk toplumunun bizden beklediklerini yapabildik mi? Gönüllerimizden geçen Türk toplumu bu mudur? Bu Türk Milleti, bu toplum bugünkü şartlara mı lâyıktır, çok daha ilerisine lâyık değil midir? Bunu yerine getirmek göreviniz değil miydi, görevimiz değil miydi?...

(C. H. P. sıralarından alkışlar... A. P. sıralarından gürültüler ve anlaşılmayan müdahaleler...)

Arkadaşlarım, kızmayınız, kızmayınız, hep beraber kusurumuzdur. Daha iyisini yapmanız yapmamız yapmam gerekirdi. Türk Milleti

bunun çok daha iyisine lâyıktı. Bu kuşak, sorumluluğunu yapamadı.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Mevzu bu mu Sayın Başkan, konuya girsin?..

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, sayın hatibin konuşma tarzı bu.

NECDET UĞUR (Devamla) — Şimdi kabul edelim, demokratik düzene mi inanıyoruz? İnaniyoruz. Türkiye'nin çağdaş ülkeler düzeyine çıkmasına mı inanıyorduk? İnaniyoruz. Ortak Pazar'a girdik; Türkiye'nin ezilmeden, sömürülmeden en kısa zamanda Ortak Pazar ülkeleriyle eşit olması gerektiğine inanıyor muyuz, gereklerini yapıyor muyuz, fedakarlıklara katlanıyor muyuz bunun için kendimizi feda ediyor muyuz? Etmiyoruz, etmiyoruz ve müştereken sorumluyuz.

Cumhuriyeti kuranlardan sonra gelen kuşaklar istisnasız, müştereken Türk Milletine karşı gereken görevimizi yapamadık. Hiç olmazsa bundan sonra yapalım.

Şimdi olaylara şöyle bir bakalım :

Bugün Türk toplumu, hep beraber parlâmenter düzen içinde çok daha yüksek bir gelişme düzeyine geldiği zaman, bütün ihtiyaçları çok daha iyi karşılandığı, bütün özlemlerinin yerine getirildiği bir düzeye geldiği zaman hiç şüphe etmeyiniz ki, değil şehir gerillası, ondan daha başka türlü bulunmuş hiçbir anarşik hareket, Türk toplumunu bunaltıma sevk edemeyecektir. Türk toplumunun bu noktaya geleceğine biz yürekten güveniyoruz. Biz, hepimiz olarak, bu kuşaklar olarak kendimize güvenimizi daha yitirmedik. Bunun için çalışacağız ve bir gün o noktaya geldikimiz zaman ki, bu bir insan ömrü içindedir; geriye doğru baktığımız zaman bugünden, bu yaşadığımız günden utanmayalım, mahcup olmayalım.

Söylemek istediğimizin bir kısmı budur.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Şimdi neredesin, neredesin?..

NECDET UĞUR (Devamla) — Türkiye'deyim ve Türk toplumunun ıstıraplarını sorumlulukla biliyorum.

BAŞKAN — Sayın Azmioğlu, müdahale buyurmayın, çok rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Şimdi sayın arkadaşlarım konu şu : Yüce Meclis bir mahkeme gibi karar vermiyor. Yüce Meclis

bir başka açıdan, bir tarih açısından karar veriyor, bir toplumunun geleceği açısından karar veriyor. Anayasanın söylediği de bu, bunu istiyor bizden.

Şimdi böyle düşünersek, on sene sonra, yirmi sene sonra bu toplumdaki bizim yerimizde oturacaklar, eğer bir başka türlü bakacaklarsa bu olaylara, onların elinden niçin bu haklı alıyoruz da, birtakım insanları ölüm cezasına gönderiyoruz? (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri ve alkışlar... A. P. sıralarından gürültüler ve müdahaleler...) Bırakalım onlar da bir baksınlar. O zamana kadar kalacaklar içerde o zamana kadar kalacaklar, içerdelere, cezaevindeler. Öldürelim mi, yoksa sizin yerinize on sene, yirmi sene sonra geleceklere mi bırakalım, çünkü on sene sonraki, yirmi sene sonraki Türkiye'yi onlar temsil ediyorlar. (A. P. sıralarından gürültüler ve anlaşılmayan müdahaleler...)

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim. İnfial göstermeyin efendim, çağ olarak ifade ediyorlar, isim olarak değil.

NECDET UĞUR (Devamla) — Bizim ama, uzak görüşlü olmamız, tarihten ders almamız mümkündür.

Şimdi değerli arkadaşlarım, aslında akıllardaki bir düşüncüyü de açıkça söylemek istiyorum : içeride kalacaklar...

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Kalmazlar, kalmazlar; af beklerler, kaçacağız, derler.

NECDET UĞUR (Devamla) — Hah, çok teşekkür ederim. bunu söylemek istiyorum.

Şimdi, canım, diyorsun ki, aslında mesele cezalarını değiştirmek değildir, kalacaklar, müebbeten kalacaklar, diyorum. Fakat aslında Türk Devleti üç - beş kişiye hâkim olamayacak kadar zayıf bir Devlet değildir, onu bırakınız. Asıl başka bir şey akıllarda. «Canım, affedilecekler, ne olacak, beş sene, altı sene sonra veya on sene sonra affedilecekler.» Olur mu? Toplum düşmanları tekrar toplumun içine nasıl bırakılır? İşte asıl endişe budur, kafalardaki istifham budur.

Şimdi bilerseniz ki eğer, ömürlerinin sonuna kadar affedilmeden içerde kalacaklar, sanmıyorum ki, illede ille şimdi idam edilsinler diyesiniz... O halde mesele nedir? «Bir gün affedilecekler.» diyorsunuz. Arkadaşlar, eğer

Türkiye'nin Yüce Meclisi bir gün onları afetme noktasına gelecekse, siz geleceğe ipotek koyma hakkını nereden alırsınız?.. (C. H. sıralarından alkışlar ve «Bravo» sesleri.) Nasıl onlar adına, Türkiye'nin gelecek Meclisleri adına, onları telâfi edilmez bir şekilde bağlarız. Söylemek istediğimiz şu ki, gelecekteki Yüce Meclislerin yetkilerine karışmayınız. Onlar ömür boyunca bırakırlar isterlerse ve yine onlar isterlerse infaza da giderler. Ama, bırakınız onlar yapsınlar. Yetkimiz... (A. P. sıralarından anlaşılmayan müdahaleler ve gürültüler...)

Sayın Başkan, Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sükûnet rica edeceğim efendim, müdahale etmeyiniz...

NECDET UÇUR (Devamla) -- Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım, söyleyeceklerimi söyledim. Aslında bu söyleyeceklerimi, kendime karşı vicdan huzurunu, milletime karşı sorumluluğumu bir gün tarih önünde yerimi ve benim gibi düşününlerin yerlerini düşündüğün için söylüyorum. Bundan başka hiçbir düşüncemiz ve kuşkumuz yoktur.

Değerli arkadaşlarımı bir değişik açıdan, çok daha değişik açıdan ve gelecekteki şartlar içinde (bu şartların ne olacağını bilemezsiniz, bu şartlar sonuna kadar hepsi de getirir infazı da getirir) bırakınız tarih böyle gösteriyor... (A. P. sıralarından protesto ve gürültüler.) Beraber çok daha bu toplumun lâyük olduğu hizmetleri yapacağız, hep beraber yeni bir döneme gireceğiz ve hep beraber yeni bir Türkiye kurulmasına doğru gideceğiz, bırakınız arkamızda ukde kalmasın, kanayan yara kalmasın, bırakınız hep beraber gelecekle meşgul olalım.

Hepinizi saygılarımla selâmlarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar ve bravo sesleri.)

BAŞKAN — A. P. Grubu adına Sayın Seyfi Öztürk, buyurunuz efendim.

A. P. GRUBU ADINA SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Sayın Başkan, muhterem milletvekili arkadaşlarım;

Yargı organı tarafından ittihaz edilen kanunî ceza derecattan geçmiş, kaziyi muhkeme haline gelmiştir. Anayasa muvacehesinde konu üzerinde Yüce Mecliste müzakere yapılmaktadır.

Meselenin evvelâ hukukî veçhesini çizelim : Anayasanın 132 nci maddesine göre mahkemeler tarafından ittihaz edilmiş olan kararların, cezaların ne icra tarafından, ne Yasama Meclisleri tarafından hiçbir şekilde değiştirilemeyeceğine dair son fıkrada kesin hüküm vardır.

Ancak; Anayasanın 64 ncü maddesinde Yüce Meclislerin vazifeleri arasına ölüm cezalarının tasdiki konusu da unsur olarak ilâve edildiği içindir ki, bu mesele yüksek huzurlarınıza kadar gelmiştir.

Muhterem arkadaşlarım;

Konu; kesin hal almış olan ölüm cezasının yerine getirilmesi lâzım mıdır, değil midir konusudur. Meclisin yapacağı tasarruf budur. Ölüm cezalarını yerine getirelim mi, getirmeyelim mi? Buna oy vermek, karar vermek suretiyle Meclis açıklık verecek, iradesini izhar edecek ve ona göre de gereken icra olunacak.

Derhal ifade edeyim ki; insan hayatının ifnası gibi bir konuda hiç kimsenin şahsî hislerle meseleye bir başka şekilde bakması mümkün değildir. Ama derhal ifade edelim ki; Devlet nizamı, kamu düzeni, millî menfaatler, milletin ve vatanın bekası olduğu zaman meselenin takdiri ve mahiyeti başkadır, ölçüsü başkadır.

Bu bakımdan, milletvekili arkadaşlarımın bu konu hakkında vatanperver bir hüviyet içinde serayan eden olayların kâffesinin enini, boyunu tartarak, muhtevasını bilerek gerekli reylerini izhar edeceklerinden eminim. Benim bu hususta şu veya bu istikamette bir konuşma yapmam lüzumlu değildir. Arkadaşlarım görüş ve kanaatlerini hiç şüphesiz oylarıyla tecelli ettireceklerdir.

Benim burada durmak istediğim meselenin esasında; manevî sorumlulukları derece, derece bulunan bazı zevatın adeta sorumluları kurtarmak için mesuliyet çizgisinde slogan birliği yapmış olmalarıdır. (A. P. sıralarından bravo sesleri ve alkışlar.) Teessürle ifade edeyim ki; bu konuda konuşan arkadaşlarımız (her halde hepimizin dikkatini çekti) kanun teklifi üzerinde evvelâ C. H. P.'sinin eski Genel Sekreteri Sayın Ecevit usul hakkında konuştu ve itiraz etti. Bunu takiben komünist faaliyetlerinden dolayı, vatan ve millet bütünlüğünü bölme faaliyetlerinden dolayı Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmış bulunan bir siyasî partinin eski Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar konuştu. Yine Yüce

Meclisçe çok yakından tanıdığımız bir zamanlar Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde işgal ve boykot olaylarının öncülüğünü yapan ve C. H. F. listesinden evvelce milletvekili gelip, sonra ihraçedilmiş olan Celâl Kargılı konuştu.

Şayanı teessüftür ki, fikirlerine asla iştirak etmediğim ve iştirak etme imkânı bulamadığım C. H. P. Grup Başkanvekili Sayın Necdet Uğur da C. H. P. Grubu adına konuştu.

Muhterem arkadaşlarım;

Bu konuşmalar arasında o kadar bariz illiyet rabıtası var ki; 12 Marta nasıl geldik diye soranlara hemen cevap vereyim: 12 Marta işte böyle geldik. (A. P. sıralarından bravo sesleri ve alkışlar.)

TEVFİK FIKRET ÖVET (Sinop) — Devleti batırdınız. Sizin gibi hükümetlerin yüzünden geldik 12 Marta. Hâlâ konuşuyorsunuz!

BAŞKAN — Sayın Övet, çok rica ederim müdahale etmeyiniz.

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — Şimdi evvelâ meseleyi biraz temelinden izaha başlayalım.

Muhterem arkadaşlarım;

Yüce Meclislerde 1960'tan bu tarafa üç önemli olayla karşı karşıya bu mevzuda kaldık. Bunlardan bir tanesi: 27 Mayıs ihtilâlinde sonra kurulan fevkalâde mahkeme (Yassıada Mahkemesi) hepinizin malumu olduğu üzere, seçilmiş bir Parlamento ile vazife gören devrin Başbakanı, Parlamentosunu muhakeme altına aldı, ihtilâl kanunlarına göre haklarında idam cezası verdi. İki merhum Bakan, bir merhum Başbakan siyasi mahiyetteki bir suç ki, vasfı öyledir onun, çünkü ne adam öldürme vardır, ne banka soyma vardır, ne er Mevlüt'ün şehit edilmesi vardır, ne doktor yüzbaşının ölmesi vardır, ne bankadaki veznedarın beş çocuğu ile yetim kalması vardır. Bunların hiçbirisi mevcut değil. Devrin Başbakanı ve iki Bakan idam edildi. Tabii gerekçesi üzerinde tarih münakaşasını yapar biz üzerinde duracak değiliz.

İkinci olay: 27 Mayıs ihtilâlinde sonra Türkiye'de ihtilâller, ihtilâlleri bir süre davet etti, rejim rayına oturuncaya kadar şüphesiz sıkıntılar oldu. Nasıl politikaya Ordu alet edildi? Bunun üzerinde durmayacağım, çünkü merhum eski Harp Okulu Kumandanı Kurmay Albay Talât Aydemir hakkında burada konuşurken, o fiillerin hakikî faileri ve suçluları kimdir? Zapta onu dercettirmistim, tekrar etmiyeceğim. Ordu-

yu politikaya itmenin memlekete neler kazandırdığını; neler kaybettirdiğini şüphesiz hep beraber gördük, hep beraber anladık, yaşıyoruz ve bu sıkıntıları gidermek için de basiretle, sükûnetle tedbirleri izliyoruz.

Değerli arkadaşlarım;

Bu ikinci olay; Harp Okulu eski Kumandanı Kurmay Albay Talât Aydemir ile Süvari Binbaşı Fethi Gürcan ile Kurmay Yarbay Osman Deniz ve Erol Dinger'in idamları olarak Meclise gelmişti. Bunlardan ikisi tasdik edildi, ikisi tasdik edilmedi.

O zaman C. H. P. Sayın Genel Başkanı Başbakandı. Gayet iyi hatırlarım; Sayın Erim'in yerinde oturuyorlardı. Hemen onların yanında Millî Savunma Bakanı İlhami Sancar yer almıştı, geride Sayın Çalışma Bakanı Bülent Ecevit vardı, ben de bu kürsüde o günün şartları içinde eski Harp Okulu Komutanının, emekli bir albayın idam edilmemesi, subayların idam edilmemesi için tamamen siyasi mahiyette ortamı, şartı, zamanı başka, mahiyeti, muhtevası, hüviyeti ayrı bir fiilden dolayı bu cezanın infaz edilmemesini istedim. Bu ne bir suçtu, ne günahı.

Şimdi derhal ifade edeyim ki; ne merhum Menderes, Fatin Rüştü Zorlu, Hasan Polatkan'ın idamı hadisesinin sebebini, muhtevasını, ne de Talât Aydemir ve arkadaşlarının hadisesinin sebebini, muhtevasını birbirinden ayırmak lâzımdır, karıştırmamak lâzımdır. Bunu derhal ifade edeyim. Hele bugün tetkik ettiğimiz mevzu bunların hiçbirisi ile mukayese edemezsiniz, birbirinden tamamiyle ayrı, şartları ayrı, mahiyeti ayrı, hüviyeti ayrı meselelerdir. Doğurduğu neticeler bakımından da başkadır, memleketin geleceği bakımından da başkadır.

Değerli arkadaşlarım;

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Siyasi mi, değil mi?

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — Bizim ceza mevzuatımızda siyasi suç diye bir tarif yoktur. Âdi suç, siyasi suç diye bir tasnif de yapılmış değildir. Ceza kanunlarımız tetkik edilirse, «Devletin Arzulusal Şahsiyeti Aleyhine Cürümler» başlığı ile başlar. 123 ve müteakıp maddelerde yegen, yegen suçları tarif eder ve cezaları tarif eder ve cezalarını tayin eder.

Literatürdeki münakaşaya gelince Bendeniz o zaman (Şahsen ifade ediyorum bu kısmını)

siyasî suçlar için merhum Menderes ve arkadaşlarının hicranı, iki subayımızın idama mahkûm olmasından doğan ıstırap dolayısıyla siyasî suçlarda özel bir madde ile idam cezasının kaldırılması hususunu teklif ettim. Ama karşıma Halk Partisi çıktı, karşıma Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, Hükümet temsilcisi olarak oraya gönderdiği bakanı ile teklifin karşısına çıktı, Cumhuriyet Halk Partisinin oylarıyla de reddedildi, bu mesele bitti.

Demek ki, literatürdeki münakaşa bizim hukukumuzda 1964 senesinde sona erdi. Ondan sonra ne oluyor? Şimdi yeni bir mesele ile karşı karşıyayız; ama mahiyeti başka (demin de arz ettim) hüviyeti başka. Bunun üzerinde münakaşa yaparken Yüce Meclisten dört hafta evvel 17 idam cezası geçiyor, hiç kimse konuşmuyor, üzerinde durmuyor. Bugün nedense bir cidal hareketi varmış gibi bu kürsüden ölüm cezalarının verilmemesi için âdeta bir şefkat, bir atıfet yarışmasına girişilmiş oluyor. Mesele nin şekli bu ama, asıl altındaki öz başka.

Muhterem arkadaşlarım;

Türkiye İşçi Partisi eski Genel Başkanı Sayın Aybar arkadaşımız burada konuşurken dediler ki, idam cezaları Batıda uygulanmıyor, Fransa'da şöyle, Amerika'da böyle ve bilhassa Amerika'daki mesele üzerinde durdular ve ilân ettiler, Amerika Senatosundan, ilim çevrelerinden, ileri gelenlerden Meclis Reisimize (bana dâhil dediler) birtakım mektuplar geldi, reaksiyonlar var.

Sayın Aybar, İngiltere'de yaşlı komünistlerden Russel'in başkanlığında Vietnam meselesinden dolayı Jhonson'u idama mahkûm eden heyetin âzası, siz değil mi idiniz? (A. P. sıralarımdan alkışlar ve bravo sesleri.)

Değerli arkadaşlarım;

Komünistlerin taktiğini bilelim: Komünistler, komünist olmayanlara kendi ülkelerinde hayat hakkı tanımazlar. Ama hür ve demokratik memleketlerde komünist olanları da ölümden kurtarmak için her çareye başvururlar. Bu taktik anlaşılmıştır. Onun için Sayın Aybar'ın burada ileri sürdüğü hususları davranışı ile bağdaştırmaya ve ciddi telâkki etmeye imkân yok.

Muhterem arkadaşlarım;

Mesele nereden başladı, konusunu şüphesiz saatlerce konuşabiliriz. Yalnız şu kadarını ifade edeyim; Adalet Partisi Türk Milletinin ekse-

riyetinin temsilcisi olarak, milliyetçi hüviyeti içinde, programının bütün maddelerinin temel hedefi olarak bu memlekette komünizmi payidar etmemenin mücadelesi içinde kurulmuş ve devam etmiştir. (A. P. sıralarından bravo sesleri ve alkışlar.) Adalet Partisi bölücülüğün karşısında olmuştur, Adalet Partisi mutlu azınlık diyerek servet düşmanlığı yapan, mülkiyet düşmanlığı yapan, bütün tarihi ve manevî değerleri yok etmek isteyen zihniyetin karşısında olmuştur ve yıllarca bunun burada mücadelesini yapmıştır, kanun tedbirlerini getirmiştir ama karşılarında sert, aşılmaz birtakım Anayasa engelleri, birtakım özel engeller bulmuştur ve bunların neticesi olarak da bir Anayasa buhranı, bir hukuk buhranı ile karşı karşıya memleket 12 Marta gelmiştir.

Şurada sebep, burada sebep aramayalım Sayın Aybar, bazı isimleri okuduk burada biz, anarşi hareketlerinin içerisine giren bazı isimler okuduk: Bir «Veysi Sarıözen» dediğimiz zaman yerinizden fırladınız; «O yigit savaşı; o bizimdir o!» diye bağrdınız. Zabıtlarda var...

Bu gençler böyle himaye edildi; enseleri parti merkezlerinde okşandı. Dernekler kuruldu, yan kuruluşlar kuruldu; tahrik ve teşvik edildi. Slogan verildi.

Ne sloganı verildi; bakalım:

1965 seçimleri... Radyo konuşmalarınızı hatırlayın: «Türkiye Amerikan işgali altındadır; Amerikalılar Türkiye'den kovmadıkça; yani bağımsızlık savaşımızı yapmadıkça Türkiye'de hür ve egemen olamayız...» Bunlar sizin sözleriniz. «İkinci kurtuluş savaşı» sloganı sizin sloganınız; solcuların sloganı. Bu gençleri, «Türk halk kurtuluş cephesi» diye, sözde kendilerine göre komünist bir cephe, enternasyonal bir cephenin içine iten işte bu sloganlarınız.

Johnson'u mahkûm edersiniz; idama mahkûm... Buraya gelince...

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Johnson idama mahkûm olmadı. Tahrif etmeyiniz, yok öyle şey.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — ...Buraya gelince, «Siyasî suçlarda ceza olmaz.»

NATO ittifakını en ağır dille suçlarsınız; «Türkiye'de Amerikan üsleri yoktur; Türkiye

otuzbeş milyon metrekare Amerikan işgali altında, toprağını Amerikalılara vermiştir», dersiniz...

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Evet, doğru...

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — «Bu Hükümet satılmış Hükümettir», dersiniz... Bütün bu isnatlar yapılır...

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Yok, öyle bir şey demedim.

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — «Satılmış Hükümet» sloganı bütün mitinglerde var. Bunları burada tekrar etmeyeyim, biliyorsunuz. Zabitlara geçti... Şimdi inkâr ederseniz mesele yok...

Muhterem arkadaşlarım, ondan sonra «yabancı sermaye» deyince düşmanlık, «NATO» deyince düşmanlık, «Meksika tipi tohumluk buğday» deyince CIA'nın oyunu; ama idam cezalarına geldi mi, «Amerikalı mehafil bunu istemiyor, buna nasıl kulağımızı tıkırız? (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

Muhterem arkadaşlarım, bu yabancı sermaye ile yabancı ideoloji arasında farkı Aybar hâlâ görmez mi? Sermayeye düşmansın da niye ideolojisine dostsun?...

BAŞKAN — Sayın Öztürk, bir dakikanızı rica edeyim.

Çalışma ile ilgili bir önerge gelmiştir, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Görüşülmekte olan konu üzerindeki müzakerenin bitimine kadar oturumun uzatılmasını karara bağlanmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Nevşehir Milletvekili
Hüsamettin Başer

BAŞKAN — Tavriri oylarımıza arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Devam buyurunuz efendim.

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, «Halk savaşçıları», «Yurtsever gençler», «Kurtuluş Savaşının yiğit savaşçıları...» Bunlar bu memlekette, bu kürsülerde yıllarca işlendi ve Sayın Başbakanın ifade ettiği gibi, bu çocuklar tabii birdenbire büyüye vermedi... Beyinleri yıkandı üniversitelerde... Bu kürsüleri komünizm propagandası için emniyetli

bir vasıta sayan - masuniyeti vardır - memleket düşmanı zihniyet, ideolojik zihniyet, her vesilede bunları tekrar ede ede ede bu memlekette vahim olaylar oldu... Bunları inkâr edemeyiz.

Değerli arkadaşlarım, mesele tabiatıyla, Türkiye'nin bekası meselesidir. Türkiye'nin dahilinde bir partilerarası mücadele değil, bir rejim mücadelesi meselesi değil; aslında varolup yok olma meselesidir, bir beka meselesidir bu mesele...

Neden?

Komünizmin milletlerarası taktiği iki stratejiyi uygular: Bunlardan bir tanesi, Silâhlı Kuvvetleriyle doğrudan doğruya memleketi istila etmek... Bu yol pahalı yoldur, kolay yol değildir. Bunu bilenler, bir başka ikinci stratejiyi uygulama yoluna gitmişlerdir. Bu strateji şudur Komünizm ideolojisini silâh yapıp bir fikir ve propoganda vasıtasıyla - yani o üslûp içinde - memleketlerinin içine girmek, masum gençleri bu işe alet etmek, sonra kır gerillası diye meseleyi köylere, kasabalara kadar yaymak, birtakım sözde aydınları bu meselede kendileri için emniyet vasıtası saymak, - hele hırslı politikacılar, şüphesiz bu işte biraz daha temayülleri fazla - olanları da yanlarına almak suretiyle hür dünyada memleketleri içeriden yıkıp, rejimleri yıkıp, komünizmi birçok memleketlerde yayıp tarsin etmişlerdir. Bu taktik bugün dünyanın en ileri memleketlerinde uygulanmaktadır. Bizim memleketimizde de, bilhassa uzun zamandan beri, yeraltı faaliyeti olarak gördüğümüz illegal komünist faaliyetler 1961 Anayasasının getirdiği geniş hürriyet havası içerisinde, Türkiye İşçi Partisinin kurulup sosyalist maskesi altında komünist fikirleri memleketin içinde yaymak suretiyle geliştirdiği ve ortamın solu bidayette bu mesele'nin esasını tam manasıyla - zannediyorum idrak edemediği için - kol kanat germesi suretiyle bu iş gelişti, büyüdü...

Şimdi bir noktayı tespitte fayda var: 13 Ağustos 1965 tarihinde Ulus Gazetesinin manşetini okuyanlar şunu göreceklidir: «Halkçı isen ortamın solundasın.»

Burası bizi ilgilendirmez; çünkü Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı, «Ben ortamın solu diye bir marifet icadettim», dedi. Bu mesele kendilerine ait. Ne marifettir, ne neticesi vardır; onu kendileri bilirler. Yalnız benim

burada söyleyeceğim, altındaki cümle. Diyor ki, «Türkiye işçi Partisinden başka memleket hayatında faydalı fikir getiren bir başka parti yoktur.» diyor. Tek faydalı fikri, tek yararlı fikri ortaya getiren koyan fikir sahibi parti, Türkiye işçi Partisidir. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının sola vermiş olduğu bu tâviz, zannediyorum ki solda bulunanların biraz daha öteye kaymalarına imkân ve fırsat vermiştir.

Nitekim aynı tarihlerde Adalet Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı olan Sayın Süleyman Demirel, yapmış olduğu bir konuşmada - bir tarihî ifadedir - Samsun'da yaptığı bir konuşmada; «Sol bir sathı maildir; bir kere kaymaya başladınız mı, ne zaman, nerede duracağınız belli olmaz.» demiştir.

Nitekim ortanın solundan başlayan hareket, kaya kaya kaya, bugün üzerinde münakaşa yaptığımız gençlere kadar gelmiştir. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

Şimdi, muhterem arkadaşlarım, sol Türkiye'de on senede hiçbir saldırıya girmemiş... Bu iddiada bulundu Türkiye işçi Partisi eski Genel Başkanı; Türkiye'de sol, on senede hiçbir saldırıya girmemiş... E, solun on senedir yaptığı hep saldırı. Fabrika işgallerinden başladı. Singer, Kavel tahribinden, yakma olaylarından başladı, polis öldürmeden başladı, - Devletin yedi polisi şehit olmuştur, bunu burada söyleyeyim - gençliği kırmakla başladı; ellerine silâh aldılar, bankalardan başladı... E, devam ediyor, durmadı bir yerde... Ne diyor? «Tam bağımsız, gerçekten sosyalist Türkiye kuruluncaya kadar - Che Guevara'nın bir sözü - ölüm hoş geldi safa geldi.» Parolası da bu...

Bunu nerede durduracağız? Yüce Meclis şu kararı verse, bu kararı verse, bu duracak mı bir yerde? Bu, bir yerde durur arkadaşlar!

Cumhuriyete inançla sahip çıkarsak, meşru rejimi müdafaa hep beraber kararlı olursak, ağzımızı, kanaatimizi gevelemeden, meşruiyetin yanında ve Cumhuriyetin yanında olmaya karar verirsek ancak o zaman biter bu iş... (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, sürekli alkışlar.)

«Nefislerini korumak için silâhlanmışlar, Türkiye'de irtica varmış...» E, bu, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın İnönü'nün 1965 Karakurt hadiselerinden bu tarafa, benim

zabıtlarda tespit ettiğim bütün konuşmalarına hâkim olmuştur. Türkiye'de irtica...

Değerli arkadaşlarım, 12 Marttan sonra partilerüstü veya partiler dışı bir Hükümet işbaşında... E, soruyorum size Kim var, yani Türkiye'de hilâfeti getirmek için tehlike haline gelmiş, Cumhuriyeti yıkmak üzere? Kim var?

«Efendim, filân yerde iki hafız Kur'an kursu yapmışlar, orada yakalanmış. Biraz takke, biraz tesbîh...» E, ne var ondan sonra?

Ben müdafaa etmiyorum arkadaşlar, biz Adalet Partisi olarak hiçbir kanunsuzluğu müdafaa etmedik, etmeyeceğiz, etmiyoruz... (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri.)

Kimden ve nereden gelirse gelsin, biz kanunsuzlukların düşmanıyız; biz, gayrimeşru her şeyin düşmanıyız. Yalnız meşru olan şeyin dostuyuz; milletin dostuyuz, milletin menfaatlerinin dostuyuz.

Değerli arkadaşlarım, başlangıçta tepki gösterilseymiş bu hadiseye, yani bu anarşik olaylara başlangıçta tepki gösterilseymiş, bu kadar gelişmezmiş...

Başlangıçtan beri tepki gösterdik; ama siz tepki göstermediniz. Siz himaye ettiniz. Biz tepki gösterdiğimiz için sizin tepkinize maruz kaldık. Buradan kanunları geçirtmemek için 81 gensoru geldi, buralarda uğraştık. Muhterem arkadaşlarım, biliyorsunuz bunları.

«TRT Kanunun bir maddesini değiştirdiğiniz takdirde bu çatı başınıza yıkılır», diyenler, «Anayasanın kılma dokundurmayız» diyenler, «Kanunlar kâfidir, Anayasa kâfidir», diyenler bugün ne vaziyettedirler, tarihin önünde arkadaşlarım? (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

Bu Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında, gençler polis tarafından takibedildiği zaman - suçlu genç. Elinde silâh; defter, çanta filan yok - Devletin polisini burada tezyif eden arkadaşlar vardı. Bunları ben burada söylemiyorum; herkes kusurunu bilsin.

Bu memlekette, binlerce sayfa tutan Meclis zabıtları vardır. Mensubu bulunduğumuz Hükümetin Başbakanı, Sayın Genel Başkanımızın Başbakan bulunduğu devrede yaptığı konuşmalar binlerce sayfa tutar.

Yine, her iki ayda bir, üç ayda bir, basın önüne çıkılmış basın toplantıları yapılmıştır. Binlerce sayfa da o tutar...

Bütün bunlarda memleketin bütünlüğü, birliği müdafaa edilmiş, «anarşiye karşı hep beraber olalım», denmiş; kanunların yetmediği, Anayasa boşlukları olduğu söylenmiş... Radyolardan konuşulmuş; meydan meydan, ev ev, köy köy anlatılmış Komünizme karşı, anarşiye karşı... Aşırı ne varsa, aşırılıklara karşı... Elastik teşhis edilmiş, tedavi yolları üzerinde çarelerimiz gösterilmiş. Bütün bu konuşmaları yapan Başbakanın konuşmaları unutulmuş da, bir tek satır, «Efendim, caddeler yürümekle aşınmazmış...» E, bunu alıp söylüyorlar muhterem arkadaşlarım. Bu, fevkalâde gülünç oluyor. Hele yaptığımız mücadelenin içinde bulunan arkadaşlarımız, sabahlara kadar ellerimizde telsizle, anarşiyle beraber mücadele ettiğimiz arkadaşlarımızdan birisi çıkıp da, «Efendim, böyle demeseydiniz...» yani eski Başbakanımız, Sayın Genel Başkanımız, «Sokaklar yürümekle aşınır», deseydi, demek ki mesele yoktu...

E, biz diyelim bu sefer: Sokaklar yürümekle aşınır!... Halloluyor mu?

Değerli arkadaşlarım, böyle ufak şeylerden netice çıkaramayız. Bir memlekette profesörler yürüyor, hâkimler yürümüş... Onlarda kendilerine bir gerekçe buldular; biraz sonra Sayın Uğur'a geleceğim, oraya gelince buna dokunacağım... Herkes kendi kafasındaki fikri hukuk ve kanun sayınca, tabii sokakta yürüyor. E, Anayasada da hüküm var: Silâhlı, saldırsız yürümek, toplamak serbest... Başbakan, hukuk devleti rejimi içinde, nasıl şimdi bugün Sayın Başbakan örfi idare olmasa çıkıp da diyebilir mi ki, «Toplantı yasak, toplantı hürriyeti yasak, gösteri yürüyüşü yasak...» Diyebilir mi? Mümkün değil.

Bir memlekette Yargıtay yürüyünce, Yargıtayın yerine neyi ikâme edebilirsiniz arkadaşlar? Yargıtayı kaldırdığınız zaman yerine ne koyacaksınız Elbette, bunun yerine bir şey koymayınca yapacağınız, şey, bir istihzadır, hafif, böyle dokunmadır; «Caddeler yürümekle aşınmaz», demek, yürüyen insanların aklışelimi-ne hitabetmek demektir. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar) Bunun altındaki ince manayı anlamak lâzım.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, anarşiye nereden geldik, nasıl geldik? Vaktinizi almayacağım, mevzuu da yaymak istemiyorum. Bunu başka zaman da görüşeceğiz. Adalet Partisi

aylardan beri susuyor, zannetmeyin biz mânevi ezgi altında susmuyoruz. Bizim susuşumuz, sükûtumuz, memlekette normal demokratik rejim arızasız işler hale gelsin, gerçekleri millet biliyor, söylememize lüzum yok, onun için bunları tekrar etmiyoruz. Ama, siz gerçekleri inkârâ kalktınız mı, bir sözünüze bin tanesini söyler, cevabını veririz, tarihi konuştururuz. (A. P. sıralarından «bravo» sesleri, alkışlar)

Bir gece saat 21.00, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, burada bir konuşma yapıldı; «Ellerine, bizzat kendi yazdıkları, topraksız köylü olmaz diye alıp levha ile tarla işgal edenler... Doğa kanununun gereğini yapıyorlar. Bunları durdurmak için ne devletin polisi, ne kanunları, ne jandarması yetmez. Anayasanın üstünde, doğa yasa vardır».

Bu, Marcus'un, «Bütün yasakları yasaklayacağız» felsefesinin ta kendisi ki, anarşinin babası Marcus. Ondan sonra, Cumhuriyetin Başbakanı buraya çıkıyor, «Bu felsefenize devam ederseniz, biz yarın, mülkiyeti, tapuyu, memleketi, aileyi bütünlüğü müdafaa edemeyiz. Memleketin varlığını müdafaa edemez hale geliriz, rejimi müdafaa edemez hale geliriz. Yapmayın bunu, vermeyin bu fetvaları buradan, yazık oluyor bu memlekete...» bu üslûp içinde, bu espri içinde uzun konuşmalar yaptılar. Burada zabıtlara geçti.

NERMİN NEFTÇİ (Muş) — Reformları niçin yapmadınız?

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — Oraya da geleceğim hanımefendi.

«İşgal, devrimci eylemdir.» İşgal devrimci eylem... Sonra çıktı Cumhuriyet... Şey, Türkiye İşçi Partisi.. Ben karıştırıyorum, özür dilerim, sürçme oluyor bazen. Ama, bilmiyorum, belki öyle görüyorum. Buraya Sayın Behice Boran çıktı, Türkiye İşçi Partisi.. Ben ifademi nezaketle kullanayım, yarın nesiller okuyacak. Bizim, en haklı meselelerde, bize en hasım olan insanlara dahi nazik üslûp içinde olduğumuzu anlasınlar.. Çıktı buraya, kürsüye geldi, işgali, Anayasa bakımından izah etmeye başladı. «Efendim, toplantı, gösteri yürüyüşü hakmış, toplantı, gösteri yürüyüşü yapabilmek için bir yerde toplanmak gerekirmiş. Bir yerde toplanmak demek, bir araziye işgal etmek demekmiş. O halde, Anayasaya göre, işgal haktır.» Gelin,

çıkın bu işin içinden. Böyle geldi bunlar arkadaşlar, binlerce misali var.

Hülâsa, gençlik politikaya alet edildi. Bir tarihî vesikayı burada Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımız beğenecekler, onları biraz serinletelim, tarihî vesikayı huzurlarınızda tekrar edeyim. O da, 19 Mayıs 1944 tarihinde devrin Reisicumhuru İsmet İnönü'nün yapmış olduğu konuşmadır. 19 Mayıs 1944 tarihinde yapmış olduğu bu konuşmada devrin Reisicumhuru Sayın İnönü şunları söylüyor; «Vatandaşlarım, bir öğretmenin kendi hususi politikasını genç nesle ve öğrencisine telkin etmesi kadar, bir cemiyette işlenmiş menfur cinayet olamaz.» Doğru.. Ama, bir müddet sonra «NATO'ya hayır» «İkili Anlaşma», «Bağımsız Türkiye» «Sosyalist Türkiye» sloganlarıyla çıkan üç beş tane kandırılmış öğretmen vekâlet emrine alınınca», «öğretmen kıyımı başladı» diyor, Hükümet Başkanı Sayın Süleyman Demirel'e mektup yazıyor; «Bu boykotçu öğretmenleri cezalandırmayın» diye.

Değerli arkadaşlarımız, bu tezatlar manzumesi büyük bir hacim tutar, satır meselesi değildir. Ama, biz bu hacim tutan vesikaları, zaman buldukça tarihin zabıtlarına tescil ettireceğiz, karanlık taraflarını aydınlatıp vatandaşların bilgisine sunacağız. Zaten haklı olduğumuzu bilen bugünkü kamuoyu ve Türk Milleti, aydın çevreler, çok daha haklı olduğumuzu takdir etme durumunda olacaklardır. (A. P. sıralarından alkışlar)

Hülâsa, slogan birliği içinde olunmuştur, eylem birliği içinde olunmuştur, ve bu anarşi hareketleri devleti yıkma noktasına kadar gelmiştir. Şimdi, devleti yıkma noktasına gelen bu anarşiyi nasıl önleyeceğiz, nasıl çare bulacağız? Münakaşalarını yaparken, her türlü siyasî düşünceden arınıp, bir millî Meclis hüviyeti içinde, bir millî cephe birliği içinde, hislerimizi bir tarafa itip, yaptığımız kusurları, hataları bir tarafa itip, geçmişin muhasebesini bırakıp, elbirliğiyle memleketi ve Cumhuriyeti korumaya kararlı olmalıyız arkadaşlar. Bu kürsülerden, gelecek için yatırım yapma hevesleri memlekete hayır getirmez. Genç arkadaş, bağımsız milletvekili Kargılı, şu reaksiyon olur, bu reaksiyon olur, tehditkâr sözler falan..

Muhterem arkadaşlarımız, hiçbirimiz şahsımız için yaşamıyoruz. Şerefimiz için yaşıyoruz, milletin istikbalini mâmur yapmak için yaşıyoruz. Bu tertiplere girmeyin... (A. P. sıralarından alkışlar, «bravo» sesleri)

Değerli arkadaşlarımız, sözlerimin son kısmını Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına konuşan Sayın Necdet Uygur arkadaşımızın... (C. H. P. sıralarından «Uğur» sesleri) Affedersiniz, Uğur, yazarken olmuş.. Necdet Uğur arkadaşımızın... (C. H. P. sıralarından gülüşmeler) Siz hayatınız boyunca hata yaptınız parti olarak, ben bir kelime hatası ettim, kınamayın. (A. P. sıralarından gülüşmeler. C. H. P. sıralarından gürültüler) Anayasanın öngördüğü düzeni..

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, müdahale etmeyiniz.

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — Anayasanın öngördüğü düzeni tam kuramamış olmak Türkiye'yi bu hale getirmiştir. Değerli arkadaşlarımız, bu görüşte birleşemeyiz, sorumlusu kimdir?

NERMİN NEFTÇİ (Muş) — Sizi yine biz kurtaracağız.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, müdahale etmeyiniz.

OSMAN YELTEKİN (Kars) — Kurucu Mecliste konuştukların ne oldu?

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — Anayasanın öngördüğü düzeni kuramamanın sorumlusu kimdir? Hepimiz.. İfade buyurdular Sayın Uğur, «hepimiz» dediler. Ve gerekçesini de buna bağladılar.

Muhterem arkadaşlarımız, bunu kabul etmiyoruz. Türkiye'de, Anayasanın öngördüğü düzenin tam kurulamamış olmasının, komünizan faaliyetlerin vasıtası olduğunu kabul etmiyoruz. Bu, aslında, solcuların iddiasıdır. Bu, solcuların iddiasıdır, Sayın Uğur'u tenzih ederim.

Neden böyledir? Buradan hareket ettiğiniz zaman, anarşiyi durduramazsınız. Durdurmanıza imkân yok. Nitekim beynelmilel komünizm, her türlü sınıf tezatlarını, ekonomik tezatları, bu gibi sebepleri ortaya koymuş, ideolojisini yaymaya devam ediyor. Bakalım, Kanada'da Quebec Kurtuluş Cephesinin sloganı ne? O da, bu, Kanada'da gayri safi millî hâsıla şu, fert başına 2 900 dolar, 3 800'e çıktı şeye göre.. Teknolojide ileri gitmiş, aynı sırada, Japonya da aynı. Fransa da aynı. Amerika da, Batı - Al-

manyada aynı... Demek ki, Japonya'nın seviyesine gelsek dahil, Sayın Uğur'un noktai nazara göre yine Türkiye'yi anarşiden kurtarmayacağız. Neden? Çünkü, Anayasanın öngördüğü reformlar gereği şekilde yapılamadığı için anarşi oluyor. Buradan hareket ettiğiniz zaman, aç olduğu için hırsızlık yapıyor, falan bunalım içinde olduğu için adam öldürüyor, filan olmadığı için rejimi yıkmak istiyor. Bu, suça gerekçe aramak, meşruiyet aramaktır ki, bu, bu memlekette anarşinin mayası olur arkadaşlar. (A. P. sıralarından «bravo» sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım, harpten çıkmış bir memleket... Biz, o günleri yaşamadık, Allah yaşatmasın, ama o günleri yaşayanları takdir ederiz. Harpten çıkmış bir memleket, yanmış, yıkılmış, hiçbir şey kalmamış, Milli Mücadele günlerimizi hatırlayalım. Halk İştirakiyûn Fırkası kuruldu. Komünist fırka. O da Aydınlik Mecmuasını çıkarıyor, kapatılmadan evvel Türkiye'de çıktığı gibi, Aydınlik Mecmuasında neşir hayatına atılmış. Kimler var içerisinde? Dr. Şefik Sütlüler, Nâzım Hikmet'ler ve arkadaşları.. Büyük Atatürk, kurtarıcı, Cumhurbaşkanı.. Suçluları yakalamış, emniyet ve asayişle görevli Devletin kolluk hizmetlileri, görevlileri, Genelkurmay Mahkemesine sevk etmiş. Muhakeme ediliyorlar. Nâzım Hikmet'in şiirleri, komünist propagandası yaptığı için suç mevzuudur, muhakeme edilmektedir. Ama, Parlamentosundan hiçbir üye çıkıp, basınından hiçbir yazar çıkıp, üniversitesinden hiçbir profesör çıkıp, yanmış yakılmış bir memlekette, açlığın, sefaletin, hastalığın hüküm sürdüğü şu Türkiye'de; «Ne yapalım ki, Gazi Paşa, Nâzım Hikmet de milletin derdini dile getirmiş, düzen kurulamadığı için bunu yazmış» dememiştir, vatanperverlikte birleşip, mahkûmiyet için ortam yaratmışlardır. (A. P. sıralarından alkışlar, «bravo» sesleri)

Cumhuriyet neslini kötülemeye kimsenin hakkı yok arkadaşlar. 50 nci yılına gidiyor. Türkiye'de hiçbir şey yapılmadı denemez. Cumhuriyet Halk Partisi de iktidarda kalmıştır, ondan sonraki devrede Demokrat Parti de iktidarda kalmıştır, karma hükümetler iktidarda kalmıştır, biz iktidarda kaldık... Ne çıkar birbirimizi kötülemekten? Bu memlekette, kırk küsur seneden beri eğitim davası da halledilmiştir, sıtma eradikasyonu da halledilmiştir, verem meselesi de halledilmiştir, trahom meselesi

halledilmiştir, yalnız sağlık sahasında... Baraj meseleleri halledilmiştir. Elektrik meseleleri halledilmiştir.

MEHMET EMİN ERDİNÇ (Van) — Krediler mevzuu ne oldu?

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — Onun hesabı görülüyor, hepsi görülüyor, merak etmeyin kardeşim, onun hesabı görülüyor.. (Demokratik Parti sıralarından anlaşılamayan bir müdahale) Dün öğdüğünüze bugün sövmeyin, olmuyor, olmuyor, olmuyor. Dün övdüğünüze bugün sövmeyin. Bırakalım onu. Biz beraberiz, biz meşru cephede beraber olmaya mecburuz, Cumhuriyeti korumada beraber olmaya mecburuz. Bu ulvî maksatlar bizi birleştiremezse küçük meselelerde münakaşaya girmeleym, bırakalım.

Muhterem arkadaşlarım, «Türk milleti, geriye dönüp baktığı zaman utanacak vaziyettedir» buyurdular. Sayın Uğur, Ben o kanaatte değilim. Türk Milleti geriye dönüp baktığı zaman asla utanacağı hiçbir şey yoktur. Başarılı, şerefli bir hizmet hayatının içinden memleket, çileyi, meşakkati atlatarak bugünlere gelmektedir.

«Bugünkü davranışımızla gelecek nesillere ipotek koyuyoruz». Hayır arkadaşlar. Hiç kimseye ipotek koymuyoruz. Türk düşünce hayatı, Türk fikir hayatı Anayasanın 11 nci maddesinin çizdiği çerçeve içinde gelişecektir, büyüyecektir. Bundan kimsenin endişesi olmasın. Zaten bir fikir mücadelesi yoktur, bir siyasî anlayış farklılığı ve onun mücadelesi yoktur, bir ideolojik mücadele vardır, dışa bağlıdır, memleketin bütünlüğünü, beraberliğini, vatanın bekasını ortadan kaldırmak isteyen bir başka savaş vardır. O bakımdan, arkadaşımızın endişesine katılmak mümkün değildir.

Kaldı ki, ileriye bakıyoruz. Ne ile? Sol düşünce ile. Hayır. Bunda da tezat var. Muhterem arkadaşlarım, yüz sene ilerisine, yüz sene evvelki Karl Marx'ın fikirleriyle bakmak tezatın ta kendisidir. Bu siyasî gericiliktir, siyasî irticadır. Bunu da tespit edelim.

Muhterem arkadaşlarım, ben kimseyi günahkâr telâkki etmem. Benim hüküm verme hakkım yok. Hiçbir hırsın içinde de konuşmuyorum.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Yakışmıyor size, yakışmıyor bu tarz konuşma.

BAŞKAN — Müdahale buyurmasanız efendim çok iyi olacak, sözcü olarak.

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — Hadiseler tağyir edilmiştir, tebdil edilmiştir. Tebdil edilen hâdiselerin gerçek teşhisini ortaya koyuyorum. Ben burada bir iddianame de yapmıyorum. Meseleleri ortaya koyuyorum. İleriye bakmak için bugünden ipotek koyma fikri sizindir, zabıta vardır, ben de diyorum ki, ipotek koymuyoruz, bir tedbiri ihtiyati ittihaz ediyoruz. Tedbiri ihtiyati, hukuki müessesedir. İpotek gibi değildir, farklıdır. Bunu başka izah etmek, anlamak mümkün değildir. Bu kanaati taşıyorum.

Muhterem arkadaşlarım, söyleyeceğim başka bir mevzu var.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Yakışmıyor size bu tarz konuşmak.

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — Sayın Uğur, soruyorum size, Siyasal Bilgilerde anarşistleri takip için giren polisi burada müdafaa etmek size yakıştı mı? Girmeyelim şahsı meselelere arkadaşlar.

MEHMET EMİN ERDİNÇ (Van) — Deminden beri giriyorsun da, bir de girmeyelim diyorsun.

SEYFİ ÖZTÜRK (Devamla) — Ben meseleleri, olayları anlatıyorum. Cereyan eden olayları söylüyorum, olaylar üzerindeyim, şahıslar üzerinde değilim. Olayları yaratanlar kimlerse, hiç şüphesiz herkes adresine gelen mektubu alır. Adresine gelmeyen mektubu bana gönderir, ben de alırım çantama koyarım muhterem arkadaşlar, sıkıntıya lüzum yok. (A. P. sıralarından alkışlar, «bravo» sesleri)

Muhterem arkadaşlarım, geçmiş mücadelelerin bıraktığı rüsubu bir tarafa itelim. Hıncı lüzum yok. Yalnız Adalet Partisini kötüleme kampanyasına her fırsattan istifade edilerek devam edildiği müddetçe, altı buçuk sene Adalet Partisi Hükümetinde mesuliyet taşımış bir insanın, Adalet Partisi grubu adına icraatı burada anlatmasını çok görmeyin, bu bir nefis müdafaaıdır. Bu bir haktır. Bu hakkı dahi eğer müsamahanızla kullanacaksak, Türkiye'de anarşiyi evvelâ Parlamentodan kurtarmak lâzım. (A. P. sıralarından alkışlar, «bravo» sesleri)

Değerli arkadaşlarım, sözlerimin sonuna geldim. Siz şunu dediniz biz bunu dedik. Bunları

birakalım. Türkiye'de cereyan etmiş binlerce olay var. Bu olayların mahkemelere intikal etmiş tarafları var. Cumhuriyet savcıları tarafından açılan davalar var, askeri savcılar tarafından ittihaz edilmiş iddianameler var, bunların kararları var, Yargıtaydan geçmiş kesin kararlar var. Biz, bunları ne münakaşa ederiz, ne elimize alırız. Biz, yaşadığımız hayatı söylüyoruz. Hüküm, tarihindir, milletindir. Tarihin ve milletin hükmünün şaşmayacağına kaniiz. Arkadaşlarımız kırılmasınlar, üzülmessinler beraber olacağız, Cumhuriyeti korumakta beraber olacağız. Fikirlerinizi Cumhuriyeti korumak istikametinde yıkıyacaksınız. Sözlerim, sol düşünce sahiplerine aittir. Sol düşünceye sahibolmayan Cumhuriyet Halk Partilileri tenzih eder saygılar sunarım. (A. P. sıralarından «bravo» sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Tümü üzerinde söz almış bulunan grup ve şahısları arz ediyorum.

Millî Güven Partisi Grubu adına Sayın Emin Paksüt, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Nejdett Uğur, şahsı adına Sayın Turhan Özgüner, - Sayın Enver Akova söz hakkını vermiştir. - Sayın İbrahim Öztürk, Sayın Hüseyin Abbas, Sayın Muammer Erten, Sayın Reşit Ülker, Sayın Bülent Ecevit, Sayın Mustafa Timisi, Sayın Kemal Aybar, Sayın Ahmet Mukadder Çiloğlu, Sayın Kubilay İmer, Sayın Hüsamettin Akmumcu.

Bu arada kifayeti müzakere takriri gelmiştir.

Komisyon ve Hükümet görüşmek istiyor mu? Yok.

Görüşülmeyeceğine göre kifayeti okutuyorum.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Sayın Başkan, gruplar tam konuşmadı.

BAŞKAN — Ama efendim, grupların hepsi konuşmadı ama adet tam doldu. Eğer Hükümet veya komisyon söz alsaydı, son söz olarak size de söz verecektim, ama almadılar.

Kifayet takrirlerini okutuyorum.

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Isparta) — Kifayet aleyhinde söz istiyorum.

NEJDET UĞUR (İstanbul) — Kifayet aleyhinde söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Kifayeti okutuyorum.

Sayın Başkanlığa
İdamlarla ilgili müzakerenin kifayetini arz
ve teklif ederiz.

Çankırı	Kayseri
A. Tosyahoğlu	E. Turgut
Urfa	Erzurum
M. Aksoy	N. Gacıroğlu
Muş	Zonguldak
K. Emre	N. Akın
Zonguldak	
F. Ak	

Başkanlığa
Konu aydınlığa kavuşmuştur, yeterliğini arz
ederim.

Afyon Karahisar
Şevki Güler

BAŞKAN — Efendim...

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Sayın Başkan?

BAŞKAN — Bir şey mi buyurdunuz Sayın Paksüt?

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Sayın Başkan, grup adına söz talebetmiştik, konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Kifayetin aleyhinde mi konuşacaksınız?

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Açıklanması gereken noktalar vardır, grup adına konuşmak istiyorum.

BAŞKAN — Sıraya göre efendim. Pek tabii, sırada kayıtlı olanlar var, onlara vereceğim. müsaade buyurursanız.

NEJDET UĞUR (İstanbul) — Kifayetin aleyhinde ben söz istemiştik.

YILMAZ ALPASLAN (Tekirdağ) — Efendim, kifayet önergesinin aleyhinde söz vereceksiniz, hiç sıra olur mu, ilk isteyene vereceksiniz.

BAŞKAN — Öyle mi, Sayın Yılmaz?

YILMAZ ALPASLAN (Tekirdağ) — Öyle tabii.

BAŞKAN — Sayın Akıncı buyurun, kifayetin aleyhinde.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Başkan, biz grup adına söz istemiştik.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, grup adına kifayet aleyhinde söz istemiştik.

YILMAZ ALPASLAN (Tekirdağ) — Kifayetin aleyhine ilk sözü Sayın Uğur istedi.

BAŞKAN — Efendim, okudum, durumu okudum. Böyle münakaşa çıkacağını bildiğim için Sayın Alpaslan, durumu okudum.

YILMAZ ALPASLAN (Tekirdağ) — Ben hiçbir zaman hadise çıkarmadım bu Parlamente. Hadiseyi siz çıkarıyorsunuz.

BAŞKAN — Hayır hayır, çıkarmıyorum.

Sayın Paksüt, kifayet aleyhinde buyurun.

NERMİN NEFTÇİ (Muş) — Kifayet aleyhinde ilk sözü biz aldık.

BAŞKAN — Grup adına Sayın Paksüt, buyurun.

NEJDET UĞUR (İstanbul) — Kifayet aleyhinde ilk sözü grup adına ben istemiştik Sayın Başkan.

BAŞKAN — Okudum efendim, daha evvel. Kimlerin söz aldığını okudum. (C. H. P. sıralarından gürültüler) Kifayet aleyhinde verdim.

Efendim, malûmunuz, tatbikatımız, 6 sayın milletvekili konuştuktan sonra komisyon ve Hükümet söz alırsa, son söz milletvekilinin. Ne komisyon, ne Hükümet söz almadığı cihetle, daha evvel grupları ve şahısları adına söz almış bulunan üyeleri okudum ki, Genel Kurulun bilgileri olsun diye. (C. H. P. sıralarından gürültüler)

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Grup adına istemiştik.

BAŞKAN — Onlar da grup adına, kifayet aleyhinde söz istediler.

Buyurunuz, Sayın Paksüt.

NEJDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, sataşma oldu, sataşma dolayısıyla söz istiyorum.

BAŞKAN — Onu düşünüyoruz, müsaade buyurun konuşsunlar, onu düşünüyoruz.

KEMAL DEMİR (Bolu) — Haksızlık ediyorsunuz Sayın Başkan, yakışmıyor.

BAŞKAN — Belki efendim, belki. Sizin takdirinize tabi ise öyledir.

Sayın Grup sözcünüz sataşma var diyorlar.

Sayın Paksüt, siz devam buyurun.

M. G. P. GRUBU ADINA EMİN PAKSÜT (Ankara) — Değerli arkadaşlarım, Türkiye,...

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Sayın Başkan, bir usulsüzlük var.

EMİN PAKSÜT (Devamlı) — Türkiye siyasi hayatında gelecekte kesin olarak etki yapacak bir konuyu Meclis tarihi sorumluluğu içinde müzakere ediyor.

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Bir usulsüzlük var, bu usulsüzlüğü uygulamaya devam ediyorsunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Yazıcıoğlu, lütfen yerinize oturun.

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Hayır efendim, usulsüzlük var.

BAŞKAN — Buyurun efendim, oturun. Yani kifayet aleyhinde konuşmak bu kadar önemli mi?

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Yanlış tutum içerisindeyiz.

BAŞKAN — Sayın Paksüt, devam buyurun.

EMİN PAKSÜT (Devamla) — Millî Güven Partisi Grubu adına daha önce söz almamamızı gerektiren ciddi sebepler vardı. Çünkü her şeyden önce normal kanunların müzakeresi tarzında müzakere edilen bir konuda bugün işbaşında bulunan, olağanüstü şartların işbaşına getirdiği, olağanüstü şartların içinde normal düzene geçmek karar ve azminde olduğunu defaatle ifade eden Hükümet, çok nazik bir konuda tutarsızlıkla suçlandı. Komisyonunda başka türlü hareket edildiği, burada başka türlü hareket edildiği ifade edildi. O kadar tabii bir durum vardı ki, Hükümet Başkanı mücadele edecek bir ekibin başı olarak bu huzursuzluğu gidermek zorundaydı. Tabii olarak, evvel emirde Hükümetten bunu bekledik, bu bir.

İki, Demokratik düzenin yıkılması gibi bir konu mevzuubahis. Bu konuda Parlamenter rejime bağlı olan partilerin 1944'lerden bu yana 1950'lerden başlayarak birbirlerini şu veya bu şekilde suçlamalarıyla netice alınmayacağını düşündüğümüz için, sınırlı konuşmaların yerine daha olumlu konuşmaların geçmesini bekledik. Bu konuya aslında hukuk açısından dokunmayı tercih ettik.

Ama arkadaşlarım, bir kifayet önergesi o kadar anormal bir şekilde gelmiştir ki, - özür dilerim - bu iş bir siyasî partinin kendi çevresine göre üstün görüldüğü bir anda müzakereleri kesmekle halledilir cinsten iş değil. Mesele milletin vicdanında Hükümet tutarlı bir yolda mıdır? Bu Parlamento bütün kanatlarıyla bundan sonra bu rejimi savunmakta kararlı mıdır? Bunu ortaya çıkarmamız lazımdır. Yoksa karşılıklı olarak şunları söyleriz. Hükümet aslında cevap vermek zorunda olduğu halde cevap vermez. Ama - özür dilerim arkadaşlarımdan - Ada-

let Partisi kendi sözcüsünü pek başarılı saydığı bir noktada müzakerayı keserse hata olur. Hata olur çünkü çok defa söylediğimiz gibi kazanılması icabeden şey akıllardadır, vicdanlardadır. Bunu burada basit bir oyla halledemeyiz.

Bahis mevzuu olan meselede, bu Parlamento'nun vaktinde içinde bulunmuş, ama sonra Genel Başkanını bir dış çevrenin etkisiyle taretmiş olan, Anayasa Mahkemesince bölücülüğünden dolayı oy birliği ile kapanmış olan partinin savunulması yapılacak, buna gereğince cevap vermeden bu işi kapayacağız, olmaz arkadaşlarımız, olmaz.

Şimdi klâsik olarak, kifayeti kabul etmeyiniz ki, şöyle derim, kifayeti kabul etmeyiniz ki, böyle derim diye bir sürü konuşma imkânı belki vardır, işin müsaadesi ölçüsünde, sabrınız ölçüsünde imkân vardır. Ama ben onu uygun bulmuyorum.

Benim bir temelli ricam var arkadaşlarım, sataymalarla filanla da meseleyi halledemeyiz. O grup da konuşur, siz de söylersiniz, Hükümetin de söyleyeceği şey vardır. Çelişmeyi gidermek zorundadır. Öyle midir, değil midir, aydınlık getirmek zorundadır ve Yüce Meclis bu infaz kararları topluma bir şey kazandıracak mı, kazandırmayacak mı, rejim için hayırlı mı olacak yoksa yeni amarsşik tohumların kaynağı mı olacak; bu hususu aydınlığa çıkarmadan oylamaya gidemez.

Çünkü, bunun sonunda herkes tarih önünde vicdanı ile başbaşa sorumluluk duygusu ile oy verecek. Benim grupumun bu idamların hepsinin infazına oy vermesini garanti etmem. Belli bir tarihten misaller verildi. Filân tarihte, filân olayda infazın aleyhinde bulunmuş olan veya kısmen infazın aleyhinde bulunmuş olan pek çok insan vardır. Çünkü bunlar şartları içinde mütalâa edilecek bir konudur.

Değerli arkadaşlarım, sabır ve tahammül gösterin, bu Meclis büyük imkânlar vermiş büyük bir Meclistir. Tam bundan 18 yıl önce 10 Mart 1954'te bu Meclis, Avrupa İnsan Hakları Andlaşmasını 6366 sayılı Kanunla kabul etti, tam 18 yıl önce. Bu Meclisin tarihi de bu.

O halde insan hakları çağdışı ceza, barbarlık, yahut millî menfaat yahut millî zarar meselelerini bütün yönleriyle konuşmadan bunu - çok rica ederim - kendi sözcümüzün kürsüde olması

ve onun size göre çok başarılı saydığımız konuşması havasından sonra, aman şimdi çok iyi yerdeyiz, burada müzakere kesilsin der gibi bir duygu içinde eğer düşünmüşseniz rica ediyorum vazgeçin. Vazgeçin, burada bu müzakere kesilmez. Meclise bir vazife duygusu ile bir önerge geldi, müzakereler devam etsin denildi, tereddütsüz müzakereler devam etsin dedik biz.

Bu Meclis, sabahlara kadar vazife duygusu ile çalışma imkânlarını vermiştir.

Bu meseleyi Türk Milletinin ve yalnız Türk Milletinin değil arkadaşlar, yabancı ülkelerdeki medenî memleketlerde, maalesef az bilgi ile aleyhimize esen propagandayı da silmek için aydınığa kavuşturmaya mecburuz.

Rica ediyorum arkadaşlarımdan, önergelerini geri alsınlar, meseleyi konuşmaya devam edelim.

Teşekkür ederim. (M. G. P. sıralarından alkışlar.

BAŞKAN — Sayın Şevki Güler, Arif...

İLHAN EGEMEN DARANDELİOĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan, Hükümetten bir soru sormak istiyorum.

BAŞKAN — Yok Hükümet, yok.

İLHAN EGEMEN DARANDELİOĞLU (İstanbul) — Hükümet burada.

BAŞKAN — Hükümet kürsüde yok efendim, rica ederim. Ayrıca sorarsınız, normal usullere göre sorarsınız, yazılı sorarsınız, sözlü sorarsınız. Ama müzakere esnasında makamında oturan bir Hükümetten, kürsüde bulunmayan bir Hükümetten soru sormak diye bir konu yok.

Sayın Arif Tosyahoğlu ve 5 arkadaşı ile Sayın Şevki Güler tarafından verilen kifayeti müzakere önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Bir tereddüt vardır, yeniden oylarınıza sunuyorum.

Kabul edenler lütfen işaret buyursunlar, sayılacak efendim... Kabul etmeyenler...

Kifayeti müzakere tavrini kabul edilmiştir.

(D. P. sıralarından «Kaça kaç Sayın Başkan?» sesleri)

126'ya karşı 144 ile kabul edilmiştir efendim.

Maddelere geçilmesinin oylamasına geçiyoruz. Bunun için bir açık oy tavrini vardır.

Sayın İbrahim Cüceoğlu? Burada.

Sayın Orhan?

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, daha evvel sataşma talebimiz vardı, oylamaya geçmeden hatırlatmak istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Uğur'dan bir hususu istirham etsek. Müzakere bitmedi, oylamadan sonra müzakereye devam edeceğiz. Müzakeremiz devam ediyor, maddelerimiz var, gene imkân tahaddüs edecektir.

NERMİN NEFTÇİ (Muş) — Gruba çatıldı, Cumhuriyet Halk Partisi Grubuna çatıldı.

BAŞKAN — Başkanlığı müşkül durumda bırakmamanızı istirham ediyorum. O yönüyle efendim imkânınız var. Sayın Demir deminden Başkanlığa bir hayli...

ORHAN EYÜBOĞLU (İstanbul) — Usulsüz davranıyorsunuz Başkan.

BAŞKAN — Haa, yoo; katiyen, katiyen.

TEVFİK FIKRET ÖVET (Sinop) — Sataşma oldu Sayın Başkan, söz vermeniz lazım.

BAŞKAN — Çatılana söz verilir diye bir şey yok.

Sayın Demir, Sayın Necdet Uğur? Burada-lar.

Sayın Cüceoğlu? Burada.

Sayın Orhan Eyüboğlu? Burada.

Sayın Reşit Ülker? Burada.

Sayın Şeref Bakışık? Burada.

Sayın Sait Reza? Burada.

Sayın Kemal Ataman? Burada.

Sayın Hüseyin Dolun? Burada.

Sayın Bahir Ersoy? Burada.

Sayın Lebit Yurdoğlu? Yok.

Sayın Mehmet Yüceler? Burada.

Sayın Mustafa Aksoy? Burada.

Sayın Vehbi Meşhur? Burada.

Sayın Nermin Neftçi? Burada.

Sayın Süleyman Mutlu? Burada.

Sayın Sakıp Hıçerimez? Burada.

Sayın İbrahim Öztürk? Burada.

Zaten tavrini onbeşin üstünde sayın üye imza etmişler.

Maddelere geçilmesi hususu açık oyunuza arz edilecektir. Maddelere geçilmesini kabul buyuranlar «kabul», reddedenler «ret» çekinse olanlar da «çekinse» kelimesini kullanarak oylarını kullanacaklardır.

(Ad okunmak suretiyle oylama yapıldı.)

BAŞKAN — Reyini izhar etmemiş sayın milletvekili var mı? Yok. Oylama işlemi bitmiştir.

(Oyların sayımı yapıldı)

BAŞKAN — Maddelere geçilmesi hususunda açık oy sonucunu arz ediyorum.

Oy verme işlemine 318 sayın milletvekili katılmış; 245 kabul, 63 ret, 10 çekinse oy kullanılmıştır. Maddelere geçilmesi bu suretle kararlaştırılmıştır.

Genel Kurula arz edilen komisyon raporunda öncelik ve ivedilik hususu öngörülmektedir. Öncelik hakkında Yüksek Heyetiniz, verilen taktir üzerine karar vermiş idi. Komisyonun ivedilik talebi vardır, görüşmeye aldığınız cihetle. İvedilik hususunu da oylarınıza arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Sayın Başkan, oylayamazsınız. (A. P. sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Efendim...

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Sayın Başkan, oylayamazsınız. Gerekçesini söylemek mecburiyetindeyiz.

BAŞKAN — Görüşmesiz, işarî oyla halledilmiştir.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Anladım ama, gerekçe içtüzüğün âmir hükmü.

BAŞKAN — Bitti efendim, oyladık.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Oylayamazsınız efendim. Sakatlamaya da mezun değilsiniz. İçtüzüğün âmir hükmü; ivedilikle talebi, yazılı gerekçeye dayanacaktır. Aksi halde, oylayamazsınız.

BAŞKAN — Komisyonun raporunda var, öncelik ve ivedilik efendim, onu okuduk.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Gerekçeye ihtiyac vardır.

BAŞKAN — Sayın Paksüt, bu husus Komisyon raporunda öngörülen gerekçe müstakillen beyan edilmiş.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Sayın Başkan, Komisyon raporu dağıtıldı. Gerekçe yok. Bir gerekçe lütfetsinler.

BAŞKAN — Komisyon raporunu okudum efendim Genel Kurula.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Gerekçe yok. Orada gerekçeyi lütfetsinler. İçtüzüğün 70, 71 nci maddelerini zatiâliniz de okuyun, bakın orada 70, 71 nci maddelerde ne diyor içtüzük, lütfen okuyun.

BAŞKAN — Oylanmıştır efendim.

1 nci maddeyi okutuyorum.

Deniz Gezmis, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair Kanun

Madde 1. — Askerî Yargıtay 2 nci Dairesinin 10 . 1 . 1972 tarih ve 1971/457 - 1972/1 esas, 1972/1 karar sayılı ilâmı ile kesinleşen, Askerî Yargıtay Başsavcılığının 3 . 2 . 1972 tarih ve 1972/187 - 98 sayılı Kararıyla tashihi karar talebi reddedilen, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1. No. lu Askerî Mahkemesinin 9.10.1971 tarih, 1971/13, esas, 1971/23 karar sayılı hükmü ile T. C. K. nun 146/1 maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkûm edilmiş bulunan, Sicilli nüfusta Erzurum Ilıca Nahiyesi Özlük Köyü, hane 27, cilt 5 ve sayfa 129 da kayıtlı Cemiloğlu Mukaddes'ten doğma 1947 doğumlu Deniz Gezmis ile Yozgat iline bağlı Çekerek ilçesi Kuşsaray Köyü, hane 21, cilt 13/2 sayfa 88/114 te kayıtlı Beşiroğlu Mediha'dan doğma 1947 doğumlu Yusuf Arslan ve Kayseri Sarız ilçesi Bahçeli mahallesi, hane 31, cilt 2, sayfa 45 te kayıtlı Hıdıroğlu Selver'den doğma 1949 doğumlu Hüseyin İnan hakkındaki işbu ölüm cezaları yerine getirilir.

BAŞKAN — 1 nci madde üzerinde söz almış bulunan sayın milletvekillerini arz ediyorum.

M. G. P. Grubu adına Sayın Emin Paksüt. Şahısları adına Sayın Reşit Ülker, Sayın Kubilây İmar, Sayın Muammer Erten, Sayın Hüseyin Abbas, Sayın Bülent Ecevit, Sayın Hüsamettin Akmumcu söz almış bulunmaktadır.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, burada da mı vermiyorsunuz? Grup adına istedim.

BAŞKAN — Efendim, niye Sayın Uğur.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Yeterlik üzerinde istedim vermediniz, satışma var dedim vermediniz, 1 nci madde diyerek okumazsınız, insaf edin.

BAŞKAN — Söz alanların isim listesini Kanunlar Müdürlüğü verdi efendim, size de derhal vereyim efendim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Yazılı zaten.

BAŞKAN — Rica ederim. Efendim şu anda Kanunlar Müdürlüğü tarafından elime verilen budur.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Bir saattir verdim efendim.

BAŞKAN — «Şimdi verdiler» diyorlar efendim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Ne yapayım, siz hâkim olunuz divanınıza.

BAŞKAN — Evet, pekâlâ efendim. 1 nci madde üzerinde söz mü istiyorsunuz Sayın Uğur?

NECDET UĞUR (İstanbul) — Evet.

MUSTAFA KUBİLÂY İMER (Konya) — Sayın Başkan, grup adına 1 nci madde üzerinde söz istemiştım.

BAŞKAN — Sizininki de grup adına, peki efendim.

1 nci madde üzerinde, yeni gelen taleplerle beraber söz isteyenleri okuyorum efendim.

M. G. P. Grubu adına Sayın Paksüt, **C. H. P. Grubu** adına Sayın Uğur, **D. P. Grubu** adına Sayın Kubilây İmer söz istemişlerdir.

BAŞBAKAN NİHAT ERİM (Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN NİHAT ERİM (C. Senatosu Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Anayasanın 64 ncü maddesinin anlayışı içinde bu görüşmelerde Hükümet adına söz almak niyetinde değildik. Anayasanın 64 ncü maddesinin bundan önceki uygulanmasında da böyle davranılmıştır. Biz de o davranış içindeyiz. Sayın Esat Kemal Aybar'a bu suretle cevap arz etmiş oluyorum.

Sayın Paksüt, **M. G. P.** sözcüsü olarak konuşurken, Adalet Bakanlığında yüksek bir memurum, Adalet Bakanlığındaki sözleriyle bugün Adalet Bakanına vekâlet eden Sayın Halûk Bayülken'in buradaki sözleri arasında çelişkiden bahsettiler. Ve Hükümetin bu çelişkiyi aydınlatmamasını kınadılar. Adalet Bakanı vekili bugün burada Hükümet adına konuştu. Ben de burada idim, hepimiz buradayız. Bu konuşma, Hükümet adına bir konuşmadır. Bu konuşma, bugün yapılmıştır. Adalet Komisyonunda Adalet Bakanlığının yüksek memurunun sözlerinin yorumunda belki de memurun aldığı talimatı kendisinin yorumlamasında bir hata olmuş olabilir. Adalet Bakanlığımız, dünyadaki bütün hukuk gelişmelerini, ceza ve hukuk sahasında, devamlı olarak takibeder, devamlı olarak inceler. Hükümet politikası olarak bugün Adalet

Bakan vekili arkadaşımızın bu kürsüden ifade ettiği görüş, Hükümetin görüşüdür. Yani Hükümet, şu anda Türkiye'deki ölüm cezaları ile ilgili ceza kanunu maddelerinde herhangi bir değişiklik öngörmemektedir ve böyle bir tasarı ile huzurunuzda gelmek niyetinde değildir.

Arz ederim. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

BAŞKAN — **M. G. P. Grubu** adına Sayın Paksüt, buyurun.

M. G. P. GRUBU ADINA EMİN PAKSÜT (Ankara) — Değerli arkadaşlarım, Anayasanın 64 ncü maddesi Yüce Meclisin yetkilerini ifade eden maddedir. Bunların arasında, milli hâkimiyet temel felsefesine, inancına dayalı bir Devlet düzenimiz olduğu için, vaktiyle hâkimiyeti şahıslarında toplayan hükümdarlara has yetkiler de, millet iradesinin tecellîgâhı olan Yüce Meclise tevdi edilmiş bulunmaktadır. Bunların arasında mahkemelerce verilip kesinleşmiş olan ölüm cezalarının infazına izin verip vermeme yetkisi de yer almaktadır.

Biraz evvel Sayın Başbakan bir konuya açıklık getirdi. Bu açıklığı bendenizin ricamdan önce yapsalardı belki daha rahat olurdu. Ama gecikme ile de olsa, açıklığın getirilmiş olmasını memnuniyetle kaydediyorum. Fakat sözlerimin sonunda Hükümetten başka bir ricada daha bulunacağım.

Sayın Adalet Bakanımız burada değil, kendisine bir başka Bakan arkadaşımız, Dışişleri Bakanımız vekâlet ediyorlar. Meclisin Komisyonunda şimdi elimizde bulunan infazla ilgili konu konuşulmadan önce, bugün burada da mevzubahis edilmiş olan başka iki kanun teklifi var. Bu iki kanun teklifi prensip itibarıyla, bugün bu kürsüden de bazı üyeler tarafından savunulmuş olduğu gibi, ölüm cezasının çağ dışı olduğu, insanlık duygusu ile bağdaşmadığı, ölüm cezasını kabul eden milletlerin medenî millet sayılmasının dahi şüpheye girdiği gibi birtakım mülâhazaların yanında bizim Anayasamız bakımından da, ölüm cezası, Anayasaya ters düşer iddiasına varıncaya kadar mütalâaları ihtiva eden iki kanun teklifi konuşuluyor.

Bu konuşma sırasında her kanun teklifinde olduğu gibi, icranın, özellikle olağanüstü şartlar altında görev başında bulunan icra-

nın, görüşünü öğrenmek sanıyorum ki Meclisin hakkı. Bu sebeple, bu müzakereler sırasında Adalet Bakanını temsil eden Sayın temsilciye; «Hükümetin ölüm cezalarına ilişkin bu teklifler karşısındaki fikrin nedir» diye soruyorlar. Bir kişi, beş kişi değil. Burda bir arkadaş söyledi. Bu soruya karşı verilen cevap; «Hükümet bu konuyu tamamen incelemiş değildir, incelemektedir, inceleyecektir, esasen dış çevrelerde de bu konuda birtakım tereddütler vardır biz bunun için mehil istiyoruz». Sarıh.

Şimdi konuyu böyle bırakırsak arkadaşlar, bu mesele halledilmez. T. B. M. Meclisi ve işte icra. 12 Mart Muhtırası kuvvetli, inanılır icra istedi. Sayın Başbakan, parlamenter kurallar içinde Sayın Cumhurbaşkanı tarafından Başbakanlığa layık görüldü. Kendileri olağanüstü şartların içinde Hükümeti kurdular. Benim partim de o Hükümete isteyerek katıldı, oy verdi ve Hükümetin icraatını daha iyi olsun diye yapıcı bir zaviyeden tenkit edegeldi. İkinci Hükümeti daha çok içimize sindirir olduğumuzu hissettik ama, Sayın Başbakana güvenimizder bir zerre eksiltmedik.

Ama şimdi Parlamento böyle gayret eder de güven oyu verdiği veya iş başında kalmasında fayda umduğu Hükümetiyle temel birtakım konularda çelişkiye düşerse Parlamen-todan bir infaz kanununun çıkması hiçbir meseleyi halletmez. Meseleyi eninde sonunda icra ile mutabakat halinde sökebiliriz. Sahiden aşırı solun kafasına balyoz gibi inecek miyiz, inmeyecek miyiz? İneceksek, tutumumuz buna uymak zorunda. Onun için ben Hükümetin Sayın Başkanını kınamak için değil, meseleye aydınlık getirmek zaruretinin gördüğüm için bu ricada bulundum ve bunu o kadar tabii saydım ki, işte o safhada Hükümet muhakkak söz alır ve Hükümetten sonra da en azından milletvekili sıfatı ile konuşabilirim.

Şimdi arkadaşlar, meseleyi asli hüviyetiyle ve serinkanlılıkla mütalâa edelim.

Evelâ demin kifayetin reddi ricasında bulunurken belirttiğim gibi, bugün tam 10 Marta rasladı, 10 Mart 1972.. 10 Mart 1954, tam 18 yıl önce bu Parlamento bir kanun kabul etmiştir. Kabul edilen kanun 6366 sayılı Kanundur, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Hürriyetlerini Korumaya Anlaşması.

Yani evvelâ hukukî planda meseleyi ortaya koyalım. Çünkü, dışla teması olan hariciyemiz, dış basını takibeden vatandaşlarımız ve Parlamenterlerimiz de bilmeliyiz ki hepimiz, konu çok yönlü bir istismar konusudur ve her çevrenin de Türklere çok dost olacağını sanacak kadar safdil olmamamız lâzımgelir. Haklı olan şeyleri haklılığı içinde değerlendirmesek, davanın bizatihi haklı olması yetmez, haklı olduğunu izhar edemezsek bundan Hükümetimizi faşist diye suçlarlar, Parlamentoyu faşist, Hükümeti insan haklarını çiğneye çiğneye hizmet eden bir kalabalık gibi görmeye kalkışır-lar. Bunun vicdanlarda rüsub bırakmadan halledilmesi lâzım. Göğsümüzü gere gere haklı isek haklılığımızı anlatmamız lâzım.

Şimdi, hepimizin bildiği gibi, İkinci Dünya Savaşından sonra 1948 senesinin sonunda Birleşmiş Milletler, adını çok kullandığımız, hürriyetten her bahsettikçe tekrarladığımız İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini kabul etti. Sovyet Rusya da kabul edenler arasında, Amerika Birleşik Devletleri de, Türkiye de. Kabul ettiler, ama burada haklar listesinde adı geçen hakların - seçim hakkı dahil - mana ve medlulü üzerinde bir mutabakat sağlanmadıktan maada, bunların fiilen uygulanmasının nasıl sağlanacağı da askıda kaldı. Bundan kısa bir süre sonra 1949 Mayısının 5'inde bildiğiniz gibi Avrupa Konseyi kuruldu. Avrupa Konseyinin esas yapısı ve hedefi hür demokratik düzeni ve dünya sulhünü korumaktır. Biz de buna gönüllü olarak katıldık. Avrupa Konseyi daha Eylül 1949'da İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin teorik planda kaldığını düşünerek fiilen insan haklarını işletmek için bir başka hukukî vesika tanzim etmek gayretine girdi ve bir sene kadar sonra 1950 senesinin Kasım ayında Roma Anlaşmasıyla bir mukavele ortaya çıktı ilgili devletlerin tasdik evrakı yetti, 3 Eylül 1953 tarihinde bu yürürlüğe girdi. Demin arz ettiğim gibi, biz de 10 Mart 1954 te 6366 sayılı Kanunla bunu kabul ettik.

Şimdi, bu insan kafasının, medenî milletlerin, halk cumhuriyeti değil, sahiden demokratik cumhuriyetlere, demokratik idarelere sahibolan, köklü demokrasilere sahibolan memleketlerin inançla kabul ettikleri hukuk belgesidir. Bunu daha henüz insanlık aşamadı. Çağ içi, işte en son belge bu.

Demın arkadaşlarımızın haklı olarak anlat-tıkları gibi, yoksa İsa'dan bu tarafa hukuk fel-sefesinde çok şey söylenmiştir; Beccaria'dan bu tarafa ceza alanında çok şey söylenmiştir, ama insan hakları alanında medenî milletlerin benimsediği belge bu.

Şimdi, bu belgenin başında, daha giriş mad-desinde, bütün medenî milletlerin Anayasala-rında yer aldığı gibi «Her ferdin yaşama hakkı kanun himayesi altındadır.» denmektedir. Hiç tereddüt edecek bir yönü yok.

Devam ediyorum: «Kanunun ölüm cezasıy-le cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infazı dı-dışında hiç kimse kasden öldürülemez». Yani kanun bir suç ölüm cezasına bağlamış ise ve yetkili bir mahkeme suçlu hakkında bu ce-zayı vermiş ise, o ceza infaz edilir. Bu, kas-ten insan öldürmek yahut insan hayatına say-gısızlık anlamına gelmez, onunla çelişmez. Bunun yabancı dildeki metninde «İstisnasiy-le» tarzında kullanılmıştır.

Şimdi, bundan sonra devam ediyor: «Öldür-me, aşağıda derpiş edilen zaruret halleri dı-şında bu maddenin ihlâli suretiyle yapılmış telâkki olunmaz». Yani, şu hallerde ölüm müm-kündür dedikten sonra şu halleri sayıyor: «Her ferdin gayrimeşru cebir ve şiddete kar-şı korunmasını sağlamak için...» Gayrimeşru bir kuvvete karşı bir insanın hayatına kasdedil-mişse, o insanın hayatını kurtarmak için mü-tecaviz öldürülür» diyor.

Başka: «...Kanun hükümleri dahilinde bir tevkifi yerine getirmek...» Yetkili makam «Tu-tuklayın» demiş, onu yerine getirmek, ama onun karşısında el bombası atıyor, tabanca çe-kiyor, dinamit lokumu atıyor, ne ise.. İşte böy-le bir durumda kanun hükümleri dahilinde bir tevkifi yerine getirmek veya kanuna uy-gun olarak mevkuf bulunan bir şahsın kaçması-nı önlemek için bu da caizdir diyor.

«c) Ayaklanma veya isyanı kanuna uy-gun olarak bastırmak için...»

Arkadaşlar, bir yıldan beri hep kabul edi-yoruz; Türkiye normal şartlar içinde değildir. Bir yıla yaklaşık bir zamandan beri büyük ço-ğunlukla kabul ediyoruz; bir sıkıyönetim için-de Türkiye kabili idaredir. Şu anda sıkıyö-netim bizim normal bir düzenimiz gibi oldu.

Yetkili ağızlar Türkiye'nin bir büyük tehli-keyle karşı karşıya olduğunu ifade ediyor. Şim-di bu safhadayız. İşte böyle bir safhada iken önümüze yetkili mahkemeden verilmiş olan üç tane ölüm cezası geliyor. Anayasanın 64 ncü maddesine göre bunu Meclis karara bağ-lar. Doğru. Anayasa tafsilli bir hüküm de koy-mamış; Büyük Millet Meclisi kararı nası bağlar? Millet Meclisi burada bağlar, Cumhuriyet Se-natosu orada bağlar, ayrı ayrı bağlarlar. Bu-rada «Evet, uygundur» dense, orada «Hayır» dense birbirini tutmaz. Onun için bunun bir ka-nun yoluyla olacağı tabii ve mantıkî zarureti gördüğümüz gibi, biz bunu kanunla yapıyo-ruz. Şimdi, o kanunun 1 nci maddesi üzerinde içinde onbir yıllık Anayasa uygulamasında da müzakeredeyiz, ama kanunun aslı da bu mad-dedir.

Şimdi, bu madde ve Anayasa bakımından durumumuz ne olmak lâzım? Evvelâ burada bir muhalefet şerhi okundu. Muhalefet şerhi ta-bii arkadaşımızın şahsî adına verilmiş bir mu-halefet şerhidir; sanmam ki, o muhalefet şer-hine o arkadaşımızın mensubolduğu partiden ka-tılacak bir ikinci insan çıksın, ama bizatihi o muhalefet şerhini veren arkadaşımızın biraz dikkatle okusa «Keşke vermeseydim» diyeceği-ne de kaniim. Çünkü, arkadaşlar bir yönünden değil, her yönünden ters, vakıalara aykırı, memleket menfaatlerine aykırı, hatta Anayasa-ya aykırı.

Burada apaçık söylüyorum, Anayasanın bize verdiği yetki sınırlı, bizi mahkeme yerine koy-mamış. Biz birtakım sanıkları alıpta burada Yüce Meclis olarak muhakeme edemeyiz. Biz kendi üyelerimizi bile muhakeme edemiyoruz, edemeyiz. Bizim yapacağımız şey infazı ka-bul edelim mi, etmeyelim mi? İnfazı kabul edip etmemek mahkeme kararını tağyir, tebdil ve mü-nakaşa etmek değildir. Yani, bir memlekette yasama yürütmeden ayrılacak, yürütme yargı-dan ayrılacak, bir memleketin kanunları ola-cak, her medenî memleket gibi bu Türk Mille-ti adına yargı yetkisini kullanacak, derecattan geçecek, delilleri takdir edecek, bu cezaı uy-gulayacak, ondan sonra biz burada oturaca-ğız, mahkemenin kararını parça parça tersine çevirmeye çalışacağız.

Neymiş, muhalefet şerhinde yazılı olan «Bu gençler aslında komünist degillerdir»

Bu muhalefet şerhinde şunu söyleyen, burada ceza görmüş olanlarla mutabakat halinde değil, vakıalarla mutabakat halinde değil. «Bunlar aslında polisi öldürmek istemediler.. İnsanın sorası gelir, affedersiniz, yani gecele-
yin buraya kurşun atmayı beraber mi tertip-
lediniz ki, bizim niyetimiz sadece aşağıya at-
maktı.. (A. P. sıralarından «Bravo» sesleri) «..Bu paraları yemediklerine göre aleyhte konuşma-
ya kendimizi yetkili göremiyorum..»

Arkadaşlar, hırsızlık, banka soygunculuğu, bekçi öldürerek soygunculuk dünyanın nere-
sinde hangi hukuk düzenine bağlı insan ka-
fasında müdafaa sahası bulur. Nitekim, hak-
kını vermek lâzım; burada bu cezaların infa-
zı lehinde olmadıklarını beyan eden başka söz-
cüler bu noktaya girmemeyi, bazıları hiç de-
ğilse bir ölçüde tercih ettiler, onların nereye
taşdıklarına da temas etmeye mecburum, gün-
kü, bu madde arz ettiğim gibi bu kanunun
hem Türk kamu oyunda, hem medenî millet-
ler kamu oyunda neden dolayı şu Mecliste şu
yolda veya bu yolda karara bağlandığının tar-
tışılmasına zemin teşkil edecektir.

Arkadaşlar, bahis mevzuu olan muhalefet
şerhinde daha öyle anormal cümleler kulağıma
çarptı ki, hatırlayacağınız üzere oturduğum yer-
den «Türk Milleti adına karar veren yüce mah-
kemenin sesini duyurun» demek zorunda kal-
dım. Çünkü, bunların bu tarzda Mecliste savu-
nular olması bizim sola karşı değil, bırakın
solu, sağ, Devlet olma vasfımızla bağdaşmayan
bir durum yaratır. Türk Parlamentosunun hiç
bir üyesi, bu çatının altında «Ben milletvekili-
yim» diyen hiç bir insan bu istikamette bir sa-
vunma yapamaz. Samimi kanaatim bu. Ne söy-
leneceklere başka açıdan söylenir, ona gelece-
ğim; başka açıdan söylenebilecek şeyler var, o
noktayı söyleyeceğim.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, demek ki, me-
denî dünyanın hukukî eser diye çıkarabildiği
en son belge olan Avrupa İnsan Hakları ve Temel
Hürriyetlerini Koruma Anlaşması, biraz ev-
vel metnini arz ettiğim gibi, insanın hayat hak-
kı vardır diyor, ama insanla beraber insanın
mensubolduğu toplumun da, milletin de, devle-
tin de yaşama hakkı vardır diyor.

Şimdi, Anayasada temel hak ve hürriyetler
hakkında yasama hakkı söylenmiş; doğru, ama

ondan sonra da «özüne dokunulamaz» denmiş,
64 ncü maddeye gelince bir talihsizlik olmuş,
ölüm cezalarından dolayı yetki verilmiş. Ar-
kadaşlar, bu Anayasa hürriyetçi bir düzen içi-
nde, hürriyetlere milletin susadığı kabul edilen
bir ortamda yapıldı. Anayasada onlar söylenir-
ken, Türk toplumunun gerçekleri de bir ölçü-
de gözden kaçmamış olacak ki, ölüm cezası diye
bir cezanın varlığı kabul edilmiş ki, bunların
infazı hususunda Parlamentonun yetkisi kabul
edildi.

Şimdi, hukukun bir temel kuralı vardır:
Bu bakış gerçekleri hukukî safsata ile çürütme-
ye kalkışmanın hiçbir anlamı yoktur, bunun dı-
şında hiçbir içtihat yapılamaz. Eski hukukçular
derlerdi ki, «mevridi nas olan yerde - yani kaide
olan yerde - içtihada mesağ yoktur» Burada
sarih olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin
yetkisi yazılı.

Yine hukukun değişmez bir yorum kuralı:
Her hangi bir meselede umumî hükümlerle hu-
susî hükümler arasında biran için fark görülse,
hususî hüküm o anda umumî hükmü bertaraf
eder. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu yet-
kisi tartışılmaz arkadaşlar. Bu bakımdan, Ana-
yaasın 11 nci maddesinde böyle vardır, Ana-
yaasın 11 nci maddesi maddedir yahut 18 nci
maddesi maddedir, ama 64 ncü maddesi madde
değildir tarzındaki görüşün ciddiyet taşıyan
bir yönü yoktur.

Şimdi gelelim medenî memleketlere: Madem
bu mevzuda konuşuyoruz, bu kürsüde bir ger-
çeği de dile getirmek isterim. Avrupa Konse-
yine demokratik olan ülkeler kabul edilir üye
olarak. Demokratik olmayan ülkeler üyeliğe ka-
bul edilmez, ama İspanya böyledir, Portekiz
böyledir.. İspanya ölüm cezasını kaldırmıştır,
ama Avrupalı gözünde ölüm cezasını gördür-
düğü için medenî bir toplum yine sayılmaz, de-
mokratik toplum yine sayılmaz. Bazı memleket-
lerde ise nazari olarak ölüm cezası kaldırılır,
tatbikatta kitle ölümleri yapılır.

Şimdi, her memleketin kendi bünye ve ih-
tiyacına bağlı; ölüm cezası asırlardan beri
tartışılan bir şey. Binaenaleyh, bu meseleyi bir
kere bu noktadan ayırmak lâzım. Bir başka
noktaya bu vesileyle temas edeyim: «Efendim
öldürmemiş ki, ölüm cezası veriliyor..» Kol kira-
na ceza kolunu kırmak suretiyle verilir, göz
çıkarana gözü çıkarılmak suretiyle ceza uygu-

lanır, öldürüne ölüm cezası verilir.. Var böyle bir ceza, ama işte bu ceza ilkel, bu kısas; en az 20 asır gerilerde kalmış. Şimdi onun yerine bugünkü toplumda ceza, çeşitli açılardan, ama bir taraftan fert hürriyeti, bir taraftan toplum güveni bakımından düşünülmüştür. Birisini öldürmenin caiz olduğu haller meydanda, ama birisini değil bir milleti öldürmeye niyetlenen adam düşünüünüz. Bir kasaba halkını öldürmek için bir mikroplu su durumu yarattığını veya bir müstahkem mevkimizi millî bütünlüğümüzü parçalayacak şekilde düşmanlara verdiğini veya yahutta - bir arkadaşım söyledi - 125 nci maddede öngörülen şartlar altında Türkiye'nin bütünlüğünü parçalama gayreti içine girdiğini düşünün. «Efendim kimseyi öldürmedi ki..» Bu anlayış içinde değiliz, Türkiye Devleti bu anlayış içine hiçbir zaman gelmeyecektir. Kalbinde merhamet olan insan, sureta hümanist felsefe namı altında bir toplumun kaderine kıyamaz. 5 000 yıllık mâzisi olan milletin bütünlüğüne kıyamaz. Evvelâ milletini sev de, milletin bütünlüğünü korumaya çalış da üst tarafını ondan sonra.. Ama, milletten kopmuş olduktan sonra bunu değişik kılıklarda söylemek bizim için inandırıcı bir güç getirmez. Bunlar böyle.

Demek ki, hukuk açısından biz burada, mahkemenin vermiş olduğu kararı, gerekçesi, tahliye kısmı, delil değerlendirilmesi falan gibi yönlerden ele alıp konuşursak, kaza erk'ine karşı saygısızlık ederiz. O zaman bizim yetkilerimizi tartışanlara da kızmayalım; bu böyle değil. Biz burada, mahkeme üstünde mahkeme, onun da üstünde biz değiliz. Biz burada, aslında bir siyasî heyetiz. İşte Hükümete asıl soracağım nokta bu: Hükümet «biz bunu Meclise getiririz, Meclis nasıl takdir ederse öyle yapabilir» diyebilir. Çünkün Anayasada, içtüzükte sarîh bir hüküm yok, ama biz diyoruz ki, bu ölüm cezalarının infazına karar vermek de vermemek de mümkündür. Siz, fevkalâde şartların iktidarısınız, memlekette, bir taraftan büyük, çok büyük hale gelmiş olan bir tehlikeyi önlemek gibi çok ağır ve tarihî görev yükleniniz bir bu var, bir de bunu sağladıktan sonra birtakım kalkınma hamlelerini gerçekleştirmeniz var. Bunu yapmadan ötekini yapamayacağınız, yapamayacağımız aşîkâr.

Şimdi, sıkıyönetim devam ediyor. Sıkıyönetim biliyorsunuz Meclisin tasvibiyle, ama her defasında Hükümetin isteğiyle devam ediyor. Hükümet karar veriyor, getiriyor, biz de uygun görüyoruz Hükümeti dinledikten sonra. Toplumunu düşünün, yani suç var, ceza var, kanunun yazdığı ceza, eski tabirle «şeriatın kestiği...» ama bunu infaz etmek de mümkün etmemek de mümkün.. Bu infaz yapılırsa mı toplumun menfaati, yararı var yapılmazsa mı? «Vallahi bilmem» O halde toplumu idare etmek gücünde bir eksiklik var; Hükümet olarak bileceksiniz, «infazda fayda var. infazda fayda yok» diyeceksiniz. Meclis elbette Hükümetin ağzından çıkana bağlı kalmaz, Hükümetin görüşünü ayrıca değerlendirme hakkını mahfuz tutar, ama benim endişem odur ki, «Efendim, biz vaziyet almadan bunu Meclise götürdük, Meclis çoğunluğu, yapılan bir kısım uyarımlara rağmen yine de bir nevi intikamcı duygudan kendini alamayarak veya yüreğinde daha az şefkate yer vererek infazı erteledi, yani infazı durdurmadı, infaza karar verdi. Hükümet olarak aslında biz bu görüşte değildik, görüş bildirmedik.» Bunu söylemeye kimsenin hakkı var mı? Bunu söylemeye herkesin hakkı var; bunu söylemeye sağ çevrenin de, sol çevrenin de, bana sorarsanız Silâhlı Kuvvetlerin de bu noktada hakkı var. Ne olacaktı ki, nasıl idare edeceğiz?

Bilirsiniz bizde idam kararı verilmesi makbul bir şey değildir. Hâkimlerimiz eskiden beri bir gelenek içindedirler, idam kararı verdikleri zaman büyük bir tessürle kalemlerini kırarlar. Aslında idam cezasına bu Mecliste parmak kaldırmak da çok kolay bir şey, rahat bir şey, istenilecek bir şey değildir, ama bir atasözü vardır «Merhametten maraz doğar» derler. Yahut eskilerin dedikleri gibi «zarar-ı âmmı defetmek için zarar-ı has ihtiyar olunun, eğer bir zarar bahis mevzuu olursa» Şimdi burada, toplumun kaderi bakımından, Türkiye'nin anarşiden kurtulması için her sıkıyönetim müzakeresinde ortaya konan «memleket bir büyük tehlike ile karşı karşıyadır, memleket bir komplo ile karşı karşıyadır, yapamıyoruz bu kanunlarla, olmuyor bu Anayasa ile» görüşlerinin yanı sıra, bu infazlar konusundaki tutum nedir, görüş nedir? «Ben karışmam, Meclis yapsın» diyerek Türkiye'de ne aşırı sağ ile mücadele edilir,

ne aşırı sol ile mücadele edilir. Apaçık söylüyorum, 12 Mart'ın yıldönümüne geldik, bu konuda Mecliste mi kabahat var, tutumda mı kabahat var tespit edelim. Apaçık söylüyorum arkadaşlarım, 12 Mart Muhtırası «kuvvetli ve inandırıcı Hükümet» istedi. Sayın Hükümet Başkanı, Sayın Cumhurbaşkanı tarafından bu kuvvetli ve inandırıcı Hükümeti teşkile memur edildi. Parlamento günahkâr değildir, Parlamento anlayışsız değildir. Hükümete katılanlar dahi, pek çok Hükümet isteğinde, meselâ sıkıyönetimin uzatılmasında oy vermekten geri kalmamışlardır. Meselâ bugün şu tutumda Hükümete üye veren partilere nazaran geri durumda değiller, bunu görüyorum. (D. P. sıralarından alkışlar «bravo» sesleri.)

O halde, Parlamento kuvvetli Hükümet olsun diye ne imkânı varsa ortaya koydu. Şimdi, kuvvetli olmak için ne lâzım? Efendim, kanunları yapmak lâzım; yapalım. Kanunları uygulamak lâzım; uygulayalım. Parlamento kuvvetli ve kararlı Hükümet formülünü kendisi icadedemez. Şimdi bu infazlar uygun mudur değil midir? «Efendim siyasi takdir» Elbette siyasi takdir Siyasi takdir olduğu içindir ki, bir Hükümet görüşüne ihtiyacım var; hele olağanüstü şart olduğu için buna ihtiyacım var. Meselâ Hükümet şu kanaatte ise: «Vallahi bu infazlar yapılırsa - bazı arkadaşların düşündükleri gibi - bu birtakım çevreleri daha da çok ümitsizliğe iterek yeni yeni huzursuzluklar çıkarır, yani bizim yaygınlaşmasını istemediğimiz aşırı sol çevre faaliyetine zemin teşkil eder.» Olabilir, bir görüştür hürmet ederim, Veya, aksine bir seneden beri mücadele ediyoruz, artık iki kere iki dört, suçları aklı başında her insanı çileden çıkaracak tarzda elle tutulur bu insanlar için oybirliğiyle bütün mercilerden geçmiş olan kararın infazında Parlamento mütereddit olursa, Hükümet olarak biz, nasıl kararlı bir mücadele yaptığımızı etrafa kabul ettiririz, sıkıyönetim çalışmaları bundan nasıl kuvvet bulur? Bu noktanın açıklanmamasında büyük sakınca görürüz. Onun içindir ki, «efendim mecbur muyum?» efendim mecbursunuz, çünkü siz, olağanüstü şartların Hükümetisiniz, kararınızı tarihî bir celsede «bizim görüşümüz budur Meclis bilir» şeklinde açıklarsınız, ama Hükümet olarak görüşünüz olması zorunludur. Binaenaleyh, sadece biz ceza kanu-

nunda ölüm cezasının kaldırılmasını şimdilik düşünmüyoruz veya düşünmüyoruz tarzında söylemek, konunun çözümü için yeterli değildir; açıkca böyle.

Değerli arkadaşlarım, bununla şunu söylemek istiyorum: Ben şahsan - birçoklarınız emnim ki, benim gibisiniz - kabıl olsa da bu memlekette bu ortam doğmasa, hiç kimse, bırakınız ölüm cezasını, ceza almasa biçiminde düşünenlerdenim. Ölüm cezası mukadderse, kaçınılmaz hale gelmişse samimî inancım bunun asgarinin asgarisi olması temayülündeyim, en dar ölçü içinde olması temayülündeyim. Yani, yine eski hukukçuların bir mütearifesi; «zaruretler ancak miktarınca takdir olunur.» Bunun genişlememesini düşünürüm. Meselâ bir arkadaş, bilmiyorum kinamak için mi söyledi, vaktiyle Harboku kumandanı - Allah rahmet eylesin, Allah taksiratını affetsin - silâhına sarılmış, Devletin meşru gücüne karşı isyan etmiş. Bu birinci isyanda, o zamanın iktidarı, o zamanın parlamentosu, o zamanın Hükümeti, o zamanın Hükümet Başkanı bir genel affı tercih etti. Af çıktı, bir süre gitti işler, yeniden fesat hareketi devam etti Devletin meşru Hükümetine karşı Devletin verdiği silâhla bir taarruz hareketi oldu, ama Allaha şükür Ordu büyük bir vatanperverlikle meşru kuvvetten yana oldu ve olay bastırıldı. Bunun elebaşısı olanlar vardı. Haklarında ceza verilmişti; üç - dört tane - belki daha fazla şimdi bilmiyorum - ölüm cezası. Hatırladığıma göre ben, bunlardan meselâ, sembol vaziyetinde olan, en çok mesuliyetini taşıyan, itici gücünü teşkil eden veya sembolleştirilen şahsının tecziyesiyle toplumun meşru düzen dönmesini yeterli saydım, yani bugün söylenen bu. Evet dedim buna ölüm cezası verilir, bunu da infaz etmeyelim, bu da ölüm cezası kalır, ölüm cezası kalkmaz, ama infazı durur.

Şimdi arkadaşlar, asıl mühim mesele bir memlekette cezaların çok ağır olması da değil, cezaların müessiriyeti, cezaların sahiden uygulanacağı kanaatinin toplumda olması, yanına kâr kalacağı kanaatinin yerine, muhakkak cezasını görecektir kanaatinin yerleşmesi.

Şimdi, yabancı bir başkonsolosu öldüren ve aslında bütün kamuoyunu da, Türk kamuoyunu da fevkalâde yaralayan olayın faileri, bildiği-

niz gibi kaçtılar. Bu kaçma herkesi üzdü ve toplumumuz için bir yeni anarşi kaynağı oldu. Üzülerek söyleyelim, maalesef henüz tam tafsilâtlı açıklanmadı ama, Sayın Başbakanın geçen gün Mecliste yaptığı açıklamadan anlıyoruz ki, maalesef birtakım çok üzücü bağlantılar da var.

Şimdi biz ne yapalım?

Şimdi, Meclis olarak Türk toplumunun selâmeti ve saadeti, huzurunun teessüsü, anarşinin yenilmesi; memleketi, Cumhuriyeti tehdidettiğini her defasında söylediğimiz komplonun biran evvel yok olması için bu Parlamento hangi yolu tutmalıdır?

Efendim, Parlamenteoya akıl verecek değilim ya, Parlamenteoda... Şüphesiz, Parlamenteoda her üye kendi vicdanına göre oy verecektir. Şahsen bir grup sözcüsü olarak konuşuyorum. Konuştuğum kısımlar grubumla yüzde yüz mutabık olduğum kısım. Ama şu anda grubumun hangi ölüm cezalarına oy vereceğini tekeffül etmiyorum. Onlar da benim hangisine; hepsine mi, bir kısmına mı oy vereceğini bilmiyorlar. Çünkü, biz bunu tamamen bir vicdan meselesi olarak, kanaat meselesi olarak mütalaa ettik. Ama, bu kanaatin tahassülü aslında şunun için önem taşıyor: Hepimizde müşterek şey; hangisi toplumun menfaatinedir.

Meselâ, Kargılı arkadaşımız burada - konuşmalarının birtakım sivri yerleri olabilir - ama bir noktada dedi ki, yani, bu, bana yarıyorsa öyle olsun, yaramıyorsa öyle olmasın; kendi kanaatine göre yaramaz noktasında düşünüyor. Mümkün, bu tarzda düşünmek mümkün. Bu tarzda düşünen insanı, anarşiden yanadır diyemezsiniz, toplumun aleyhine vaziyet aldı diyemezsiniz. Ama bunun sorumluluğuna katlanacak olan Hükümet. Hükümet, meselâ Parlamento; diyelim ki, bunu kabul etmiyor. Efendim bu Meclisle nasıl yapacağız? Diyen veya böyle demeye hazır belki birtakım çevreler vardır. Yani, bu kadar uğraşıldı, artık münakaşa edilemeyeceği sanılan üç tane ölüm cezası geldi ama, işte Parlamento bu kadar sorumsuz. Bunu dahi kabul etmiyor veya aksine; efendim bir nevi intikamcı duyguyla buna karşı yönelindi.

Arkadaşlar, bu iş, bu tarzdaki demogojilere mütehammil değil. Her siyasi parti kendisini savunacağı yerleri başka tarafa ayırsın. Adalet Partisinin söyleyeceği şeyler vardır, Halk Partisinin söyleyeceği şeyler vardır, müteakiben

söyleyeceklerimiz vardır. Ama şimdi bırakalım bunları. Yani, bunları bu istikamete götürürseniz, 12 Mart, 12 Mart öncesi, sonrası falan, hele 1944... Bundan bir şey çıkmaz. Ben şu anda, önceden söylenmiş olan lâfların önemini kabul etmiyorum. Onları aşan bir durumdayız biz. Ne olmuş yani? 12 Mart öncesi şöyle olmuş, böyle olmuş, neticesi de meydanda işte. Bir iktidar değişmek zorunda kalmış. Ötekiler ne olmuş? Onlar da şöyle olmuş, böyle olmuş, o iktidar millettten şu ölçüde bir hüküm almış.

Bunu tartışmanın zamanı belki gelir. Bir müsait zaman buluruz, belki o gün de onları tartışırız, savunuruz, suçlarız. Olabilir. Şimdi bugün, bu Meclis tam bir sorumlulukla bütün kanatlarla böyle birbirini suçlayarak, demin yaptığımız gibi şu tarafı, bu tarafı bölünmeli oylarla değil, tam bir inanç birliği içinde bir neticeye varmalıyız. Öyle varmalıyız ki, Hükümet bizden farklı düşünüyor diye çıkmamalıyım ben burada veyahut dışarı çıktığım zaman Hükümet veya bir Hükümet üyesi, atfen bana ters bir lâf söylememeli.

Arkadaşlar, söylenmeli mi, söylenmemeli mi? Apaçık söylüyorum şimdi : Bu memlekette Sıkıyönetimin ilânını Hükümet kararlaştırdıktan sonra, sonradan o Hükümetten ayrılmış olan birtakım zevatın, bu Sıkıyönetim aleyhinde olduklarına dair açık konuşmalarına şahit oldum.

Düşünün, bir Hükümet Sıkıyönetim ilân ediyor, Hükümetin bir kısım üyeleri, biz Sıkıyönetime taraftar değildik diyebiliyor bir kulis faaliyetleriyle. Ama gizli de değil, bu Parlamento'nun içinde.

Şimdi, buradan şu netice çıkar değerli arkadaşlarım : Elimizdeki kanunu, üç tane gencin hayatını feda ediyoruz yahut üç tane genç insanın asılmasından bir haz duyuyoruz anlayışında yorumlamaya kimsenin hakkı yok. Ama, bunun fayda getirmeyeceği görüşü varsa, hakikaten bunun, bu ölüm cezalarının infazında da ameli fayda yoksa. Bu noktada bir berraklığa ihtiyaç vardır.

Şu anda şüphesiz, hepimizin, dosyaları bildiğimiz için, olayların içinden geldiğimiz için, şimdiye kadar düşündüğümüz için aşağı yukarı teşekkül etmiş bir kanaatimiz de vardır.

Hiç şüphesiz Hükümet, yine de benim bu ricama rağmen ağzını açmazsa, yine de kürsüye çıkıp, evet böyledir, bizim de kanaatimiz mües-

siriyettir demezse - demeyebilir - çünkü bir talihsiz tarafım var; ben, Hükümet Başkanının Millet Meclisinde vereceği oyu da bilmiyorum, çünkü kendisi Senatör. Yani şu anda oylama ile öğrenirsiniz dersiniz, onunla da öğrenemeyeceğim, çünkü Hükümetin bir kısım üyeleri senatör, Hükümetin bir kısım üyeleri partiler dışı. O halde, bunu ben öğrenemediğim gibi, kamuoyu da öğrenemeyecek, bundan da birtakım zararlar doğacak inancındayım.

Sözü daha fazla uzatmak istemem. Arkadaşlarımdan rica ediyorum; biribirimize söyleyecek lâflarımız var. Yani, burada bir parti grubu adına, bir diğer partiyi suçlayarak falan veyahut övünerek yaptığımız konuşmalar, günün konuşmaları değil arkadaşlarım. Yoksa söylemek lâzımgelse çok rahat söz söyleme imkânına ben ve benim partim de sahip. Yani, acabası falan yok; yazıları işhad ederek, gazeteleri işhad ederek ben de çok şey söyleyebilirim, zabitleri işhad ederek söyleyebilirim. Ama ne kazanırım? Ben, memleket için bugün ne kazanırım, yarın için ne kazanırım?

Bir şey kazanamayacağımı bildiğim için, memleketin asıl korunması lâzım gelenin bu olmadığını düşündüğüm için bu tarzdaki konuşmaları partim adına, grubum adına cevaplandırmaya lüzum görmüyorum ve sizlerden de rica ediyorum; Hükümet lütfeder de, Meclisin isabetli bir karar almasına yardımcı olursa müteşekkirdir kalacağım.

Hürmetler ederim arkadaşlarım. (M. G. P., A. P., D. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Necdet Uğur, buyurunuz efendim.

CUMHURİYET HALK PARTİSİ GRUBU ADINA NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Görüşmeler, önce tümü üzerinde, sonra 1 nci madde üzerinde devam ediyor. Aslında tümü üzerinde yapılan görüşmeler de, 1 nci madde üzerinde idi. Çünkü, konuştuğumuz konunun başka bir maddesi yoktur.

Burada bu meseleyi ele alırken, içinde bulunduğumuz olağanüstü koşulların bütün gereklerini gözönüne almaya çalışmıştır. Aklimızın kenarından hiçbir siyasi partinin ne politikası geçiyordu, ne kişileri geçiyordu ve yan-

lış anlaşılmaya imkân bırakmayacak açıklıkta ve tekrarlardan da bu yüzden kaçınmadan, bu konu üzerindeki düşüncelerimizi söylemeye çalışmıştık.

Komisyon çalışmalarında katkısını, değerini gördüğümüz, özel konuşmalarda meseleler üzerindeki sağduyusuna şahid olduğumuz Adalet Partili bir arkadaşımız, grubu adına konuşmaya başlayınca, gerçekten hiç tanınmaz bir hal aldı ve söylediklerinin, grubunun resmî politikasıyla bir irtibatı var mıdır, olabilir mi? Diye de ciddî olarak düşünmekteyiz.

İçinde bulunduğumuz şartlara bakıyoruz, gösterdiğimiz büyük dikkate bakıyoruz, zaman zaman kendilerinin sorumlu ve yetkili liderlerinin konuşmalarındaki dikkate bakıyoruz ve bir anda, eğer kendisine burada ayak uyduracak, uyduracak olsak bu Meclisi görülmemiş bir noktaya getirecek bir tahrik, bir suçlama, bir yakıştırma, bir tahrif ve geçmiş yılların hiç birisinde olmamış şekilde, alabildiğine siyasi partileri birbirinin boğazına sarıltacak bir noktaya getirmenin bütün çabasını sarf etti. Yani, bir konuşucunun, grubu tarafından destek görmesi güzel şeydir, grubunun hislerini tatmin etmesi güzel şeydir, grubunu da yansıtmaması güzel şeydir ama, buradaki konuşucu bir görev yapmaktadır ve bu görevi, bu gruptaki 3 dakikalık, 5 dakikalık bir havanın gereği olarak yapmamaktadır, bir memleketin idaresi üzerinde çok ciddî şeyler söylüyoruz. Yani, nasıl oldu da siyasi partisiyle bu sözcü, bu noktalar arasında bir aynılık kurdu, bu politikayı siyasi partisine atfeder üslupta konuştu?

Bereket versin başka beyanları ve yine sorumlu kişilerinin davranışlarını gözönüne alıp, aslında kendisinin girdiği yola girmeyeceğiz. Ve buna her şeyden evvel sorumluluk hissimiz manidir ama, eğer bu istidat bir politika ise, bir grubun, bir partinin bilmediğimiz sebeplerle yalnız bir tanesini, yanılmayı temenni ederek biraz sonra söyleyeceğim bir tek görebildiğimiz bir sebep var; ama eğer bir resmî politikaya misliyle cevabını alacaktır.

En azından şunu kabul buyurunuz ki, karınıza aldığımız parti 7 seneden beri iktidarda değildir, muhalefettedir ve bu anda muhasebesini yaptığımız şey, 6 - 7 yıllık iktidarımızın neticesinde doğmuş olağanüstü şartlar, sorunları-

dır. (C.H.P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar, A.P. sıralarından gürültüler.)

Şimdi, hem böyle olacaksınız, 6-7 yıldan beri, sadece sizi uyarmak görevi olan bir siyasi partiye 3 kelime, 5 kelime ile bütün sorumlulukları ve birtakım resmî belgelerle de teşvik edilmiş sorumlulukları bir polimik zevki içinde 3 dakikada nakletmeye çalışacaksınız ve bu bir resmî politikanız olursa eğer, bu yürümez, bu geçerli olmaz ve memleket bundan bir şey kazanmaz.

Şimdi, arkadaşımızın, çok şaşıtım, aslında zaman zaman çalışmalarından kuvvetli hafızası olmasına rağmen, nasıl oldu da bu hafıza zayıf olduğunu gördüğüm bir noktasiyle başlayacağım.

Arkadaşımız dedi ki : «Burada Cumhuriyet Halk Partisi adına konuşan - adını tam hatırlamadığı için zat diyeyim - o zatın konuşmasında kullandığı bir slogan var. Bu, bir komünist sloganıdır.»

Neymiş bu arkadaşlar?

Demişiz ki, bütün bu olup bitenlerin sebebi, Anayasanın öngördüğü düzenin kurulamaması..

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Mazlumların müdafaası bu.

BÂŞKAN — Rica ederim efendim, müdahale etmeyiniz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Cümleliz de aynen bu üstadım.

Böyle demişiz ve mazlumlar da böyle diyorlarmış ve bu bir komünist sloganı imiş,

Şimdi, iki vesika okuyorum. Yani, değerli arkadaşımın, maksadını aşmış olmasını, partiyi ilzam etmemiş olmasını hep tercih ederek okuyorum.

Birincisi: «1960 Devriminin Türkiye'de kazandırdığı, 1961 Anayasası Türk toplumunun çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasını sağlayacak dengeli bir gelişmenin çerçevesi olarak ortaya çıkmıştır. Anayasanın getirdiği düzen içinde, dinamik bir yapıya sahibolan toplumumuz, hızlı bir toplumsal ve siyasal değişme sürecine girmiştir. Bu oluşun, sağlam bir gelişmeye dönüşmesi için, temel, yapısal ve kurumsal çözümlerin getirilmesi ve sorunların cesaretili adımlarla ele alınması gerekirdi. Gerçekleştirilmesi zorunlu, yapısal ve kurumsal değişikliklere türlü nedenlerle girişilememiş ve sorunları çözmede, olayların arkasında kalınmıştır. Bu durum,

toplum yapısıyla Devlet düzeni arasında önemli gerilimlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Devlet ve toplumda gelişen çeşitli güçler arasında, kuralları belli ilişkiler kurulamamış ve karşılıklı bir güvensizlik ortamı doğmuştur. Bu ortam, son ayların karışıklıklarına ve 12 Mart Muhtırasının 2 nci maddesiyle çözümlenmesi istenen siyasal bunalıma yol açmıştır.»

Bu okuduğum belge, Türkiye'de bir seneden beri, anarşik olaylarla aşırı sol ile mücadele yapan ve bu mücadeleyi yaptığı için de, Adalet Partisi Grubu tarafından oylarıyla desteklenen, Erim Hükümetinin programının 1 nci sayfasıdır. Şimdi, yani Erim Hükümeti de komünist sloganı mı kullandı? (A. P. sıralarından «Ne alâkası var» sesleri.) Cümlesi bu. Yani arkadaşımıza soralım: Ne alâkası var?

«Parlamento ve Hükümet süregelen tutum ve icraatiyle yurdumuzu, anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzlukların içine sokmuş, Atatürk'ün bize hedef verdiği uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve Anayasanın öngördüğü reformları tahakkuk ettirememiş olup, Türkiye Cumhuriyetinin geleceği ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.»

Muhtıra, 12 Mart Muhtırasının maddesi çok açık, çok sarıhtır.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Nihat Erim'i mi müdafa ediyorsun?

NECDET UĞUR (Devamla) — Muhtıra... Muhtırayı okudum. Çok açık. Lütfen bir daha akşam okununuz. Üzerinde durmayalım, aslında durmamamız gereken bir şeydir.

Şimdi, arkadaşım diyorlar ki; «Kendileri Anayasa değişiklikleri üzerinde birtakım maddelerde çalışmıştı ve yine katkılarda bulunmuştu. Bunu bilir. Özellikle çok önemli bir maddede de çalışmıştı.»

Burada yine zannediyorum konuşmanın heyecanı içinde diyor ki; «Sol, bir sathı mâildir»; Sayın Genel başkanlarının bir cümlesini kullanıyor, o sırada söylediği; fakat bu cümlesi kendisi burada yorumluyor, ve hemen «Ortaman solu» na geliyor: «Ortaman solundan kaya kaya bu noktaya geldik.» diyor.

Şimdi; «sol bir sathı mâildir» cümlelinin, konuşmanın tümünü bilmediğimiz için, bunun üzerinde fazla durmayacağız. Fakat, «Anayasa dışı sol» diye bunu anlamak mümkündür. Anayasa

içindeki solu böyle anlamaya ve böylesine hüküm vermeye, böylesine tartışmaya hiç kimse- nin yetkisi yoktur. Hiçbir siyasi parti bunu yapmak için, ne bir başka partiden, ne Hükümetten, ne de herhangi bir müesseseden yetki almaz. Yetkiyi Anayasadan alır, kendisi kendi denetimini yapar ve onun muhasebesini millet yapar. Bunlar karşılıklı iki deyimdir. Sol sathı maili vardır da - yani mantığa girmiyoruz, fakat girmemek için söylüyoruz - sağ sathı maili yok mudur? Sağdaki sınır bir yerde yine Anayasa ile çizilmiştir. Biz çizmiyoruz.

Şimdi bu aslında 11 nci maddede çok açık olarak söylenmiştir. Bırakınız Cumhuriyet Halk Partisinin bulunduğu noktayı; bunun çok daha ötesindeki bir nokta için, yeni Anayasa değişikliklerinin demokratik sosyalizme, eski Anayasadaki imkânı verdiğini, burada bu kürsüde o maddenin müzakeresi sırasında, komisyon sözcüsü ile konuşmacılarla ve o anda celseye başkanlık eden Başkanın heyanı ile tescil edilmişti, zabıtlar ortadadır. Bunlara geri dönmenin anlamı yoktur. O zaman da söyledik: Bunlar kısır tartışmalardır. Bunu kimsenin elinden alamazsınız.

Bir siyasi parti çıkacak diyecek ki; gelir dağılımı adaletsiz. Birtakım insanlar, bu memleketin gelirinden haksız büyük paylar alıyorlar, ben bunun karşısındayım, diyecek ve siz bunu suçlayacaksınız ve biz boyun eğeceğiz buna. Yok böyle güç kimsede... Sonuna kadar söyleyeceğiz: Kimsenin gücü yetmeyecek buna (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.) Bu memlekette birtakım alnteriyle kazanan insan, avuç dolusu vergi verecek ve başkaları banknotları eğlence yerlerinde bir keyif için yakacak. Bunun karşısına çıkacağız, «olmaz» diyeceğiz ve siz mani olacaksınız. Yok bu gücünüz, yok bu gücünüz, olamayacaksınız. (A. P. sıralarından «Ne bağıryorsun, fazla bağırma» sesleri.) C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

Daha daha; bu memlekette topraklar adaletsiz dağılmış olacak, ha. Adaletsiz topraklarda diyeceğiz ki; «Toprakları bu memleketin daha fazla büyüyemez. Topraksızlara toprak vereceğiz» diyeceğiz. Buna mani olacaksınız, susturacaksınız. Yok böyle gücünüz, ne sizin, ne kimsenin, yok bu gücü. (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri.)

Başka, başka; «Bu milletin kazancı ve alnteri değerlendirilecek. Büyük sermaye kimseyi sömürmeyecek» diyeceğiz ve siz suçlayacaksınız ve bu suçtan biz korkacağız. Kim oluyorsunuz da kimi korkutuyorsunuz? (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri, şiddetli alkışlar.)

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Sen kim oluyorsun? (A. P. sıralarından gürültüler.)

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Sen kimsin, ne söylediğini bilmiyorsun.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Sen bu hakkı nereden alıyorsun?

NECDET UĞUR (Devamla) — Anayasadan alıyorum hakkımı, Anayasadan ve Türk Milletinden... Senden değil... Senden değil. Anayasa, Anayasa...

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Sen kimsin be herif? (A. P. sıralarından gürültüler.)

NECDET UĞUR (Devamla) — Benim sını- rım Anayasa, benim ruhsatım Anayasa, benim yetkim Anayasa.... Sözcünüz değil.

ORHAN DENGİZ (Uşak) — Ne tahrik ediyorsun?

NECDET UĞUR (Devamla) — Hangi tahrik Sayın Dengiz?

BAŞKAN — Söylenen lâfın mahiyetini biliyoruz.

YUSUF ZİYA YILMAZ (Adıyaman) — Sayın Başkan, susturun bu arkadaşları lütfen. Bu durum çok mu hoşunuza gidiyor yoksa? (C. H. P. sıralarından gürültüler.)

NECDET UĞUR (Devamla) — Bakınız tahrikin... Bir dakika efendim. Bakınız tahrikin tipik bir örneğini vereceğim. Sayın Adalet Partili arkadaşlarım. Tasvibetmeyeceğinize yürekten inandığım - ki dinleyiniz belki siz bile öyle çıkacaksınız, çoğunuzu tanıyorum, çoğunuz arkadaşşımdır, bilirim - bir cümle söyleceğim, sözcünüz kullandı :

«Bunca yaralı zamanlardan geçtiniz.»

HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — Sayın Başkan, «Siz kimsiniz» sözünü geri alsın.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz.

NECDET UĞUR (Devamla) — «Bunca kamuoyunun dikkati üzerlerinize çevrildi.» Hiçbir Cumhuriyet Halk Partisinin resmî sözcüsü buradan uzaktan, yakından buna yakın bir cümle söylemedi. Bakınız arkadaşınız konuşmasını nasıl bitirdi:

«Sol düşünceye sahibolmayan Cumhuriyet Halk Partilileri tanzih eder, saygılar sunuyor» muş. Ha... Cumhuriyet Halk Partisinin içine ne karışıyorsunuz? İki tane insan var. Sol düşünceye sahibolmayanları tanzih etmek lütfunda bulunuyorsunuz. Arkadaşlar, bu basittir, küçük-lüktür, ayıptır. (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri, alkışlar.)

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Karıştının bakalım, ne olmasını istiyorsunuz? (A. P. sıralarından gürültüler.)

NECDET UĞUR (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin tek bir görüşü vardır; resmî görüşü: O da, «ortanın solu görüşü» Bir tek üyesini inançsız bulamazsınız. Yakında göreceksiniz. İma ettiğiniz bir nokta var. Nasıl şahlandığını göreceksiniz. (A. P. sıralarından gürültüler, «Hani nerede» sesleri.)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, yeter tamam.

NECDET UĞUR (Devamla) — Şimdi efendim; ve arkadaşımız çok yadırgadığımız bir şekilde birden bu kürsüye, 12 Mart sonrasının koşulları içinde, sanki yüce bir mahkeme, divan varmış, o vicdanın savcısı imiş gibi çıktı, dedi ki, «12 Martın sorumlularını arıyor arkadaşımız», öyle bir eda ile çıktı. Böyle büyücek, yüce bir divanda ve şöyle bir gösterdi (Eli ile C. H. P. sıralarını işaret ederek) «Sorumlular» diye... «12 Marta muhalefet kanadında olan yüzünden gelindiğini» söyledi. Niçin olduğunu sonra söyleyeceğim. Yalnız birşey söylemek istiyorum. Eğer 12 Marta bu yüzden geldiysek, 12 Marta düşen Hükümetin adı niçin Adalet Partisi Hükümeti idi? Ve eğer yine bu yüzden geldiyseniz, hâlâ çoğunluktasınız; Parlamenter düzen var. Niçin Hükümette değilsiniz? Niçin değilsiniz? (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri.) Eğer böyle ise, bu savcı edalarını bırakalım. (A. P. sıralarından gürültüler.)

Haa... Şimdi gelelim...

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Sayenizde oldu, sayenizde bu millet çekiyor.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Son vazifenizi de iyi yaptınız.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Şimdi, doğrusu kendisine asıl yakıştıramadığımız bütün bunlardan fazla; konuşmalarında bir tek şey bulabildik. O da, en sonunda da açıkça söyledi:

«Askerî savcılarının son iddianamelerindeki bazı noktalar...»

Arkadaşımız bunu almak, bunu bir polemik üslubu içinde evire çevire Cumhuriyet Halk Partisine kullanmak istedi. Şimdi, şahıs olarak yakıştıramadık, bir siyasî parti olarak da yakıştıramadık. Arkadaşlar, biz burada halktan gelmiş, seçimle gelmiş, gücümüzü halktan alan ve birbirimizi savunan ve demokrasiyi sonuna kadar savunması gereken insanlarız. Şimdi... (A. P. sıralarından gürültüler.)

HİLMİ BİÇER (Sinop) — Bunun için mi kanunlara karşı konuşuyorsun?

NECDET UĞUR (Sinop) — Şimdi, «iktidarda tutucu ve muhafazakâr olan kadrolar, muhalefette devrimci, ve ilerici ve Atatürkçü olmuştur. Muhalefette milliyetçi ve muhafazakâr olan kadrolar, iktidara geçince din istismarcısı, din ticaretçisi, mezar soyguncusu olmuştur.» Bunu söylediği zaman, sizsiniz bu. Bura ya çıkıp, biz bağırarak, «değilsiniz» diye. Bize düşen bu idi. Çünkü, böyle olmadığınızı biliyoruz. Nasıl olur da, o çok rahat tartışılabilecek bir cümlesini alır ve bir siyasî partiye böyle kullanmak tenezzülünde bulunursunuz, sayın sözcü.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Gel beraber götürelim asalım. Neden bunda bizimle birlikte olmuyorsun

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — İddianame cümlesidir okuduğum cümle; okuduğum cümle askerî savcınıdır.

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Mesele ile ne alakası var?

NECDET UĞUR (Devamla) — Tabii var, tabii var. Askerî savcının ne meselesi vardı da, bu şekilde bir grubu şey yaptınız.

HÜSAMETTİN BAŞER (Nevşehir) — Gel beraber olup, bunları asalım.

BAŞKAN — Müdahale buyurmayınız efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Bir grubun resmî kararının, kurultay kararının bu konuda ne ilgisi vardı da, sözcünüz ele aldı. O zaman ses yok, şimdi ses var. (A. P. sıralarından gürültüler.)

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Bunların idamına mahkeme karar verdi. Sen gerekçe veremezsin.

NECDET UĞUR (Devamla) — Şimdi ses var, oturun dinleyin. (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri.)

BAHA MÜDERRİSOĞLU (Konya) — Emredersiniz heyefendi.

NECDET UĞUR (Devamla) — TRT, Anayasa ve yasalar değişiklikleri olmuş. Yıllardan beri bu söylenmiş ve bakınız olmuş.

Şimdi TRT, Anayasa ve diğer yasa değişiklikleri, 1961 Anayasasının gereklerini biz uygulamadık, siz bir Hükümettiniz; Hükümet olarak icraat yaptınız. Bu eksiklikleri sizin icraatınız sonunda siz tespit ettiniz. Biz iktidarı alsaydık, bunlara ihtiyaç kalmadan, bu memleketi anarşik duruma getirmeden yönetmeyeceğimizi ne biliyorsunuz? Kendiniz idare ettiniz ve sonunda kendiniz eksiklikleri buldunuz; bunu söylüyorsunuz. Kaldı ki, bu elmanın yarısı... Hani elmanın öbür yarısı Sayın Öztürk? Bu anarşik olaylar bunlar. Bu anda, bu Meclisin üzerindeki «Demokles'in kılıcı», Anayasa değişiklikleri olmaktan çıktı, reformlar oldu. Neden söz etmezsin, duruyor orada kılıç. Onu söylüyorsunuz yıllardan beri, hâlâ niçin söylemezsiniz?

H. AVNİ KAVURMACIOĞLU (Niğde) — Çıkaracağız bunları, bu şekilde çıkaracağız.

NECDET UĞUR (Devamla) — «Çıkarmayacaksınız» demiyoruz. Her çıkaracağınız yararlı kanunda size minnettar oluruz, mutlu oluruz. Maksadımız sizinle yarış değil, hizmet... (A. P. sıralarından gürültüler.)

H. AVNİ KAVURMACIOĞLU (Niğde) — İstismarcılara fırsat vermeden çıkaracağız.

NECDET UĞUR (Devamla) — Şimdi, görüyorsunuz ki bu kadarla sadece savundum. 6 yıllık bir muhalefet partisinin 6 yıllık bir iktidara söyleyeceği lâf mı yoktu? Söylemedik. Hem de ne dedi kendisi biliyor musunuz? «Savcılar, Yargıtay savcılarını yürümüşler» dedi. Sebebi ne idi, Devletin gözönünde irtica şahlanmıştı neden şahlandırdınız?

H. AVNİ KAVURMACIOĞLU (Niğde) — Nerede irtica.

BAŞKAN — Sayın Kavurmacıoğlu, müdahale etmeyin.

NECDET UĞUR (Devamla) — Yaa, arkasından yürüyüş değil, bundan bahseden sözcü üstelik Devlette görevli idi o zaman.

Yine söyleceklerimiz çok şeyler var, ama söylemiyoruz. Bir şeyden, askerî savcılarının ar-

kasına girip, Cumhuriyet Halk Partisini ne suçlamak mümkündür, C. H. P. ni ne yıldırma mümkündür.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Millet hesabınızı görür.

BAŞKAN — Sayın Azmioğlu.

NECDET UĞUR (Devamla) — C. H. P. 50 yıllık bir Devletin kuruculuğunun sorumluğunu taşıyan C. H. P. ni, Anayasa içinde ve kanun içinde, politikası doğrultusunda yıldırma hiçbir güç, Türkiye Cumhuriyeti hudutları içinde yaşamıyor. Yaşamaması da lâzımdır, sizin de böyle olmanız lâzımdır. Hani, gücünüzü halktan alıyordunuz?

Onun için bırakınız bunları, biz hesabımızı görürüz. Karşımıza bu anda hesap görecektir insanlar olarak çıkmayınız, biz kendi hesabımızı kendimiz de görürüz ve bilesiniz ki biz gücümüzü tarihten alırız, halktan alırız, inançlarımızdan alırız. Gücünü bunlardan alanları yıldırma mümkün değildir ve bu grup şahlanacaktır, boşuna küçük hesaplar yapmayınız, bütün hesaplarınız da boşa çıkacaktır.

Aslında konuşmamdaki maksadım açıktı, birtakım demogoji yaptınız. Bu sıralarda, 5 sene 10 sene sonra başka Meclisler oturacak dedim. Elbette hep beraber oturacak değiliz ya. «Adalet Partisi oturmayacak» demedim. Belki çoğunlukta olursunuz, gelirsiniz, kaybedersiniz, tekrar gelirsiniz ve iddia ediyorum ki, siz o zaman çoğunlukta olsanız bile siz o zaman böyle düşüneceksiniz. Çünkü toplumu değiştiremezsiniz. Olaylar değişir. Sen bu sosyal kanunlara hâkim olamazsın, elinde değildir, tarihte kimse olamamış, siz de olamazsınız. Böyle bir anda geride ukde bırakmayın geleceği tertemiz kuralım diyoruz. İnsanlarla ilgimiz yok, Türkiye'nin geleceği ile ilgimiz var. Hepinizi saygılarımla selamlarım. (C. H. P. sıralarından «Bravo» sesleri ve sürekli alkışlar.)

BAŞKAN — Tahmin ederim bundan sonraki müzakerat 1 nci madde üzerine gelmiş olur. Çünkü tümü üzerinde daha evvel söz alamadıkları için Sayın Uğur'un cevabı gerekiyordu.

MEHMET EMİN ERDİNÇ (Van) — Zamanında ikaz etmiş olsa idiniz öyle olmazdı.

BAŞKAN — Efendim, daha evvel ikaz mümkün değildi tabii, biliyorsunuz. Maddeye geçtik. O zaman tümünde konuşuyorlar, her şeyi kapsıyor.

1 nci madde üzerinde Sayın Kubılay İmer, buyurun.

KUBILAY İMER (Konya) — Demokratik Parti Grubu adına.

BAŞKAN — Pardon, özür dilerim efendim. Demokratik Parti Grubu adına buyurun efendim.

DEMOKRATİK PARTİ GRUBU ADINA
M. KUBILAY İMER (Konya) — Sayın Başkan, muhterem Meclisin kıymetli milletvekilleri;

Burada biraz evvel yapılan iki konuşmadan sonra Sayın Başkanın 1 nci madde üzerinde görüşülmekte olduğuna dair hatırlatmasını gözönünde bulundurmak, ama 1 nci maddenin kanunun esasını burada görüşülmekte olan mevzuun temelini teşkil ettiğini de gene gözönünden uzak tutmadan konuşmalarımı grubum adına yapacağım. Bu konuşmalara başlamadan evvel, hepinizi Demokratik Parti Grubu adına hürmetle selâmlarım.

Muhterem milletvekilleri, şu görüşülmekte olan mevzuun iyice anlaşılabilmesi ve tam bir vicdanî kanaatle hüküm verilebilmesi için gerek Meclisteki müzakeratın, gerekse bu müzakerelere takaddüm eden Komisyon müzakerelerinin yakından bilinmesi lâzımdır. Burada maddelere geçilmeden evvel hiçbir söz almamış, kanaatini izhar etmemiş olan Hükümet adına Sayın Erim, maddelere geçildikten sonra bir beyanda bulundular. Dediler ki «idamların kaldırılmasını isteyen bir düşünce ve teklifte değiliz, bu cihet Adliye Bakanı vekili, Dışişleri Bakanının açıkladığı gibidir.» Ve kendisi de aynı kanaati tekrar ettiler. Burada Komisyon-da konuşmuş bulunan ve Hükümet adına, Bakanlığı adına temsilen gelen bir yetkili memurun konuşmasını âdeta tekzip ettiler. Komisyon-da bu mesele daha evvel idamların kaldırılması meselesi etrafında fikir ve kanaati sorulduğu zaman, bu temsilci memur tarafından yazılı olarak beyan edildi ve dış ülkelerden, diğer devletlerden idamlar mevzuunda ne gibi hareket tarzı takibettiklerinin sorulduğunu, bunlardan bir kısmından cevap geldiğini, bir kısmından da cevap gelmediğini ve bu hususta Hükümetin mehil talebettiğini belirtti. Bunun üzerine - Komisyon Başkanı buradadır - iki sene evvel 1970 senesinde verilmiş bulunan bu tekliflerden birisinin üzerinden bunca zaman geçmesine rağmen Hükümetin bu mevzu-

da bir fikir ve kanaatte varmamış olmasını, gerekli tetkikatını yapmamış olmasını Komisyon Başkanı, Komisyon üyelerinin de tasvibi ile ciddiyetle bağdaştırmadığını açıkca ifade etti ve hatta bu arada orada bulunan sayın memur temsilci itham durumuna giren bazı arkadaşların bazı sözlerine de muhataboldu. O zaman, orada bulunanlarca kendisinin şahsan konuşmadığı, Hükümetten verilen talimat üzerine konuştuğu ifade edildi. Bunun etkileyici bir tarafını da burada üzümlere ifade etmek isterim ki, Komisyonun mesaisinin 14.30'dan 20'yi 10 geçene kadar devam eden müddeti sonunda, müzakerelerin hitamında, bir Vekâletin en yüksek sorumlusunun bizatihi Hükümet Başkanının Komisyonda Hükümet namına temsilci olarak bulunan memura bu yolda beyanda bulunmasını söylediğini açıkca şahitler önünde ifade etmiştir. Sayın Erim bu mevzuda ne buyururlar, bilmiyorum.

O derece düşünüş ve kanaat içerisinde olmamışlardır ki; idamların kaldırılması teklifi mevzuunda, şimdi huzuruza gelen ve bunlardan sonra konuşulan idamların infazı meselesi geldiğinde, yine burada söyledikleri gibi, Hükümetin temsilcilerinden İçişleri Bakanı «bu mevzuda bizim getirdiğimiz bir nokta yoktur, bu işi Komisyon ve Meclis bilir» demiştir. Böylece gerek o memurun ifadesinden idamların kaldırılması meselesi etrafında, gerekse idamların infazı meselesi etrafında Hükümetin bir düşünüş ve kanaatte olmadığını açıkca orta yere koymuştur.

Bu nasıl Hükümettir ki, 12 Mart'tan bu yana olan hadiseleri ve bugüne kadar Sıkıyönetimi devamlı surette orta yere getirir ve memlekette birtakım tehlikelerin mevcudiyetinden, eldeki yılanların dışında içerde esas başı ezilecek yılanların mevcudiyetinden bahseder de, böyle bir mevzuda kalkıp fikir beyanında bulunmaz. Açıkca beyanda bulunmaları lâzımdır. Bunu memleketin, milletin, yani vatan ve ülkenin ve Devletin kuvvet ve kudretiyle, hâkimiyeti ve bekâsı ile bağdaştırıyorlar mı, bağdaştırmıyorlar mı açıkca söylesinler.

Biz, burada Sayın Başbakanın tabiri ile, ırgalamadan konuşuyoruz. Açıkca konuşuyoruz, açıkca söylüyoruz. Burada bu kürsüde bunların açıklıklarla bilinmesinde fayda vardır.

Muhterem arkadaşlarım, esasen biz bu Hükümetle anarşiye karşı mücadeleye girişilemeyeceği kanaati içerisindeyiz. Daha evvel de bunları ifade etmiştik. Çünkü; bu Hükümetin inandırıcı bir Hükümet olmadığını beyan etmiştik, ve reylerimizi o istikamette kullanmıştık. Koalisyon ortakları ve bu Hükümete rey verenler, bu Hükümetle beraber bunun mesuliyetini paylaşmak durumundadırlar.

Burada koalisyon ortaklarının birbirleri ile çekişmesini tarih önünde, Meclis zabıtları önünde ibretle müşahade ettik ve dinledik.

12 Mart öncesinin ve 12 Mart sonrasının sorumluluklarının kimin üstünde kaldığını burada münakaşasına girişildi. Bizim bildiğimize göre, gerek 12 Mart öncesi hadiselerinin oluşturma birinin iktidar, birinin muhalefet olarak sorumlulukları büyük makyasta olduğu gibi, bu 12 Marttan sonra koalisyon ortaklığı halinde de devam etmiştir.

Muhterem Halk Partisi Sözcüsü; burada, «20 sene sonraki bir meclisin şu gün hakkında, infazlar mevzuunda karar vereceklerin, bizi affedeceklerinden» - aklımızda yanlış kalmadı ise - bahis buyurdular, biz 20 değil, 200 sene bile geçse komünistlerin Devlet, vatan ve millet düşmanlarını affetmeyecek bir nesli ve nesilleri yetiştirmek çabası içerisindeyiz. (D. P. sıralarından, bravo, sesleri) Bu çaba içerisinde düşüneceğiz, yoksa birtakım kâbusları, bu milletin aklına bile getirmek istemediği hususları burada dile getirmek ve yarın şunlar bunu yapar, bunu yapar gibi birtakım farzımuhallallerle uğraşmak her halde realitenin dile getirilmesi olmayacak.

Muhterem milletvekilleri, komisyon müzakereleri sırasında idamların kaldırılması meselesi ileriye sürüldüğünde olsun, burada infazları mevzuu görüşülenlerin meselesi müzakere edilirken olsun o komisyonda söylediğim; başkından üyelerine kadar bu mevzuda benimle beraber aynı istikamette infazların yapılması lehinde oy kullananların da kabul ettikleri bir cihet vardı ki bu, komisyonun, Meclise müzakereye sevk yazısında açıkça görülmektedir, Anayasasının 64 ncü maddesi. Bilindiği üzere infazlar mevzuu değil, ölüm cezasının kaldırılması ve hattâ değiştirilmesi 1924 Anayasasının 26 ncü maddesinde mevcut idi. Ama, 1961 Anayasası bu mevzuda, sadece ve sadece infaz veya ademi in-

faz mevzuunda T. B. M. M. ne salâhiyet vermiştir.

Muhterem arkadaşlarım, çok yakın geçmişteki bir hususu, burada grup adına konuşurken hatırlatmak isterim. Anayasa değişikliği yapıldı; 1961'de yapılan Anayasasının bu defa değiştirilmesi lâzımgeldiği noktasında teklif verildi ve Hükümette de bu yolda idi. 64 ncü maddede idamların infazının T. B. M. M. ne aidolduğu noktası bulunduğu göre, Anayasamız idamların mevcudiyetini kabul etmiştir. Bu kabul edildiğine göre, acaba komisyonda olsun, burada olsun veyahut idam infazlarının, idam cezalarının kaldırılması yolunda teklif verenlerin olsun bu Anayasa değişikliği sırasında akları nerede idi ve niçin teklif vermediler? (D. P. sıralarından «Bravo» sesleri)

Biz bu ciheti komisyonda açıkça belirttik. Samimiyetle bir mevzuu iddia ediyorsak, o zaman bunu orta yere koymak mecburiyetini hissetmek lâzımdır. Orada yine bahsedildi ve istitraden şu hususu zikredeyim; biz burada bir kısım konuşmacıların, sıkıyönetim mahkemeleri ve savcılar aleyhtarlarının, idamların kaldırılması ve infazın durdurulması mevzuunda komisyonda da, burada da aynı nakarat içinde konuştuklarını biliyoruz. Orada, komisyonda bir sayın üye, kanun teklifine imza atan bir partinin bir zamanlarki ileri geleni, yaşama hakkının mukaddes oluşundan bahsetti. Bu mevzudaki görüşümüzü beyan ederken dedik ki, yaşama hakkı mukaddestir; sosyal güvenlik içerisinde, sosyal adalet içerisinde insanların yaşama hakkı mukaddestir. Ama, mukaddes olan yaşama hakkını orta yerden kaldırmak isteyenlerin hiçbir zaman yanında olamayız; aksine karşısında olmamız lâzım. Hürriyetleri selbedici hürriyetlere, hürriyet hakkı tanınmaz. Birisine hürriyet vereceksiniz ki, o sizin hürriyetinizi orta yerden kaldıracak; ona hürriyet hakkı değil, yaşama hakkı da veremezsiniz. Yılanın yavrusunun büyümesine müsaade edenler, yılan kendilerini soktuğu zaman şikâyetçi olmak hakkına sahip değillerdir.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Başbakanın daha evvel dedikleri gibi, başı dışarda olan yılanlar mevcut. Biraz evvel vermiş olduğum misal, zannediyorum kendisinin de iştiraki olan bir durum. Biz işte başı hâlâ Hükümetçe, ne hikmetse yakalanamayan yılanların kuyruklarıyla

uğraşmak durumundayız ve o kadar uğraşıyoruz ki, bunun o kadar ehemmiyeti olmadığı halde, sanki bu memleketin geleceğinin emniyeti tehlikededir, sanki bu Devlet bunlar idam edilirse yıkılacaktır gibi bir endişeyi hâkim gibi görüyorum. Ama, aksine 146/1 nci maddeyle Ceza Kanununun hükmüne dayanılarak sıkıyönetimde, gerek hazırlık safhasında, gerek ilk tahkikat, gerek son tahkikat, gerek temyiz ve gerekse tashihi karar safhasında tespit edilen bir husus var : Bugün infazı önümüze gelenler, Anayasayı tebdil ve tağyir ve meclisleri ıskat suçu ile ceza görmüşlerdir. Bu doğrudan doğruya Türk Devletinin güvenliğiyle ilgilidir. Anayasanın son değişikliğinde; ülkenin bütünlüğü, milletin bölünmezliği ve Devlet hâkimiyetinin parçalanmayacağı, Devletin parçalanmayacağı noktası anakaide olarak, espi olarak, ruh olarak birçok maddelerde zikredilmiştir.

O halde, aslolan, ülke ve milletiyle ve bir de hâkimiyetiyle mevcudolan Devletin varlığının muhafaza ve bekasıdır; Türkiye Cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafa etmek. Bu lâfla, sözle olacak bir durum değildir. O halde, burada esasen biz, daha evvel benim arz etmiş olduğum ve diğer konuşmacıların da bir kısmının belirttiği gibi cezanın verilmiş şekli üzerinde münakaşa etmek durumunda değiliz. Çünkü, 1961 Anayasası kuvvetler ayrılığı sistemini kabul etmiş ve kaza organını kendi içinde müstakil duruma getirmiştir. Bunun içindir ki, Meclis, ancak verilen cezanın infazını kabul etmek veya etmemek durumuyla bu hususta bir karara bağlamak yetkisine kendisini sahip kılmıştır. Burada infaz veya âdemî infaz durumunu da bilmek lâzım. Infaz verdikten sonra mesele kalmaz. Ama, âdemî infaz verildikten sonra dahi bu şahısların idam hükümleri devam eder; ta ki, bir af gelip kaldırsın, kaldırılmadığı müddet içerisinde devam eder. Bu durumda bizim burada tetkik edeceğimiz mevzu, bunun memleket ve millet gerçekleri bakımından incelenmesidir. Biz, biraz evvel burada maddelere geçilmeden evvel konuşan arkadaşımın söylediği gibi, bu ülkenin bütünlüğüne, bu milletin varlığına ve bu milletin devamlılığına başkoymuş milliyetçi bir görüş içerisinde ve komünist düşmanı olan bir partinin mensupları olarak, bu çeşit davranışlar karşısında elbetteki bunların tatbikinin

doğru olacağı kanaatindeyiz ve her zaman için, babamız da olsa bunu yapanları takip etmek ve cezaları tatbik etmek durumunu müdafaada devam edeceğiz.

Muhterem arkadaşlarım, kıymetli milletvekilleri; sözlerimi daha çok uzatacak değilim, kısa kesmek niyetindeyim.

Cezanın 3 vasfı vardır. Ceza üzerinde ileri sürülen bir husus vardır ki, bu hiçbir ceza hukuku prensibinde kabul edilmemiştir; beynelmilel olsun, millî doktrinde olsun. Ceza bir hınc vesilesi değildir. Cezanın 3 gayesi vardır:

Birincisi; cemiyetin bozulan huzurunu ve sarsılan vicdanını rahata kavuşturmak. İkincisi, yalnız suçu işleyeni değil, onun dışında diğerlerini de; yani değil suç işleyeni onun dışındakilerini de terbiye etmek, hukukun prensipleri içerisinde sokmak ve nihayet bu tarafla cezanın önleyicilik vasfı vardır. Biz, burada çıkarılan aflara karşı, «siz ikide bir af çıkarıyorsunuz; suçu işleyenler sonunda nasıl olsa tahliye oluyorlar; o halde verilen cezaların ne kıymeti var?» Düşünüşünü ortaya sürenleri gayet iyi biliyoruz. O halde, birtakım infazları, hem de Devleti orta yerden kaldırmak isteyen, vatan ve millet düşmanı komünistleri, komünistlik suçuyla Sıkıyönetim mahkemesince en son derecata kadar mahkûm olan ve bu durumları müsellemlerle affa tabi tuttuğumuz veyahut infazlarını yapmadığımız takdirde, bundan sonra Türkiye'de âdi suçluların dahi - değil bunların, âdi suçluların dahi - artık adam öldürme durumunda kendilerini serbest sayacaklarını bugünden kabul etmeye mecburuz; bu şekilde, bu yolda bir düşünüş ve kanaatle infazlar kaldırılın denilirse.

Kaldı ki, biz dosyalarını da tetkik etmiş bulunmaktayız. Hali hazırda bu yılanların bir kısmının mahkemeleri de devam etmektedir. Söyledikleri söz şu :

«Biz komünistiz, komünist eylemi yapacağız ve bu Devleti devireceğiz.»

Muhterem arkadaşlarım, şurasını hatırlatmak isterim; 12 Martta vatanseverliğiyle, milliyetçiliğiyle Türk Ordusu anarşi hareketlerine, karşı çıkmamış olsa idi, burada mesuliyetini paylaşmadığı iki partinin, ama ikisinin de derece derece, aynı derecede mesuliyeti

olan iki partinin, bu olan birtakım hâdiselere eğer Ordu el koymamış olsa idi, Meclis olarak varlığımızın olup olmayacağı noktasını, bu milletin varlığının olup olmayacağı noktasını dikkat ve itinayla düşünmek mecburiyetindediriz.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Siz o sırada nerede idiniz?

D. P. GRUBU ADINA KUBİLAY İMER (Devamla) — Geçmişin muhasebesini eğer yaparsanız, «Kabahat samur kürk olsa kimse sırtına giymez» misali üzerinizden kabahati atmanın değil, çünkü yapılan hatalardan mütenebbih olup bugün ve yarınki geleceği, Türk Milletinin, Türk ülkesinin ve Türk Devletinin mutluluğu yolunda düşünmek gerekir. Bu yolda düşünüürken, kanunların bir milletin düşünüş ve inançları istikametinde olduğunu da kabul mecbursunuz. Türk Milletinin düşünüş ve inancı, bu çeşit vatan hainlerinin ve birbirine hakaret olarak söyledikleri komünist denilen kimselerin, ne şekilde olursa olsun, gerek infazlarının durdurulması ve gerekse başka şekilde afları veya o husustan kurtulmaları şeklinde değildir; bilâkis cezaya muhatabolmalarıdır. O halde, Türk Milletini, Türk ülkesini ve Türk Devletini düşünenler, Grubolarak kanaatimiz odur ki, bu yolda düşünenler, bu infazların tatbik edilmesini mantıkî, hukukî, millî düşünceler içerisinde kabul etmek mecburiyetini nefislerinde hissetmelidirler.

Biz çeşitli fikirlere hürmetkârız, kimseyi her hangi bir töhmet altında bırakmıyoruz, nasıl herkes burada kendi düşünüş ve kanaatini açıklamışsa, biz de milliyet, millet, ülke, vatan ve Devlet hakkındaki düşüncelerimizi ve infazlar mevzuundaki kanaatlerimizi arz etmiş bulunmaktayız. Bu ölçüler içerisinde hepinizi Demokratik Parti Grubu adına hürmetle selâmlarım. (D. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Reşit Ülker, buyurunuz efendim.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Değerli arkadaşlarım, mahkemelerden verilmiş ve kesinleşmiş olan ölüm cezaları konusunda Anayasanın verdiği bir yetkiyi kullanmak için fikirlerimizi söylemekteyiz. Bu sözlerimle şunu ifade etmek istiyorum; bu kürsüde konuşan birçok arkadaşlar mahkemelerin yüceliğinden, millî menfaatle-

re uygun karar verdiklerinden, bu kararların yerinde olduğundan bahsettiler. Bunların üzerinde tartışma yok ki, böyle bir edebiyata girişmeye ihtiyaç olsun. Mahkemeler kararlarını vermiş, derecattan geçmiş, kesinleşmiş, gelmiş. Eğer bununla, «Bunun üzerinde konuşulmaz, Meclis bunu teşcil etsin.» demek isteniyorsa bu, millet egemenliğini temsil eden Yüce Meclise büyük bir saygısızlıktır. Bu Meclis teşcil mekanizması değildir. Bu Anayasa böyle boş bir gaye ile bir hüküm getirip bunu 64 ncü maddesine koymaz; eğer koymuş ise onun bir manası vardır; onun da manası açıktır: Mahkemeler karar verir, Temyiz tasdik eder, (eğer ölüm cezası ise) kesinleşen kararların uygulanmasına ancak Yüce Meclis karar verir. Öyleyse biz yetkimizin içinde bir işi yapmaktayız. Bunun lehinde konuşanlar da, aleyhinde konuşanlar da Anayasanın verdiği bir yetkiyi kullanmaktadırlar.

Değerli arkadaşlarım, ölüm cezası üzerinde birçok arkadaşımız bilgi verdiler. Bu bilgiler doğrudur. Genel olarak 1867'de Portekiz'de başlamıştır, Portekiz'de idam cezası kalkmıştır. Bu çağa, bugüne gelinceye kadar genel eğilim, ölüm cezasının kaldırılması yolundadır. Hiç kimsenin bunu inkâra gücü yetmez. Bu kürsüden inkâr etse bile, hakikatler bu kürsünün dışında dünyanın üzerinde durur ve her zaman gelir başlarına çarpar.

Değerli arkadaşlarım, şimdi burada üzerinde duracağımız mesele şudur : Biz genel olarak idam cezasının üzerinde bir konuşma yapabiliriz, bir de bunun içinde özel surette siyasî nitelik taşıyan suçlarda ölüm cezası üzerinde konuşabiliriz. Bugün bu konuda en mühafazakâr olan ülkeler bile -meselâ İngiltere, en son Kanada - genel olarak idam cezasını kaldırmıştır.

Ancak, bazı özel haller, meselâ görev başındaki polisi, Devlet kuvvetlerini, gardiyanları öldürmek gibi veyahut harp hukuku tatbik edilmesi gibi hallerde ölüm cezası vardır.

Değerli arkadaşlarım, şimdi böyle olunca bizim buradaki durumumuz nedir?

Ben kişisel olarak - eskiden beri düşüncem bu tarzdadır - şunu düşünmekteyim : Ölüm cezası bir gün Türkiye'de de kalkmalıdır, tüm olarak kalkmalıdır; ama bunun istisnaları olmalıdır. Görev başında bulunan polise, Hükümet kuvvetini temsil edenlere, gardiyanlara, yani bu türlü vazifeleri ifa edenlere karşı ve daha

başka kategorileri ayrı tutmak suretiyle ölüm cezasını, değil siyasî suçlardan, normal suçlardan da kaldırmak gerekir.

Genel olarak cezayı biz niçin veririz? Toplum korumak için veririz. Bugün de konuştuğumuz konu bu. Toplumumuzda anarşi olayları çıkmıştır, bir 12 Mart hadisesi meydana gelmiştir, kurulan partilerüstü bir Hükümet, tarafsız bir Hükümet bu olayları büyük ölçüde önlemiştir. Bu Hükümetin ilân ettiği Örfî İdare ve Örfî İdare mahkemelerinde verilen bu cezaların infazına biz burada karar vereceğiz veya vermeyeceğiz. Aynı şekilde bunu düşünüyoruz.

Değerli arkadaşlarım, bugün kabul edilmektedir ki, bir kimseyi öldürdüğünüz anda o kimse için artık hiçbir şey kalmamaktadır, yani o kimseye ceza vermeniz bahis mevzu değildir. O ölüm gider; ama toplumda, «Bu kimse öldürülmüştür, beni de bir gün bundan dolayı öldürebilirler.» düşüncesi ile cezayı verdiğimiz iddia edilir, farz ve kabul edilir. Bunun üzerinde de istatistiklerle yapılan geniş araştırmalarda şu neticeye varılmıştır: Öldürme sebepleri çeşitli kaynaklardan gelmektedir. Eğer adam ruh hastası ise sizin yapacağınız, söyleyeceğiniz hiçbir şey ona fayda getirmemektedir. O, 1 kişiyi, 2 kişiyi, 5 kişiyi de öldürmektedir; bu suçu işlemektedir. Ne yapacaksınız? Bunu alacaksınız zararsız hale getireceksiniz. Bugün de burada suçları işleyen kimselerin toplum için önemli olan noktası, cemiyete bir daha çıkamayacak hale getirilmeleri, zararsız hale getirilmeleridir. Öldürdüğünüz takdirde - şu anda ıstırap duyorlar veya duymuyorlar, ailelerin ıstırapı bir tarafa - cezalar infaz edildiği anda onlar için artık her şey bitmiş olacaktır.

Bugün yine yapılan araştırmalarla görülmektedir ki, ölüm cezaları müebbet hapse çevrilen mahkûmların birçoğu intihara teşebbüs etmektedirler. Çünkü o ağır bir cezadır. Ebediyen hapiste kalmak, ağır şartlar getirmek... Modern ceza hukukunda, ölüm cezasından müebbet hapse çevirmede hücre cezasının vesairenin de değişik tatbiki istenmektedir, daha ağır bir tatbik istenmektedir. Binaenaleyh, müebbet hapis cezası vermek onlar için daha vahim ve ıstırap verici bir hal olmaktadır.

Şimdi bu noktada şunu ifade etmek istiyorum: Mahkemelerimiz yetkilerini kullanarak kanunlarımıza uygun olarak idam cezasını vermiş-

lerdir ve bu kararlar huzurunuzda gelmiştir; idam cezası üzerinde biz de fikrimizi söylemekteyiz.

Şimdi elimizdeki hadiseye bakalım. Elimizdeki hadisede 3 sanık hakkında 146 ncı maddenin 1 nci fıkrasına göre hüküm tesis edilmiştir, yani cehren Meclisi ortadan kaldırmak ve rejimi değiştirmek suçu isnad edilmiştir.

Değerli arkadaşlarım, bizim şu yakın tarihimizde bu suçlar ilk defa olmuş değildir. 1960'ta aynı madde kullanılmış, yani 146 ncı maddenin 1 nci fıkrasına göre ceza verilmiştir. 1964'te Talât Aydemir ve arkadaşları için verilen hüküm de 146 ncı maddenin 1 nci fıkrasına göre olmuştur. Şimdi huzurunuzda gelen 3 mahkûmun cezası da keza 146 ncı maddenin 1 nci fıkrasına göre verilmiştir.

Şimdi bunların bir tanesi yapıldığı zaman, yani 1960'ta verilen karar bahis mevzu olduğu zaman, «Bunlar siyasî suçlardı, asılmamaları lâzımgelirdi, hükümlerin infaz edilmemesi lâzımgelir.» tezi söylenmişti. O zaman benim de mensubu bulunduğum ve benim adıma da konuşan - benim Genel Başkanım olduğu için - Sayın İnönü, siyasî suçlardan dolayı bu infazların yapılmamasını savunmuştur. Biz de şimdi burada aynı şeyi savunmaktayız. Yani, bizim, siyasî bir parti olarak tutumumuzda - o partinin bir mensubu olarak kişisel fikirlerimi söylemekteyim - tutarsızlık yoktur; ama dün şunlar asıldığı zaman, şunlara ölüm cezası tatbik edildiği zaman, onlar siyasî suçlulardır, ondan sonra gelenler de yine siyasî suçlulardır - bazılarına göre - ondan sonra gelenler, yani bunlar, siyasî suçlu değildirler; bunlar komünisttirler; öyleyse biz komünistlere ayrı muamele yapalım görüşünü bir hukuk adamı olarak, bir hukukçu olarak kabul etmeye imkân göremiyorum. 146 ncı maddenin 1 ci fıkrası dediğiniz zaman onun içine 146 ncı maddenin 1 nci fıkrasına ne girerse onlar girer. Sayın Demirel gibi ben de ifade edeyim «Bunun içine ne giriyorsa onlar girer, onun dışındaki hiçbir şey bunun içine girmez.» Binaenaleyh, birincisi de, ikincisi de, üçüncüsü de; hepsi 146'ya l'dir, Anayasayı tağyir ve ihlâl suçudur..

Değerli arkadaşlarım, ben dosyayı başından sonuna kadar dikkatle okumaya çalıştım. Buraya çıkan arkadaşlardan «Bu, siyasî suç değil» diyen oldu mu pek fark edemedim? Olduysa on-

lara tabii cevap vermek isterim. Askerî Yargı-tay tasdik kararının 19 ncu sayfasında meşhur İtalyan Cezacısı Majno'dan da bahsedilerek, bu-nun vasfının siyasi olduğu yazılı bulunmaktadır.

Bugün Türk hukukunda siyasi suçun bir ta-rifi yok ise de, bilim alanında siyasi suçların ta-rifi vardır; Devlet idaresi aleyhine işlenen suçlar açıkça siyasi suçlardır. Bunlar da tamamen si-yasi suçtur.

Şimdi ben elimdeki bu notları okumayaca-ğım, Sayın Seyfi Öztürk beyin, Sayın Fethi Te-vetoğlu beyle birlikte yaptıkları Türk Ceza Ka-nunundaki değişiklik teklifinin, yani siyasi suç-lara ölüm cezası verilememesi hakkındaki tek-lifin gerekçesini okuyacağım. Öbür notlara lü-zum yok, gayet güzel toplamışlar, düzenlemişler; ben de katılıyorum.

«Siyasi suçlar; maksat, gaye ve neticeleri iti-bariyle hiç bir zaman adi suçlarla bir mütalaa edilemezler. (Talât Aydemir dosyalarının bura-ya geldiği sırada yapılmış bir kanun teklifidir. tam metni bu) Bu sebeptendir ki, adi suçlardan ayrı bir hukukî statüye tabi tutulmaları zaru-reti vardır. Siyasi suç mefhumunu iki şekilde anlamak gerekir :

A) İhlâl edilen hukuk, siyasi olduğu za-man,

B) Fiil, siyasi bir gaye ile işlendiği zaman suç siyasidir. Ceza Kanunumuz, siyasi suç fa-illeri hakkında birçok maddesinde ölüm cezası tayin etmiştir. Bugüne kadarki, tatbikat gös-termektedir ki, siyasi suç faillerinin infaz olu-nan ölüm cezaları sosyal bünyeyi tahribetmek-te, cemiyet huzurunu bozmakta, geriye, telâfi-si, imkânsız zararlar bırakmaktadır. (Bende-nizin fikri değil, Seyfi Öztürk Beyin ve Fethi Tevetoğlu Beyin gerekçesinden okuyorum).

Modern ceza ilmi, bir cezada mevcudolması gereken vasıfların nelerden ibaret olduğunu tadadettmiştir. Ceza, failin fiilinin ağırlığı ve suçlunun mesuliyet derecesi ile mütenasip olma-lı ve ıslah gayesine yönelmelidir.

Halbuki, ölüm cezası ıslah yerine failin ha-yatını ifna ederek onun tasfiyesi cihetine git-mektedir. Her ne kadar ölüm cezasının artık ıslahı kabil olmayanlara tatbik olunacağı fara-ziyesi ileri sürülmekte ise de, âdi suçlar için varit gibi görülen bu mütalaanın ahlâkî reda-ti olmayan siyasi suçlara teşmilî kabul olamaz.

Bir kere, siyasi suç faillerinin inandıkları fikir ve felsefenin mücerret, ceza yoluyla ıslahı bahis konusu değildir.

Kaldı ki, ölüm cezası çok kere şahsı öldür-mekte; fakat fikri yaşatmaktadır. Fikirleri öl-dürmek, tesirsiz kılmak ise, ceza mevzuatının dışındaki tedbirlerle ancak mümkün olabil-mektedir. Ölüm cezalarının ıslah edici fonksi-yonu olmasa dahi, korkutucu ve önleyici etkisi olduğu akla gelen bir ihtimaldir.

Bu ihtimal dahi, siyasi suçlar için mesnetten mahrum kalmaktadır. İnandığı bir fikre hiz-met için, fiili irtikap edenlerin umumiyetle korku hassaları kaybolmuştur.

Diğer taraftan, ekseriyetle siyasi suçlarda failin, sadece şahsî ihtirasla, hasis ve süfli men-faat saikiyle hareket ettiği de iddia ve ispat olunamaz.

Siyasi ihtirasın takdir edileceği, niyetin iyi veya kötü olduğunun isabetle nasıl tayin olu-nacağı halen çözülmemiş bir problemdir.

Bu gerçeklerdir ki, tarihin ve milletlerin çok kere asılanı rahmetle andığı görülmüştür. Tatbikatta insanların var olduğu günden beri siyasi suç faillerinin giyotinde başlarını kopar-mışlar, ateşte yakmışlar, çarmıha germişler, as-mışlar, ancak siyasi suç bir türlü ortadan kal-dıramamışlardır.

Fransa'da terör devrinde bu ceza geniş öl-çüde tatbik edildiği halde, fiili önleme şöyle dursun, halkta bıkkınlık ve tiksinti yaratmış, suçlulara karşı bir acıma hissi doğurmuştur. Haklarında ölüm cezası verilmiş pek çok kimse ise, bir müddet sonra şerefli ve vatansever ki-şiler olarak yadedilmişlerdir.

Siyasi suçlardaki infazlardan sonra duyulan acıma hissi, âmme vicdanın bu suçlarda ölüm cezasının reddettiğini sarahaten göster-mektedir.

Memleketimizde yakın tatbikat, infazlardan evvel ölüm cezalarının infaz olunmaması için başta CKMP. olmak üzere diğer bütün partilerin, çeşitli teşekküllerinin vâkı davranışları; umumî reaksiyonlar göstermiştir ki, Türk âmme vic-danı siyasi suçlarda ölüm cezasını kesin bir şe-kilde şiddetle reddetmektedir.

Şu hale nazaran mevzuatımızı bünyemize uygun hale getirmek zarureti kendiliğinden or-taya çıkmaktadır. Son yüz yıl gelişim içinde ceza hukuku, ölüm cezalarını terke yönelmiştir.

Bu ceza ile ilgili olarak Avrupa Konseyi tarafından, Profesör Mark Ancer'e hazırlattırılan rapora göre, ölüm cezasını halen tatbik eden memleketlerin adedi son derece azalmıştır. Avusturya, Danimarka, İtalya, Norveç, Hollanda, Batı Almanya, İsveç, İsviçre, Finlandiya, Portekiz ve San Morino ölüm cezasını resmen ilga etmiş memleketlerdir.

Bu memleketlerden İtalya (Madde 27) ve Almanya (Madde 102) ölüm cezasının yasak edildiğini bir anayasa hükmü haline getirmiştir.

Belçika, Lüksemburg ve Monako devletleri ise, hukuken ölüm cezasını muhafaza ettikleri halde, fiilen bu cezayı hiç tatbik etmemişlerdir.

Ölüm cezasını halen muhafaza eden memleketler ise; Fransa, İngiltere, Türkiye ve İspanya'dır. Yunanistan ölüm cezasını muhafaza etmekle beraber, Anayasalarının 18 nci maddesinde, bu cezanın âdi suçlara verilebileceği, siyasi suçlara tatbik olunamayacağı tasrih edilmiştir.

İngiltere'de ölüm cezası çok istisnai hallerde tatbik edilmekte olup, meselâ İskoçya'da, 1945 yılından beri hiç tatbik edilmemiştir. Siyasi suçların ölüm cezasıyla cezalandırılması Mussolini İtalya'sı, Hitler Almanya'sının baş vurduğu totaliter tedbirlerdendir. Meselâ İtalya'da 1889'da ölüm cezası kaldırılmış olduğu halde, 1926 senesinde Difesa Dello Stato isimli Kanun ile, siyasi suçlar için ölüm cezası kabul edilmiştir. Uzun tartışmalara yol açan bu olay sırasında, ölüm cezasını müdafaa eden müfrit hukukçulardan Mussolini'e bağlı ve âhiren onun Adalet Bakanı olan De Marsico dahi ölüm cezasını, ceza hukuku ve ilim açısından müdafaa edememiş, ölüm cezasının sadece Mussolini Rejiminin kurtulabilmesi için şart olduğunu savunabilmiştir.

Demokratik düzeni ve fikirleri yok eden bu kanundaki hükümler sonradan bize intikal ederek ceza kanunlarımızda yerini almıştır.» Bendenizin fikirleri değil.

«Faşist İtalya yıkıldıktan sonra 22 Ocak 1948 - 18 . 9 . 1944 tarihli kanunlarla ölüm cezası derhal kaldırılmıştır. Kaze, Nazi Almanya'sından da geniş tatbikatını bulan ölüm cezası diktanın yıkılmasıyla birlikte bu sefer anayasa hükmüyle meriyetten kaldırılmıştır.

Harb halerini istisna eden bu memleket, ölüm cezalarından en çok ıstırap duyan bir beldedir.

Hülâsa, siyasi suçlarda ölüm cezası, cezanın gayesini aşan bir tatbikattır, ceza da ifrattır. Siyasi suç mefhumuna bağlı siyasi bir infaz zamanla hata halinde tezahür ederse, telâfisi imkânsız neticeler husule getirir. Kendi kudretinden emin olan bir devletin, bu suçlar için hâlâ ölüm cezasını muhafaza gayreti ancak intikam hissiyle izah olunabilir.

Orta Çağın kısas anlayışına benzeyen böylesine bir hissin, modern Türkiye kanunlarında yeri olmamak icabeder. Cezanın gayesi, suçla bozulan cemiyet huzurunu iade etmektir.

Siyasi suçlarda ölüm cezası ise; âmme vicdanında tepki yapmakta, acıma hissi cemiyet huzurunu bozmaktadır. Bütün şiddet ve intikam devrinden bugün çok uzaklarda bulunmaktayız. Demokrasiyle şiddet politikası mücadele halindedir. Millet vicdanında en büyük teminatı bulan demokrasiyi hiçbir şiddet yıkmaya, sarsmaya muktedir olamayacaktır.

Rejimleri saydırmanın da, sevdirmenin de, yolu, şiddet yolu değildir. Müellif Rons, ölüm cezasını, zayıfların kuvvet gösterisi olarak tavsif etmektedir.

Siyasi suçlarda ölüm cezasının, siyasi zaruret gerekçesiyle izaha çalışmak ceza hukuku anlayışı ve demokrasi fikri ile asla bağdaştırılmaz. Seyfi Öztürk sonradan da Fethi Tevetoglu buna katılmışlardır.

Değerli arkadaşlarım, görülmektedir ki, bizim asıl sıkıntımız, bu tarafta olduğu zaman böyle, o tarafa geçince öyle, belki bu tarafa geçince böyle konuşanlardandır, asıl sıkıntımız bu...

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Cumhuriyet Halk Partisinin tutumu da öyle.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Samimiyetle bir fikri savunanlardan hiçbir şikâyetimiz yoktur. Rejim böylelerinin sırtında yükselir.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Reyini söyle.

Şimdi şunu gördünüz, ne beklenir böyle bir arkadaştan? Asgarî susması beklenir, ama o susma kudretini de bulamamıştır. Neden bulamadığının takdirini size bırakıyorum..

BAŞKAN — 1 nci madde, Sayın Seyfi Öztürk değil.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — 1 nci maddeyi söylüyorum.

Değerli arkadaşlarım, bu gerekçe, bu kanun teklifi Talât Aydemir ve arkadaşları meselesi buraya gelmeden evvel Meclise verilmiştir. Burada Sayın Cevat Odyakmaz arkadaşımız, bugün Sayın Bülent Ecevit'in söylediği gibi, ona benzer bir şekilde evvelâ şu kanun teklifi - Sayın Bülent Ecevit'in söylediği daha da başkadır - görüşelim demıştır. Komisyondan geçmiş, reddedilmiş de olsa Umumi Heyete intikal etmiş bir kanun teklifi vardır.

Halbuki, Sayın Seyfi Öztürk arkadaşımızın teklifi Komisyonda henüz konuşulmadığı halde, Sayın Cevat Odyakmaz arkadaşımız haklı olarak - ben de katılıyorum kendilerine - kalkmış demıştır ki, Meclisimizde böyle bir kanun vardır, eğer bu kanun kabul edilirse, neticeye tesir edecektir, ondan dolayı evvelâ bu kanun konuşulsun, dediği halde konuşulmamıştır. 4 kişiden 2 sinin infazına, 2 sinin de infaz edilmemesine karar verilmiştir.

Şimdi, bizim siyasî hayatımızdaki...

MUSTAFA ORHAN DAUT (Manisa) — Sayın Ülker, nasıl oy kullandın onu söyle?

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Benim oyumu mu soruyorsunuz?

MUSTAFA ORHAN DAUT (Manisa) — Evet.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — O zaman ben idam lehine oy verdim.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Niye bir öyle, bir böyle konuşuyorsunuz.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi şunu ifade etmek istiyorum; siyasî suçlar için, siyasî suçlara ölüm cezası verilmemesi hakkında, burada bahis mevzuu olan bir kanun teklifidir.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Böyle insanların yüzünden bu hale geldik.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz lütfen, biran evvel müzakeratı devam ettirelim.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Değerli arkadaşlarım...

BAŞKAN — 1 nci madde üzerine teveccüh buyurursanız.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Evet, Sayın Başkan.

Bugün...

ŞEVKİ GÜLER (Afyon Karahisar) — O sizin kanaatiniz. Anarşistleri asalım mı, asmayalım mı?

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Kendine göre konuşuyorsun.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Siz kendinize göre bir terane tutturmuşsunuz...

BAŞKAN — Sayın Hun, müdahale etmeyiniz.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Kendinize göre bir terane tutturmuşsunuz, herkesin de sizin o plâk gibi söylediğiniz her sözü, kabul edeceğini zannediyorsunuz.

Değerli arkadaşlarım, komünist, anarşistlere ceza veriliyor ve eğer biz burada şu veya bu şekilde oy kullanırsak, anarşistleri desteklemiş veya desteklememiş oluruz anlamına ahyorsunuz. Değil mi? Ben size başında söyledim. Eğer böyle olsa idi, Anayasa getirir de Meclisin takdirine bırakır mıydı? Her gelen idam hükmünde bir suç vardır. Her gelen idam hükmünde bir suç olduğuna göre, hem de ağır bir suç...

BAŞKAN — Sayın Ülker, rica etsem, tümünün müzakeresi bitti, 1 nci maddeyi müzakere ediyoruz.

HAKKI GÖKÇE (Malatya) — Efendim, satıyorlar, konuşurmuyorlar ki.

BAŞKAN — Tabii geniş bir konuşma. 1 nci maddeye rücu edin dedik.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Bir ölüm cezasını gerektiren bir fiil buraya geldiğine göre, o ölüm cezasını kabul edenler, reddedenler olacak. Kabul etmeyenler, o fiile taraftar, komünist olacak; ırza geçme taraftarı olacak, ne olacak, buna herkes güler...

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Millet niye her gün gülüyor?

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Siz kendiniz de gülersiniz buna.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz lütfen. Sayın hatip siz de...

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, burada üzülerek beyan etmek isterim. Bazı arkadaşlarımız, gene 1 nci madde ile ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları metninin öldürmeye cevaz verdiğini, şu şu şu haller arasında, ayaklanma isyan halinde de öldürme olabileceğini ifade ettiler.

Bir defa bizim konumuzun bununla doğru-
dan doğruya bir ilgisi yoktur. Anayasamızda,
merî mevzuatımızda, yürürlükte olan kanunla-
rımızda idam cezası varsa, Meclisin tasdikinden
gececeği yazılıdır. Bunun münakaşa edilecek bir
tarafı yoktur. Ama bendenizin kanaati, oradaki
Avrupa İnsan Hakları metninin o, 4 fıkrasın-
dan 1 ncisi buraya kabili tatbiktir. Yani bir
mahkeme tarafından verilmiş bir infaz emrinin
adam öldürme suçu teşkil etmeyeceğini söylü-
yor ki, gayet tabiidir. Ama, isyan ve ayaklanma
halinde, ateş edildiği anda kullanılabilecek bir
yetkiden bahsedilmiştir. Ben, buradaki halin, o
hale hiçbir ilgisi olduğu kanaatinde değilim.
Burada mahkemelerden verilen hükümlerin suç
teşkil etmeyeceği hakkındaki metin vardır.
ama,...

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Ne biliyorsunuz
ki?

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Maddeyi bil-
diğim için konuşuyorum zaten.

Değerli arkadaşlarım, Avrupa İnsan Hakla-
rı Sözleşmesinde böyle bir madde olmasına rağ-
men, birçok memleketlerin idam hükmünü kal-
dırdıkları, bir kısmında da idam hükmü var-
ken tatbik etmedikleri bilinen bir hakikattir.

Şimdi, Sayın Paksüt, bir noktaya daha te-
mas ettiler; «Bazı arkadaşlar bu 3 mahkûmun
işlediği fiiller arasında adam öldürme yoktur,
bundan dolayı müebbet hapse çevrilebilir fiikri
ifade edildi» dediler.

Değerli arkadaşlarım, gerçek de böyledir
- karardan çıkardım özetleri - belli fiilleri işle-
mişlerdir. Sıralanmıştır iddianamede ve mahkû-
miyet kararında; bunların arasında gerçekten
adam öldürme fiili yoktur. Polise ateş etmek,
banka soymak v. s. gibi ağır suçlar vardır. Ama,
bir hukukçu olarak ki, hukukçu olmaya da hiç
lüzum yok, basit, yalın bir mantıkla soruyorum
size, Türk Ceza Kanununa göre komünizm pro-
pagandası yapmak, yahut faşizm propagandası
yapmak, yahut ırkçılık yapmak veyahut de-
mokratik rejime aykırı herhangi bir fiili yap-
mak belli cezalarla, en fazlası on seneyi aşma-
yan cezalarla muhataptır.

Binaenaleyh, burada konuşan arkadaşlarım,
siz şunu mu demek istiyorsunuz? «Bunlar mah-
kemede, «biz komünistiz, demişler. Elimize fir-
sat geçti, bunlardan intikam alalım, burada öl-
dürelim.» Böyle diyemezsiniz. Sayın Meclis...

BAŞKAN — Sayın Ülker, mahkemeler bu
idam kararını vermiş, çok rica ederim...

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Bunu böyle
diyemeyiz arkadaşlar. Diyenlere söylüyorum,
demeyenlere yok sözümüz.

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Yuh sana be!..
in aşağı, in!...

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Beni buraya
sen getirmedin, beni getiren indirir.

ALİ YILMAZ (Hatay) — Halk Kurtuluş
Ordusunu kim kurdu?

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Değerli arka-
daşlarım, bir arkadaşımız «Halk Kurtuluş Or-
dusunu kim kurdu?» diye soruyor. Ben size baş-
ka bir şey söylüyorum. Siz zannediyorsunuz ki,
burada idam cezası komünistlikten verildi. De-
ğil arkadaşlar. Burada verilen idam cezası,
Türk Ceza Kanununun 146'ya birinci fıkrası...

BAŞKAN — Sayın Ülker, acaba bu cezayı
tartışabilir miyiz, onu soracağım?

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Cezayı tar-
tışmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Hangi sebeple verildiğini, şu
sebeple verildiğini ifade ediyorsunuz efen-
dim.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Sayın Baş-
kan, rica ederim, siz de farkındasınız ki söyle-
diğiniz sözün bununla bir ilgisi yok, istirham
ederim.

Türkiye Cumhuriyeti Teşkilâtı Esasiye Ka-
nununun tamamını veya bir kısmını tağyir ve
tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül
etmiş olan Büyük Millet Meclisini ıskata veya
vazifesini yapmaktan mene cehren teşebbüs
edenler idam cezasına mahkûm olurlar.

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Ceza
Kanununda ne diyor?..

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Siz de hukuk-
çusunuz, anlıyorsunuz ama bağıriyorsunuz, işi-
nize öyle geldiği için.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Sen de öyle
konuşuyorsun.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Şimdi demek
istiyorum ki, eğer 146 ncı maddenin 1 ncı fıkrası
olmasa idi, mahkemeye sevk maddesinin içinde,
öbür suçlardan teker teker ceza verilip toplamı
alınacaktı, belki de onun neticesi idam çıkmaya-
caktı, bunu biliyorsunuz.

Binaenaleyh, burada bir hüküm tesis eder-
ken siyasî kanaatlere göre, kendi indî mütâ-

lâalarınıza göre bir şey veremezsiniz, vermeme-lisiniz, vermeme liyiz.

1960 da 146 ya 1'den mahkemeye verilenler için siyasi kanaatleri şöyledir, böyledir diye düşünülmemesi lâzımgelir idiyse, 1964 te «bun-lar komünist midir, faşist midir, milliyetçi mi-dir?» diye bir ayırım yapılmadan, «Bunlar 146 ya 1'i ihlâl etmişler midir, etmemişler midir?» di-ye düşünmüşsek, bugün de önümüze gelen hâ-disede, «Bunlar 146 ya 1'i ihlâl etmişlerdir, bun-ların ayrıca komünist olması, faşist olması, hi-lâfetcî olması neticeyi değiştiren bir husus de-ğildir. Bunun üzerinde durarak Meclis olarak hüküm tesis edersek eğer, «Bunlar komünisttir, biz bu komünistleri bu fırsattan istifade ile yok edelim.» diye düşünürsek, adalet verme mevkiinde olan Meclis olarak, Türk vatandaşı olup da komünist olan, ırza geçen, bedbaht ha-le gelen ıstıraplı vatandaşlara da adalet ver-me mevkiinde bulunan Meclis olarak, yanlış bir iş yaparız; bunu arz etmek istiyorum.

Biz bir prensibi, 1960 yıllarındaki hâdisede, 146 ncı maddenin birinci fıkrası ile ilgili ola-rak nasıl vazetmiş isek, 1964 te ve daha sonra da aynı şekilde düşünmek mecburiyetindeyiz. Bunları, kendi öz siyasi kanaatlerinden dola-yı değil, suçlarından dolayı mahkeme teker te-ker incelemiş, hükmünü vermiş. Böyle hareket etmek durumundayız.

Şimdi değerli arkadaşlarım, sözlerimi bağ-lamak istiyorum.

«Ölüm cezası lehinde rasyonel sebepler» ad-lı bir kitap vardır. Yazarı, Alman profesörlerin-den Adolf Susderheim. Bu zat ölüm cezasına ta-raftar. Demin ifade ettiğim gibi, ben de ölüm cezasının kaldırılmasına taraftarım ama, Dev-let güvenlik kuvvetlerini, polisi gardiyanı öldü-ren ve buna benzeyen hallerde, harb halinde falân, ölüm cezasının kalması lâzımgeldiğine şahsen inanmaktayım. Bu profesör de daha yet-kili olarak buna inanmış; bakınız kitabın giriş kısmında bir ibare var. Adam bütün eser bo-yunca ölüm cezasının verilmesini söylüyor ama, siyasi suçlarda ölüm cezasının kaldırılması ko-nusunda tam bir fikir birliği vardır. O dahi, siyasi suçlarda ölüm cezasının kaldırılmasına taraftardır.

Değerli arkadaşlarım, «Bu siyasi suç mu-dur?» diyorsunuz mütemadiyen. Deminden beri hep siyasi suçun ne olduğunu, Sayın Öztürk'

ün çok güzel, hakikaten güzel gerekçesini oku-mak suretiyle - ki hakikaten güzeldir, samimî söylüyorum, başka bir niyetle değil, - bu gü-zel gerekçede ifade edildiği gibi, Yargıtayın kararında da ifade edildiği gibi ortada bir si-yasi suç vardır.

Şimdi değerli arkadaşlarım, Sayın Paksüt'te açıkça ortaya koydular, dediler ki, «Biz bu ka-rarı verirken toplumumuzu düşünmek mevkiin-deyiz. Bu aldığımız kararla topluma yararlı ola-caksak başka türlü bir karar verimiz, topluma yararlı olmayacaksa bir başka türlü karar verebiliriz. Bu kararımız siyasi bir karardır.»

Ben kendilerine katılıyorum. Evvelâ pek ke-nara bırakılan bu durumu ortaya koydum; or-tada bir siyasi suç vardır. Eğer tereddüt edili-yorsa, Anayasa Komisyonumuz vardır, Adalet Komisyonumuz vardır, bu suç siyasi midir, de-ğil midir, uzmanlar bulursunuz, yurt dışında bu-lunur, tetkik ediniz, ettiriniz; ama siyasi suç ise ki benim kanaatim siyasi suçtur, Sayın Öz-türk bey ile aynı kanaatteyiz.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Benim tasa-rıma rey vermemişsiniz o zaman, reddedilmiş.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Değerli arka-daşlarım, şimdi bu suç siyasi midir, değil midir? Siyasi suç ise, o zaman düşünceğiz, Türk Dev-leti, Türk Devletini temsil eden Yüce Meclis bir siyasi tercih kullanacaktır. Kudretini gös-termiştir, anarşist hareketlerde bulunanları, memleketi birbirine katanları ve nihayet Par-lamentosuyla bütün memleketi bir 12 Marta ge-tirenleri ki bunlar üzerinde ittifak vardır; bom-ba atmışlardır, banka soymuşlardır, hiç kimse bunları müdafa edemez, memlekete zarar ver-dikleri ortadadır. Ama.. (A. P. sıralarından an-laşılmayan bir müdahale..)

Değerli arkadaşlarım, siz kendinize göre değerlendiriyorsunuz hadiseleri. Benim burada bulunduğum veya dışarıda bulunduğum müd-detçe sizlerin bütün politikanız, memleketin böyle en hayati meselerinde, «Bakalım bize iler-de, seçimde ne yarar» diye düşünürsünüz, ondan sonra başımıza felâketler gelir. Hep böyle dü-şünüyorsunuz.

(C. H. P. sıralarından alkışlar ve «Bravo» ses-leri.)

Ben böyle düşünmüyorum, samimiyetle siz ar-kadaşlarıma bir şeyi anlatmak istiyorum, ama siz beğenirseniz veya beğenmezsiniz. Burası bir

form, burada anlatmayacağız da kuliste mi anlatacağız.

KEMAL KAYA (Kars) — Avrupa Konseyinde anlat. Oraya gittikten sonra değiştin, biz sınıf arkadaşınız, biliriz birbirimizi.

REŞİT ÜLKER (Devamla) — Avrupa Konseyinde de anlatırız tabii.

Değerli arkadaşlarım, bu tutumlarınız bana kızdığınızı gösteriyor ve bana da öyle bir his geliyor ki, doğru bir şey söylüyorum zannediyorum.

Şimdi bizim burada vereceğimiz tercih kararı şudur: Bunların suç işlediklerinde, mahkûm olduklarında, cemiyete zarar verdiklerinde hiç kimsenin şüphesi yoktur. Ancak bunlar Türk Milletinin içinden çıkmıştır ve diğer bir kısmı da halen mahkemelerdedir. Burada iki yol tutulabilir; ya bunlar bu milletin çocukları değildir, bunlar vatan hâinidirler, suç işlemişlerdir, binaenaleyh bunları yok edelim ve cemiyeti böyle koruyalım. Bir tez budur.

Bir de bunun yanında şu tez vardır: Türk Devleti güçlüdür. Bunlar bu topluma zarar vermişlerdir, bomba atmışlardır, üniversiteleri çalştırmamışlardır ama, bunun böyle olmasında çeşitli sebepler vardır. Bir taraftan dış kaynaklardan eğitilmişlerdir, oralara gitmişlerdir; biz Devlet olarak bu eğitmeleri, oralara gitmeleri önleyememiştir. Onlara gitmişler, oralarda silâhlanmışlardır. Mahkeme kararları öyle yazıyor; ellerindeki 14 lük silâh başka bir memleketten, bir kamptan getirilmiştir. Bunlar birtakım ortamlardan istifade etmişlerdir; iktidar - muhalefet olarak vazifeler tam yapmışlardır. Bunun neticesinde memlekette birtakım kargaşalıklar çıkmıştır. Bir tarafın eline silâh verilip polis tarafından korunurken, öbür taraf bilmem ne edilmemiştir. Bunlar kendilerinde cesaret bulmuşlardır ve içlerinde, «Biz bu Devleti yıkabiliriz.» hissini duymuşlardır. Bundan ise toplum zarar görmüştür ve bunda bizim de kusurumuz vardır. Bu gibi ve bunlara benzer kimseleri bu cemiyetin içinde başlarını koparmak suretiyle değil, onlara müebbet ceza vermek suretiyle, ebedi, kuvvetli, ölmeyecek Türk Devletinin gücünü göstereyim ve bütün vatandaşlara da bu Devlet kuvvetlidir, bu Devlet yumruğunu indirir, isterse asar, is-

terse müebbet hapse çevirir, duygusunu verdiğimiz zaman bu cemiyet nasıl bir neticeye ulaşır, bunu düşünmemiz lâzımgelir.

Değerli arkadaşlarım, şimdi, siyasi suçlar hakkında sizlerin ve bütün milletin 1960 dan beri savunduğu, savunduğunuz ve savunduğumuz tezleri bir araya getirirsek bunun üzerinde ciddiyetle düşünmek lâzımgeldiğini kabul edersiniz. Lütfen kabul buyurun, bizim burada aldığımız kararlarla şahıslarımıza ait bir hususu halletmiyoruz, Türkiye'nin geleceği üzerinde tasarrufta bulunuyoruz. Biz, Türkiye'yi bir anarşi memleketi olarak görmek istemiyoruz. İnsanlarının huzur içinde yaşadığı, güçlü Türk Devletinin kudretini gösterdiği, kanunları çiğneyenleri yakalayıp adaletin pençesine teslim ettiği, idam hükümlerinin verildiği ve fakat yeri gelince de bu genç insanların hata edebileceklerini düşünen, geniş ufuklu, toleranslı insafli bir Devlet, bir Meclis olarak görünmek vardır.

Bu tercih, hepinizin vicdaniyle başbaşa kalarak, işimize gelen veya gelmeyen şeklinde değil, vicdan muhasebesiyle yapılmalıdır. Herkes birbirini tanıyor, hepimizin siyasi mazisi ve geleceği aşağı yukarı belli. Ama burada kendi tarihimiz içinde önemli bir kararı vermek üzereyiz. Ben, İnsan Hakları Komisyonunda bulunmuş olan Sayın Nihat Erim Beyden de, Sayın Paksüt te bunun üzerinde ısrarla duruyorlar, bu kadar önemli bir konuda, bizi o İnsan Hakları Komisyonunda şerefle temsil etmiş bir arkadaşımızın, Sayın Başbakanımızın da bu meseleyi incelemesi ve fikrini söylemesi düşüncesindeyim.

Hepinizi saygılarla selâmlarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Muammer Erten, buyurunuz efendim.

MUAMMER ERTEN (Manisa) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Bu konunun müzakeresine başladığımız saat 15,00 ten beri bu çatı altında gelecek nesillerin ibretle okuyacağı pek çok konuşma dinledik. Bilhassa Sayın Adalet Partisi sözcüsünün kendisini kaybederek burada yaptığı konuşmayı gelecek nesiller ibretle okuyacaklar-

dır. (A. P. sıralarından, «asıl kendisini kaybeden sizsiniz», sesleri.)

Değerli arkadaşlarım;

Burada yapılan konuşmalarda birçok konular birbirine karıştırıldı. İdam mahkûm edilen insanların savunulması ile ilgili olarak anarşiye taraftar mısınız, komünizme taraftar mısınız gibi tamamen demogojik mahiyette konuşmalar yapıldı. Konuyu birbirinden ayırmak lâzımdır.

Biz Anayasamıza göre sosyal hukuk Devletine inanmış fikirlere sahibiz. Binaenaleyh, Anayasa düzeni içinde Türkiye'de yapılacak bütün reformlar kanun düzeni içinde yapılacaktır. O halde, anarşiyi tasvibetmek diye bir şey düşünülemez. İdam hükmünün infaz edilip edilmemesi hakkındaki mütalaa başka şey, bunun anarşiyle ilgili olup olmadığı ayrı bir konudur. Bu konuda mahkeme karar vermiş, (Bizim Anayasamıza göre kaza hakkı mahkemelerce icra edilir) hüküm verilmiş ve Anayasanın 64 ncü maddesine göre idam hükmü olduğu takdirde bunların infaz edilip edilmeyeceği Meclise gelmektedir.

Burada biz, toplum yararı bakımından, bu idam hükümlerinin infaz edilip edilmeyeceği hususunda bir siyasî tercih yapma durumundayız. Binaenaleyh, mahkemenin suçluluk kararı üzerinde bir tartışma bahis konusu değildir. Ama pek çok konuşmacı arkadaşım bunları birbirine karıştırarak, âdeta suçluluğu ortadan kaldırıyormuş gibi bir telâşın içinde cevaplar vermeye kalktılar.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Hep aynı laflar. Telâş eden sizsiniz.

MUAMMER ERTEN (Devamla) — Bizde hiçbir zaman telâş olmadı, çok şükür. Ama telâş edenleri biz çok gördük, akıbetlerini de biliyoruz.

MESUT HULKİ ÖNÜR (Çanakkale) — Devleti korumak var. Daha doymadınız değil mi?

MUAMMER ERTEN (Devamla) — Haklı olsanız yerinizden müdahale etmezsiniz. Bu müdahaleleriniz ne kadar haksız olduğunuzu ortaya koymaktadır.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz çok rica ediyorum.

MUAMMER ERTEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım; kimin neye doymadığı ortadadır.

Saat 15,00'ten beri biran evvel şu insanların ölüme gidip, gitmemesi konusunda telâşın kimde olduğu ortadadır. Ne olacak Pazartesi günü müzakere etsek?

Devleti korumak olup olmadığına da biraz sonra geleceğim.

Değerli arkadaşlarım;

Burada yapılan konuşmalarda bir arkadaşı-mız dedi ki; «Komünistleri mi himaye ediyorsunuz? Bilelim, bunu savunanlar komünistlerle beraber mi, değil mi?» gibi bir mesele ortaya attı ve sonra da, «Bu ister siyasî suç olsun, ister âdi suç olsun, Devletin bekâsı konusudur. Binaenaleyh, Devletin bekâsını korumak için idam cezaları infaz edilmelidir» özet olarak böyle söylediler. İdam cezasının infazına karşı olanları da âdeta bu anarşik hareketlerle, komünist olanlarla berabermiş gibi garip ve ortaçağ zihniyeti ile izah edebileceğim bir fikre saplandılar.

Değerli arkadaşlarım;

Ben aksini iddia edeceğim. İşte bu zihniyettir ki, memleketlere komünizmi getirmiştir. Polis tedbirleriyle, ceza tedbirleriyle bunların önlenmediği tarihi gerçekler arasındadır. Rusya'ya komünizm nasıl geldi? Tarihi okuyanlar çok iyi bilirler. Çarlar zamanında Sibiry'a sürülenler, idam edilenler, komünizmi önleyebildiler mi? Ama onların arkasından kitaplar yazıldı, eserler yazıldı ve onlar kahraman haline getirildi yavaş, yavaş komünizm Rusya'ya geldi. Niye bu gerçekleri unutup, polis tedbirleriyle bu olayları önleyebileceğimize inanıyoruz?

Bu zihniyettir ki, komünizm tehlikesini memleketlere getirebilmiştir. Bu zihniyette olan insanların komünizme hizmet ettiklerini, aksine ben bu kürsüden söylemek mecburiyetindeyim.

Değerli arkadaşlarım;

Niçin siyasî suç veya siyasî suç değil diye tartışıyoruz? Çünkü; demokrasi ile idare edilen memleketlerde siyasî suçlardan idam cezaları genellikle kaldırılmıştır. Yalnız bugün dünyada dikta rejimi ile idare edilen memleketlerde siyasî suçlardan idam cezaları yapılmaktadır Türkiye demokratik bir devlettir o halde siyasî suçlardan idam cezasına karşı olmak en tabii bir durumdur.

«Ceza Kanununda siyasî suçlarla ilgili hüküm yok» dedi bir sözcü arkadaşımız. Ceza Kanununun 9 ncü maddesinde suçluların iadesi ko-

nusu ile ilgili olarak siyasî suçlardan bahsedilmiştir...

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Anlaşmaya bağlıdır. Tarifi yok.

MUAMMER ERTEN (Devamla) — 9 ncü maddeyi açar okursunuz, siyasî suçluların ne şartlar altında iade edileceği veya edilmeyeceği hakkında Türk Ceza Kanununun 9 ncü maddesinde hükümler konmuştur. Siyasî suçların ne olduğu hususu da ilme bırakılmıştır. Siyasî suç diyor, Ceza Kanunu 9 ncü maddesinde. Ama siz kürsüye gelip, Ceza Kanununda böyle bir hüküm yoktur diyebiliyorsunuz. Ceza Kanunumuzun 9 ncü maddesinde siyasî suçlardan bahsedilmiştir. Bunun ne olduğunun tarifi ilme bırakılmıştır. İlimle de bunun tarifi yapılmıştır.

Objektif sistem diye bir sisteme göre siyasî suçlar tasnif edilmiştir ve bu sisteme göre, suç ile ihlâl edilen menfaat Devletin mevcudiyeti ve teşkilâtına taallûk etmekte ise siyasî suçtur. Sübjektif sisteme göre; fail siyasî saik ile hareket etmiş ise o suç siyasidir. Siyasî suçlar Devletin siyasî intizamına karşı işlenen suçlardır. Bu iki sistemi birleştiren bir düşünce tarzıdır bu ve siyasî suçlara mürtebit suçlar diye bir başka tasnif yapılmıştır; siyasî bir maksat ve gaye zımında işlenen âdi bir suç mürtebit siyasî suç sayılmıştır ve bunlar da siyasî suçların kaderine tabi kılınmıştır.

En son İtalyan Ceza Kanununda bu gayet açık bir şekilde izah edilmiştir : «Devletin siyasî bir menfaatini veya vatandaşın siyasî bir hakkını ihlâl eden suç, siyasî suçtur. Kısmen veya tamamen siyasî saiklerle işlenmiş âdi suçlar da siyasî suç sayılır.» Gerek objektif sisteme göre, gerek sübjektif sisteme göre bu işlenen suçların, bugün önümüzde bulunan ve müzakeresini yaptığımız suçların siyasî suç olduğunda şüphe yoktur.

Değerli arkadaşlarım;

Birçok arkadaşlarım okudular, üstünde fazla durmayacağım, ama bugün ceza hukukunda değerli eserler vermiş olan Sayın Profesör Faruk Erem gerek yabancı mehazlardan, gerek Türkiye'deki gelişen durumdan yararlanarak burada geniş bir bahis ortaya koymuştur. Burada niçin siyasî suçlarda idam yapılmamalıdır, unsurlarını saymış uzun, uzun. Vaktinizi almamak için kısaca arz edeceğim :

En önemli konulardan birisi olarak ammenin tasvibi konusunu ele almış. Siyasî suçlarda ölüm cezasının âmmenin mutlak tasvibine bağlanabilmesi mümkün olamamaktadır. Ne kadar gerçek olduğu ortadadır. Şu Mecliste dahi sabahdan beri yapılan müzakerelerde, nasıl iki fikrin en kuvvetli bir şekilde savunulduğu ortaya çıkmaktadır. İlimde yazılan bu gerçek şu Meclis huzurunda dahi saat 15,00 ten beri cereyan etmektedir. Bunun unsurları olarak da kamuoyunun değişir oluşu ortaya konmaktadır. Siyasî suçta vuzuhsuzluk sebebiyle idamların yapılmaması ortaya konmaktadır ve bunun sonunda (demin bir arkadaşım bir kısmını okudular, ben tamamını okuyayım) büyük Devlet adını Guizzot şunları söylemiş, bu konuda : «Eğer bir iktidar bir adamın öldürülmesi ihtiyacında ise, hakikaten böyle bir ihtiyaç mevcut ise, o halde bu iktidar kötüdür.» 1822'de söylenmiş bir lâftır.» Siyasî suçlulara ölüm cezasında iktidarın aradığı şey adalet değil, sadece kendi emniyetidir. Fakat aradığını bulamaz, aramadığını bulur» Guizzot 1822 tarihinde yazdığı kitabının önsözünde kanaatini şöyle açıklamıştır : «İfrattan nefret ederim, zira ifrat yalandır. Bugün siyasî suçlarda ölüm cezasının tek müdafii kalmıştır; korku.»

Diğer bir unsur olarak ilim adamları siyasî suçu ölüm cezasının önleyemeyeceğini ortaya koymaktadırlar ve bir ilim adamı : «Siyasî suç müphem kaldıkça, siyasî suçluyu haklı görenler daima mevcudolacaktır. Kendinin haklı da görülebileceği inancı içinde olanları ölüm cezasının korkutacağını, dolayısıyla bu cezanın müsakbel suçları önleyeceğini zannetmek hata olur.» Bizim için bugün ilimde ortaya konan en önemli unsur; cemiyette huzur sağlama lüzumudur. Yani idam cezalarının cemiyette huzur yerine, huzursuzluk sağladığını ilim ortaya koymaktadır.

Buradaki ifadeyi aynen okuyorum : «Ceza mutlaka cemiyette bir ihtilâfa son vermelidir. Siyasî suçlarda ölüm cezası hakkında en tanınmış eseri yazan Devlet adamı Guizzot daha o tarihlerde şu fikirleri ileri sürüyordu : Siyasî bir infazdan sonra âmme sukununun daha iyi teminat altına alındığı, Hükümetin kendini daha emniyette hissettiğine hiç kimse inanmamaktadır. Bilâkis kuvvet ve emniyetin geleceğine

daha az itimat etmektedir. Hükümet infaz eder, halk infazı görür, fakat her ikisi de bir şey kazandığına inanmamaktadır. Âme vicdanı münhasıran siyasî fiillere ölüm cezasının tatbikini reddeder. Bu vicdan, ölüm cezasının bu sahada faydalı olmaktan ziyade, zararlı olduğuna kanidir. Büyük Fransız ihtilâli getirdiği hürriyet fikirleri ile tarihe geçti, fakat tatbik ettiği ölüm cezaları yüzünden asırlar sonrası vahşete yakın suçlu bir hareket sayılmıştır.

Bir kimsenin öldürülmesinde belki öldüren bakımından haklı sebepler mevcudolabilir, fakat bundan bir kan davası doğarsa menşede kimin haklı, kimin haksız olduğunu kanunlar aramamaktadır. Bu itibarla haklı sebeplerle dahi sosyal bir kan davasına vesile olmamak lâzımdır.»

Beşinci unsur olarak, siyasî suçlarda af yetkisi ele alınmıştır ve ilim adamlarının ortaya koyduğuna göre, hiç bir siyasî suçlu ömrünün sonuna kadar hapisanede kalmamıştır.

Bilim adamları söylüyorlar, tetkik etmişler ve sonunda şu hükme varıyorlar:

«Mahkeme kararıyla sabit olan bir siyasî suçun affına, suçlular cezasız kalmamalıdır itirazı karşı kor. Fakat cezasızlıktan ne anlaşılacağını tayin icabeder. Ölüm cezası yerine verilen müebbet ağır hapse cezasızlık demek için bu cezanın ne olduğunu bilmemek lâzımdır.»

Yani, idam cezası vermiyorsunuz ama, müebbet ağır hapse çeviriyorsunuz; müebbet ağır hapis cezasının ne ağır bir ceza olduğunu bilmeyenler belki bunu savunabilirler diye, bilim adamları ortaya koyuyorlar.

Değerli arkadaşım, kısa olarak ele aldığım bu konular ortaya koymaktadır ki, ilim adamları artık siyasî suçlardan idamın cemiyete fayda yerine zarar getirdiğini iddia etmektedirler. Binaenaleyh, önümüzde siyasî suç bulunduğu na siyasî suçlarda idamın cemiyete huzur değil, huzursuzluk getirdiği, ilim adamlarının görüşleriyle tespit edilmiş olmasına göre, toplumumuzun gelecekteki huzuru bakımından bunun üzerine dikkatle eğilmemiz gerekir.

Değerli arkadaşlarım, siyasî suç olmanın yanında, bu suçlar hangi ortamda işlenmiştir, bunun üzerinde durmak lâzım.

Bazı arkadaşlarımız, bunlar dile getirildiği zaman, «Bunları bırakalım, bunların faydası

yok; geçmişin muhasebesinin hiç bir kimseye faydası olmaz...» gibi sözler söylediler. Elbette fevkalâde zamanlarda bu gibi tartışmalara girmekten dikkatle kaçınmaktayız; ama bir gerçeği tespit etmek için nasıl bir ortamda bu suçların işlendiğini ortaya koymak mecburiyetindeyiz. Şunun için ortaya koymak mecburiyetindeyiz: ilim adamları ne diyorlar? Siyasî suçlarda infazın, âme vicdanında derin yaralar açabileceğini ortaya koyuyorlar. O halde, âme vicdanı hüküm verirken, bakacaktır: «Bu suç hangi şartlar içinde işlenmiştir; nasıl bir ortamda işlenmiştir?» Eğer işlenen ortam, bu suçluları tahrik eden, bir ortam ise; bu suçlulara zemin hazırlayan, âdeta bir bataklık meydana getirilmiş, sivrisinekler meydana geliyor gibi bir ortam yaratılmışsa; bunlar idam edildiği zaman asıl suçlu olanlar muhakeme edilmez, bunlar idam edilirse, işte âme vicdanında durmadan derin bir yara işler ve bu işleyen yaranın ne gibi sonuçlar doğuracağını kimse tahmin edemez. O bakımdan, nasıl bir ortam içerisinde işlenmiş olduğunun üzerinde durmak gerekmektedir. Yoksa, bir muhasebeye girmek, bir münakaşa açmak maksadiyle değil.

Bu suçlar nasıl bir ortamda işlendi: Çok arkadaşlarım, benden evvel konuşanlar dile getirdikleri için fazla üzerinde durmayacağım. Ama, kısaca bu suçların nasıl bir ortamda işlenmiş olduğunu, idamların infaz edilip edilmemesi konusu tartışılırken ortaya koymaya mecburuz.

Değerli arkadaşlarım, 1961 Anayasası, dengeli, güzel hazırlanmış bir Anayasadır. Bir taraftan siyasî hak ve hürriyetlere en geniş imkânları açarken, öbür taraftan dengeli olarak, ekonomik ve sosyal haklara en geniş imkânları açmıştır.

LATİF AKÜZÜM (Kars) — 44 maddesi değişti.

MUAMMER ERTEN (Devamla) — Değişti, ama özü muhafaza edildi. Değişenler onun özünde büyük bir değişiklik getirmedi; siyasî haklar devam ediyor, mevcuttur; sosyal ve ekonomik haklar da değiştirilmek istenmiştir ama değişmemiştir; özü muhafaza edilmiştir.

O halde siz, siyasî hakları en geniş anlamıyla tanıyacaksınız - ki 1961'den sonra kabul edilen kanunlarla siyasî hak ve hürriyetlere en geniş şekliyle yer verilmiştir - ama Anayasanın

gerektirdiği reformlar yapılamadığı için; bir taraftan siyasi haklarla cemiyette en geniş hürriyetler kullanılarak toplumun önüne meseleler serilirken, gerekli reformlar yapılamadığı için toplumda bunalım gittikçe artmıştır.

Değerli arkadaşlarım, bir memlekette hem gelişmeyi sağlayacaksınız, milli gelirin artışı sağlayacaksınız, ama gerekli reformları yapmadığınız için gelir dağılımındaki adalet gittikçe alt gelir tabakaları aleyhine gelişecek; bu memlekette, bu toplumda huzursuzluklar gittikçe artacaktır; hiçbir polis tedbiri bunu önlemeye yetmeyecektir. İşte 1965'ten sonra Türkiye'de cereyan eden olay budur.

Anayasanın gerektirdiği reformların, sosyal ve ekonomik hakların süratle gerçekleştirilmesi gerekirken, 1965'ten sonra bu durmuştur ve toplumda 1965'ten sonra iş başına gelen iktidar bu reformları yapmamak için direndiği kanaati toplumda uyanmıştır, yerleşmiştir ve bir mücadele başlamıştır.

Bu hakların gerçekleştirilmesi için mâsum olarak başlayan mücadele, iktidarın tutumu, Devlet güçlerini bitaraf kullanmaması sonucu yavaş yavaş bir anarşi haline gelmiştir.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Hangi toplumda?.

MUAMMER ERTEN (Devamla) — Gerçekler ortada..

TURGUT NİZAMOĞLU (Yozgat) — Siz de ortadasınız..

MUAMMER ERTEN (Devamla) — Gizlemeniz mümkün değil.. Meclis zabıtlarında yazılı. Birçoklarına kendiniz oy verdiniz.

...Ve 1971 Martına geldiğimiz zaman toplum huzursuzdur; toplum ekonomik ve sosyal hakların, reformların gerçekleştirilmesi sebebiyle bir huzursuzluğa girmiştir; anarşik olaylar almış yürümüştür.

Baştaki hükümet, Devlet gücünü bitaraf olarak kullanacağı yerde, hoşuna giden tarafı himaye etmiştir, hoşuna gitmeyen tarafı Devlet kuvvetiyle ezmeye kalkmıştır. İşte Devlet kuvvetini böyle kullanmaya başladığınız zaman, - Genel Başkanımız birçok vesilelerle konuşmalarında iktidarın başını yarmaya çalışmıştır, ta 1967'de 1968'deki olaylarda; fakat bu uyarılar hiç tesir etmemiştir - Devlet kuvvetleri bu şekilde kullanılmış ve memleket bir anarşinin

kucagina atılmıştır. Asıl o zamanki iktidar bundan mesuldür.

O iktidarın mesuliyetini bir tarafa atacaksınız, iktidarın başındaki bir Başbakan çıkacak, «Demokraside biraz anarşi var,» diyecek ve memleket 12 Martın eşiğine gelecek, anarşi başlayacak, karşılıklı çatışmalar, öldürme olayları başlayacak; Devlet kuruluşları Hükümete karşı yürüyecek...

İSMET SEZGİN (Aydın) — Çıkaran sizsiniz Muammer Bey...

MUAMMER ERTEN (Devamla) — Yürüyen Yargıtay üyeleri, yürüyen Danıştay üyeleri, yürüyen üniversite profesörleri kendiliklerinden mi sokağa çıktılar? Dünyanın neresinde görülmüştür? Ama onları sokağa dönecek kadar, olayları o hale getirdiniz ki, niçin kendinizde aramıyorsunuz?.. (A. P. sıralarından «Siz, siz» sesleri)

Memleketi anarşiye getirdikten sonra, 12 Mart Muhtırası geldikten sonra, herşey unutulacak ve bütün bunların mesulü olarak üç kişiyi idam etmek için uğraşacağız?

Muhterem arkadaşlarım, âme vicdanında derin yaralar açacaktır.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Halinize bakın.

BAŞKAN — Sayın Azmioğlu, müdahale etmeyin efendim. (A.P. sıralarından müdahaleler).

MUAMMER ERTEN (Devamla) — Ne kadar çırpınsanız faydası yoktur. Zaman geçtikçe göreceğiz; bu çırpınmalarınız endişelerinizi örtmeyecektir. Hepimiz göreceğiz, yaşayan insanlar, bu Meclis çatısı altında çok olaylara şahid olduk. Böyle bağırانların ne hallere düştüğüne biz bu Parlamentoda çok müşahade ettik. Onun için, olayları yaşadıkça göreceğiz; kimin haklı kimin haksız olacağı çok yakın zamanda görülecektir.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Öyle konuşma, senin de oğlun var İngiltere'de.

MUAMMER ERTEN (Devamla) — Evet, oğlum üç tane çocuğum var; bir baba olarak konuşuyorum aynı zamanda.

Değerli arkadaşlarım, sayın Adalet Partisi sözcüsü burada konuşurken korkunç bir zihniyeti ortaya koydu: Ortanın solu kol, kanat gerdi, işte Genel Başkanının sözünü alarak, sathı mailde kaya kaya bu noktaya kadar geldik diye...

Bilmiyorum Adalet Partisi buna sonradan tam katılacak mı? Alkışlarla katıldılar ama.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Tamamen katılacak...

MUAMMER ERTEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu, korkunç bir zihniyetin ifadesi kanaatimce.. Şu bakımdan: Demokratik rejimlerde, meşru, Anayasa içindeki sol olmadıkça bir demokratik rejimden bahsedilemez. Anayasa sınıfı içindeki solu suçladığınız müddetçe, yalnız o partileri suçlamakla kalmıyorsunuz; demokratik rejime karşı bir hareketin içine giriyorsunuz. Anayasanın sınırları içindeki solu tahribe çalıştığınız müddetçe demokratik rejim yara alacaktır.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Sayın Ecevit'i niye suçluyorsunuz? Yep yeni bir nazariye, yep yeni bir fikir...

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın Öztürk, grup sözcümüz size cevabını verdiler; onun için ben cevap vermeyeceğim.

Değerli arkadaşlarım, solu, Anayasa içindeki solu suçlayan bir zihniyet, demokratik rejime karşı yönelmiş olan bir zihniyettir. Onun için tehlikesine işaret etmek istedim. Ama, demokratik sol, Anayasa sınırları içindeki solu ortadan kaldırmaya, tahribetmeye kimsenin gücü yetmeyecektir. Buna uğraşanlar, beyhude gayretlerinin netice vermeyeceğini şimdiye kadar görmüşlerdir, bundan sonra da göreceklerdir.

Bugün burada idam cezaları vesilesiyle, - ki idam cezalarının infaz edilip edilmemesi ayrı, bir konu, demokratik solun bir memlekette işleyip işlememesi ayrı bir konudur, ama bu vesileyle nasıl bir zihniyet ortaya çıkmakta olduğu, hortlamakta olduğu müşahade edilmiş bulunmaktadır.

Değerli arkadaşlarım, en büyük bir tehlike de, meşru solla gayri meşru solu birbirine karıştırmak suretiyle suçlamaktır. Bu suçlama devam ettiği müddetçe, memleketin, geleceğimizin ne kadar büyük tehlikelerle karşı karşıya geleceğini izah etmeye lüzum yoktur. O bakımdan, bugün bu olay vesilesiyle Adalet Partisi sözcüsü, dervişin fikri ne ise zikri de odur kabilinden, dervişin fikri ne ise zikri de odur kabilinden, maksadını ortaya koymuştur. Ama bu, boşuna bir gayrettir. Hiçbir zaman, Anayasa sistemi içindeki demokratik rejime yönelmiş hareket-

ler Türkiye'de muvaffak olmamıştır, bundan sonra da muvaffak olmayacaktır. Bu gibi hareketlere tevessül edenlerin daima hüsrarla karşılaştıkları bundan böyle de hüsrarla karşılaşacakları bir tarihi gerektir.

Değerli arkadaşlarım, bu geç zamanlara kadar her şeye takdimen öncelik, ivedilikle bu meseleyi konuşmuş bulunuyoruz. Ama, tekrar, bir çok arkadaşların kararlı olduklarını görüyorum. Ama, sözlerime son verirken bir kere daha, bu kararlılıktan vazgeçerek vicdanlarınıza hitabetmek istiyorum. Bu, toplumumuzun geleceği büyük huzursuzluklara sebeb olacak bir olay olarak görünmektedir.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) Sana göre.

MUAMMER ERTEN (Devamla) — Bana göre öyle, siz de yakın zamanda gerçekleri göreceksiniz, ne olduğunu öğreneceksiniz. O bakımdan, Devletimizin geleceği, Türk toplumunun selâmeti için yeni bir olay, yeni bir kahraman yaratmayalım; vicdanlarımıza müracaat ederek kararlılığımızdan çıkarak burada selâmetle bir neticeye ulaşalım. Vereceğiniz karar bunları suçluluktan çıkarmıyor, sadece ölüm cezasını müebbet hapse çevirmiş olacaksınız. Bununla, suçluluktan kurtulmuş olmayacaklar. Ama ölüm cezası vermekle bunları kahraman yapacaksınız ve bunlar hakkında toplumumuzda gelecekte yeni huzursuzluklara sebeb olacağına ben inanıyorum. Ama toplumumuzun gücü birçok şeyleri önlemeye muktedirdir, vicdanlarınıza tekrar müracaat ederek, bir baba olduğumuzu da düşünerek karar veriniz.

Saygılar sunarım. (C.H.P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Başbakan Sayın Nihat Erim, buyurun efendim.

BAŞBAKAN NİHAT ERİM (C. S. Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Gecenin bu geç saatinde tekrar kürsüye çıkmak mecburiyetinde kaldığım için özür dilerim. Ama, bir önceki konuşmamda aydınlattığımı zannettiğim konuda bazı sözcüler, tekrar izahat istediler. Başka vesilelerle de söylediğim gibi, Türkiye büyük bir komplo karşısında kalmıştır.

Türkiye'yi bölmek ve parçalamak, demokratik rejimi, Türk Devletini yıkmak için silâhlı

mücadeleye çıkmış olanlar vardır. Sıkıyönetim, bunları tespit ederek, zararsız hale getirmek ve suçluları muhakeme etmek için ilân edilmiştir. Önümüze gelen kanun tasarısı, bu suçlulardan birkaçına ait bulunmaktadır. Yetkili mahkeme, kılı kırk yararak, bunlar hakkındaki hükmünü vermiştir.

Bu hükmün infaz edilip edilmemesine ait kararı Anayasamıza göre, Yüce Parlamento verecektir. Parlamentonun takdir hakkını kullanmasına Hükümetin etki yapması doğru olmaz. Tatbikat da böyledir. Bu sebeple Hükümet olarak bu müzakerelere müdahale etmedik. Mahkûmiyet sebepleri meydandadır. Memleketin şartları da malûmunuzdur. Bunların ışığı altında karar verilmesi en uygun tarz olur. Kararın olumlu veya olumsuz tecelli etmesi hiçbir fevkalâdelik yaratmaz. Büyük Meclis takdir hakkını kullanırken, Anayasanın 64 nci maddesi yapılırken hangi unsurlar düşünülmüşse, o unsurların serbestliği içinde Büyük Meclis takdir hakkını kullanacaktır. Hükümet, Büyük Meclisin takdiri üzerinde herhangi bir suretle etki yapmak istememektedir.

Hürmetler ederim.

BAŞKAN — Efendim?..

MUSTAFA KUBİLÂY İMER (Konya) — Sayın Başbakandan bir soru sormak istiyorum.

BAŞKAN — Kürsüden indiler efendim. Daha evvel olsaydı...

(Demokratik Parti sıralarından gürültüler)
Buyurun efendim, sorun.

MUSTAFA KUBİLÂY İMER (Konya) — Sayın Başkan, grup adına konuşmamız sırasında da beyan ettik; verilen, idamların kaldırılması mevzuundaki teklifler hususunda Komisyonunda meselenin müzakeresi sırasında oraya gelen Bakanlık temsilcisi, bizatihi Sayın Başbakanın dış devletlere bu mevzuu sorduk, onların bir kısmından cevap geldi, diğerlerinden cevap gelmedi, bu bakımdan mehil isteyin dediği ve idamlar mevzuunda Hükümetin bir kararı yoktur şeklinde bizatihi telkin yaptığı, talimat verdiği ve orada Bakanlık temsilcisi olan zatın bu talimat gereğince konuştuğu ifade edilmiştir.

İkincisi, bugün görüşülen infazlar meselesinde de yine aynı şekilde «Bu hususta fikrimiz yoktur» şeklinde konuşmuştur. Ama buna rağmen açıkça, idamlar meselesindeki teklifin geriye bırakılması yolunda oradaki bakanlık tem-

silcisi durumundaki memur konuşmuş ve bu husustaki talimatı Sayın Başbakan bizzat vermiştir ve bu husus Komisyonca da bilinmektedir. Acaba bu yolda bir talimat vermiş midir, vermemiş midir?

BAŞBAKAN NİHAT ERİM (C. S. Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, Başbakan, Adalet Bakanlığı namına Komisyonunda bulunan zata hiçbir talimat vermemiştir.

Başbakan, Adalet Bakanına, demin burada konuşulan şekilde talimat vermiştir. Bunun hilâfında beyan olursa ya zühul etmişlerdir veya talimatı aşmışlardır.

BAŞKAN — Sorunuz cevaplandırılmıştır.

Sayın Hüseyin Abbas, buyurun.

HÜSEYİN ABBAS (Tokat) — Sıramı Sayın Akumcu'ya veriyorum.

BAŞKAN — Hüsamettin Akumcu. Buyurun efendim.

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Isparta) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

İdam kararlarının infazı ile alâkalı olarak suç mahiyeti itibarıyla siyasî midir, değil midir? Bunun münakaşasını yaparak, suça siyasî vasıf izafe ederek idamların infazının geri bırakılması yolunda kanaatlerin izhar edildiğine şahit olduk. Ve yine burada, işlenen suçların bazı şartlar altında cemiyeti bu suç işlemeye teşvik ettiği kanaatlerinin söylendiğine şahit olduk.

Memleketimiz bir hukuk Devleti olma gayreti içindedir. Memleketin içerisinde iktisadî ve içtimai sıkıntıların hal çaresi, elbette ki, hukuk nizamını zorlayarak, hukuk kaidelerini çiğneyerek anarşi yolundan hal cihetine gitmek değildir. Bu memleket içerisinde her hangi bir fikrin sahibi olan bir şahıs, kanunların çizdiği hudutlar içerisinde o fikrini söylemek, telkin etmek hakkına sahiptir. Aksi kanaatleri tethişle, terörle sindirmeye çalışmak, elbette ki, bu memlekette demokratik hayatın gidişine son verme maksadına matuf olarak kabul edilmesi icabeden bir düşünüş olur.

Dünya milletleri içerisinde siyasî suçluları idam cezasından uzaklaştıran hukukî mütalâaların, memleketimiz içerisinde tatbik edileceği düşüncesini ileri sürmek, içerisinde yaşadığımız olağanüstü şartları bilmemezlikten gelmek manasını taşır. Memlekette anarşi, çok seneler evvel başladı. Son senelerde şiddet kazandı. Mem-

leket içerisinde elbette ki, içtimâî, iktisadî birtakım sıkıntılar, ıstıraplar vardı, bunalm olarak vasfediliyordu. Ve bu bunalımın çare ve sebeplerini biz memleket meselelerini açıkça ortaya koyarak, bunun münakaşasını yaparak, izah yoluna hiçbir zaman gitmedik, gidemedik maalesef.

Evet, bazı şahıslar, bazı gençler idama mahkûm oldular. Haddizatında onlarla beraber manen idama mahkûm olanlar da var. Onların fikir babaları var. Onları bu vasata itenler var, bu memlekette. Eğer bir memleketin gençliği manevî değerlerden mahrum olarak yetiştirilirse, o memleketin millî müesseselerine bağlılığı gençlik içerisinde zaafa uğratılırsa elbette ki, o memleketin gençliği heyecanını başka yollarda kanallara etmek ister. Dikkat edilirse, bu anarşik hadiselerin içerisinde ilâhiyat Fakültesinin, Yüksek İslâm Enstitüsünün adı karışmamıştır. Ama bizdeki gelip geçen hükümetler, ferdi ahlâk bakımından, İslâm ahlâk ve faziletine dayanan Türk ahlâkını daima geri plana itmişler, sizi Garbın örnek insanı haline getireceğiz diye kozmopolitlik yolunda alabildiğine büyük bir gayret içine düşmüşlerdir.

Bugün memleketimizde sömürüden bahsediliyor, vurgundan bahsediliyor, soygundan bahsediliyor. Bunun için, bu şartlar altında anarşik hareketlerin başladığı ve inkişaf ettiği söyleniyor. Eğer bu memleketteki sömürü, bu memleketteki vurgun, bu memleketteki soygun üzerine eğilirse bunun sebeplerini gençlerin hareketinde aramamak lâzım. O gençleri bu yola sevk eden sistemin ve sistemi benimseyenlerin içerisinde aramak lâzım gelir. Dikkat edilirse, bu memlekette ele alınmayan bir mesele var. Komünistleri gıdalandıran, onlara fikir babalığı yapan, onları ikiye, üçe bölüm, Türk gençliğinin yekvücut bir manzara arz etmesine mani olan, millî fikriyatın önüne çıkan bir masonik zihniyet var.

Şimdi, bu gençler niçin sömürüden şikâyetçi oluyorlar diyoruz. Vurgun var, soygun var, reformların yapılması lâzımgelir diyoruz. Reformlar üzerine ciddi şekilde eğilmemiz lâzımgelirken, reformların köküne bir türlü inemiyoruz. İlk yapılacak reform maarifte olacaktır. Ama marifte yapılacak reform, imam hatiplerin ilk kısmını kaldırmak, yüksek İslâm enstitülerine giden yolu iki sene tıkamakla olmaya-

caktır. Bu, tamamen masonik bir zihniyettir. Biz 4 Ağustosta İçişleri Bakanı aleyhine verdiğimiz gensoru bütün bunları bir bir izah ettik.

BAŞKAN — Sayın Akumcu, lütfen 1 nci maddeye gelmenizi rica edebilir miyim?

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Devamla) — Evet, 1 nci madde... Niye niye, bu gençler bu hale düştüler, neden millî bağlarından koptular, neden birer Türk milliyetçisi olarak bu memlekette kanunların bahsettiği haklar içerisinde kalamadılar? Bunun sebebini araştırmak lâzım. Halk Partisi Sözcüsü itirafı zünub olmak üzere çıktı, «kabahat hepimizindir» dedi. Bu sözde yerden göğe kadar hakkı var. Evet, kabahat hepimizin, müştereken ve müteselsilen hepimizin. Onun için ben deminki sözlerimi söyledim.

Ciddi olarak meselelerin üzerine eğilinmiyor. Meseleler yalnız ve sadece fikir zemininden uzaklaştırılarak mültaâa ediliyor. Bu memlekette zulmedecek, kendi kardeşine kursun sıkacak, kendi ordusuna, mensubu olmakla iftihar edeceği serefli ordusuna nasıl oluyor da kursun sıkabiliyor. Bu hâdiselerden evvel Barış Mecmuasında okumustum. «Orta Doğu Teknik Üniversitesi gittim. Oranın rektörü, Nazım Hikmet köşesinin yapılmasına ses çıkarmıyordu...»

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Rektörün ismi ne?

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Devamla) — Orada sosyalist fikir kulünleri faaliyetinde bulunuyordu,» diyor. Kendisini ikaz ettim, «Fikir hürriyeti var, gençleri bırakın demokratik zihniyet içerisinde yetissinler» dedi. «Bundan çok müteessir oldum» diyordu.

O rektörün adı Kemal Kurdaştı. Bu, kart ve anaç bir masondu. Millî duyguların gıdalanmasını bu memlekette istemiyordu. Onun için bu tavır takınmıştı arkadaşlar.

Arkadaşlar, evet bir idamın infazına dahi rıza göstermek hakikaten insanın yüreğini parçalıyor. Derin ıstırap ve eleme garf ediyor.

Demin arz ettiğim gibi, bu gençlerle beraber manen idama mahkûm olanlar var. Ve o manen idama mahkûm oluşun telâşı içerisinde de birbirini itham edenler var. Ben, onlara hitab ediyorum. Diyorum ki, bu memlekette sömürü varsa, üzerine eğilinilecek, millî gelirin tevziine dikkat edilecek. Bu memleketin millî gelirine

yahudi, mason, rum, ermeni hâkim olmayacak. Bizzat Anadolu evlâdı Türkoğlu Türk hâkim olacak. Bizim istediğimiz bu, arkadaşlar.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Erbakan nerede, ondan haber ver?

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Devamla) — Erbakan'ı ne yapacaksın? Hasta, raporlu (A. P. sıralarından, gülüşmeler)

Evet, «Erbakan dedin, Odalar Birliğinden Bakanlar Kurulu kararıyla atılışının da sebebi vardır. Milli gelirin dağılmasını istiyor, Anadolu tüccarını ihracatçı, ithalâtçı yapmak istiyordu. İstanbul'daki 5 - 10 yahudinin, masonun iktisadî hayatımızdaki hâkimiyetine son vermek istiyordu.

BAŞKAN — Lütfen 1 nci maddeye gelelim Sayın Akmumcu. Yani Meclis miktarı kâfi te-nevvür etti. Lütfen sözü 1 nci maddeye intikal ettirelim.

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Devamla) — Şimdi 1 nci maddeye geliyorum. Bu idama mahkûm edilenler bilerek, isteyerek bu suçu irtikâbetmişlerdir. Onların niyet ve gayeleri Türkiye'nin meselelerini komünizmi hakim kı-larak halletme yoludur. Onların içerisinde ken-disini nedamet hissine kaptıran bir teki yok-tur. Mahkemelerdeki ifadelerinde devamlı olarak, «Biz Mao'cuyuz, biz Lenin'ciyiz. biz komünistiz, biz bu yoda kanımızın son damla-sına kadar mücadelede kararlıyız» diyorlar.

İşte meselenin düğüm noktası burada. Eğer bu siyasî suçtur, infazı tehir edelim veya idam cezasını infaz etmeyelim, düşüncesini ortaya atanlar, bunların duydukları nedameti de bu kürsüden ileri sürebilselerdi, o zaman nispi ola-rak belki haklılıkları teemmül edilebilirdi. Ama bunlarda bir nedamet hissi dahi teşek-kül etmemiş, beyinleri masonlarınki gibi tama-men yıkanmış, bağlanmış. Komünizmden vaz-geçmiyor, Devletin temel nizamlarını yıkmak istiyor. Bu Devlete hayat hakkı tanımak istemiyor. Türk Devletin mevcutiyeti onu rahatsız ediyor. Mesele burada. Bunun için ne kadar ıstırap da duysak, suçun vasfı ne kadar siyasî de olsa, biz mahkemenin vermiş olduğu kararı, idam yolundaki kararı hiçbir zaman müebbet hapse tahvil edelim düşüncesinden hareket edemeyiz. Meseleleri his ve heyecan planından uzak olarak mütalaa etmek mecbu-riyetindeyiz.

LATİF AKÜZÜM (Kars) — Amin, âmin.
HÜSAMETTİN AKMUMCU (Devamla) — «Amin» demeyin, amini bir istihza vasıtası ola-rak kullanmayınız.

Şimdi burada diyorlar ki, «idamlar bir ne-tice, fayda temin etmeyecek, faydalı bir ne-ticesi olmayacak. idamların faydalı bir neti-cesi olabilmesi için, meselenin fikrî yönüyle de ele alınması lâzım gelir. Eğer Meclis idam-lar hususunda karar verir ve askerî mahke-menin idama mahkûm ettiği bu şahıslar, idam edilirse, bundan sonra çıkacak hadiselerle memlekete göz dağı vermek, bir nevi tehdit havası içerisine girmek netice üzerine mües-sir olamayacaktır.»

Devletimiz ya bekasını temin edecek dere-rede kuvvetlidir veya zaaf gösterecek derece-de kuvvetinden kaybetmiştir. Biz, Devletimi-zin zaafa uğradığı kanaatında değiliz. Devle-timiz kuvvetlidir, fakat kuvvetliliği dolayı-sıyla de atıfette bulunacak değildir. Bu mem-lekette suç işleyenler elbetteki cezalarını gö-receklerdir. En ufak, cüzi, mahalli bazı fevri hadiseler bu kürsüye getirilmiş, memlekette umumî bir irtica havasının doğduğu iddiasıyla saatlerce bu kürsü meşgul edilmiştir. Eğer bunların yerine, bu eli tabancalı anarşistlerin yerine, Devlet hayatına kasdeden bu zalimle-rin yerine bunların yaptıklarının yüzde biri-ni birkaç saf Müslüman irtikâbetmiş olsaydı, derhal bu kürsüden idam edilmeleri lâzımgelir, bunun münakaşası dahi zaittir diye nice parlak nutuklar dinlerdik. Hadiseleri tek ta-raflı olarak mütalaa etmeyelim. Hadiseleri bü-tünü ile ele alalım.

Hani körleri toplamışlar fili nasıl görü-yorsunuz demişler. Bacağını tutan «dikme gibi» demiş, kulağını tutan «çarşaf gibi» de-miş, kuyruğunu tutan «Sopa gibi» demiş. Biz, meseleyi bir kör olarak ele almayalım. Gö-ren olarak fili bütünüyle görelim. Gövdesiyle, kulağı ile vücudu ile bütünüyle görelim. İşte meselenin mühim noktası burada.

Memleketin her türlü iktisadî, içtimâî dert-lerine çare bulmak için Mecliste müzakere'ler yapılacak, reform kanunlarının içtimâî fay-dası veya zararı burada münakaşa edilip karara bağlanacaktır. Bunun münakaşası sokakta ol-mayacaktır; bunun münakaşası tabancalarla

yapılmayacaktır, bunun münakaşası hiçbir zaman dinamitlerle müesseseler patlatılarak yapılmayacaktır.

Bunun için dünyanın diğer milletlerinde siyasî suçlular idam cezasına mahkûm edilmiyorlar veya mahkûm edilseler de bu ceza infaz edilmiyor diye ortaya atılan düşüncüyü hareket noktası yapmak baştan sona kadar hatalıdır. İdamlar yapıldığı takdirde ondan sonra Devletin kuvveti zaafa mı uğrayacaktır ki, çıkacak hadiseleri önleyemesin. Niye önleyemesin? Önlemeyecek ne var?

Bugün millet olarak komünizmin yanında bulunan kaç kişiyi görebilirsiniz. Dikkat ediniz, mağara hayatı yaşayan, ekmeğine katığı zor bulan, yolu olmayan, suyu olmayan, hatta yolunu kendisi yapan köylüye, Devlet bütçesinden burada operalara, bale mekteplerine para ayrılırken para ayrılmıyor. Köylüye kendi keseseinden okul yaptıran zihniyet var. Sırtında taş taşıtan zihniyet var, imeceye koşan zihniyet var. Evvelâ bu zihniyetten bu memleketi uzaklaştıralım. Başkasında görmek istediğimizi kendimizde arıyalım evvelâ. Ama dikkat edin onlar anarşi yoluna teşebbüs ve tevessül ediyorlar mı? Benim okulum yok, benim suyum yok, benim yolum yok diye miting meydanlarını dolduruyorlar mı? Anarşi yoluna gidiyorlar mı, yağmacılığa kalkıyorlar mı, banka soyuyorlar mı? Hayır, ama onları tutan bir tek sebep var, o da iman. Mesele imana gelir dayanır. İmanlı nesiller hiçbir zaman anarşiye tevessül etmezler; ama imanlı nesillerden de korkan zümreler var. Memleketi sömürenler, vurguncular, soyguncular imanlı nesillerden hoşlanmazlar, onlar isterler ki, milletin sırtından geçinelim, tufeyli sınıfını devam ettirelim arzusu içindedirler.

HALİL İBRAHİM COP (Bolu) — 1 nci maddeyi mi görüşüyoruz?

BAŞKAN — Tamam, bağlıyorum efendim.

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Devamla) — 1 nci maddeyi konuşurken, burada yapılan konuşmalarda denildi ki, birtakım şartlar altında bu gençler bu yollara tevessül etmişlerdir. Yani şartların mevcudiyeti idam cezalarının infazına mani olucu bir tahfif sebebidir. Bu fikri ileri sürdüler. Biz de bu fikrin karşısında olduğumuzu söylüyoruz.

Bu zaman içerisinde bulunduğumuz şartlar tahfif sebebi olamaz. Nasıl, milletimiz tahammül ve sabır gösteriyorsa ve o tahammül sabrının mükâfatını zamanla alacaksa, biz de o gençlere aynı şeyleri söylüyoruz. Artık Türk siyasî hayatında millî şahsiyetimizi iktisaba mecbur ve mükellefiz. Bizim millî şahsiyetimiz üzerine gölge düşürmememiz gerekir. Millî hüviyet içinde hareket edeceğiz. Vatandaştır diye yabancı parmağını, Yahudi oyununu, Mason, Ermeni oyununu ortaya koymayacağız. Bu memleket Bernar Naum'ların Mıgırdıç Şellefyanların memleketi değil, Türkün memleketidir. Bunu böyle bileceğiz. Türklüğün prensiplerini ve milletin ulviyetini kabul edenlere bu memlekette yaşama hakkını tanıyacağız. Bunun dışında olanlara yaşama hakkını kanunların bahsettiği nispette tanıyacağız. Eğer kanunlar içtimâî fayda noktasında noksan ve mahzurlu ise onların da buradan telafisi cihetine gideceğiz. Kanunlarımızı içtimâî bünyemize uygun hale getireceğiz.

Burada, sözlerime son vermeden evvel bir noktaya da temas etmek istiyorum. O nokta da şudur:

Demin, Sayın Başbakan bu kürsüden, Meclisin salâhiyetleri üzerinde etkili olmamak arzusunda bulunduklarını ifade ettiler. Biz, böyle bir düşüncenin makul olacağı kanaatinde değiliz. Eğer, Sayın Başbakan bu mevzuda Hükümet olarak kanaatlerini izhar etmiş olsalardı, memnun olurduk. Acaba, bu mevzuda Hükümet ne kanaattedir? Onu da bilmek isterdik. (A. P. sıralarından hatibe bir pusula gönderildi.)

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Pusulayı oku.

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Devamla) — Pusulayı mı oku diyorsunuz? Onu da okuyayım, onu da.

«Adalet Partisi oylarına bir mümin olarak nasıl ihanet ettin? Onu da söyle» (Bütün sıralardan gülüşmeler, D. P. sıralarından alkışlar.)

Müsaade edin de onu da söyleyeyim, madem arzu ediyorlar...

BAŞKAN — Sayın Akmumcu...

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Devamla) — Ben, Adalet Partisinin oylarına ihanet etmedim. (Gürültüler ve anlaşılamayan müdahaleler.) Adalet Partisinin lider kadrosuyla rey verenlerin arasındaki uçurumu gördüm, (D. P. sırala-

rından «Bravo» sesleri) Milletin yanında yerimi aldım. (A. P. sıralarından gürültüler, anlaşıl-mayan müdahaleler.) Hemşerim de bilirler. Yine, nitekim eğer böyle olmamış olsaydı; Ma-sonluk hakkındaki gensorumda Adalet Partisi Grubu adına konuşmamayı tercih etmezlerdi, neden konuşmadılar Beynelmilel Masonluğun kendilerini himaye edeceğine mi inandılar?

BAŞKAN — Sayın Akmumcu, Sayın Ak-mumcu...

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Devamla) — O himayeyi bulamayacaklar. Gruplar adına bu-rada konuşma yapmayan hiçbir parti o hima-yeyi bulamayacak. Türk millî iradesinin nasıl tecelli edeceği görülecek. Bu memlekette ko-minizm, Masonluk, Siyonizm tasfiye edilecek. (D. P. sıralarından «Bravo» sesleri) Türkün mukadderatına Türk hâkim olacak. İşte ben onun için ihanet etmedim, milletimin yanında yer aldım. Müminin yeri de milletin yanındır. (D. P. ve M. G. P. sıralarından «Bravo» sesleri, A. P. sıralarından gürültüler ve anlaşıl-mayan müdahaleler.)

BAŞKAN — Tamam efendim, maddeye rica edeceğim, maddeye.

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Devamla) — Vicdan huzuru içinde bu hesabımı veriyorum.

BAŞKAN — Birinci madde...

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Devamla) — Onun için arkadaşlar, biz burada karşılıklı ola-rak birbirimizi itham etmeyelim.

Meseleleri hissî olarak görmeliyim, siz beni, ben sizi itham etmeyelim. Mesele fikirlerdedir, ithamda değildir.

Yalnız en çıkar yolu; millî menfaatlerimiz yolundan, Devletimizin bekası yolundan, en mâkûl yolu kabul edelim. Hiçbir zaman hisleri-mizin tesiri altında kalarak...

BAŞKAN — Birinci maddeyi rica edeceğim Sayın Akmumcu veyahut bağlayın.

HÜSAMETTİN AKMUMCU (Devamla) — Efendim, mesele siyasî suç mahiyetindedir, o halde Parlatmentonun âtîfetine mazhar olsunlar, bakalım belki ileride bu millet mukadderatında, yirmi sene sonra onlar da bizimle beraber vazi-fe görürler düşüncesinden hareket etmeyelim. Türk istikbalini düşünüyorsak; bugünkü ola-ğanüstü şartları en olağan ve normal hale ifra-ğa mecbur ve mükellefiz. İşte ben bunun için söz aldım, bunun için konuşuyorum. (A. P. sı-

ralarından müdahaleler) Bu itibarla, suçun vas-fî siyasîdir noktasından hareket etmeyelim. Yal-nız ve sadece millî menfaatlerimiz noktasından hareket edelim. Vicdani kanaatinizin bu yolda tahassül etmesi en büyük dilek ve temennim-dir.

Saygılarımla. (D. P. ve M. G. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Üç adet kifayeti müzakere tak-riri gelmiştir, okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

Madde üzerindeki görüşmelerde konu aydın-lığa kavuşmuştur. Müzakerelerin kifayetini arz ederim.

Hatay
Ali Yılmaz

BAŞKAN — Kifayeti müzakere taktirini oy-larınıza arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Ka-bul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim, Sayın Celâl Kargılı ve Sayın Meh-met Ali Aybar'ın aynı mealde olmak üzere iki taktirî vardır, ikisini de okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan hakkındaki tasarının birinci maddesinin son cümlesinin;

«İşbu ölüm cezaları yerine getirilemez» bi-giminde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

İçel
Celâl Kargılı

Millet Meclisi Başkanlığına

Deniz Gezmiş ve iki arkadaşı hakkındaki ka-nun tasarısının birinci maddesinin son cümle-sinin;

«İşbu ölüm cezaları yerine getirilmez» biçi-minde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul

Mehmet Ali Aybar

BAŞKAN — Sayın Aybar, Sayın Kargılı, ikinizin de taktirî aynı mahiyettedir. Sayın Kargılı'ya Aybar veya Sayın Aybar'a Kargılı katılırsa birisini muameleye koyacağım ef-en-dim?

CELÂL KARGILI (İçel) — Sayın Aybar'a katılıyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın Mehmet Ali Aybar'ın...

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Aynı ayrı muameleye koyun.

BAŞKAN — Efendim, bir şey mi dediniz Sayın Aybar?

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Aynı ayrı oylayın.

BAŞKAN — Birini muameleye koyduktan sonra diğeri de aynı mahiyette olduğu için Genel Kurula arz edemem efendim. Aynı iş için iki karar alınır mı?

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Renkleri aynı, ikisini birden oylayalım.

BAŞKAN — Sayın Kargılı'nın takririni tekrar okuyorum.

(İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

ADALET KOMİSYONU BAŞKANI İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor.

Hükümet?...

Katılmıyor.

CELÂL KARGILI (İçel) — İzah için söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Kargılı, izah mı edeceksiniz takririnizi? (A. P. sıralarından gürültüler.)

CELÂL KARGILI (İçel) — Evet.

BAŞKAN — İzah meydanda, yani bir fıkranın çıkarılması beyefendi. Bunun izahı yok, çok rica ederim.

CELÂL KARGILI (İçel) — İftüzüğe göre...

BAŞKAN — İftüzük bu hakkı veriyor size; ama Başkanlık saat bakımından rica ediyor.

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Nesini izah edecek, lüzum var mı?

BAŞKAN — Efendim, kısaca konuşacak, çok rica ediyorum, buyurun.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Sayın Başkan, birinde «getirilemez» diyor, birinde «getirilmez» diyor. Bunlar ayrı ayrıdır. Teamül yaratmayınız.

BAŞKAN — Var, teamül var. Aydemir.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Öyle şey olmaz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Var, Sayın Çakmak tetkik ettik, Aydemir'in şeyinde var. Nitekim, iki tane bu suretle şey olmuş. Var tatbikatı.

REFET SEZGİN (Çanakkale) — «Getirilmez» başkadır, «getirilmez» başkadır. İkisi bir manada değildir efendim. Tashih etsinler.

BAŞKAN — Peki Sayın Sezgin, kısaca izah etsinler efendim.

Buyurun Sayın Kargılı, kısaca izah edeceksiniz.

CELÂL KARGILI (İçel) — Evet efendim.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Bu kadar aceleciliğin, milletimize ve memleketimize hayır getirmesini... (A. P. sıralarından «Ne aceleciliği?» sesleri, gürültüler.)

BAŞKAN — Beyefendi, takririnizi izah edin, acelecilik değil. Saat 24,00, 10 saatten beri müzakere devam ediyor, nesi acele bunun? (A. P. sıralarından anlaşılamayan müdahaleler.)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

Sayın Kargılı, siz takririnizi kısaca izah ediniz.

Sayın Kargılı, devam edin efendim.

CELÂL KARGILI (Devamlı) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Biz, burada bir saat, yarım saat, on dakika konuşmalara tahammül edemiyoruz; ama bu konuşmalarımızın sonunda üç insanın can vermesi veya vermemesi mevzuubahistir.

YAŞAR BİR (Sakarya) — Saygısızlık etme, ayıp. Bize ahlâk dersi verme. Bu kadar da olmaz.

(A. P. sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Takririnizi izah edin efendim. Niye psikolojik konuşuyorsunuz? Kısaca izah edin; niçin söz istediniz?

CELÂL KARGILI (Devamlı) — Takririmi izaha gerek görmüyorum. Çünkü, ben burada saatlerce de izah etsem, bu kadar önfikirle hareket eden kimselerin bulunduğu bir toplumda, takririmi izahtan vazgeçtiğimi bildirir, Yüce Meclise saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Komisyon ve Hükümet kabul etmiyor.

Sayın Kargılı'nın takririni oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

Sayın Aybar'ın da takririnin aynı mahiyette olması hasebiyle muameleye koymuyorum. (D. P. sıralarından «Aynı değil» sesleri.)

TALÂT ASAL (Samsun) — Biri «getirilemez» demektedir ki iktidar ifade eder, biri «getirilmez» dir. Aynı değil Sayın Başkan.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim. Sayın Aybar'ın takriri, Sayın Kargılı'nın takriri

mahiyetinde tahrir olması hasebiyle oya koymuyorum. Madem istiyorsunuz onu da konuşturalım, peki efendim.

Sayın Aybar'ın tahririne katılıyor mu komisyon?...

ADALET KOMİSYONU BAŞKANI İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Hayır.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor.

Hükümet?...

Hükümet katılmıyor...

Kısaca izah edecek misiniz efendim?

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Evet.

(A. P. sıralarından «Ne lüzumu var Sayın Başkan» sesleri.)

BAŞKAN — Beyefendi, geliyor zaten, yola gelmiş.

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Beyefendi yeri yok.

BAŞKAN — Adımını atmış, yolda efendim. Sayın Keskin, sinirlenmeyiniz. Saati iyi görmüyorsunuz.

NIHAT BAYRAMOĞLU (Bolu) — Sayın Başkan, yola gelmezler onlar.

MEHMET ALİ AYBAR (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Burada, üzerinde uzun saatlerden beri görüştüğümüz konu, üç gencin idam sehпасına gönderilip gönderilmemesi meselesidir.

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Kurtar şimdi onları, kurtar şimdi.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Hislerle takdir bir arada yürütülürse; bundan doğru bir neticeye varmak mümkün olmaz. Hislerimizden tecrit olmuş bir durumda idam cezalarının infazına izin verip vermemenin, toplumumuzun yüce menfaatlerine uygun düşüp düşmediğine vicdanî kanaatlerimizle oy vereceğiz.

FUAT TÜRKOĞLU (Van) — Sende vicdan olsa onların yerine kendini götürürsün ipe.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Ancak, vicdanî kanaat demek, keyfi bir karara varmak değildir. Hiç şüphesiz vicdanî kanaate götürecektir birtakım objektif delillere bu kararımızı dayandıracacağız. (A. P. sıralarından «İzah et, izah et» sesleri.)

Hukuk nazariyatında, uygar toplumların tatbikatında, bu gibi ahvalde nasıl hareket edildiğini hesabedeceğiz, kararımızı ona göre vereceğiz, bu bir.

İkincisi; memleketimizin uzun bir gelecekteki menfaatlerini bugünden hesabetmeye çalışacağız. Eğer, bunları bir tarafa iter de bu hususta bir karar verirsek; bu kararımız, keyfi bir karar olmaktan öteye geçmez.

Ben şuna inanıyorum ki, bu üç genci idam sehпасına göndermekte, Türkiye'nin hiçbir menfaati yoktur. (A. P. sıralarından «Sana göre yok tabii» sesleri) Türkiye'nin hiçbir menfaati olmadığını, eğer kararınız idam cezalarının infazına müsaade etmek istikametinde tecelli ederse, Türkiye'nin bunda hiçbir menfaati olmadığını çok yakın bir zamanda hepimiz göreceğiz.

MUSA DOĞAN (Kars) — Ne göreceğiz be, ne olacak?

FUAT TÜRKOĞLU (Van) — Tehdit mi ediyorsun?

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Sayın Başkan, tahririn izahı mı bu?

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Sayın milletvekilleri, şurasını çok iyi bilelim ki, bir sosyal akımla, zor kullanarak mücadele edilmez.

NIHAT BAYRAMOĞLU (Bolu) — Ne zor kullanması, millet gidiyor be.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Zor, ancak akla, mantığa hizmet ettiği zaman netice verir. Aksi halde kullandığınız silâh geri teper. (A. P. sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Sayın Aybar, siz tahririnizi izah edin, telkinde bulunmayın.

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Başka bir nokta da şu: Burada alelacele bir hüküm verirken, idam sehпасına gönderdiğimiz bu gençlerin analarının, babalarının, yakınlarının ıstırapını da düşünmek durumundayız. (A. P. sıralarından, «Şimdiye kadar neredeydin?» sesleri, gürültüler.)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz, müdahale etmeyiniz...

MEHMET ALİ AYBAR (Devamla) — Hırs la kalkanlar, hırs la bağırıp çağırılar haksız olduklarını bu davranışlarıyla ortaya koyuyorlar.

Yine düşünelim; benim verdiğim tahrir ölüm cezalarının uygulanmaması içindir. Elbetteki bu gençlere ceza verilecektir. Ölüm cezası uygulanmazsa bu gençler hapiste kalacaklardır. (A. P. sıralarından, «Üç gün sonra da kaçacaklar» sesleri,

gürültüler) Bunlar hapishanede vicdan muhabesesi yapacaklardır ve Türkiye'ye üç genci idam sehvasına göndermekle hizmet edilmeyeceği, edilemeyeceği hepimizce bilinmek lâzımgelir.

Takriri bunun için verdim. Ellerimizi vicdanlarımıza koyun vereceğimiz kararı düşünelim.

Hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Aybar'ın takririne komisyon ve Hükümet katılmıyor. Takriri oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Bir takrir vardır; maddenin fıkra fıkra oylanmasına mütedairdir. Yani üç hükümlü hakkındaki kararın ayrı ayrı oya arzı istenmektedir.

Takriri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Kanun tasarısının 1 nci maddesinde isimleri yazılı hükümlülerin ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair madde metninde yazılı hükmün oylanmasının ayrı ayrı yapılmasını, neticenin de ayrıca tüm olarak oylanmasının yapılmasını, bir yanlışlığa meydan verilmemesi için, isticrar ediyorum.

Komisyon adına

Sinop

Hilmi Biçer

BAŞKAN — Takrirle Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarına çarptırılması hakkındaki kararın ayrı ayrı oylanması ve bilâhare de tüm maddenin tekrar oya arzı istenmektedir. Bu hususu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan hakkındaki metni ayrı ayrı okutup oylarınıza arz edeceğim, bilâhare de 1 nci maddeyi ayrıca oylarınıza arz edeceğim.

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair Kanun

Madde 1. — Askerî Yargıtay 2 nci Dairesinin 10 . 1 . 1972 tarih ve 1971/457 - 1972/1 esas, 1972/1 karar sayılı ilâmı ile kesinleşen, Askerî Yargıtay Başsavcılığının 3 . 2 . 1972 tarih ve 1972/187 - 98 sayılı Kararıyla tashihî karar talebi reddedilen, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No. lu Askerî Mahkemesinin 9 . 10 . 1971 tarih, 1971/13 esas, 1971/23 karar sayılı hükmü ile T. C. Kanununun 146/1 maddesi uyarınca ölüm

cezasına mahkûm edilmiş bulunan, Sicilli nüfusta Erzurum Ilıca Nahiyesi Özlük köyü, hane 27, cilt 5 ve sayfa 129 da kayıtlı Cemiloğlu Mukaddes'ten doğma 1947 doğumlu Deniz Gezmiş hakkındaki işbu ölüm cezaları yerine getirilir.

BAŞKAN — Oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair Kanun

Madde 1. — Askerî Yargıtay 2 nci Dairesinin 10 . 1 . 1972 tarih ve 1971/457 - 1972/1 esas, 1972/1 karar sayılı ilâmı ile kesinleşen, Askerî Yargıtay Başsavcılığının 3 . 2 . 1972 tarih ve 1972/187 - 98 sayılı Kararıyla tashihî karar talebi reddedilen, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No. lu Askerî Mahkemesinin 9 . 10 . 1971 tarih, 1971/13 esas, 1971/23 karar sayılı hükmü ile T. C. Kanununun 146/1 maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkûm edilmiş bulunan, Sicilli nüfusta Yozgat iline bağlı Çekerek ilçesi Kuşsaray köyü, hane 21, cilt 13/2 sayfa 88/114 te kayıtlı Beşiroğlu Mediha'dan doğma 1947 doğumlu Yusuf Aslan hakkındaki işbu ölüm cezaları yerine getirilir.

BAŞKAN — Oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair Kanun

Madde 1. — Askerî Yargıtay 2 nci Dairesinin 10 . 1 . 1972 tarih ve 1971/457 - 1972/1 esas, 1972/1 karar sayılı ilâmı ile kesinleşen, Askerî Yargıtay Başsavcılığının 3 . 2 . 1972 tarih ve 1972/187 - 98 sayılı Kararıyla tashihî karar talebi reddedilen, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No. lu Askerî Mahkemesinin 9 . 10 . 1971 tarih, 1971/13 esas, 1971/23 karar sayılı hükmü ile T. C. Kanununun 146/1 maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkûm edilmiş bulunan, Sicilli nüfusta Kayseri Sarız ilçesi Bahçeli mahallesi, hane 31, cilt 2, sayfa 45 te kayıtlı Hıdıroğlu Selver'den doğma 1949 doğumlu Hüseyin İnan hakkındaki işbu ölüm cezaları yerine getirilir.

BAŞKAN — Oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Üç oylamamız, 1 nci maddede yer almış bulunan üç ölüm cezasına aid olup, ayrı ayrı oylarınıza arz edildi.

Şimdi, 1 nci maddenin tümünü okutup oylarınıza arz edeceğim.

(1 nci madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde görüşmek isteyen sayın milletvekili?... Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 3. — Bu kanunu Adalet Bakanı yürütür.

BAŞKAN — Madde üzerinde görüşmek isteyen sayın milletvekili?... Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümünün açık oya sunulması tekli fi vardır. Kanunun tümü açık oylarınıza arz edilecektir.

Sayın Yılmaz son sözü mü istiyorsunuz?

YUSUF ZİYA YILMAZ (Adıyaman) — Evet.

BAŞKAN — Lehte mi, aleyhte mi?...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Adıyaman) — Aleyhte.

BAŞKAN — Tümü üzerinde aleyhte buyurun.

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Oylamaya geçtik Sayın Başkan.

BAŞKAN — Oylamadan sonra son sözü vermeyeceğim için... Son sözü vereyim, ondan sonra oylamaya geçeyim.

YUSUF ZİYA YILMAZ (Adıyaman) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar;

Ölüm cezalarının infazına izin vermek veya vermemek Yüce Meclisin yetkisi dâhilindedir. 10 saatten beri bunun münakaşası yapılmaktadır.

Biz şahsen, Yüce Meclisin bir âtîfette bulunup, iktisadî, sosyal şartların birkaç seneden beri Türk gençliğini bir bunalıma sürüklediği gerekçesinden hareketle, bunun müebbet hapis şeklinde infazı cihetine gidilmesinde zaruret olduğu kanaatindeydik. Öyle görülmüyor ki, bu böyle tecelli etmeyecektir.

Tecelli şekli ne olursa olsun, memleket için hayırlı olmasını temenni ediyoruz, fakat mühim olan, bu konuşma vesilesiyle bilhassa A. P. sözcüsünün ortaya koymuş olduğu korkunç zihniyettir. (A. P. sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Efendim, kanunun müzakeresi bitti. Tümünün leh ve aleyhinde... Faydalıdır, zararlıdır; bitti o müzakere...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Devamla) — Siz iktidar olacaksınız. Bu hâdiseler olduğu zaman muhalefet görevini yapacak, ikaz edecek. devrin Sayın Başbakanı, «Bu normal hâdiselerdir» diyecek. «Bizi tuzığa düşüremeyeceksiniz» diyecek; 27 Mayıs'taki hareketlere benzetmek suretiyle, «Bizi tuzığa düşüremeyeceksiniz» diyecek.

Ondan sonra 12 Marta gelinecek. Hâdiselerin üzerinden bir sünger çekeceksiniz. Daha evvel bu nevi suçların kaldırılması için kanun teklif edeceksiniz, ondan sonra da çıkıp bu kürsüde keklik gibi öteceksiniz ve sanki bu Meclisi uyutmak maharetini göstereceksiniz. (A. P. sıralarından gürültüler) Bu mümkün değil...

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, son söz biliyorsunuz, yani...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Devamla) — Evvelâ siyasî ahlâka sığmaz bu hâdise. (A. P. sıralarından gürültüler.)

BASKAN — Sayın Yılmaz, Sayın Yılmaz...

YUSUF ZİYA YILMAZ (Devamla) — Siyasî ahlâka sığmaz bu mesele...

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, sözünüzü kestim. Son söz kabul edilen kanunun leh ve aleyhinde. (X) siyasî partinin, (Y) siyasî partinin veya, filân hatîbin değil, kanunun... Çok rica ederim.

YUSUF ZİYA YILMAZ (Devamla) — Gönlül arzu ederdi ki, hiç değilse Seyfi Öztürk Bey bu mevzuda konuşmuş olmasaydı ve bu kadar tenakuza da bu partiyi sürüklememiş olsaydı.

Saygılar sunarım. (A. P. sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Açık oylamaya geçiyorum efendim.

(Ad okunmak suretiyle oylar tespit olundu.)

BAŞKAN — Açık oylama sonucunu arz ediyorum. Açık oylamaya 279 sayın milletvekili katılmış; 238 kabul, 53 ret, 6 çekinse oy çıkmıştır. Meclisimizce kanun teklifi kabul edilmiş bulunmaktadır.

13 Mart 1972 Pazartesi saat 15,00 te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

(Kapanma saati : 0,55)

VI - SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — Afyon Karahisar Milletvekili Hamdi Hamamcıoğlu'nun, 6187 sayılı Kararnamenin uygulanmasına dair Başbakan'dan soru önergesi, ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Nezir Devres'in yazılı cevabı. (7/317)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi saygılarımla rica ederim.

Hamdi Hamamcıoğlu
G. P. Afyon Milletvekili

«6187 sayılı kararnamede kabul edilen yanlış ve millî menfaatlere aykırı görüşün Hazineye büyük zararlar verdiği petrolle ilgili Meclis Araştırması sonucunda matematik bir kesinlikle ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Raporun basılıp Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine ve Hükümete ulaştırılmasından buyana uzunca bir zaman geçtiği ve bu durumun düzeltilmesi hakkında bazı resmî beyanlarda bulunulduğu halde, yabancı petrol şirketleri lehine ve Türkiye Cumhuriyeti Hazinesi aleyhine hatalı uygulama devam etmektedir.

Bu duruma derhal son verilmesi konusunda Başbakanlıkça ne yapılmıştır? Hatada niçin ısrar edilmektedir.»

T. C.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

Enformasyon ve Genel İlişkiler Müşavirliği

Sayı : 112/1 - 359/2 - 72/
Gen. İlg. Müş./267 - 07861

23 . 2 . 1972

Konu : Afyon Karahisar Milletvekili Sayın Hamdi Hamamcıoğlu'nun yazılı soru önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğü; 11 . 11 . 1970 gün ve 7/317 - 2412/17144 sayılı yazınız.

Afyon Karahisar Milletvekili Sayın Hamdi Hamamcıoğlu'nun «6181 sayılı Kararnamenin uygulanması» na mütedair Başbakanlığa tevcih ettiği yazılı soru önergesinin, Bakanlığınızı il-

gilendirmesi dolayısıyla tarafımızdan incelenerek cevaplandırılması Başbakanlık makamınca uygun görülmüş olup, mezkûr soru önergesi cevabı ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz olunur.

Enerji ve Tabii Kaynaklar
Bakanı
Nezir Devres

Afyon Milletvekili Sayın Hamdi Hamamcıoğlu'nun, 6181 sayılı Kararnamenin uygulanmasına dair yazılı soru önergesi cevabıdır.

Soru :

6187 sayılı Kararnamede kabul edilen yanlış ve millî menfaatlere aykırı görüşün Hazineye büyük zararlar verdiği petrolle ilgili Meclis Araştırması sonucunda matematik bir kesinlikle ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Raporun basılıp Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerine ve Hükümete ulaştırılmasından bu yana uzunca bir zaman geçtiği ve bu durumun düzeltilmesi hakkında bazı resmî beyanlarda bulunulduğu halde, yabancı petrol şirketleri lehine ve Türkiye Cumhuriyeti Hazinesi aleyhine hatalı uygulama devam etmektedir.

Bu duruma derhal son verilmesi konusunda Başbakanlıkça ne yapılmıştır? Hatada niçin ısrar edilmektedir?

Cevap :

Yazılı soru önergesinde 6187 sayılı Kararnameden söz edilmekle beraber, yazının tümü itibarıyla ifade ettiği anlamdan 6181 sayılı Kararnamenin kastedilmek istenildiği anlaşılmıştır.

6181 sayılı Kararnamedeki aksaklıklar ise 1 . 9 . 1970 tarihli ve 7/1241 ile 7/1242 sayılı Kararnamelerle giderilmiş ve mezkûr kararnamelerin Maliye Bakanlığı ile Bakanlığımıza verdiği yetkiye istinaden, 21 . 7 . 1971 günlü, 13902 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan tebliğ ile benzin, gazyağı ve motorindeki indirim nispetleri Atış Rafinerisi için % 18'e iştirak Rafinerisi için % 11'e yükseltilmiştir.

Bilgilerinize saygılarımla sunarım.

Enerji ve Tabii Kaynaklar
Bakanı
Nezir Devres

2. — *Gaziantep Milletvekili Şinasi Çolakoglu'nun, Etibank Genel Müdürlüğünce veya bağlı kuruluşlarınca verilen reklâmlara ve alınan personele dair soru önergesi ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Nezih Devres'in yazılı cevabı.* (7/617)

17 . 6 . 1971

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıda yazılı soruların, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca yazılı olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı dilerim. Derin saygılarımla.

Şinasi Çolakoglu
Gaziantep Milletvekili

1. — 31 Aralık 1969 tarihinden 15 . 6 . 1971 tarihine kadar, Etibank Genel Müdürlüğünce veya bağlı kuruluşlarınca, hangi dergi, gazete veya kitaba reklâm verilmiştir? Verilişlerindeki tercih nedenleri nelerdir? Ödenen ücret tutarı dergi, kitap ve gazete adları itibarıyla nedir?

2. — Reklâmların verilmesinde, Basın İlan Kurumu yasasına veya bu yasaya göre verilmiş karar ve çıkarılmış yönetmeliklere uyulmuş mudur? Uyulmamış ise sebebi nedir? Uymayanlar hakkında herhangi bir işlem yapılmış mıdır?

3. — Bu süre içinde, (Gündelik gazeteler dışında) hangi gazete, dergi ve kitaba abone ücreti ödenmiştir? Tutarı nedir?

4. — 31 . 12 . 1971 tarihinden 15 . 6 . 1971 tarihine kadar Etibank Genel Müdürlüğüne alınan :

- A) Maden Yüksek Mühendisi,
- B) Maden Mühendisi,
- C) Elektrik Yüksek Mühendisi ve Mühendisi,
- D) Makina Yüksek Mühendisi ve Mühendisi,

E) Jeolog ve topoğraf, kaç kişidir? Bunlar dışında kaç idari personel alınmıştır? Bu personelin öğretim durumu nedir? Kaçı kadın kaç erkeklerdir? (Bu dönem içinde alınmış olup da türlü nedenlerle ayrılmış veya Tek Kurumuna ayrılmış olanlar dahil) Hizmete alınmış bu personelden kaç sanat okulu veya sanat enstitüsü mezunudur? Bunlar, bankanın hangi seksiyonlarında görevlendirilmişlerdir?

5. — Yüksek Mühendis, Mühendis gibi teknik elemanlar dışında, idari personel olarak

alınmış olanların göreve girişlerinde, usulüne uygun ilân yapılmış mıdır? Yapılmamışsa neden yapılmamıştır? Yasa hükümlerine uygun olarak giriş sınavı açılmış mıdır? Hangi tercihlere göre hangi gerekçe ile hareket edilmiştir?

6. — Aynı dönem içinde, bankaya kaç kız sanat enstitüsü mezunu alınmıştır? Bunların lise mezunlarına tercihi nedeni nedir?

7. — Bu idari personelden kaçının açıktan tayini yapılmıştır? Kaçı daha önce herhangi bir kurumda çalışırken alınmıştır? Kaçı daha önce herhangi bir kurumda çalışmıştır?

8. — Etibank Genel Müdür İdari Yardımcısı Şeyda Odyakmaz'ın gerek raporlu hasta veya gerekse herhangi bir nedenle göreve gelmediği gün sayısı nedir? Mesai saatleri esasına uyumu mudur? Uymamış ise hakkında herhangi bir işlem yapılmış mıdır?

Bu genel müdür yardımcısının, göreve başladığı günden bu yana, özel işleri için Karabük'e açtığı şehirlerarası telefon ücreti tutarı nedir? Bu ücret banka tarafından mı ödenmiştir?

T. C.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

Enformasyon ve Genel İlişkiler Müşavirliği

Sayı : 112/1 - 419/1 - 72/

Gen. İlg. Müş./351

10077

3 . 3 . 1972

Konu : Gaziantep Milletvekili Sayın Şinasi Çolakoglu'nun yazılı soru önergesi.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : a) 21 . 6 . 1971 gün ve 7/617/3912/23143 sayılı yazınız.

b) 28 . 2 . 1972 gün ve 112/1 - 419/1 - 72/313 sayılı yazımıza ek.

Başkanlığınızdan telefonla talebedilen; Gaziantep Milletvekili Sayın Şinasi Çolakoglu'nun «Etibank Genel Müdürlüğünce veya bağlı kuruluşlarınca verilen reklâmlara ve alınan personele» dair yazılı soru önergesi eklerinden birer nüsha daha ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Enerji ve Tabii Kaynaklar
Bakanı
Nezih Devres

Gaziantep Milletvekili Sayın Şinasi Çolakoğlu'nun Etibank Genel Müdürlüğünce veya bağlı kuruluşlarınca verilen reklâmlara ve alınan personele mütedair 17 . 6 . 1971 tarihli yazılı soru önergesi cevabıdır.

Soru : 1.

31 Aralık 1969 tarihinden 15 . 6 . 1971 tarihine kadar, Etibank Genel Müdürlüğünce veya bağlı kuruluşlarınca, hangi dergi, gazete ve kitaba reklâm verilmiştir? Verilişlerindeki tercih nedenleri nelerdir? Ödenen ücret tutarı dergi, kitap ve gazete adları itibarıyla nedir?

Cevap : 1.

31 Aralık 1969 tarihinden 15 . 6 . 1971 tarihine kadar, Etibank Genel Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlarınca reklâm verilen dergi, gazete ve kitapların isimleri ile bu dergi, gazete ve kitaplara ödenen reklâm ücretleri, adları itibarıyla tespit olunarak tanzim edilen liste ilişikte-dir. (Ek : 1)

Bunlar için özel bir tercih nedeni mevcut bulunmamaktadır. Ancak bazı hallerde, Etibank'ın çeşitli faaliyetlerinin yürütülmesi ve kolaylaştırılması ile ilgili olarak bu müesseseye yararlı olma hususu gözönünde bulundurulmuştur.

Soru : 2.

Reklâmların verilmesinde, Basın İlan Kurumu yasasına veya bu yasaya göre verilmiş karar ve çıkarılmış yönetmeliklere uyulmuş mudur? Uyulmamış ise sebebi nedir? Uymayanlar hakkında herhangi bir işlem yapılmış mıdır?

Cevap : 2.

Genel olarak Etibank Genel Müdürlüğü tarafından ilân ve reklâmların verilmesinde; neşredilecek sürekli yayının Basın - İlan Kurumu aylık listesine dahil olması halinde, mezkûr kurum aracılığı ile işlem yapılmıştır. Ancak; bir defaya mahsus olmak üzere veya belirsiz zamanlarda yayınlanan broşür, albüm, kitap gibi yayınlara kurum aracılığından geçirilmeden reklâm verilmesi şeklinde bir uygulama olmuştur. Bu uygulama, Basın - İlan Kurumunun teşkiline dair 195 sayılı Kanunun 38 nci maddesine göre teşekkül eden Yönetim Kurulunun 28 . 2 . 1967 tarihli kararının 4 ncü maddesi ile ilân verecek müesseseye tanınan takdir salâhiyetinin,

«Özel broşür ve almanaklara» reklâm verilmesini kapsadığı düşünülerek yapılmıştır.

Bilâhara; Basın - İlan Kurumunun adı geçen genel müdürlüğe vaki bir açıklaması üzerine, Etibank Genel Müdürlüğünce her ne suretle olursa olsun Basın - İlan Kurumu aracılığı olmadan reklâm ve ilân verilmemesi yoluna gidilmiştir.

Ayrıca Bakanlığımızın Etibank Genel Müdürlüğüne muhatap 3 . 10 . 1970 tarih ve 04/5138/980 sayılı yazısı ile bu konuda verdiği talimat da dikkate alınarak Etibank Genel Müdürlüğünde, ilân ve reklâm verilme durumu ile gazete ve dergilere abone olunması ve kitap satın alınması usulleri, Etibank Yönetim Kurulunun 30 . 4 . 1971 tarihli toplantısında tezekkür edilerek karara bağlanmış ve bu karar gereğince;

Bankacılık bölümleri haricinde günlük iş hayatının icabettirdiği ilânlar dışında reklâm verilmesi usulü kaldırılmış bulunmaktadır.

Dağıtılması mukarrer olan ilân ve reklâm tahsisatında bir depasman mevcudolmadığı ve reklâmlarla ilgili yukarda arz edilen tedbirlere tevessül edilip buna göre uygulamaya devam edilmekte olduğundan, ilgililer hakkında herhangi bir işlemin yapılmasına mahal görülmemiştir.

Diğer taraftan bakanlığımızca, reklâm ve ilân verilmesi esaslarının yönetmelikte tespiti için bir tasarrufların hazırlanarak incelenmek üzere bakanlığımıza gönderilmesi hususunda Etibank Genel Müdürlüğüne talimat yazılmıştır.

Soru : 3.

Bu süre içinde, (Gündelik gazeteler dışında) hangi gazete, dergi ve kitaba abone ücreti ödenmiştir? Tutarı nedir?

Cevap : 3.

31 . 12 . 1969 - 15 . 6 . 1971 tarihleri arasında; abone olunan gazete ve dergiler ile satın alınan kitapların ve bu suretle abone ücreti ve kitap bedellerinin müfredatını gösterir listeler ilişikte-dir. (Ek : 2)

Mezkûr listelerin tetkikinden de anlaşılacağı üzere, çeşitli dergi ve gazetelere yukarda belirtilen tarihler arasında, abone ücreti ve kitap bedeli olarak 266 011 TL. ödenmiştir.

Soru : 4.

31 . 12 . 1969 tarihinden 15 . 6 . 1971 tarihine kadar Etibank Genel Müdürlüğüne alınan :

- A) Maden Yüksek Mühendisi,
- B) Maden Mühendisi,
- C) Elektrik Yüksek Mühendisi ve Mühendisi,
- D) Makina Yüksek Mühendisi ve Mühendisi,

E) Jeolog ve Topoğraf, kaç kişidir? Bunlar dışında, kaç idarî personel alınmıştır? Bu personelin öğretim durumu nedir? Kaçı kadın (kaçı erkektir? (Bu dönem içinde alınmış olup da, türlü nedenlerle ayrılmış veya TEK Kurumuna ayrılmış olanlar dahil) Hizmete alınmış bu personelden kaç sanat okulu veya sanat enstitüsü mezunudur? Bunlar bankanın hangi seksiyonlarında görevlendirilmişlerdir.

Cevap : 4.

31 . 12 . 1969 - 15 . 6 . 1971 tarihleri arasında Etibank Genel Müdürlüğüne tayin olunan Maden, Elektrik, Makina Mühendis ve Yüksek Mühendisleri ile Jeolog ve Topografların adedini, bunların dışında hizmete alınan idarî personelin adedi, öğrenim durumu, cinsiyeti; hizmete alınanlardan sanat okulu veya sanat enstitüsü mezunu olanlar ve bütün bu personelin Etibankın hangi bölüm ve şubelerinde görevlendirildiklerini gösterir listeler ilişiktir. (Ek : 3)

Soru : 5.

Yüksek Mühendis, Mühendis gibi teknik elemanlar dışında, idarî personel olarak alınmış olanların göreve girişlerinde, usulüne uygun ilân yapılmış mıdır? Yapılmamışsa neden yapılmamıştır? Yasa hükümlerine uygun olarak giriş sınavı açılmış mıdır? Hangi tercihlere göre hangi gerekçe ile hareket edilmiştir?

Cevap : 5.

Etibank memur ve müstahdemleri talimatnamesinin 18 nci maddesinin D/I bölümü hükmüne göre banka merkezi ile şube teşebbüs ve büroları memur ve müstahdemlerinin tayin ve nakil işlemleri; Genel Müdürün veya ilgili personelin bağlı olduğu Genel Müdür Muavininin havalesi veya direktifleri üzerine, personel şubesi müdürlüğüne düzenlenen mucip müzekkeresinin, personel müdürlüğünün ve personelin bağlı bulundukları genel müdür muavininin muvafık mütalaasını müteakip genel müdürün veya görevlendireceği genel müdür muavininin tasvibi ile tekemmül etmektedir.

Bu usul, bir formalite olmaktan ziyade tayin işlemi esnasında çeşitli kademelerin muvafakatinin alınmasını teminen öngörülmüştür. Bu itibarla tayin işlemlerinde, ilân ve müsabaka imtihanı gibi formalitelerin iktisadî Devlet Teşekkülleri için faydalı olmayan tarafların iyileştirilmesi ve uygulamada koşullara göre pratikleştirilmesi yoluna gidilmiştir.

Bu şekilde yapılan tayin işlemlerinde de mü-lâkat şeklinde bir sınav behemehal yapılmaktadır.

Soru : 6.

Aynı dönem içinde, bankaya kaç kız sanat enstitüsü mezunu alınmıştır? Bunların lise mezunlarına tercihi nedeni nedir?

Cevap : 6.

Aynı dönem içinde Etibank Genel Müdürlüğüne tayin olunan Kız Sanat Enstitüsü mezunlarının adedi 21'dir. Lise ve muadili okul mezunları arasında bir tercih yapılmamaktadır.

Soru : 7.

Bu idarî personelden kaçının açıktan tayini yapılmıştır? Kaçı daha önce herhangi bir kurumda çalışırken alınmıştır? Kaçı daha önce herhangi bir kurumda çalışmıştır?

Cevap : 7.

(Ek : 3) No. 10 listenin tetkikinden de anlaşılabacağı üzere; aynı dönem içinde Etibanka tayin olunan personelin 950 adedi açıktan, 142 adedi ise naklen tayin olunmuşlardır. Açıktan tayin olunan elemanların 46 adedi mecburî hizmetlidir.

Soru : 8.

Etibank Genel Müdür İdarî Yardımcısı Şeyda Odyakmaz'ın gerek raporlu hasta veya gerekse herhangi bir nedenle göreve gelmediği gün sayısı nedir? Mesai saatleri esasına uyum mudur? Uymamış ise hakkında herhangi bir işlem yapılmış mıdır?

Bu Genel Müdür yardımcısının, göreve başladığı günden bu yana, özel işleri için Karabük'e açtığı şehirlerarası telefon ücreti tutarı nedir? Bu ücret banka tarafından mı ödenmiştir?

Cevap : 8.

Etibank Genel Müdür İdarî Yardımcısı Şeyda Odyakmaz'ın, yine aynı dönem içinde;

13 gün senelik izinli,

11 gün sıhhi mezuniyetli,

34 gün Ankara dışında görevli,

Bulunduğu ve mesai saatlerine riayetkâr olmadığına dair sicil dosyasında herhangi bir kayda raslanmadığı, Etibank Genel Müdürlüğü'nü temsilen çeşitli konulardaki toplantı ve komisyonlara katılmak üzere Genel Müdürlük dışında vazife gördüğü tespit olunmuştur.

Anılan Genel Müdür Yardımcısı Şeyda Od-yakmaz'ın 9 . 10 . 1969 - 22 . 7 . 1971 tarihleri arasında idarî Genel Müdür Yardımcısına ait 111624 No. lu telefonla Karabük Demir Çelik İşletmelerine ait Karabük 10 No. lu telefonla yaptığı konuşmaların adedi 2'dir Bunlar için Etibank tarafından cem'an 22 TL. ödenmiştir. Bu konuşmaların özel maksatla yapıp yapılmadığını tespit etmek mümkün olmamakla beraber, mezkûr Genel Müdürlüğün yine bir kamu kuruluşu olan Karabük Demir Çelik İşletmeleri ile bir seneden fazla bir süre içinde 2 adet resmî muhaverede bulunması normal görülmektedir.

Bilgilerinize saygı ile sunarım.

Enerji ve Tabii Kaynaklar
Bakana
Nezih Devres

Not : Bu tezkereye ilişik dosya müfredatı, kesafeti sebebiyle Tutanak Dergisinde yayımlanmadığından, aslı dosyasına konmuş olup, bir sureti de soru sahibine verilmiştir.

3. — Uşak Milletvekili Âdil Turan'ın, son günlerde tutuklanan ve göz altına alınan öğretmenlere dair soru önergesi ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/621)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki soru önergemim, Sayın Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını saygı ile rica ederim. 19 . 6 . 1971

Uşak Milletvekili
Âdil Turan

Cumhuriyetin kuruluşundan Demokratik döneme, 27 Mayıs Devriminden 12 Mart muhtırasına kadar, bütün ulusal ve devrimci atılımların yanında yer alan aydınların arasında, muhakkak ki, dikkati en çok çeken öğretmenlerdir.

Atatürk ilkeleri ve Anayasal düzenin sağlam savunuculuğunu, sadık koruyuculuğunu, cesur uygulayıcılığını zinde güçlerle birlikte yine öğ-

retmenler yapmıştır. Hatta bu yüzden sürülmüşler, sövülmüşler, dövülmüşler; dahası kan ve can vermişlerdir...

Son olarak, ilkemizin özlemini duyduğu reformların yapılması ve anarşinin önlenmesini isteyen Türk Silâhlı Kuvvetlerinin sesini; köy, kent bütün Türkiye'ye duyuran, müjdeleyen yine bu eğitim ordusu olmuştur.

Ne yazık ki, bütün bunlara rağmen tarih yine tekerrür etmiş; birçok illerde, büyük çoğunlukla yine olan öğretmenlere olmuştur ve olmaktadır. Her ne kadar gözüaltına alınanların çoğu hemen çıkarılıyorsa da; bunun izlerini, kamuoyunun hafızasından çıkarmak kolay olmayacaktır. En korkuncu, kutsal saydığımız eğitim - öğretim mesleği tamiri güç yaralar almaktadır. Hele «tedirgin edici tutuklamalar» ın özellikle tüm aydınlarla yöneltilmesi; her devirde kazançlı çıkan oportunist grupların iltifat görür olması daha da üzücüdür. Zira Türkiye'de öteden beri halka aydın düşmanlığı aşılayanlar, zevklerinden dört köşe olmaktadır...

12 Mart muhtırası, ilkemizi kötü çıkmazlara sürükleyen siyasal güçlere verilmiş bir ihtar idi. Nitekim Hükümetin 226 kırmızı oyu beklemeden istifa ediş nedeni budur. Fakat aynı iktidarın 5442 S. K. a göre illerde temsilcisi olan valilerde yapılan değişiklik tatmin edici değildir. Hatta reformun anlam ve amacına ters düşen yüksek yetkili diğer yöneticiler de, aynı anlayış içinde ve aynı kadro ile görevlerine devam etmektedirler. Bu durumun, reform ve tek taraflı işleyen istihbarat müesseselerine kadar her alanda ve her çeşit uygulamada sakıncalar yaratacağı muhakkaktır.

Burada Millî Eğitim ile ilgili bir gerçeğe parmak basmak yerinde olur:

Boycot nedeniyle aynı iktidarın bazı valileri, onbinlerce öğretmeni hısumla mahkemeye sevk etmiş; beraat ettüklerini öğrenince de, kindar niyetlerle susmak zorunda kalmışlardı. Bu sefer gözüaltına alınanların çoğunlukla öğretmenlerden olması, anlamlı ve dikkat çekicidir. Kuşularımızdan birisi de, aynı valilerin o zaman tahakkuk ettiremedikleri niyetlerini, bugün gerçekleştirme gayreti içinde görünmeleri-dir.

Açıkgası öğretmenlerimiz, ağır tehdit ve tedirginliklerin yükü altında, devamlı ezilmektedirler.

Gerçek olduğuna inandığımız bu durumlar karşısında :

1. — Sayın Başbakanın valiliklere gönderdiği genelgede, yukardan beri arza çalıştığımız kuşku ve etkisi var mıdır ve görüşlerimizde bizi haklı bulmakta mıdır?

2. — Bugüne kadar hangi illerde, kaç öğretmen, hangi gerekçe ile gözaltına alınmış veya tutuklanmıştır?

3. — Hükümet, eski zıd görüşlere sahip üst yöneticilerle, programındaki reformları ne dereceye kadar gerçekleştirebilecektir? Bu kadrolarda değişiklik düşünülmekte midir?

4. — Ulusumuzu bugünkü anarşik duruma getiren bazı kişi ve örgütlerin yanında, siyasal iktidarın ve bugün ortada görünmeyen bazı kuruluşların suçu yok mudur?

T. C.

22 . 2 . 1972

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 77 - 47/1510

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 24 . 6 . 1971 tarih ve 7/621 - 3920/29234 sayılı yazınız.

Uşak Milletvekili Adil Turan'ın, tutuklanan ve gözaltına alınan öğretmenlere ilişkin 19 . 6 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı iki nüsha olarak eklice sunulmuştur.

Saygı ile arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

Uşak Milletvekili Adil Turan'ın tutuklanan ve göz altına alınan öğretmenlere ilişkin 19.6.1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabıdır.

12 Mart Muhtırasından sonra, şartlar gözönünde bulundurularak valiler ve yetkili diğer yöneticiler arasında gerekli görülen değişiklikler yapılmıştır. Önergenizde bahsedildiği gibi, görevde olan valiler ve yetkili yöneticilerin tutum ve davranışlarıyla öğretmenlerin ağır tehdit ve tedirginliklerin yükü altında ezilmekte olduğuna ilişkin iddiaları doğrulayıcı herhangi bir durum mevcut değildir.

Bugüne kadar iller itibarıyla kaç öğretmen tutuklanmış ve gözaltına alınmıştır sorusuna,

mahkemelerin çalışma usulleri ve her gün değişen dava duruşmalarının sonuçları itibarıyla ve bakılmakta olan bir davanın sonucunu etkilememek bakımından gerekli bilginin verilemeyeceği tabiidir.

Ayrıca ikinci Hükümet programı ile birlikte mütalâa edilmesi öngörülen birinci Hükümet programının eğitim reformu ile ilgili bölümüne «öğretim üyelerinin ve öğretmenlerin görevlerini huzur içinde yapabilmelerini sağlamak üzere her türlü tedbir alınacak, çalışma güvenliği sarsılmasına izin verilmeyecektir.» kaydının konulmuş olması görüşümüzün ve kararımızın hedefini göstermektedir.

Başbakanlık genelgesi, İsrail Başkonsolosunu kaçıran zorbalarla bir pazarlığa girişilemeyeceğini belirten ve bunların isteklerine cevap olmak üzere yayınlanan Hükümet Başkanlığı bildirisinin, olayın yarattığı nefret havası içinde, yanlış anlaşılmasını önleyici ve uygulamaya ışık tutucu nitelik taşımaktadır. Nitekim İçişleri Bakanlığınca da aynı amaçla bir genelge yayınlanarak idare ve zabıta makamları uyarılmıştır. Ancak bu genelgeler, öğretmen topluluğuna karşı girişilmiş bir baskı hareketinin varlığının görülmesi nedeniyle değil, genel anlamda yapılacak mücadelede uygulayıcılara bazı ölçüler vermek ve suçsuz vatandaşların tedirgin edilmesine yol açabilecek işlemlerden kaçınılması yolunda bir uyarıda bulunmak amacıyla yayınlanmıştır.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

4. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Nihat Erim Hükümeti kuruluşundan bugüne kadar tâyin ve nakil edilen Devlet personeline dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/670)

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki sorularımın Sayın Başbakanca yazılı olarak cevaplandırılmasının teminini saygı ile arz ederim.

12 . 8 . 1971

İhsan Ataöv
Antalya Milletvekili

1. Hükümeti kurduğunuz tarihten bu güne kadar Devlet kadrolarında ne kadar personel nakledilmiş ve yeniden tâyin yapılmıştır?

2. Bu tayinler için verilmiş olan sürekli ve geçici yolluk miktarı kaç liraya balığ olmuştur?

3. Tayin ve nakiller konusunda kaç personel Danıştaya başvurmuş, ne kadarı ne şekilde karara bağlanmıştır?

4. Hükümeti devraldığınız zaman Bakanlıklarda kaçar müşavir vardı, her Bakanlığa ilâve kaçar müşavir tayin edilmiştir?

5. Yukardaki hususların Bakanlık ve müesseseler itibarıyla ayrı ayrı bildirilmesi?

T. C.

Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Sayı : 77-66/1514

23 . 2 . 1972

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 16 . 8 . 1971 tarih ve 7/670-4217/32095 sayılı yazınız.

Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Hükümetin kuruluşundan bu yana tayin ve nakledilen Devlet personeline ilişkin 12 . 8 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı iki nüsha olarak eklice sunulmuştur.

Saygıyla arz ederim.

Nihat Erim
Başbakan

Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Hükümetin kuruluşundan bu yana tayin ve nakledilen Devlet personeline ilişkin 12 . 8 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabıdır.

Hükümetin kuruluşundan bu yana tayin ve nakledilen personele ilişkin olarak Bakanlıklardan alınan bilgiler ekte sunulmuştur.

Nihat Erim
Başbakan

Not : Bu tezkereye ilişik dosya müfredatı, keşafeti sebebiyle Tutanak Dergisinde yayımlanamadığından, aslı dosyasına konmuş olup, bir sureti de soru sahibine verilmiştir.

5. — Amasya Milletvekili Vehbi Meşhur'un, Amasya Elma Tarım Satış Kooperatifinin borçlanma sebebine dair soru önergesi ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/719)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Sayın Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi saygı ile rica ederim.

4 . 10 . 1971

Amasya Milletvekili
Vehbi Meşhur

330 sayılı Amasya Elma Tarım Satış Kooperatifi borç listesi :

Lira	K.	Ödemenin yapılacağı yerler
51 969	05	Müstahsıla 1970 yılı mahsulü bedeli.
12 000	00	Ürgüp Ortahisar depolarına nakliye bedeli.
9 990	50	Personel alacakları.
4 981	00	S. S. K. Sigorta primleri.
1 800	00	Özel idare büro kirası.
5 000	00	Amasya Ziraat Odasına borç nakit alınmıştır.
3 080	00	Kasa bedeli.
17 246	00	Bayer tarım ilaçlarına mücadele ilâcı bedeli olarak.
3 647	75	Huzur hakları depo kirası.
109 718	73	Toplam.

1. 330 sayılı Amasya Elma Tarım Satış Kooperatifinin son durumu böyle olduğuna göre, Birliğe bağlı kaç kooperatif vardır bu kooperatiflerin durumu nedir?

2. Her kooperatifin durumunu ayrı ayrı belirtmek suretiyle Birliğe ne kadar mahsul teslim etmiştir. Elma Birliği bu kooperatiflere ne kadar ödeme yapmış? Yine ayrı ayrı belirtmek suretiyle her kooperatife ödenecek borcu ne kadardır?

3. 1972 yılı mahsulünü satışa arz eder duruma gelen elma müstahsıl, 1971 yılı mahsul bedelini hâlâ alamayışının üzüntüsü içerisinde. 330 sayılı Amasya Elma Tarım Satış Kooperatifine ve diğer kooperatiflere müstahsıla ödenecek olan borçlarını Birlik ne zaman öde-

yecektir. Nakit temini için ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

4. — Birliğin kâr yerine zarar veya borçlanmasına sebebiyet veren unsurlar neler olmuştur? Elma Birliğinin yekûn borcu ne kadardır. Kooperatifçiliğe büyük ümit ve gönül bağlamış Türk müstahsılının ümidini kesmemeleri, kooperatifçiliği teşvik etmeleri bakımından Elma Birliği her hangi bir tedbir almış mıdır?

T. C.

Başbakanlık

23 . 2 . 1972

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 77-129/1512

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 9 . 10 . 1971 tarih ve 7/719-4488/34345 sayılı yazınız.

Amasya Milletvekili Vehbi Meşhur'un, Amasya Elma Tarım Satış Kooperatifinin borçlanma sebebine ilişkin 4 . 10 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı iki nüsha olarak eklice sunulmuştur.

Saygıyla arz ederim.

Nihat Erim

Başbakan

Amasya Milletvekili Vehbi Meşhur'un, Amasya Elma Tarım Satış Kooperatifinin borçlanma sebebine ilişkin 4 . 10 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabıdır.

1. Elma Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine 77 kooperatif bağlı bulunmaktadır. Halen Birliğin kooperatiflerden 8 476 973 lira alacağı vardır. Bu alacak, kooperatiflerin mahsul alımları ile satışları arasında meydana gelen zararlardan, ilk kuruluş masraflarından ve kooperatiflere alınan demirbaş eşya, ambalâj maddeleri ile tasnif makinaları bedellerinden ileri gelmiştir.

2. 330 sayılı Amasya Elma Tarım Satış Kooperatiflerine, Birliğin her hangi bir borcunun bulunmadığı, aksine Birliğin gönderdiği 186 695,60 lira krediden mezkûr kooperatife borçlu durumdadır. Ayrıca 2834 sayılı Kanu-

na istinaden Birliğe ödenmesi gereken sermaye taahhüdünden, Kooperatif ancak 460 lira gibi bir miktar tediye bulunmuştur.

3. Birliğin kredi temininde güçlüklerle karşılaşmakta olduğu, bu güçlüklerin geçmiş yıllar zararlarında ileri geldiği, Birliğin olumlu safhada olan ihracat teşebbüsünün kredi temininde yardımcı olacağı, kredi temin edilmesi halinde 1972 yılı mahsul alımlarında bulunulabileceği,

Birliğin, kâr yerine zarar etmesinin sebebinin ortak kooperatiflerinin ekseriyetinin düşük ve kalitesiz mahsul vermesinden ileri geldiği, Birlikçe kooperatifçiliğin teşviki için, rantabl çalışmayan kooperatiflerin tasfiyesine çalışılarak, durumun olumlu yönde gelişmesine çalışıldığı anlaşılmıştır.

Nihat Erim

Başbakan

6. — Amasya Milletvekili Vehbi Meşhur'un, Amasya iline bağlı köy arazilerinin sulanır hale getirilmesine dair soru önergesi ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Nezih Devres ile Köy İşleri Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevapları (7/732)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Sayın Enerji ve Tabii Kaynaklar ve Köy İşleri bakanları tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı saygı ile rica ederim.

Vehbi Meşhur

Amasya Milletvekili

Arazilerinin sulanır hale gelmesi, mevcut sularının havuz, gölet veya kanal yapmak suretiyle israfının önlenerek değerlendirilmesi için müracaatlarının bulunduğunu, yazılı veya sözlü olarak bize de intikal ettirilen aşağıda isimleri yazılı olan köylerimizin son durumları hangi safhadadır? Amasya D. S. İ. Başmühendisliği ile Topraksu Başmühendisliklerinde müracaatları bulunan, bu köylerimizin müracaatları hakkında ne gibi işlem yapılmıştır? Projeleri ve etütleri yapılan köylerimiz hangileridir? 1972 yılı inşaat programında hangi köylerin yer alması düşünülmektedir?

Amasya Merkez ilçe köylerinden

C. Hacıköyü

Göynücek

Boğa köyü
Sarıcevizler
Tuzluca
Ortaköy
İlgazi
Halifeli
Keşlik
Sevincer
İlyas köyü
Aktaş
Mer. Kışlacığı
Akdag Bucağı
Kızseki
Kayacık
Beke

Gümüş merkez
Hamamözü
Gölköyü
Omarca
Korkut
Kırca Sondaj
Kızıroğlu sondaj
Çiftçoğlu sondaj
Kızılcaören
Çiftli Bağlıca
Sallar

Bekdemir
Çulpara
Sağırçayı
Ayvapınar
Yassıkışla
Musaköyü
Bulduklu
Asar

Suluova

Merzifon

Taşova ilçesine bağlı

Taşhyurt
D. Başalan
Eraslan
Bayırlı

Sazlıca
Alıcık
Diphancı
Elmayolu
Demirpınar
Oymak
Kamışlı
Balgöze
Saraycık
Çatalkaya
Alışar
Harız
Çakar - balıklı bent 6 köyle ilgili -
Aksungur
Bahçekent

Mülbükü
Uluköy
Hüsnüoğlu.
Devre
Tekke
Karabük
Çümbükü
Kırıkharman
Gürsu
Yenidere, Gemibükü, Çalkıdır

T. C.

Enerji ve Tabii Kaynaklar
Bakanlığı

14.2.1972

Enformasyon ve Genel
İlişkiler Müşavirliği

Sayı : 112/1 - 383/2 - 72/

Gen. İlş. Müş./191 05954

Konu: Amasya Milletvekili
Sayın Vehbi Meşhur'un yazılı
soru önergesi hakkında

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğü; 9 . 11 . 1971 gün ve 7/732 - 4590/35308 sayılı yazın.

Amasya Milletvekili Sayın Vehbi Meşhur'un, «Amasya iline bağlı köy arazilerinin sulanır hale getirilmesi» ne mütedair yazılı soru önergesi cevabı ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz olunur.

Nezih Devres

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Amasya Milletvekili Sayın Vehbi Meşhur'un «Amasya iline bağlı köy arazilerinin sulanır hale getirilmesine» mütedair yazılı soru önergesi cevabıdır.

Soru :

Arazilerinin sulanır hale gelmesi, mevcut sularının havuz, gölet veya kanal yapmak suretiyle israfının önlenerek değerlendirilmesi için müracaatlarının bulunduğunu, yazılı veya sözlü olarak bize de intikal ettiren aşağıda isimleri yazılı olan köylerimizin son durumları hangi safhadadır? Amasya DSİ Başmühendisliği ile Topraksu Başmühendisliklerinde müracaatları bulunan bu köylerimizin müracaatları hakkında ne gibi işlem yapılmıştır? Projeleri ve etütleri yapılan köylerimiz hangileridir? 1972 yılı inşaat programında hangi köylerin yer alması düşünülmektedir?

Amasya merkez ilçesi köylerinden : Boğaköyü, Sıracevizler, Tuzluçal, Ortaköy, İlgazi, Halifeli, Keşlik, Sevincer, İlyasköyü, Aktaş, Mer. Kışlacığı, Akdağ Bucığı, Kızseki, Kayaçık, Beke.

G. Hacıköyü ilçesi köylerinden : Gümüşmerkez, Hamamözü, Gölköyü, Omarca, Korkut, Kırasondaj, Kızıroğlu, Çiftöğlu, Kızılcaören, Çiftlibağlıca, Sallar.

Göynük ilçesi köylerinden : Bekdemir, Çulpara, Sığırçayı, Ayvalıpınar, Yassıkışla, Musaköyü, Bulduklu, Asar.

Suluova ilçesi köylerinden : Taşhyurt, D. Başalan, Eraslan, Bayırlı.

Merzifon ilçesi köylerinden : Sazlıca, Alıcık, Diphacı, Elmayolu, Demirpınar, Oymak, Kamışlı, Balöze, Saraycık, Çatalkaya, Alışar, Harız, Çakal - Balıklı - Bent 6 köyle ilgili, Aksungur, Bahçekent.

Taşova ilçesine bağlı köyler : Mülbükü, Uluköy, Hüsnüoğlu, Devde, Tekke, Karabük, Çambükü, Kırkharman, Gürsu, Yenidere, Gemibükü, Çıldır.

Cevap :

Önergede adı geçen köylerden bir kısmına, Köy İşleri Bakanlığı Topraksu Genel Müdürlüğünün programlarında yer almış olduğu görülmüştür. Bakanlığımıza bağlı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne intikal edenlerin ise münferiden veya proje kapsamında olmak üzere çeşitli kademelerde etüdü yapılmıştır.

Yapılan ilk etütler özellikle köy yerleşim merkezleri dikkate alınarak değil, susuz arazileri sulama gayesiyle yapılmaktadır. Sulama etütleri yapılan proje sahaları içerisinde ise, yazıda bahsi geçen köyler arazisinin girip girmediği veya ne kadarının girdiği belli olmadığından, etütleri yapılan köyler meyanında sarıh bilgi vermek kabıl olamamaktadır. Bununla beraber bahsi geçen köyler ve civarındaki Devlet Su İşlerinin münferit ve proje kapsamındaki etütlerinin durumu aşağıdadır.

1. Merkez ilçesi :

a) Sevincer köyü : Topraksu Genel Müdürlüğü programlarındadır.

b) İlyas köyü : Konu; «Amasya - Merkez - Karaköprü, Kavakçayırı (Dadı) ve İlyas köyleri arazisinin pompajla sulanması» adı altında 1971 yılı planlama programımızda yer almaktadır. Yapılacak etütler neticesinde, konu rantabl bulunduğu takdirde, bütçe imkânlarına bağlı olarak, inşaat programlarının tanziminde gözönünde bulundurulacaktır.

c) Boğaköyü : Konu Topraksu Genel Müdürlüğünün 1971 yılı istikşaf etüt programıdır.

d) Sıracevizler : Mezkûr köy arazilerinin yerüstü ve yeraltı suyu yönünden sulanması

konusu DSİ Genel Müdürlüğünce incelenmiştir. Yapılan inceleme neticesinde, köy ve çevre arazilerinin jeolojik ve hidrolojik karakterleri dolayısıyla, bu civarda yeraltı suyu temininin mümkün olamayacağı kesin olarak belirlenmiş ve ekonomik olabilecek bir gölet imkânı da bulunamamıştır.

Diğer taraftan konu, Topraksu Genel Müdürlüğünün 1971 yılı istikşaf etüt programında yer almaktadır.

e) Ortaköy - Halifeli : Konu, Topraksu Genel Müdürlüğü programlarındadır.

h) Yazıda Göynücek ilçesi bölümünde gösterilen Bulduklu ve Musa köyleri, merkez ilçeye bağlıdır. Bu köylerde Bulduklu köyü arazisinin «Alsancak Projesi» istikşaf etütlerinde tespit olunan Doğantepe ve Mecitözü barajları ile, Musa köyü arazisinin ise, «Çayköyü köyü projesi» meyanındaki Çayköy regülâtörü ile sulanması öngörülmüştür.

Bunlardan Mecitözü barajının plânlanması ikmal edilmiş, diğerlerinin planlama etütleri ise ileriki yıllarda yapılacaktır.

i) I - Tuzluca (Somaköyü) : Konu «Amasya - Merkez - Zarabucağı - Tuzluca köyü civarının hidrojeolojik etüdü» meyanında incelenmiş ve sondajla istifadeye arz edilebilecek yeraltı suyu bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, gölet imkânı araştırılmış uygun bir yer bulunamamıştır.

Diğer taraftan, 1972 yılında istikşafi kademede etüt edilecek olan Ortaköy göleti ile birlikte Tuzluca köyü arazisinin Karakavak deresinden sulanması konusu da tetkik edilecektir.

II - İlgazi köyü : Konu, Topraksu Amasya Ekilbi Başmühendisliğince tetkik edilmiştir. Alınan bilgiye göre, Köyceğiz ile Ergazi köyü arasındaki ihtilâf nedeniyle proje sahasına girilememektedir.

III - Kayacık (Kovay) - Kızseki - Keşlik köyleri : Konu, sulama suyu ihtiyacı 500 LT/sn. den az olması nedeniyle Topraksu Genel Müdürlüğünü ilgilendirmektedir.

IV - Beke köyü : Bugüne kadar DSİ Genel Müdürlüğünce bu köyde her hangi bir çalışma yapılamamıştır.

Mahallinde yapılan araştırmada, bir gölet yeri bulunmuş ise de, bu gölet yerinin jeolojik yönden de etüdü gerekmektedir. 1972 yılında

yapılan jeolojik etüt neticesinde, bulunan yer uygun görüldüğü takdirde istikşaf çalışmaları na geçilecektir.

V - Merkepekişlacığı köyü : Konu, «Amasya Suluovanın hidrojeolojik istikşaf raporu» meyanında incelenmiş ve sondajla istifadeye arz edilebilecek yeraltı suyu bulunmadığı tespit edilmiştir.

Diğer taraftan, adı geçen köy arazisinin taşkından korunması konusu da bahis konusu olduğundan, her iki mevzu 1972 yılında etüt edilecektir.

VI - Akdağ bucağı (Zana) : Konu, «Amasya - Taşova - Zana arasındaki arazilerin Yeşilirmaktan pompajla sulanması» meyanında istikşafi kademede etüt edilmiş ve planlama kademesinde de etüdü gerekli görülmüştür. Raporun hazırlanmasını müteakıp yapılacak tetkik neticesinde konu rantabl bulunduğu takdirde, inşaat programlarına alınması için gerekli işlemlere tevessül edilecektir.

2. Gümüşhacıköy ilçesi :

a) Kızıroğlu - Çiftioğlu - Savlar - Gümüşmerkez :

Adı geçen köyler arazisinin, «Gümüşhacıköy projesi» istikşaf çalışmalarında tetkik edilen Gümüşhacıköy baraj ve regülâtörü ile sulanması öngörülmüş olup, planlama çalışmaları ileriki yıllarda yapılacaktır.

b) Çitli (Çitlibağlıca) : Adı geçen köy arazisinin «Dövençi - Alıcık projesi» istikşaf çalışmaları meyanında tespit olunan çitli köy ve Doğancı barajları ile sulanması öngörülmüştür. Mezkûr barajların planlama çalışmaları ileriki yıllarda yapılacaktır.

c) Hamamözü : Hamamözü köyü arazisinin Hamamözü deresinin sulanması konusu evvelce etüt edilmiş ve neticede sulama suyu ihtiyacı 500 LT/sn. den az olduğu tespit edildiğinden konu, DSİ Genel Müdürlüğünün 16 . 12 . 1960/6446 sayılı yazısıyla Topraksu Genel Müdürlüğüne intikâl ettirilmiştir.

(d) ve (e) maddeleri :

I - Kırca köyü : 1961 yılında «Amasya - Gümüşhacıköy - Saraycık ve civarının hidrojeolojisi raporu» meyanında incelenmiş ve sondajla istifadeye arz edilebilecek yeraltı suyu bulunmadığı tespit edilmiştir.

II - Korkut köyü : «Amasya - Merzifon ve Gümüşsuyu ovalarının planlama kademesinde

hidrojeolojik etüdü» meyanında incelenmiş ve sondajla istifadeye arz edilebilecek yeraltı suyu bulunmadığı tespit edilmiştir.

III - Ormarca - Korkut - Kızılcaören ve Gölköy köyleri : Mezkûr köylere, gölet yer tespiti için gidilmiş, fakat kar nedeniyle çalışılamamıştır. Mevsimin müsaidolduğu ilk fırsatta konu yerinde tetkik edilecektir.

3. Göynücek ilçesi :

a) Bekdemir - Çulpara - Ayvalıpınar (Şeffer) :

Adı geçen köyler arazisinin Mecitözü barajı, Karayar regülâtörü, Çimenli ve Yenköy barajı ile sulanması öngörülmüştür.

Bunlardan Mecitözü baraj ve Karayar regülâtörünün planlama çalışmaları tamamlanmış, ancak 1971 yılı icraat programlarına alınamamıştır. Diğer barajların planlama etütleri ise ileriki yıllarda yapılacaktır.

b) Sığırçayı : Adı geçen köy arazisinin sulanması için Tekke deresi üzerinde bir gölet inşası konusu evvelce etüt edilmiş ve 1 317 dekar arazinin sulanması rantbl bulunmamıştır.

Keza, Sığırçayı köyü Kayalık boğaz deresi Boyalık mevkiinde bir baraj inşası konusu da evvelce etüt edilmiş ve 155 dekar arazinin sulanması yine rantabl bulunmamıştır.

c) Yassıkışla : Mezkûr köy arazisinin sulanması için Çorak mevkiinde bir gölet yapılması konusu evvelce etüt edilmiş ve neticede sulama suyu ihtiyacı 500 LT/sn. den az olduğu tespit edildiğinden konu DSİ'nin 12.6.61/2878 sayılı yazısıyla Topraksu Genel Müdürlüğüne intikal ettirilmiştir.

d) I - Asar köyü : Adı geçen köy arazisinin sulanması konusunda bugüne kadar herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Kar nedeniyle mahalline gidilemediğinden, mevsimin müsaidolduğu ilk fırsatta konu tetkik edilecektir.

4. Suluova ilçesi :

a) Eraslan ve Bayırlı : Adı geçen köyler arazisinin «Suluova projesi» istikşaf çalışmalarında tespit olunan Merzifon - Yedikır barajları ve Çeltekin regülâtörü ile sulanması öngörülmüştür. Mezkûr barajların planlama çalışmaları devam etmekte olup, 1972 sonunda tamamlanması programlaştırılmıştır.

b) I - Taşlıyurt köyü : Konunun Topraksu Genel Müdürlüğü'nün 1971 yılı inşaat prog-

ramında olduğu, köylü yardımı tahakkuk etmediğinden inşaatının yapılmamış olduğu tespit edilmiştir.

II - Derebaşalan köyü : Mezkûr köy arazisinin Derinöz çayı kıyısındaki cüzi bir kısmı, «Tersakan - Çekerek Projesi» istikşaf çalışmaları sırasında etüt edilen Derinöz barajının sulama sahasına girmektedir. Ancak, adı geçen baraj, istikşaf kademesindeki etütlere jeolojik nedenlerle elimine edilmiş bulunmaktadır.

5. Merzifon ilçesi :

a) Sazlıca - Aksungur (Gemerez) - Bahçekent (Narınca) - Saraycık : Adı geçen köyler arazisinin, «Suluova projesi» istikşaf çalışmalarında tespit olunan Karatepe, Yakupköy ve Merzifon barajları ile sulanması öngörülmüştür. Mezkûr barajların planlama çalışmaları devam etmekte olup 1972 yılı sonunda tamamlanması programlaştırılmıştır.

b) Alıcık - Diphacı - Elmayolu (Aşağı Şamba) ve Demirpınar (Şamba) : Mezkûr köyler arazisinin «Devenci - Alıcık - projesi» meyanında tespit olunan Çitliköy ve Dövençi barajları ile sulanması öngörülmüş olup, planlama çalışmaları ileriki yıllarda yapılacaktır.

c) Kamışlı : Konu, Topraksu Genel Müdürlüğü programlarındadır.

d) Balgöze (Emert) : Adı geçen köy arazisinin planlama çalışmaları tamamlanmış bulunan «Tanrıvermiş projesi» meyanında Gökçebel deresi üzerinde inşası gerekli görülen Tanrıvermiş barajı ile sulanması öngörülmüş olup, ileriki yıllar inşaat programlarının tanziminde nazarı itibara alınabilecektir.

e) Çatalkaya (Gelingiras) : Adı geçen köy arazisinin Merzifon barajı ile sulanması öngörülmüş olup bu hususta (a) maddesinde gerekli bilgi verilmiştir.

f) Aışar : Mezkûr köy arazisinin sulanması konusu evvelce etüt edilmiş ve neticede sulama ihtiyacının 500 LT/sn. den az olduğu tespit edildiğinden konu, DSİ'nin 13.3.61/1271 sayılı yazısıyla Topraksu Genel Müdürlüğüne intikal ettirilmiştir.

g) I - Oymak köyü : Adı geçen köy arazisi, Planlama çalışmaları devam etmekte olan «Merzifon projesi» kapsamına girmektedir. Planlama çalışmaları neticesinde, teknik

ve ekonomik yönden yapılabilir bulunacak üniteler, bütçe imkânlarına bağlı olarak inşaat programlarının tanziminde nazarı itibara alınacaktır.

II - Gümüştepe (Harız) köyü arazisinin sulanması ve Çakallı bent : Konuların incelenmesi için mahalline gidilmiş, fakat kar nedeniyle çalışılamamıştır. Mevsimin müsaidolduğu ilk fırsatta gerekli tetkikler yapılacaktır.

6. Taşova ilçesi :

a) Mülkbükü - Gemibükü - Çalkıdır : Adı geçen köyler arazisinin sulanması konusu «Amasya - Taşova - Gemibükü - Mülkbükü ve Çalkıdır köyleri arazisinin Yeşilirmaktan pompajla sulanması» adı altında planlama kademesinde etüt edilmiş ve 642 ha. arazinin sulanması rantabl bulunmuş olup, ileriki yıllar inşaat programlarının tanziminde nazarı itibara alınabilecektir.

b) Uluköy (Sonusa) : Luköy ovasının sulamaya elverişli topraklarının sulanması konusu «Uluköy projesi» adı altında planlama kademesinde etüt edilmiş ve Destek çayı üzerinde inşa edilecek Uluköy barajı ile mezkûr ova da 1 208 ha. arazinin sulanması rantabl bulunmuştur.

Ancak, baraj yerinin jeolojik bakımdan problemli olması dolayısıyla, ilâve etütlerin yapılmasına intizaren ileri safha çalışmaları ertelenmiştir.

c) Devre : Konu, Topraksu Genel Müdürlüğü programlarındadır.

d) Tekke : Tekke bucağı Elcik deresi Kazanocağı mevkiinde yapılacak bir göletle 340 dekar arazinin sulanması konusu evvelce etüt edilmiş ve rantabl bulunmamıştır.

e) Karabük - Yenidere - Çambükü (Megelibükü) : Mezkûr köy arazisinin sulanması konusu «Amasya - Taşova - Zana arasındaki arazilerin Yeşilirmaktan pompajla sulanması» altında istikşafi kademedede etüt edilmiş ve planlama kademesinde de etüdü gerekli görülmüştür. 1971 yılı planlama programınızda bulunan ve etütlerin ikmalini mütaakıp, konu rantabl bulunduğu takdirde, bütçe imkânlarına bağlı olarak, inşaat programlarının tanziminde gözönünde bulundurulacaktır.

f) I - Hüsnüoğlu köyü : Konu, sulama suyu ihtiyacı 500 LT/sn'den az oluşu nedeniyle

Topraksu Genel Müdürlüğünü ilgilendirmektedir.

II - Kırkharman köyü : Bugüne kadar DSİ Müdürlüğünce herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Mahallinde gölet imkânı araştırılmış ise de, topografik yönden uygun bir rezervuar bulunamamıştır.

Diğer taraftan, sulama suyu ihtiyacı 500 LT/sn'den az olması nedeniyle konu, Topraksu Genel Müdürlüğünü ilgilendirmektedir.

III - Gürsu (ikizce) köyü : Mezkûr köy arazisinin sulanması için gölet konusunun Topraksu Teşkilâtınca incelendiği, sondajların müspet çıkmaması nedeniyle jeolojik yönden elimine edildiği tespit edilmiştir.

Diğer taraftan, sulama suyu ihtiyacı 500 LT/sn'den az olması nedeniyle konu, Topraksu Genel Müdürlüğünü ilgilendirmektedir.

Bilgilerinize saygılarımla sunarım.

Nezih Devres

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

T. C.

Köy İşleri Bakanlığı

Müsteşarlık

Sayı : 3293

13 . 12 . 1971

Konu : Amasya Milletvekili Vehbi Meşhur'un yazılı soru önergesi.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 9 . 11 . 1971 gün ve 7-732/4590-35308 sayılı yazınız.

Amasya iline bağlı köy arazilerinin sulanır hale getirilmesine dair Amasya Milletvekili Sayın Vehbi Meşhur tarafından sunulan ve ilgili yazınızla bir sureti de Bakanlığımıza tevdi olunan yazılı soru önergesine cevabı ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Cevdet Aykan

Köy İşleri Bakanı

«Amasya iline bağlı köy arazilerinin sulanır hale getirilmesine dair Amasya Milletvekili Sayın Vehbi Meşhur tarafından sunulan ve Millet Meclisi Başkanlığının 9 . 11 . 1971 gün ve 7-732-4590-35308 sayılı yazılarıyla bir sureti de Köy İşleri Bakanlığına tevcih olunan yazılı soru önergesinin cevabıdır :

Amasya iline ait sulama suyu temini konusunda Bakanlığımıza müracaatları intikal eden köylerin müracaatlarına binaen yapılan işlem sonuçları.

Amasya - Merkez - Boğazköy : Etüdü ikmal edilmiş olup sulama suyu kaynağı M. Kışlacığı köyü ile ihtilâflı olduğundan her hangi bir tesis planlaması uygun görülmemiştir.

Amasya - Merkez - Sıracevizler : 1971 yılı küçüksu işleri istikşafi etüt programında yer almakta olup etüt neticesi beklenmektedir.

Amasya - Merkez - Tuzluca : Etüt edilerek yapılan ekonomik analiz hesaplamaları sonucu konu ekonomik bulunmamıştır.

Amasya - Merkez - Ortaköy : İstikşafi kademede etütler ikmal edilmiş olup planlama çalışmalarına devam edilmektedir.

Amasya - Merkez - Ilgazi : Etüt ikmal edilmiş olup Köyceğiz köyü arazisi içerisinde bent inşasına muhalefet ettiğinden tesis planlaması mümkün olamamıştır.

Amasya - Merkez - Halifeli : Konu ile ilgili olarak DSİ Genel Müdürlüğünce Deliçay üzerinde Zigala mıntakasinda rezervuar inşası için etütler yapılmakta olduğundan teşkilâtımızca bir işlem yapılmamıştır.

Amasya - Merkez - Sevinçer : Yapılan etüdü sonucu DSİ Genel Müdürlüğünce terfili sulama sistemine ait etüt ve proje çalışmaları yapıldığı anlaşılarak teşkilâtımızca yapılmakta olan etütlere son verilmiştir.

Amasya - Merkez - İlyas : Etüt ikmal edilmiş olup yapılan ekonomik analiz hesaplamaları sonucu konu ekonomik bulunmamıştır.

Amasya - Merkez - Merkepcikışlacığı : 1971 yılında proje bedeli olan 72 472 T.L. dan çiftçi katkısı çıkarıldıktan sonra kalan 46 524 T.L. mahalline gönderilmiş olup proje uygulaması yapılmaktadır.

Amasya - Merkez - Kızseki : Etüdü tamamlanarak proje hazırlanmış olup, projenin öngördüğü çiftçi katkısı temin edildiği ve Devlet katkısı içinde Devlet Planlama Teşkilâtınca tahsisat tefriki mümkün olduğu takdirde proje uygulaması 1972 yılında yapılacaktır.

Amasya - Merkez - Kayacık : Etüt edilerek yapılan ekonomik analiz hesaplamaları sonucu konunun ekonomik olmadığı tespit edilmiştir.

Amasya - Merkez - Beke : Yapılan etüt sonucu Devlet yatırımını gerektirir bir durumun olmadığı tespit edilmiştir.

Amasya : G. Hacıköy - Gümüş Nah. : Etüt edilerek yapılan ekonomik analiz hesaplamaları sonucu konu ekonomik bulunmamıştır.

Amasya - G. Hacıköy - Hamamözü : Etüt edilerek Devlet yatırımının gerektirir bir durumun olmadığı tespit edilmiş gerekli teknik yardımın yapılabileceği mahallinde ilgililere duyurulmuştur.

Amasya - G. Hacıköy - Gölköy : İstikşafi kademede etütler ikmal edilmiş olup planlama etütlerine devam edilmektedir.

Amasya - G. Hacıköy - Kırca : Yapılan etüt sonucu su kaynağının kifayetsiz olduğu tespit edilerek her hangi bir tesis planlaması uygun görülmemiştir.

Amasya - G. Hacıköy - Çiftlibağlıca : Etüdedilmiş olup yapılan ekonomik analiz hesaplamaları sonucu tesis ekonomik bulunmamıştır.

Amasya - Göynücek - Ayvalıpınar : Etüdedilerek müspet görülmüş ise de su kaynağının müstereken kullanıldığı Musa - Çivi, Terzi, Ayvalıpınar (Şereftan) köyleri ile Başpınar köyü arasında ihtilâf vukubulduğundan planlama çalışması yapılamamıştır.

Amasya - Göynücek - Musa : Etüdedilerek müspet görülmüş ise de su kaynağının müstereken kullanıldığı Musa, Çivi, Terzi, Ayvalıpınar (Şereftan) köyleri ile Başpınar köyü arasında ihtilâf vukubulduğundan planlama çalışması yapılamamıştır.

Amasya - Göynücek - Yassıkışla - Etüdedilerek Aşar deresinin ıslahı gerektiği tespit edilmiş ve konu ilgisi dolayısıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına (DSİ Genel Müdürlüğü) intikal ettirilmiştir.

Amasya - Suluova - Taşhyurt : 1971 yılında proje bedeli olan 26 842 T.L. dan çiftçi katkısı çıkarıldıktan sonra kalan 14 554 T.L. mahalline gönderilmiş olup proje uygulaması yapılmaktadır.

Amasya - Suluova - D. Başalan : Etütler ikmal edilmiş olup sulama suyu temini konusunun halli Ladik ilçesine bağlı D. Başalan köyüne komşu köylerle D. Başalan köyü arasındaki su kaynağının kullanılması ile ilgili ihtilâfın halline intizar etmektedir.

Amasya - Suluova - Eraslan : Yapılan etüt sonucu uygun planlamanın bir kaç köyü kapsar şekilde Gümüşçayın su temini şeklinde yapılması gerektiği tespit edilmiş ve konu kapasite itibariyle teşkilâtımız çalışmaları kapsamı dışında bulunmuştur.

Amasya - Suluova - Bayırlı - İstikşafî kademede sulama etütleri ikmal edilmiş olup jeolojik ve temel sondaj etütleri müspet sonuç verdiği takdirde konuya yatırım programlarında yer verilebilecektir.

Amasya - Taşova - Mülkbükü : Bent yeri Çılgıdır köylüleri ile ihtilâflı olup Teşkilâtımızca daha önce inşa edilmiş olan kanalın, Destek çayı kapalı geçidinin onarım projesi hazırlanmaktadır.

Amasya - Taşova - Devre : İstikşafî kademede etütler ikmal edilmiş olup planlama çalışmaları devam etmektedir.

Amasya - Taşova - Tekke : Etüdü ikmal edilerek yapılan ekonomik analiz hesaplamaları sonucu konunun ekonomik olmadığı tespit edilmiştir.

Amasya - Taşova - Karabük : Teşkilâtımızca hazırlanan 76 106 T.L. keşif bedelli proje uygulaması yapılmıştır.

Amasya - Taşova - Kırkharman - Konu ile ilgili olarak yapılan istikşafî etütlerin geliştirilmesine lüzum görülerek bu yolda **TOPRAKSU Samsun XI. Bölge Müdürlüğüne** talimat verilmiştir.

Amasya - Taşova - Gürsu : Konu ile ilgili olarak yapılan istikşafî etütlerin geliştirilmesine lüzum görülerek bu yolda **TOPRAKSU Samsun XI. Bölge Müdürlüğüne** talimat verilmiştir.

Amasya - Taşova - Yenidere : Etüdü ikmal edilmiş olup yapılan ekonomik analiz hesaplamaları sonucu konunun ekonomik olmadığı tespit edilmiştir.

Amasya - Taşova - Gemibükü : Bent yeri Çılgıdır köyü ile ihtilâflı olup Teşkilâtımızca daha önce inşa edilmiş olan Karahın, Destek çayı kapalı geçidinin onarımı projesi hazırlanmaktadır.

Amasya - Merzifon - Alacık - Teşkilâtımızca hazırlanan 56 358 T.L. keşif bedelli proje uygulaması yapılmıştır.

Amasya - Merzifon - Diphacı : Etüdü ikmal edilerek yapılan ekonomik analiz hesaplamaları sonucu tesis ekonomik bulunmamıştır.

Amasya - Merzifon - Kamışlı : Etüdü ikmal edilmiş olup, planlama çalışması devam etmektedir.

Amasya - Merzifon - Saraycık : İstikşafî kademede sulama etütleri ikmal edilerek jeolojik etüdün gerekliliği tespit edilmiş ancak etütlere devam edilebilmesi için su kaynağının müstereken kullanıldığı, Kamışlı ve Saraycık köylüleri arasındaki ihtilâfın hallinin gerektiği Amasya Valiliği kanalıyla ilgililere duyurulmuştur.

Amasya - Merzifon - Balgöze : Teşkilâtımızca hazırlanan 41 477 T.L. keşif bedelli proje uygulaması yapılmıştır.

Amasya - Merzifon - Çatalkaya : İstikşafî kademede sulama etütleri ikmal edilmiş olup, jeolojik etüdün gerektiği tespit edilerek jeolojik etüt neticesine intizar edilmektedir.

Amasya - Merzifon - Harız : İstikşafî kademede sulama etütleri ikmal edilmiş olup jeolojik etüdün gerektiği tespit edilerek jeolojik etüt neticesine intizar edilmektedir.

Amasya - Merzifon - Alışar : İstikşafî kademede sulama etütleri ikmal edilmiş olup jeolojik etüdün gerektiği tespit edilerek jeolojik etüt neticesine intizar edilmektedir.

1972 yılı programında yer alacak olan

Amasya iline ait konular

	Sahası	Yatırım
Amasya-Merzifon-Çaybaşı (1972)	60	430
Amasya-Taşova-Mercimek, Çaydibi (1972-1973)	100	900
Amasya-G. Hacıköy-Merkez (1972-1973)	320	2 400

7. — Afyan Karahisar Milletvekili Süleyman Mutlu'nun, Dazkırı Kaymakamı Şefik Kalan'ın yolsuzluğu hakkındaki tahkikata dair soru önergesi ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/746)

M. Meclisi Sayın Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletinizi rica ederim. 3 . 11 . 1971

Saygılarımla.

Afyon Karahisar Milletvekili
Süleyman Mutlu

T. B. M. Meclisi postanesinden, Sayın Başbakan'a 10 . 6 . 1971 gün ve 10931 sayılı telgraf çekerek Dazkırı Kaymakamı Şefik Kalkan'ın yolsuzluğu hakkında tarafsız bir tahkikat istemiştım :

1. Şikâyetimin dikkate alınmayışının sebebi nedir?

2. Şikâyetime müspet menfi cevap verilme-yişi, İçişleri teşkilâtında bir sorumsuzluk zihniyetinin mevcudiyetine işaret sayılmaz mı?

3. Yukarıda arz ettiğim şikâyet dikkate alınmış ise, kimler şahidolarak dinlenmiş ve tahkikatı kim yürütmüştür?

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-51/1511

23 . 2 . 1972

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 9 . 11 . 1971 tarih ve 7/746-4630/35552 sayılı yazınız.

Afyon Milletvekili Süleyman Mutlu'nun Dazkırı eski Kaymakamı M. Şefik Kalkan'a ilişkin 3 . 11 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı iki nüsha olarak eklice sunulmuştur.

Saygıyla arz ederim.

Prof Dr. Nihat Erım
Başbakan

Afyon Milletvekili Süleyman Mutlu'nun, Dazkırı eski Kaymakamı M. Şefik Kalkan'a ilişkin 3 . 11 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabıdır.

Önergede bahsedilen Kaymakamın halktan zorla para topladığı, bilet ve kitap sattığı hakkındaki iddia incelettilmiş; konunun Cumhuriyet Senatosu Afyon Üyesi Kemal Şenocak tarafından yazılan «Dazkırı Pansiyon Yaptırma Derneği» ne hibe edilen «İlçemiz Dazkırı» Adlı Kitabın bu dernek yararına satılmasından ibaret olduğu anlaşılmıştır. Kitap Kaymakam tarafından değil, sözü geçen dernek tarafından satılmıştır. Kaymakamın zorla kitap satması ve para toplaması söz konusu olmamıştır.

Ayrıca Afyon Valisinin bizzat yaptığı inceleme neticelerine göre, Dazkırı İlçesi Kızılören

köyü ile Bozan Köyünde görevli iki öğretmenin aşırı sol fikriyatı benimsemiş kimselerden oldukları, bunların mahkeme kararıyla evlerinde yapılan arama sonucu elde edilen yasaklanmış mevcutelerle birlikte Kaymakamlıkça Sıkıyönetim Makamlarına sevk edildikleri, bunun üzerine öğretmenlerin kaymakamı sağıcılıkla suçlamaya kalkıştıkları, kaymakamın sağıcılıkla da hiç bir ilgisi bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Prof. Dr. Nihat Erım
Başbakan

8. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, 1972 yılı Bütçesinin açık-sız olarak kapanması için düşünülen tedbirlere dair soru önergesi ve Başbakan Nihat Erım ile Maliye Bakanı Sait Naci Ergin'in yazılı cevapları (7/756) Başbakanlığa ve Maliye bakanlığına gönderilmiştir. (7/756)

Millet Meclisi Başkanlığına.

Aşağıdaki sorunun Sayın Başbakan ve Maliye Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim. Saygılarımla.

11 Kasım 1971

İçel Milletvekili
Celâl Kargılı

Geçtiğimiz Eylül ayının 16'sında bir basın toplantısı düzenleyen Maliye Bakanı Sait Naci Ergin'e Bütçenin 50 milyar T.L. sına vardığı yolundaki haberlerin doğru olup olmadığı sorulmuştur. O gün Maliye Bakanı Ergin, bu tip haberlerin başına bir çok işler açtığından yakınmış ve gazetecileri, «Bir defa parayı nereden bulacağız? Sonra zaten enflasyonla mücadele ediyoruz, bu durumda ne yapabiliriz? Sorularıyla cevapladıktan sonra bu yoldaki haberleri yalanlamıştır.

Ancak, Maliye Bakanlığı Bütçe Genel Müdürlüğü yetkililerinin 15 Ekim 1971 günü itibariyle yaptıkları ve 9 Kasım günü Yüksek Planlama Kurulu toplantısında ele alınan son tahmin ise Maliye Bakanının bir ay önce söylediklerinin aksini göstermektedir. Bu tahmine göre, 1971 yılı Gider Bütçesi 49 635 milyon T.L. sı olarak saptanmış, Gelir Bütçesi ise 40 009 milyon T.L. sı olarak tahmin edilmiştir. Buna göre Bütçe açığı 9 626 milyon T.L. sı olarak bulunmuştur.

Yıl sonuna göre bütçenin gelir ve gider rakamları yetkililerce aşağıdaki biçimde tahmin edilmiştir :

Bütçe giderleri :

Milyon T.L.

1. Başlangıçta Bütçeye verilen	38 472
2. Ek ve olağanüstü ödenek	2 186
3. Otomatik ödenek	1 214
Toplam	41 872
4. Mali yıl sonuna kadar verilmesi düşünülen	7 763
Toplam	49 635

Bütçe gelirleri tahmini 40 009
 Bütçe açığı tahmini 9 626
 Bütçe açığı olarak tahmin edilen bu 9 626 milyon T.L. sınırın ancak 4 milyar T.L.lık kısmının Bütçe tasarrufları ile önlenebileceği, geri kalan 5,6'lık kısmın ise Hazine imkânlarıyla karşılanacağı, yani açık olarak kalacağı belirtilmiştir.

Başlangıç bütçesine ilâve olarak istenen 11,1 milyarlık ek ödenek, 1960 yılından bu yana görülen en yüksek rakamdır. Öte yandan, mali yıl sonuna kadar verilmesi düşünülen 7,8 milyar T.L.lık ödenegin de muhtemelen bir kısmı verilmeyecektir. Bu ek ödenek içinde bulunan ve 2,5 milyar T.L. sı civarında ağırlığı olan Personel Kanunu yan ödemeleri ile Personel Kanununun bazı hükümlerini değiştiren kanun için gerekli ödemeler, yapılacak Bütçe tasarrufları içine alınarak muhtemelen 1972 mali yılına kaydırılacaktır. Böylece yılan hikâyesine dönmüş olan Personel Kanunu askıya alınmış olacaktır.

1971 yılı Bütçe açığı 9 626 milyon T.L. sı olarak tahmin edildiğine göre, 1972 yılı Bütçesinin açığsız kapanması için düşünülen tedbirler ve reformların gerçekleştirilmesi için baş vurulacak tedbirler nelerdir.

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Başkanlığı

17 . 2 . 1972

Sayı : 77-66/1381

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 24 . 11 . 1971 tarih ve 7/756-4663/35811 sayılı yazınız.

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın 1971 - 1972 yılları Bütçelerine ilişkin 11 . 11 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı iki nüsha olarak eklice sunulmuştur.

Saygıyla arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, 1971 - 1972 yılları Bütçelerine ilişkin 11 . 11 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabıdır.

1971 yılı Bütçesinin açığsız kapanması ile ilgili hususlar Sayın Maliye Bakanı tarafından cevaplandırılmış bulunmaktadır.

1972 yılı Bütçesinin denk bir şekilde bağlanması için gerek hükümetimiz gerek Bütçe ve Plan Karma Komisyonu ve Parlamentomuzca üzerinde titizlikle durulmuş ve durulmaktadır. Bu safhada tasarımı denklik yönünden eleştirmenin yerinde olmayacağı tabiidir.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

T. C.

Maliye Bakanlığı

Bütçe ve Mali Kontrol

Genel Müdürlüğü

17 . 2 . 1972

BÜMKO : 111121-16-4750

Konu : İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın 11 . 11 . 1971 tarihli yazılı soru önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

(Kanunlar Müdürlüğü)

İlgi : 24 . 11 . 1971 tarihli ve 4663/35811-7/756 sayılı yazınız.

1971 yılı Bütçesinin denk olarak kapanması için düşünülen tedbirlerle ilgili olarak İçel Milletvekili Celâl Kargılı tarafından verilen 11 . 11 . 1971 tarihli yazılı soru önergesi cevabı aşağıda belirtilmiştir :

1. 1971 yılı Gider Bütçesinin 49 milyar 635 milyon, Gelir Bütçesinin ise ancak 40 milyar 9 milyon lira olduğu ve dolayısıyla 1971 yılı Bütçe açığının 9 milyar 626 milyon liraya ulaştığı şeklindeki iddia kamu gelir ve giderleri ile ilgili olarak halen Bakanlığımızda mevcut bilgilere tetabuk etmemektedir. Bu bakımdan, bu konuda çeşitli çevreler tarafından ileri sürülen rakamların Maliye Bakanlığında resmen kamuoyuna intikal ettirilmediği müddetçe doğru ve

kesin rakamlar olarak değerlendirilmesi ülke ekonomisi açısından faydalı olmamaktadır. Bunun yanı sıra, kamuoyunun yanıltılmaması açısından trend açığı, bütçe açığı ve nakit açığı kavramlarının birbirine karıştırılmaması gerekmektedir.

2. Bütçe uygulamasının memleketin genel ekonomik dengesini olumsuz bir yönde etkilemesini önleyecek tedbirlerin zamanında alınabilmesi maksadıyla, konsolide gider ve gelir bütçesi trendleri muntazaman izlenmekte ve değerlendirilmekte olup, elimizdeki veriler 1971 yılı Bütçesinin genel ekonomik dengeyi zedeleyebilecek ölçüde bir açık vermesinin bahis konusu olmadığını göstermektedir.

3. Halihazır rakamlar 1971 yılı gelir tahsilâtının 1971 yılı Bütçesinde öngörülen gelir tahminlerinden 1,5 - 2 milyar lira daha fazla gerçekleşeceğini işaret etmektedir. Diğer taraftan, 1971 gider bütçesinin revize gelir tahminlerinin üzerinde gerçekleşmesini önlemek amacıyla :

a) Muhtelif genel ve katma bütçeli kuruluşlardan gelen ödenek talepleri titizlikle ve her şeyden önce «bütçe denkliği» açısından değerlendirilmektedir.

b) 1971 yılı Bütçe Kanunu ile verilen ödeneklerde azamî tasarrufu sağlaması için gerekli tedbirler alınmaktadır.

Arz olunur.

Sait Naci Ergin
Maliye Bakanı

9. — Afyon Milletvekili Süleyman Mutlu'nun, Afyon ili İhsaniye ilçesi istasyonuna 20 tonluk bir kantarın monte edilip edilmeyeceğine dair soru önergesi ve Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mesut Erez'in yazılı cevabı (7/765)

M. Meclisi Sayın Başkanlığına

Aşağıdaki suallerimin Sanayi Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına delâletlerinizi rica ederim.

Süleyman Mutlu
Afyon Milletvekili

Afyon ili İhsaniye ilçesi istasyonunda Pancar kantarınız ancak bir kaç ton tartmakta

olup, traktör ve kamyon ile gelen pancarı vasıtası ile tartacak güçte değildir. 1972 yılı pancar alım mevsiminde yetiştirilmek üzere Yirmi tonluk bir kantarı monte etmek imkânınız varmıdır?

T. C.

Sanayi ve Ticaret

Bakanlığı

Müsteşarlık Yazı

İşleri Bürosu

14 . 2 . 1972

Sayı : 9/49

Konu : Yazılı soru önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Millet Meclisi Başkanlığının 29.11.1971 gün, Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğü'nün 7/765 ve 4692/35987 sayılı yazısı.

Afyon Milletvekili Sayın Süleyman Mutlu'nun Afyon ili İhsaniye ilçesi istasyonuna 20 tonluk bir kantarın monte edilmesine dair yazılı soru önergesine bakanlığımızın cevabı iki nüsha olarak ilâhikte sunulmuştur.

Bilgilerinize saygı ile arz ederim.

Mesut Erez

Sanayi ve Teknoloji Bakanı

Afyon Milletvekili Süleyman Mutlu'nun Afyon ili İhsaniye ilçesi istasyonuna 20 tonluk bir kantarın monte edilmesine dair yazılı soru önergesine Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının cevabıdır.

Uşak Şeker Fabrikasının Afyon Bölgesine bağlı bulunan İhsaniye İstasyonundaki tesellüm kantarının son 5 yıllık pancar tartı durumu aşağıya çıkarılmıştır.

Kampanya döneminde günlük 30-100 ton arasında pancar tesellümü yapan İhsaniye kantarı 4 ton çekerindedir. Son yıllarda köylü elinde bulunan hayvanla çekilir vasıtaların kısmen traktörle çekilir hale gelmesi nedeniyle, 5 tonun üzerinde tartı yapan kantarlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu zorunluluğu gören Türkiye Şeker Fabrikaları A. Ş. 51 il hudutlarına dağıtılan 380 civarında mevcut kantarların çoğunu mahallî ihtiyaçlara göre 20 ve daha yukarı tonajda tartı yapabilen kantarlarla değiştirmiştir.

Üretim sahalarında, halen 3 - 5 ton çekerinde bulunan araba kantarlarının da 20 ve daha yukarı tonajdaki kantarlarla değiştirilmesi işi Türkiye Şeker Fabrikaları Genel Müdürlüğüne öncelik derecesine göre programa alınmıştır.

İhsaniye Kantarının, adına yapılan pancar üretimine ve kampanya süresince yapılan günlük pancar tesellümüne nazaran, diğer bölgelerde çok daha fazla üretim ve günlük pancar tesellümü yapan küçük araba kantarları bulunduğundan, İhsaniye kantarının değiştirilmesine öncelik verilememiştir.

Bununla beraber, yukarıda arz edildiği gibi, yapılan program ve tahsisat imkânları dahilinde İhsaniye kantarının da değiştirilmesi düşünülmektedir.

Yılı	Köy Adet	Çiftçi Adet	Ekim Dönüm	Rekolte Ton
1967	10	415	2 195	4 553
1968	10	511	1 713	4 545
1969	10	171	1 147	2 889
1970	9	424	1 760	3 546
1971	10	599	2 319	7 000 (Tahmini)

10. — Afyon Milletvekili Süleyman Mutlu'nun, Afyon ili Dazkırı ilçesinin A. Yenice köyüne içme suyu getirilmesine dair soru önergesi, ve Köy İşleri Bakanı Necmi Sönmez'in yazılı cevabı (7/767)

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Aşağıdaki suallerimin Köy İşleri Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını rica ederim. Saygılarımla. 15 . 11 . 1971

Afyon Milletvekili
Süleyman Mutlu

Afyon ili Dazkırı ilçesinin A. Yenice köyünde hem köy hem de okul susuzdur.

1. Bu köy içme suyuna ne zaman kavuşturulacaktır?

2. YSE'nin daha önce vermiş olduğu su pompası ne zaman tamir ettirilebilir? Veya yeni bir santrifuj verilmesi imkân dahilinde midir?

T. C.

Köy İşleri Bakanlığı

Müsteşarlık

16 . 2 . 1972

Sayı : 317 - 01373

Konu : Afyon Karahisar Milletvekili Süleyman Mutlu'nun yazılı soru önergesi.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 29 . 11 . 1971 gün ve 7-767/4694-45989 sayılı yazı.

Afyon Kaarhisar ili Dazkırı ilçesine bağlı A. Yenice Köyüne içmesuyu getirilmesine dair Afyon Karahisar Milletvekili Sayın Süleyman Mutlu tarafından sunulan ve ilgi yazıyla de cevaplandırılmak üzere Bakanlığımıza tevcih olunan 15 . 11 . 1971 tarihli yazılı soru önergelelerinin cevabı ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Köy İşleri Bakanı
Prof. Dr. Necmi Sönmez

Afyon Karahisar ili Dazkırı ilçesine bağlı A. Yenice köyüne içmesuyu getirilmesine dair Afyon Karahisar Milletvekili Sayın Süleyman Mutlu tarafından sunulan ve Millet Meclisi Başkanlığının 29 . 11 . 1971 gün ve 7-767/4694-45989 sayılı yazılarıyla Köy İşleri Bakanlığımıza tevcih olunan 15 . 11 . 1971 tarihli yazılı soru önergelerinin cevabıdır :

1. Afyon Karahisar ili Dazkırı ilçesine bağlı Aşağı Yenice, Yukarı Yenice ve Yüreğil köyleri bir grup içinde birleştirilmiştir.

Bu grup köylerine, Dazkırı ilçesine ait 25 lt/sn. sarfiyatlı drenajdan 2.60 lt/sn. lik su, içmesuyu Tahsis ve Tevzi Komisyonunun 11 . 2 . 1965 gün ve 4 sayılı kararı ile tahsis edilmiş bulunmaktadır.

Ancak Dazkırı Belediyesi, gruba isale edilecek 2.60 lt/sn. lik suyun verilmemesi ve kararın iptali için Danıştay nezdinde itirazda bulunmuş; Danıştay 8. Daire itirazı reddederek Esas No. : 1967/1996, Karar No. : 968/1212 ve 30 . 3 . 1968 günlü kararı ile 2.60 lt/sn. lik suyun grup köylere verilmesini tasdik etmiştir.

Aşağı Yenice Köyü Muhtarlığının müracaatı üzerine, konu valilikçe mahallinde yeniden tetkik olunmuş, Dazkırı Belediye Başkanlığı suyun azalması nedeniyle verilmesinin sakıncalı

olduğunu, bu sebeple Yukarı Yenice sınırları dahilinde bulunan suyun isale edilebileceğini beyan etmiştir.

Konya YSE VII. Bölge Müdürlüğünce yeniden hazırlanan istikşafi etüt raporuna göre, gruba; Yukarı Yenice Köyü hudutları dahilinde bulunan Müdüroğlu Kuyusu menbaının isalesi öngörülmüş ise de Yukarı Yenice Köylülerinin muhalefet etmesi üzerine bu projenin de tatbikatına girilememiştir.

Netice olarak, halen içmesuyu bulunmayan Aşağı ve Yukarı Yenice köyleri ile Yüreğil Köyüne içmesuyunun aşağıdaki şekilde temin edilebileceği tespit edilmiş ve istikşafi etüt çalışmaları başlanmıştır.

Buna göre;

a) Yukarı Yenice Köyüne Müdüroğlu Kuyusu menbaı münferit olarak isale edilecektir.

b) Aşağı Yenice ve Yüreğil köylerine ise, grup olarak; açılacak sondaj kuyusundan içmesuyu temin edilecektir.

2. 1961 yılında DSI Genel Müdürlüğünce açılmış bulunan sondaj kuyusu, Acıgöl'e yakın açıldığından suyu tuzlu olup üzerindeki minepolis marka pompa da arızalı bulunmaktadır.

Yeniden açılacak sondaj kuyusunun karakteristiklerine göre, yeni bir pompa tahsis edilecektir.

11. — Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, 1971 - 1972 ders yılı içinde açılan ilk, orta ve lise okulları ile bu okullara alınan öğrenci miktarına dair soru önergesi ve Millî Eğitim Bakanı İsmail Arar'ın yazılı cevabı (7/774)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki hususların Sayın Millî Eğitim Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını saygılarımla müsaadelerinize arz ederim.

17 . 11 . 1971

Edirne Milletvekili
İlhami Ertem

1971 - 1972 ders yılında :

1. Hangi il, ilçe, kasaba ve köyde ortaokul, lise, akşam ortaokulu ve lisesi, köy kadınları gezici kursu, akşam kız sanat okulu, kız sanat ortaokulu, kız enstitüsü, pratik sanat okulu, erkek sanat enstitüsü, teknisyen okulu, ilköğretmen okulu, ticaret lisesi açılmıştır?

2. Ortaokul, lise, akşam kız sanat okulları, kız sanat ortaokulları, kız enstitüleri, pratik sanat okulları, erkek sanat enstitüleri, teknisyen okulları, ilköğretmen okulları, ticaret liseleri ile imam - hatip okullarına ne kadar öğrenci kaydedilmiştir?

Yeni kaydolun öğrencilerden ne kadarı hangi okullarda parasız yatılı ve bursludur? 1970 - 1971'de ilkokullar ile ortaokul ve denklelerinden mezun sayısı nedir?

3. İlköğretim dahil hangi branşta ne kadar öğretmen yeniden öğretmenliğe atanmıştır?

4. Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne bağlı ortaokul ve liselerin hangi sınıflarına, kaçar parasız yatılı öğrenci alınmıştır?

5. Bakanlıkça yeni yüksek okul açılmış mıdır? Açılmış ise isimleri ve açılış yerleri nelerdir?

6. 1971 yatırım programında mevcut birinci maddedeki okullardan ihaleleri yapılanların yerleri ve okul isimleri nelerdir?

7. 1970 - 1971 ders yılında lise ve lise dengi meslek ve sanat okullarından kaç öğrenci mezun olmuştur?

8. 1971 - 1972 ders yılında üniversitelere, Akademilere, Eğitim Enstitülerine, Yüksek İslâm Enstitülerine, diğer yüksek okullara kaç müracaat olmuş, kaç yeni öğrenci kaydolunmuştur?

T. C.

Millî Eğitim Bakanlığı

Özel

16 . 2 . 1972

Sayı : 00075

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 29 . 11 . 1971 tarih ve 7/774 - 4710/36037 sayılı yazıları.

Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, 1971 - 1972 ders yılı içinde açılan ilkokul, ortaokul ve liseler ile bu okullara alınan öğrenci sayısına dair yazılı soru önergesi ile ilgili cevabımız ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

Millî Eğitim Bakanı
İsmail Arar

Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, 1971 - 1972 ders yılı içinde açılan ilkokul, ortaokul ve liseler ile bu okullara alınan öğrenci sayısına dair yazılı soru önergesi ile ilgili cevabımız.

1. 1971 - 1972 öğretim yılında 27 lise, 86 ortaokul, 2 akşam lisesi, 1 kolej açılmıştır.

Yeni binalarda bütün sınıfları ile açılan liseler :

Okulun adı (Okulun bulunduğu yer)

Diyarbakır Lisesi (Diyarbakır - Merkez «Tek devreli»)

Mevcut ortaokullar lise haline getirilerek yalnız birinci sınıfları ile açılan liseler :

Suluova Lisesi (Amasya - Suluova)
Demetevler Lisesi (Ankara - Yenimahalle)
Çubuk Lisesi (Ankara - Çubuk)
Ardanuç Lisesi (Artvin - Ardanuç)
Burhaniye Lisesi (Balıkesir - Burhaniye)
Alaca Lisesi (Çorum - Alaca)
Karakoçan Lisesi (Elâzığ - Karakoçan)
Horasan Lisesi (Erzurum - Horasan)
Atatürk Lisesi (İçel - Mersin)
Kartal Lisesi (İstanbul - Kartal)
Küçükköy Lisesi (İstanbul - Küçükköy)
Göle Lisesi (Kars - Göle)
Arapkir Lisesi (Malatya - Arapkir)
Doğınşehir Lisesi (Malatya - Doğınşehir)
Nusaybın Lisesi (Mardin - Nusaybın)
Malazgirt Lisesi (Muş - Malazgirt)
Devrim Lisesi (Samsun - Merkez)
Maçka Lisesi (Trabzon - Maçka)
Pertek Lisesi (Tunceli - Pertek)
Keban Lisesi (Elâzığ - Keban)
Gediz Lisesi (Kütahya - Gediz)
Fener Lisesi (Zonguldak - Merkez)
Yunak Lisesi (Konya - Yunak)
Kadınhanı Lisesi (Konya - Kadınhanı)
Göksun Lisesi (Maraş - Göksun)
Çaykara Lisesi (Trabzon - Çaykara)
Denizli Akşam Lisesi (Denizli - Merkez)
Samsun Akşam Lisesi (Samsun - Merkez)
Ankara Atatürk Koleji (Ankara - Merkez)
1971 - 1972 öğretim yılında açılan ortaokullar :

A) Üç sınıfı birden açılan ortaokullar :

Okulun adı (Okulun bulunduğu yer)

Şehit Süleyman Ortaokulu (Balıkesir - Bandırma)

Mustafa Kemal Ortaokulu (Çanakkale - Merkez)

Merkez Ortaokulu (Çankırı - Merkez)

Muttalip Ortaokulu (Eskişehir - Merkez - Muttalip kasabası)

Karabağlar Ortaokulu (İzmir - Merkez - Karabağlar semti)

Dumlupınar Ortaokulu (Konya - Merkez)

Akşehir Merkez Ortaokulu (Konya - Akşehir «Akşehir Ortaokulunun ikiye ayrılması ile»)

Merkez Ortaokulu (Maraş - Merkez)

Mithatpaşa Ortaokulu (Sakarya - Adapazarı)

Ünye Ortaokulu (Ordu - Ünye «Lisenin orta kısmı ayrılmıştır.»)

Dörtöyöl Merkez Ortaokulu (Hatay - Dörtöyöl)

Çapa Ortaokulu (İstanbul - Şehremini «Şehremini Lisesinin orta kısmı ayrılmıştır.»)

Atatürk Ortaokulu (Tokat - Turhal)

B) Yalnız birinci sınıfları açılan ortaokullar :

Çukurova Ortaokulu (Adana - Merkez)

Kırmıtlı Ortaokulu (Adana - Osmaniye - Kırmıtlı Köyü)

Kösreli Ortaokulu (Adana - Ceyhan - Kösreli Köyü)

Harmanlı Ortaokulu (Adıyaman - Gölbaşı - Harmanlı Köyü)

Esençay Ortaokulu (Amasya - Taşova - Esençay Köyü)

Aydınlıkevler Ortaokulu (Ankara - Altındağ - Aydınlıkevler semti)

Güven Ortaokulu (Ankara - Yenimahalle)

Çalışanlar Ortaokulu (Ankara - Yenimahalle)

Namıkkemâl Ortaokulu (Ankara - Kırıkkale)

İstiklâl Ortaokulu (Ankara - Polatlı)

Atatürk Ortaokulu (Antalya - Merkez)

Faruk Tugayhoğlu Ortaokulu (Antalya - Merkez)

Salur Ortaokulu (Balıkesir - Manyas - Salur Köyü)

Dodurga Ortaokulu (Eİlecik - Bozüyük - Dodurga Kasabası)

Merkez Ortaokulu (Bilecik - Merkez - İstasyon semti)

Sancak Ortaokulu (Bingöl - Merkez - Sancak Bucağı)

Kozluca Ortaokulu (Burdur - Merkez Kozluca Köyü)

Cemilbey Ortaokulu (Çorum - Merkez Cemilbey Bucağı)

Başpınar Ortaokulu (Çorum - Osmaniye - Başpınar Köyü)
 Çıkrık Ortaokulu (Çorum - Mecitözü - Çıkrık Köyü)
 Aras Ortaokulu (Erzurum - Horasan - Aras kasabası)
 Sakçagöze Ortaokulu (Gaziantep - İslâhiye - Sakçagöze Köyü)
 Salkım Ortaokulu (Gaziantep - Nizip - Salkım Köyü)
 Uluyatır Ortaokulu (Gaziantep - Nizip - Uluyatır Köyü)
 Aktepe Ortaokulu (Hatay - Hassa - Aktepe Köyü)
 Yiğityolu Ortaokulu (Hatay - Altınözü - Yiğityolu Köyü)
 İsparta Ortaokulu (İsparta - Merkez)
 Yalova Ortaokulu (İstanbul - Yalova)
 Kaynarca Ortaokulu (İstanbul - Kartal - Kaynarca)
 Bostancı Ortaokulu (İstanbul - Kadıköy - Bostancı semti)
 Söğütluçeşme Ortaokulu (İstanbul - Bakırköy - Küçükçekmece)
 Haznedar Ortaokulu (İstanbul - Bakırköy)
 Ataköy Ortaokulu (İstanbul - Bakırköy - Ataköy)
 Bayrampaşa Ortaokulu (İstanbul - Fatih - Bayrampaşa semti)
 Silivrikapı Ortaokulu (İstanbul - Fatih)
 Bağarası Ortaokulu (İzmir - Foça - Bağarası Kasabası)
 Damal Ortaokulu (Kars - Hanak - Damal Kasabası)
 Yakınsu Ortaokulu (Kars - Çıldır - Yakınsu Kasabası)
 Hasköy Ortaokulu (Kars - Ardahan - Hasköy Kasabası)
 Emirbey Ortaokulu (Kars - Posof - Emirbey Köyü)
 Karaorgan Ortaokulu (Kars - Sarıkamış - Karaorgan Bucağı)
 Şıhlı Ortaokulu (Kayseri - Develi - Şıhlı Köyü)
 Çakıllı Ortaokulu (Kırklareli - Vize - Çakıllı Köyü)
 Çayırova Ortaokulu (Kocaeli - Gebze - Çayırova Köyü)
 Gökpınar Ortaokulu (Konya - Yunak - Gökpınar Köyü)

Kurtuluş Ortaokulu (Kütahya - Merkez)
 Maltepe Ortaokulu (Kütahya - Merkez)
 Paşaköy Ortaokulu (Manisa - Saruhanlı - Paşaköy)
 Hacırahmanlı Ortaokulu (Manisa - Saruhanlı - Hacırahmanlı Köyü)
 Mecidiyeköy Ortaokulu (Manisa - Akhisar - Mecidiyeköy)
 Kümbet Ortaokulu (Maraş - Elbistan)
 Düzbağ Ortaokulu (Maraş - Pazarcık - Düzbağ Köyü)
 Nurhak Ortaokulu (Maraş - Elbistan - Nurhak Kasabası)
 Sürgücü Ortaokulu (Mardin - Savur - Sürgücü Köyü)
 Acıgöl Ortaokulu (Nevşehir - Merkez - Acıgöl Kasabası)
 Karacaşar Ortaokulu (Nevşehir - Gülşehir - Karacaşar Köyü)
 Darboğaz Ortaokulu (Niğde - Merkez - Darboğaz Köyü)
 Erenler Ortaokulu (Sakarya - Adapazarı - Erenler Kasabası)
 Sınanoğlu Ortaokulu (Sakarya - Karasu - Sınanoğlu Köyü)
 Taflan Ortaokulu (Samsun - Merkez - Taflan Köyü)
 Şerefiye Ortaokulu (Sivas - Zara - Şerefiye Bucağı)
 Merkez Ortaokulu (Tekirdağ - Merkez)
 Bereketli Ortaokulu (Tokat - Reşadiye - Bereketli Köyü)
 Yalıköy Ortaokulu (Trabzon - Vakfıkebir - Yalıköy)
 Işıklar Ortaokulu (Trabzon - Akçaabat - Işıklar Köyü)
 Darıkent Ortaokulu (Tunceli - Mazgirt - Darıkent Kasabası)
 Edremit Ortaokulu (Van - Merkez - Edremit Kasabası)
 Bahadın Ortaokulu (Yozgat - Sorgun - Bahadın Köyü)
 Yenikonak Ortaokulu (Sinop - Ayancık - Yenikonak)
 Merkez Ortaokulu (Samsun - Merkez)
 Birgi Ortaokulu (İzmir - Ödemiş - Birgi)
 Danişmentgazi Ortaokulu (Sivas - Merkez)
 1971 - 1972 öğretim yılında yeniden ilköğretmen okulu açılmamıştır.

Teknik öğretim :

Kız teknik :

Gezici kadın kursları

Mevcut 1 547 kursa ilâveten yeniden 31 kurs açılmış ve aşağıda açıklanan illere dağıtılmıştır.

İl	Yeniden verilen kurs sayısı
Ankara	7
Aydın	4
Bolu	2
Elâzığ	3
İstanbul	3
İzmit	3
İzmir	5
Manisa	2
Sakarya	1
Nevşehir	1
Akşam Kız Sanat okulları	
Okulun yeri (Adı)	
Bursa (Orhangazi Akşam Kız Sanat Okulu)	
Sakarya (Akyazı Akşam Kız Sanat Okulu)	
Nevşehir (Gülşehir Akşam Kız Sanat Oku- lu)	
Trabzon (Vakıfkebir Akşam Kız Sanat Okulu)	
Ankara (Çubuk Akşam Kız Sanat Okulu)	
Nevşehir (Uçhisar Akşam Kız Sanat Oku- lu)	
Ordu (Gölköy Akşam Kız Sanat Okulu)	
İstanbul (Siyavuşpaşa Akşam Kız Sanat Okulu)	
İstanbul (Ümraniye Akşam Kız Sanat Oku- lu)	
İstanbul (Alibeyköyü Akşam Kız Sanat Okulu)	
İstanbul (Safraköy Akşam Kız Sanat Oku- lu)	
İstanbul (Bayrampaşa Akşam Kız Sanat Okulu)	
İstanbul (Cihangir Akşam Kız Sanat Oku- lu)	
Rize Çayeli Akşam Kız Sanat Okulu)	
Rize (Fındıklı Akşam Kız Sanat Okulu)	
Hatay (Kırıkhan Akşam Kız Sanat Okulu)	
Yozgat (Yerköy Akşam Kız Sanat Okulu)	
Ankara (Hasanoğlan Akşam Kız Sanat Okulu)	
Sivas (Şarkışla Akşam Kız Sanat Okulu)	

Amasya (Suluova Akşam Kız Sanat Okulu)
Denizli (Yatağan Akşam Kız Sanat Okulu)
(Acıpayam ilçesine bağlı kasaba)

Ankara (Olgunlaşma bünyesinde A. K. S.
Okulu)

İstanbul (Olgunlaşma bünyesinde A. K. S.
Okulu)

Antalya (Kız Enstitüsü bünyesindeki A.
K. S. Okulu) müstakil hale getirildi.

Manisa (Akhisar Kız Ens. bünyesindeki
(A. K. S. Okulu) müstakil hale getirildi.

Kız enstitüleri :

Bursa (Gemlik Kız Ens.)

Siirt (Batman Kız Ens.)

Edirne Uzunköprü Kız Ens.)

İstanbul Levent Kız Ens.)

Zonguldak Karadeniz Ereğlisi

Bursa (Karacabey Kız Ens.)

Muğla (Fethiye Kız Ens.)

Muğla (Bodrum Kız Ens.)

Kars (Ardahan Kız Ens.)

Çanakkale (Biga Kız Ens.)

Kız Sanat Ortaokulları :

Urfa (Birecik K. S. Or. Okulu)

Sinop (Boyabat K. S. Or. Okulu)

Denizli (Buldan K. S. Or. Okulu)

Olgunlaşma Enstitüsü :

Adana (Olgunlaşma Ens.)

Erkek Teknik :

Sanat enstitüleri :

1. Tavşanlı (Kütahya)

2. Seydişehir (Konya)

3. Sungurlu (Çorum)

Pratik Sanat okulları :

1. Suruç (Urfa)

2. Sürmene (Trabzon)

3. Zara (Sivas)

4. Karamürsel (İzmit)

5. Karapınar (Konya)

6. Erciş (Van)

7. Silvan (Diyarbakır)

8. Şereflikoçhisar (Ankara)

9. Tatvan (Bitlis)

1971 - 1972 öğretim yılında açılan ticaret li-
seleri :

Okulun yeri (Adı)

İskenderun (Akşam Ticaret Lisesi)

Rize (Akşam Ticaret Lisesi)

Salihli (Akşam Ticaret Lisesi)

Ankara 11. (Akşam Ticaret Lisesi)
Elâzığ (Akşam Ticaret Lisesi)
Trabzon (Akşam Ticaret Lisesi)
Beyoğlu (Akşam Ticaret Lisesi)

2. 1971 - 1972 öğretim yılında okullara kaydedilen öğrenci sayısı :

Ortaokullar	320 710
Akşam ortaokulları	3 184
Kolej - I.	1 019
Liseler	85 308
Akşam liseleri	2 398
Kolej - II	666
Öğretmen okulları	15 164
İmam - hatip okulları	11 644
Teknisyen okulları	1 671
Sanat enstitüleri	25 802
Pratik sanat okulları	1 282
Kız sanat ortaokulları	10 444
Kız enstitüleri	5 817
Akşam kız sanat okulları	48 020
Ticaret liseleri	15 784

Bu öğrencilerden parasız yatılıların sayısı :

Kolejlerin hazırlık sınıflarına	134
Ortaokul 1. sınıflarına	733
Lise 1. sınıflarına	189
Öğretmen okullarına	9 532
İmam - hatip okullarına	689
Erkek sanat enstitülerine	1 155
Teknisyen okullarına	283
Kız enstitülerine	216
Burslu öğrencilerden :	
Teknisyen okulları	615
Kız enstitüleri	250

1970 - 1971 öğretim yılında ilk ve orta dereceli okullardan mezun olan öğrenciler :

İlkokullar	747 802
Ortaokullar	140 242
Akşam ortaokulları	1 270
Kolej - I.	852
Liseler	38 069
Akşam liseleri	384
Kolej - II	407
Öğretmen okulları	13 466
İmam - hatip okulları «I. ve II. devre»	6 422
Sanat enstitüleri	10 172
Kız sanat ortaokulları	4 700
Kız enstitüleri	3 013
Akşam kız sanat okulları	29 661
Gezici kadın kursları	36 800
Ticaret liseleri	3 408

3. Yeni atanan öğretmenler :

İlköğretim	15 525
Ortaöğretim 2 381 (11.12.1971 tarihine kadar)	
Öğretmen okulları	333
Teknisyen okulları	38
Sanat enstitüleri	202
Pratik sanat okulları	47

Kız enstitüleri, kız sanat ortaokulları	
akşam kız sanat okulları, gezici kadının kursları, anaokulları	601
Ticaret liseleri	93

4. Bu yıl yeniden alınan parasız yatılı öğrencilerin sınıfları üzerine dağılımı şöyledir :

Hazırlık	134
Ortaokul I.	737
Ortaokul II.	148
Ortaokul III.	82
Lise I.	189
Lise II Ed.	10
Lise II Fen	6
Lise III Ed.	4
Lise III Fen	2

5. 1971 - 1972 öğretim yılında Adana ve Gaziantep Eğitim enstitüleri öğretime açılmıştır. Gazi Eğitim Enstitüsünün yabancı dil bölümleri «Yabancı Diller Eğitim Enstitüsü» adı altında bağımsız bir enstitü haline getirilmiştir.

6. 1971 yılı Bakanlığımız Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Yatırım programında, 1971 - 1972 öğretim yılı açılan okullardan yalnız Muş - Malazgirt Lisesi 12 derslikli yeni bina yapımı ile Bingöl Merkez Sancak Bucığı Ortaokulu ikmal inşaatı mevcuttur. Bu öğretim yılında açılan diğer okullardan bir kısmı Bakanlığımızca geçmiş yıllar programlarıyla başlatılan ve inşası tamamlanan binalarda, bir kısmı da mahallen temin edilen geçici binalarda hizmete girmiştir. Geçici binalarda açılan okulların yeni binaları ileriki yıllar programlarına alınacaktır.

Yeniden açılan ilk öğretmen okulu bulunmamaktadır. Ancak, geçmiş yıllarda faaliyete geçirilen Besni, Amasya, Bingöl, Bitlis, Çankırı, Elâzığ, Erzincan, Muş ve Manisa - Demirci ilk öğretmen okullarının geliştirilmelerini hedef alan projelerinin ihalesi 1971 yılı döneminde gerçekleştirilmiştir.

Bursa Sanat Enstitüsü tevsii inşaatı

Rize Yapı Sanat Enstitüsü pansiyon binası ikmal inşaatı

Adana Motor Sanat Enstitüsü ikmal inşaatı
Muş Sanat Enstitüsü Pansiyon binası inşaatı
Kırşehir Sanat Enstitüsü trafo binası inşaatı
İstanbul - Gültepe Sanat Enstitüsü toplantı salonu ikmal inşaatı

Nevşehir Sanat Enstitüsü ikmal inşaatı
İstanbul Balıkçılık ve Su Ürünleri Sanat Enstitüsü ikmal inşaatı

Adıyaman Sanat Enstitüsü pansiyon binası inşaatı

Erzurum Yapı Sanat Enstitüsü pansiyon binası inşaatı

Bilecik Sanat Enstitüsü Süsleme Taşçılığı Atelyeleri ikmal inşaatı

Giresun - Şebinkarahisar Pratik Sanat Okulu inşaatı

Konya Sanat Enstitüsüne bağlı pratik sanat okulu inşaatı

Edirne - İpsala Kız Sanat Enstitüsü ikmal inşaatı

Erzurum Kız Enstitüsü binasının noksanlarının tamamlanması

Çanakkale Kız Enstitüsüne yeni bina yapımı
Gaziantep Kız Enstitüsü bina onarımı
Giresun Kız Enstitüsü yeni bina yapımı
Kars Kız Sanat Enstitüsü yeni bina yapımı
Zonguldak - Ereğli Kız Enstitüsü ikmal inşaatı

Zonguldak - Karabük Kız Enstitüsü ikmal inşaatı

Kastamonu Ticaret Lisesi bina inşaatı
Kars Ticaret Lisesi bina inşaatı
Kırşehir Ticaret Lisesi bina inşaatı ihaleleri yapılan inşaatlardır.

ihalesi yapılmak üzere olan liseler :
Zonguldak Ticaret Lisesi
Adapazarı Ticaret Lisesi
Manisa Ticaret Lisesi
Tevsî inşaat halinde olan ticaret liseleri :
Konya Ticaret Lisesi
Bursa Ticaret Lisesi
Aydın Ticaret Lisesi

7. Bu sorunun cevabı 2 ncı soruda verilmiştir.

8. Eğitim enstitülerine 67 815 öğrenci aday müracaat etmiş, bunlardan 3 286'sının kaydı yapılmıştır.

Yüksek İslâm enstitülerine 1 813 öğrenci aday müracaat etmiş, seçme imtihanları sonunda 650 öğrenci kaydedilmiştir.

Akademiler ile resmîleşmiş yüksek okullara 1971 - 1972 öğretim yılında 13 509 öğrenci alınmıştır. Öğrenciler birden fazla öğretim kurumlarına aynı zamanda müracaat ettiklerinden kesin müracaat sayısı bilinmemektedir.

1971 - 1972 öğretim yılında üniversitelere müracaat eden ve kabul edilen öğrenci sayısı

Üniversiteler	Müracaat eden	Kaydedilen
Ankara Üniversitesi		2 877
Hacettepe Üniversitesi		985
Orta Doğu Tek. Üni.	14 000	1 441
İstanbul Üniversitesi		3 890
İstanbul Tek. Üni.		1 031
Boğaziçi Üniversitesi	2 702	164
Ege Üniversitesi	2 367	1 540
Atatürk Üniversitesi		863
Karadeniz Tek. Üni.	4 566	530

12. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Enerji ve Tabii Kaynaklar ile ilgili reformlara dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/777)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun yazılı olarak Sayın Başbakan tarafından cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

24 . 11 . 1971

Celâl Kargılı
İçel Milletvekili

Hükümet programının en önemli kesimlerinden biri de hiç şüphesiz Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığıyla ilgili reformlardır. Bu reformların gerçekleşmesi gecikmektedir. Oysa bu reformların öncelikle ele alınması, Türkiye'nin kalkınmasında en az toprak reformu kadar önemli bir yeri işgal etmektedir. Öte yandan, bu reformların gerçekleştirilmesi istendiği takdirde, uygulanması bakımından büyük güçlüklerle karşılaşılacaktır.

Nihayet, basından öğrendiğimize göre Bakanlıkça bu konuda hazırlanan reform tasarıları Başbakanlığa verilmiş bulunmaktadır. Buna rağmen, parti liderlerine gönderdiğimiz bir mektup dışında Enerji ve Tabii Kaynaklar ile ilgili reformların gerçekleştirilmesi konusunda hiçbir beyanınıza raslanmamıştır. Bu durum karşısında bu reformlarla ilgili gelişmelerin

aydınlığa kavuşturulması amacıyla aşağıdaki sorularımızın cevaplandırılmasında büyük yararlar görmekteyiz.

1. Enerji ve Tabii Kaynaklar ile ilgili reformlar gerçekleştirilecek midir? Şayet bu reformlar gerçekleştirilecek ise, bu iş ne kadarlık bir süre içerisinde sonuçlandırılabilir?

2. Bu reformların gerçekleştirilmesini engellemek için iç ve dış baskılar mevcut mudur? Mevcut ise, bu engelleme çabaları karşısında alınmış veya alınması düşünülen tedbirler nelerdir?

3. Bu reformların gerçekleşmesinin Türkiye'ye hiçbir yarar sağlamayacağına ilişkin iç ve dış çevrelerce hazırlanan bazı raporlar, propogandalar ve şifahi bilgiler Başbakanlığa türlü kanallardan iletilmiş midir? İletilmiş ise, Başbakanlıkça bunlara karşı verilen cevap ve alınan tedbirler neler olmuştur?

4. Türkiye Büyük Millet Meclisi kulislerinde yabancı firmalarla ilişkisi olduğu bilinen bazı kimselerin bu reformların gerçekleştirilmesi aleyhinde hummalı bir gayret gösterdiklerine ait söylentiler sizce de bilinmekte midir?

5. Bu reformları gerçekleştirmek için mücadele etmiş veya mücadele veren kişiler hakkında yapılan olumsuz propoganda ve faaliyetler sonucunu, böyle kişilerin tasfiyesi sağlanarak bu reformların dejenere edilmek tehlikesiyle karşı karşıya bırakılmış olduğuna dair kamuoyundaki mevcut yaygın tereddütlere siz de katılmakta mısınız? Katılmamakta iseniz, bu tereddütleri ortadan kaldırmak ne gibi çabalarınız olmuştur?

6. İngiltere Kraliçesinin Türkiye'yi ziyareti günlerinde yetkililer arasında Boraks ile ilgili görüşmeler yapılmış mıdır? Yapılmış ise bu görüşmelerin seyri ne yönde olmuştur?

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar 17 . 2 . 1972

Tetkik Dairesi Başkanlığı

Sayı : 77 - 66/1378

Millet Meclisi Başkanlığına

29 . 11 . 1971 tarih ve 7/777/4725 - 36230 sayılı yazınız.

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Enerji ve Tabii Kaynaklar ile ilgili reformlara ilişkin

24 . 11 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı iki nüsha olarak eklice sunulmuştur.

Saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim

Başbakan

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Enerji ve Tabii Kaynaklar ile ilgili reformlara ilişkin 24 . 11 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabıdır

Millet Meclisinin üçte ikiyi aşan çoğunluğu ile kabul edilmiş bulunan Hükümet Programında yer alan reform konularının gerçekleştirilmesi için gereken kanun tasarıları hazırlanmakta ve peyderpey Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmaktadır. Bu arada Maden Reformu kanunu tasarısı Millet Meclisine sevk edilmiştir. Programda yer alan diğer reformlara ait tasarılar da en kısa zamanda sunulacaktır.

Reformların gerçekleştirilmesini engelleyecek herhangi bir baskı söz konusu değildir. İngiltere Kraliçesinin Türkiye'yi ziyareti sırasında iki ülke yetkilileriyle boraks konusunda bir görüşme de yapılmamıştır.

Hükümetimiz reformları gerçekleştirmeye kararlı ve bunun takipçisi olduğundan birer söylentiden ibaret bulunan tereddütlere katılmıyoruz.

Prof. Dr. Nihat Erim

Başbakan

13. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, görevini kötüye kullanmak iddiasıyla yargılanmakta olan Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün, bu görevinden el çektilerini ne nedeniyle soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/780)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Sayın Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

25 . 11 . 1971

İçel Milletvekili

Celâl Kargılı

Sayın İhsan Topaloğlu'nun Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı günlerinde, Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü Behzat Firuz'un, müfettişlerin yaptığı tahkikat neticesinde

hazırlanan rapor uyarınca, görevini kötüye kullandığı tespit edilmiş ve konu savcılığa intikal ettirilmiştir. Savcılık, Behzat Firuz ve Genel Müdürlük yetkilileri hakkında görevini kötüye kullanmak iddiasıyla Ankara 4 ncü Asliye Ceza Mahkemesinde dava açılmıştır. Bahzat Firuz ve arkadaşlarının müesseseyi büyük zararlara soktukları iddia edilmektedir. Halen dava devam etmektedir, ancak sanık durumundaki Genel Müdür ve arkadaşları görevlerini muhafaza etmektedirler.

Bu durum karşısında, yapılan yargılamanın neticesinin tam olarak aydınlığa kavuşması bakımından, bu şahısların görevlerini muhafaza etmelerinde sizce sakıncalar yok mudur? Bu, TKİ nin, dolayısıyla Hazinenin çıkarlarını korumak yönünden tehlikeli bir durum göstermekte midir?

Nitekim, Petrol Ofisi Genel Müdürü Saim Sarıgönlü hakkında de müfettiş raporlarına dayanılarak bir dava açılmış bulunmaktadır. Görülmekte olan bu dayava P.O. müdahil olarak katılmakta, sanıklardan tazminat istemektedir. Bu olayda Sarıgönlü görevinden alınmıştır. Bu koşullarda, aynı şekilde görevini kötüye kullandıkları iddiasıyla iki genel müdür hakkında dava açılmış iken, birinin görevinden alınıp, diğerinin görevini muhafaza etmesi hukuk devletine ve eşitlik ilkelerine uygun düşmekte midir?

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi 17 . 2 . 1972

Sayı : 77 - 66/1379

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 30 . 11 . 1971 tarih 7/780-4736/3671 sayılı yazınız.

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, görevini kötüye kullanmak iddiasıyla yargılanmakta olan Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğüne ilişkin 25 . 11 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı iki nüsha olarak eklence sunulmuştur.

Saygıyla arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, görevini kötüye kullanmak iddiasıyla yargılanmakta olan Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğüne ilişkin 25 . 11 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabıdır

Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumunun bazı yetkilileri hakkında ileri sürülen ve bir dava konusu olan iddiaların mahiyetine göre, ilgili-leri eldeki dava neticelenmeden görevlerinden uzaklaştırmak için bir zaruret görülmemiştir.

Ayrıca, görülmekte olan bir dava hakkında, davayı herhangi bir suretle etkilemek için bir açıklamada bulunulamayacağı, Anayasamızın 132 nci maddesinin üçüncü fıkrasında açıkça belirtilmiştir.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

14. — Zonguldak Milletvekili Ahmet Güner'in, Zonguldak - Karabük motorlu tren seferlerindeki izdihamın önlenmesine dair soru önergesi ve Ulaştırma Bakanı Rifki Danışman'ın yazılı cevabı (7/792)

3 . 12 . 1971

Sayın Millet Meclisi Başkanlığına
Ankara

Sırasıyla yazılı sorularımın Sayın Ulaştırma Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına müsaadelerinizi saygılarımla dilerim.

Zonguldak Milletvekili
Ahmet Güner

Soru :

1. Zonguldak Merkez PTT binası geçen yıl bitmiş olmasına rağmen otomatik telefon muhaberesi tam bir çıkmaz içindedir. Yetkililere geçen yıl sorularına verdikleri cevaplar gerçekleşmemiştir.

Böylece :

a) Bu il merkezindeki santral esaslı tamir neden yapılamıyor, yahut ne zaman yapılacaktır?

b) Abone sırası bekleyenlere hangi yılda sıra gelebilecektir?

c) Yeni santral montajının geciktirilme sebebi nedir?

2. Zonguldak - Karabük arası motorlu tren seferlerindeki izdihamın önlenmesi ne zaman mümkün olabilecektir?

a) Halka tahsis edilen banliyö vagonları, hattın açılışından bu yana en eski vagonlardır.

Günden güne artan nüfus ve iş hacmi karşısında, vagon adedinin artırılması ve eski vagonların değiştirilmesi için düşünülen nedir?

3. Zonguldak Limanına Denizyollarının Karadenize giden ve dönen vapur postaları yeterin çok altında uğratılmaktadır. Hareketli ve bir gurbet şehri olan bu limana daha çok posta vagonunun uğraması düşünülüyor mu?

T. C.

Ulaştırma Bakanlığı 7.2.1972
Özel Kalem Müdürlüğü

Sayı : 1712 - 1

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğü 14 . 12 . 1971 tarih ve 7/792 - 4811/36668 sayılı yazılarına :

Zonguldak Milletvekili Ahmet Güner'in yazılı soru önergesi cevabıdır.

Zonguldak merkezi yeni binasına 2 000 hatlık santral kurulduktan sonra eski binadaki 1 400 hatlık teçhizat servis dışı edilecek ve bu santralin 400 hatlık kısmından faydalanılarak 1 000 hatlığı revizyona tabi tutulduktan sonra 2 000'lik santrale ilaveten yeni binada monte edilecektir.

Zonguldak Santralında 31 . 12 . 1956 tarihine kadar olan normal talepler karşılanabilmiştir. Kasım/1971 sonu itibarıyla 1 476 bekleyen talep bulunmaktadır.

2 000 hatlık yeni santralin servise verilmesini müteakip 1969 yılı 6 ncı ayına kadar olan normal talepler ve 1 000 hatlık ilavenin servise verilmesini müteakip da muhtemelen bugünlerde karşılanabilecektir.

Yeni 2 000 hatlık santral mevcut iş programına göre 1 . 3 . 1972 tarihinde montajına başlanıp 30 . 10 . 1972 tarihinde ikmal edilerek muhtemelen Kasım/1972 ayının ilk haftalarında servise verilebilecektir. Müteakiben de eski binadaki teçhizattan 1 000 hatlık kısmı naklen montajına 1 . 11 . 1972 tarihinde başlanarak 28 . 2 . 1973 tarihinde ikmal edilerek hizmete konulacaktır.

Zonguldak - Karabük - Zonguldak arasında her gün karşılıklı olmak üzere bir dizi ile motorlu tren işletilmektedir. Karaelmas moto treninin işlediği günlerde Karabük - Zonguldak - Zonguldak arasında çift dizi olarak sefer etmektedir. Elde fazla dizi olmadığı için ikinci bir dizinin buraya tahsisine imkân bulunamamıştır.

Zonguldak - Gökçebey arasında çalışmakta olan 805 - 814 banliyö tren dizisinde bulunan 2 adet birinci mevkili vagonlar 1925, 5 adet ikinci mevkili vagonlar 1948, 2 adet ikinci mevkili vagonlar 1968;

Zonguldak - Çaycuma arasında çalışmakta olan 807/810, 809/812, 811/814, 813/816 No. lu banliyö tren dizisinde bulunan iki adet birinci mevkili vagonlar 1925, 8 adet ikinci vagonlar ise 1948 inşa tarihli dir.

1925 inşa tarihli vagonlar, fabrikadan tamirden vagon çıktıkça peyderpey bu trenlerden alınacaktır. Esasen yolcu vagonlarının ömrü 40 - 50 senedir.

Denizcilik Bankası T. A. Ortaklığınca 1972 yılı için tertiplenmiş ve Banka Yönetim Kurulu tasvibinden geçerek bütün acentalarına ve aynı zamanda yabancı turizm seyahat acentalarına da dağıtılmış olan programlar meyanında bulunan Karadeniz hattında;

1972 senesinde haftada bir Ege tipi gemilerle yapılacak Hopa sürat postası seferinin 5 günde çevrilmesi gerekmektedir. Bu programda yer alan iskelelerde kalış süreleri yolcu ve yük alıp vermeye ancak kâfi gelmekte, bazı hallerde ise, yeterli dahi olamamaktadır.

Bütün bir yıl her hafta çevrilecek bu posta gidiş ve dönüşlerinde Zonguldak Limanına uğratıldığı takdirde bir kısım limanların varış ve kalkış saatlerinde değişiklik olacak ve İstanbul'a muvassalat saati gecikecektir. Böyle olmakla beraber, bilhassa yaz sezonunda artan yolcu trafiği muvacehesinde bu postaya bir iskele daha ilâvesi yolcu izdihamını artıracak ve bununla birlikte diğer iskelelerin yolcu kontenjanlarından kısıtlama yapılmasına sebebiyet verecektir. Ayrıca, Zonguldak'a gidiş - dönüş uğratılması halinde her seferde 18 200 TL. sı civarında liman masrafı ödenmesi de gerekecektir.

Her sene olduğu gibi 1972 senesinde de yaz aylarında artan yolcu ve turistik faaliyetleri karşılayabilmek gayesiyle İzmir Gemisi ile haftada bir Haziran/1972 başından Eylül/1972 sonuna kadar devam edecek ikinci bir sürat postası konmuştur. Bu postanın Karadenizin diğer limanları ile iltisakını sağlamak amacıyla Zonguldak iskelesi programının yalnız gidişine ilâve edilebilmiştir.

1971 senesinde İzmir Gemisiyle yapılan bu postanın 11 seferinde Zonguldak Limanındaki hâsılat 88 441 TL. olmasına karşılık masraf toplamı 116 102 TL. sını bulmuştur. Mezkûr posta dönüşte de Zonguldak'a uğratıldığı takdirde beher sefer için 9 100 TL. munzam liman masrafı ödenmesi lâzımgelsecektir.

1972 yılı iç hat tarifeleri arasında Karadeniz hattında yer almış bulunan ve bir kısım ara iskelelerin de bulunduğu Cide postasıyla iki haftada bir, bütün bir sene yapılan seferlerde Zonguldak Limanı gidiş ve dönüşlerde yer almış bulunmaktadır. 1971 yılında tatbik edilmiş Cide Postasının üç seferinde Zonguldak iskelesinin 1 830 TL. lık hâsılatına mukabil 15 400 TL. lık masraf ihtiyar edilmiş bulunmaktadır.

Ayrıca şu hususlara da işaret etmeyi zaruri görmekteyim.

A) Bilindiği üzere, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planının,

a) 1970 yılı programı icra planının 340 sayılı tedbirinde, «Denizcilik Bankası işletmeleri arasında en büyük finansman açığı veren Denizyolları İşletmesinin zarar nedenlerini önlemek için gerekli tedbirler alınacak, bu arada uzun mesafelerde tarifeli seferlerden vazgeçilerek kurvaziyer seferlere ağırlık verilecektir.»

b) 1971 yılı programı icra planının 232 sayılı tedbirinde de, «En çok zarar edeninden başlamak suretiyle zarar eden hatların bir an önce kapatılması ilkesi gerçekleştirilecektir.» şeklindeki tedbir tavsiyeleri ile,

B) Denizcilik Bankası T. A. Ortaklığının faaliyetleri, bilânço, kâr ve zarar hesapları üzerinde Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunca düzenlenmiş bulunan raporlarda da, külfet yükleyecek verimsiz iskelelerin sefer programlarına ithal edilmemeleri mealindeki temennileri hizmetlerin aksatılmasına müncer olmayacak bir anlayış içerisinde incelenmekte ve gerekli tedbirlere tevessül olunmaktadır.

Keyfiyeti arz ederim.

Rıfık Danışman
Ulaştırma Bakanı

15. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Hindistan ile Pakistan arasındaki ihtilâf sebebiyle Hükümetin izleyeceği politika hakkında Parlamento'ya bilgi verilmesinin düşünüldüğü düşünülmediğine dair soru önergesi ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/796)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim. Saygılarımla.

Celâl Kargılı
İçel Milletvekili

Pakistan ve Hindistan arasındaki siyasi ihtilâfın silâhlı bir çatışmaya dönüştüğü ve bu ihtilâfın çok yönlü bir gelişme gösterdiği günümüz ortamında Hükümetimizin bu ihtilâfla yakinen ilgilendiğini müşahade etmekteyiz.

Pakistan ve Hindistan arasındaki bu çatışma konusunda, her iki tarafın müttefiki olan devletleri de içine alacak bir yayılma ve genişleme ihtimaliyle karşı karşıya bulunulduğu böyle bir dönemde, Türkiye'nin izleyeceği yanlış bir politika sonucu, bir emirvaki ile karşılaşmaması için bu konu üzerinde Hükümetin büyük bir hassasiyetle durması gerekmektedir.

Bu nedenle, Pakistan ve Hindistan arasındaki mevcut ihtilâfta, Hükümetin izlemekte olduğu ve bundan sonra izleyeceği tutum hakkında Parlamento'ya izahat verilmesinde sayısız yararlar olduğu inancındayız. Hükümetinizin bu konuda izlediği politika hakkında en kısa zamanda Parlamento'ya izahatta bulunmasını düşünmekte misiniz?

T. C.

Başbakanlık

12.2.1972

Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi

Saya : 77 - 66/1123

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 14 . 12 . 1971 tarih ve 7/796 - 4826/36795 sayılı yazınız.

Hindistan ile Pakistan arasındaki ihtilâf sebebiyle Hükümetin izleyeceği politikaya ilişkin İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın 6 . 12 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı iki nüsha olarak eklice sunulmuştur.

Saygıyla arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Hindistan ile Pakistan arasındaki ihtilâf sebebiyle Hükümetin izlediği politikaya ilişkin 6 . 12 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabıdır

Hindistan - Pakistan anlaşmazlığı ve çatışması ile ilgili olarak Türk Hükümetinin görüşü

7 . 12 . 1971 tarihinde basına verilen bir demeçle aynen şu ifadelerle açıklanmıştır.

«Hindistan - Pakistan anlaşmazlığı ile ilgili görüşlerini Türkiye Hükümeti şimdiye kadar çeşitli vesilelerle ve çeşitli kademelerde açıklamış bulunmaktadır. Bu görüşlerde bugün de her hangi bir değişiklik olmamıştır. Görüşlerimizi şöylece özetlemekte fayda vardır :

Doğu Pakistan sorunu, Pakistan'ın bir iç sorunudur. Binaenaleyh hiçbir yabancı devletin, kendi görüşlerini silâh zoruyla Pakistan'a empoze etmek suretiyle bu soruna çözüm yolları aramak hakkı yoktur.

Hindistan - Pakistan anlaşmazlığının diğer bir vechesini de mülteciler sorunu teşkil etmektedir. Bu sorunun Hindistan'ı birinci derecede ilgilendiren bir sorun olduğu inkâr edilemez. Ancak, bunun çözüm yolu da, şüphesiz ki, silâh yolu değildir.

Bu itibarla, bölgede ateş - kes yapılarak, işgal edilmiş topraklar derhal tahliye edilmelidir. Doğu Pakistan ve mülteciler sorunlarına ancak bu şart yerine geldikten sonra taraflarca siyasi çözüm yolları bulmak mümkün olabilecektir.»

Bu demeçte yer alan görüşler ve prensipler, yalnız Pakistan ile aramızdaki sıkı bağların bir ifadesi olmakla kalmıyordu. Bu görüşler ve prensipler Devletler Hukuku ve Birleşmiş Milletler prensip ve ilkeleri ile de tam bir uyuma halinde idi. Nitekim, bu demeçten hemen sonra, 7 Aralık 1971'de, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun, Pakistan - Hindistan çatışması hakkında 11 olumsuz ve 10 çekimsere karşı 104 oy gibi ezici bir çoğunlukla aldığı kararın aynı görüşlerden ve prensiplerden mülhem olduğunu görmekle kıvanç duyduk.

Diğer taraftan, 16 Aralık 1971 tarihli yeni Hükümet programında da, hatırlanacağı üzere, Pakistan'ın durumu hakkında şu ifadelere yer verilmiş idi :

«Müttefikimiz Pakistan'ın, içinde bulunduğu olağanüstü şartlardan Hükümet ve millet olarak büyük üzüntü duyuyoruz. Bu dost ve kardeş ülkenin millî bütünlüğüne yönelen tehlikelerden başarı ile kurtulmasında Türkiye kendisine destek olmaya çalışacaktır.»

Hindistan - Pakistan çatışması karşısındaki görüşlerimizin esaslarını böylece belirttikten sonra, Pakistan'ın toprak bütünlüğünün muha-

faza edilmesi ve çatışmaların durdurulması için neler yapmış olduğumuz hakkında bilgi vermek isterim :

Faaliyetlerimiz, büyük çoğunluğu ile, diplomatik alanda olmuştur. Doğu Pakistan'da Hükümet kuvvetleri ile Doğu Pakistanlılar arasındaki çarpışmalar sırasında, yabancı müdahaleler karşısında yer aldık ve bu nevi müdahalelerden kaçınılması için Hindistan ve büyük devletler nezdinde sürekli teşebbüslerde ve uyarmalarda bulunduk. Dostumuz ve müttefikimiz Pakistan'a milletlerarası alanda elimizden geldiği nispette destek olmaya çalıştık. Teşebbüslerimiz sona ermiş değildir. Gerektiğinde yeni teşebbüslerde bulunuyoruz ve bulunacağız.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

16. — *Balakesir Milletvekili Mevlüt Yılmaz'ın, Hac mevsimi dolayısıyla vatandaşlarımızın Hacca gitmelerine izin verilip verilmeyeceğine dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/802)*

18 . 12 . 1971

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın yazılı olarak Sayın Başbakan tarafından cevaplandırılmasını arz ve rica ederim.

Saygılarımla.

Mevlüt Yılmaz
Balakesir Milletvekili

1. Hac mevsimi geldi. Müslüman vatandaşlarımız bu dinî vecibeyi yerine getirmek maksadıyla Suudi Arabistan'a gitmek için sabırsızlanmaktadırlar. Şu ana kadar Hükümet tarafından Hacca müsaade edilip edilmeyeceği hakkında herhangi bir resmî açıklama yapılmadı. Bu yıl Hacca izin verilecek midir? İzin verilmeyecekse sebebi nedir? Bu doğru mudur?

2. Bazı vatandaşlarımız pasaport almak için ilgililere başvurduklarında kendilerine pasaport verilmemesi için birtakım zorluklar çıkartıldığı hakkında yaygın söylentiler vardır.

3. Hacca Hükümetçe müsaade edilecekse vakit daraldığı için hemen bugünlerde resmî bir açıklama yapılmasına lüzum var mıdır?

4. Hacca izin verilecekse hacı adaylarının gitmesine karayoluyla, mı, yoksa hava yoluyla mı müsaade edilecektir?

5. Onbinlerce vatandaşımız hacce etmek gayesi ile yurt dışına gideceğine göre, rahatça gidip gelmeleri için ve rahatça hac ibadetlerini yapabilmelerini temin bakımından Hükümetçe ne gibi tedbirler alınmıştır?

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

12 . 2 . 1972

Başkanlığı

Sayı : 77-186/1122

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 23 . 12 . 1971 tarih ve 7/802-4903/37346 sayılı yazınız.

Balıkesir Milletvekili Mevlüt Yılmaz'ın, hac mevsimi dolayısıyla vatandaşlarımızın hacca gitmelerine izin verilip verilmeyeceğine ilişkin 18 . 12 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı iki nüsha olarak eklice sunulmuştur.

Saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim

Başbakan

Balıkesir Milletvekili Mevlüt Yılmaz'ın, Hac mevsimi dolayısıyla vatandaşlarımızın Hacca gitmelerine izin verilip verilmeyeceğine ilişkin 18 . 12 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabıdır.

Hac maksadıyla Suudi - Arabistan'a karayoluyla gidip gelmenin, vatandaşlarımızın genel sağlıklarının korunması ve bu yolculuğun yorucu ve meşakkatli olması dikkate alınarak havayoluyla gidilmesine Bakanlar Kurulunun 19 . 11 . 1971 tarih ve 7/3477 sayılı Kararıyla izin verilmiştir.

Hacca gidecek vatandaşlarımızdan istenmekte olan sağlık kurulu raporu, beynelmilel aşı belgesi ve portörlük raporlarının hacı adaylarınca bir külfet olarak telâkki edilmesiyle bu belgeler alınırken birtakım zorluklar çıkarıldığı söylentileri bu düşünceden ileri geldiği kanısını doğurmuştur.

Hac dolayısıyla vatandaşlarımızın sağlıklarının korunması ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla Kızılay Genel Başkanlığınca bir seyyar hastane ve 26 kişilik sağlık ekibi, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca da 3 doktor ve 10 sağlık memurundan kurulu bir ekip Hacca gönderilmiştir.

Ayrıca hacı adaylarının Suudi - Arabistan'a gidiş ve dönüşlerini temin gayesiyle Türk Hava Yolları Ononim Ortaklığınca muntazam hava seferleri düzenlenmiştir.

Prof. Dr. Nihat Erim

Başbakan

17. — *İstanbul Milletvekili Bahir Ersoy'un, Yeni Ortam adlı derginin kapatılış nedenlerine dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı. (7/805)*

Aşağıdaki sorunun Sayın Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracı olmanızı rica ederim.

24 . 12 . 1971

İstanbul Milletvekili

Bahir Ersoy

Soru :

«Yeni Ortam» adlı (Haftalık Siyasal Aktua-lite Dergisi) 20 Kasım 1971 gün ve 4 numaralı sayısının kapağında (Kanun dışı baskılar protesto ediyor ve... Dergiyi kapatıyoruz) diye yazıyor.

İç sayfalardan derginin Vatan Matbaacılık A.Ş. basıldığını ve 35 bin satış yaptığını, ayrıca;

(... Geçen haftanın başında Yeni Ortamın basıldığı Vatan Matbaacılık A.Ş.'nin İdare Müdürü Fuat Ergin, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına davet edilmiş ve Adli Müşavir Deniz Hâkim Albay Turgut Akan tarafından kendisine ikaz yapılmıştır.

İkazın mahiyeti açıkça şudur:

Albay Turgut Akan, Fuat Ergin'e, Yeni Ortamın Vatan Matbaacılık A.Ş. de basılmasını mahzurlu gördüğünü söylemiştir.

(... Fuat Ergin, Albay Turgut Akan'a «Acaba bu uyarınızı bana yazılı olarak tebliğ edermisiniz Albayım?» demiş. Turgut Akan «Size herhangi bir tebligatta bulunmuyorum. Sadece dikkatinizi çekiyorum cevabını vermiştir.» diye bilgi verilmekte ve nihayet (... ve derginin bundan böyle Vatan Matbaasında dizilip, basılmayacağı, Nezih Demirkent - Müessesenin asıl sorumlularından - tarafından Yeni Ortam sorumlularına bildirilmiştir) denmektedir.

Baskıyı sağlamak için yapılan teşebbüslerin sükutla karşılandığı anlatıldıktan sonra dergi sahibi Kemal Bisalman'ın Albay Tur-

gut Akan'a çektiği protestonun metnini yayınlamakta ve buna da cevap verilmediğini yazmaktadır.

Nihayet bastırarak matbaa bulamamak yüzünden Yeni Ortam Dergisinin kapatılmak zorunda kaldığını öğreniyoruz.

1. Albay Turgut Akan'a aidolan ve 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununu ilgilendirmesi gereken hareket doğru mudur? Doğru ve kanuna dayanıyorsa konuya resmiyet vermek, eğer dergi 1402 sayılı Kanuna veya ilişkilerine aykırı yayın yapmışsa tatbikatta emsalleri gibi işlem görmesi gerekmezmiydi?

2. Bu hareket Anayasamıza uygun mudur?.

T. C.

Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Sayı : 77-182/1110

11 . 2 . 1972

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 28 . 12 . 1971 tarih ve 7-805/4947/37609 sayılı yazınız.

İstanbul Milletvekili Bahir Ersoy'un, Yeni Ortam adlı derginin kapatılış nedenlerine ilişkin 24 . 12 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı iki nüsha olarak eklince sunulmuştur.

Saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

İstanbul Milletvekili Bahir Ersoy'un, Yeni Ortam adlı derginin kapatılış nedenlerine ilişkin 24 . 12 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabıdır.

İstanbul'da yayınlanan Ortam haftalık siyasal aktüalite dergisi, Sıkıyönetim İdaresinin basınla ilgili 2 numaralı bildirisine aykırı harekete ısrarla yönelmiş bulunduğu İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 6 . 10 . 1971 gün ve 1971/113 sayılı Kararına istinaden 1402 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi gereğince yayını süresiz olarak yasaklanmıştır.

Sıkıyönetim Komutanlığından alınan bilgi şudur :

Yayınlanması yasaklanan Ortam dergisi, 8 Kasım 1971 tarihinde isminin başına «Yeni» deyimini de ilâve etmek ve sadece yazı işleri Müdürünü değiştirmek suretiyle aynı yazar kadrosunu muhafaza ederek yayına başla-

mıştır. Bu derginin 1, 2 ve 3 ncü sayıları gözden geçirilmiş, hatta müsamaha ile karşılanmak istenmiş ise de, kapatılan ve yayını yasaklanan «Ortam» dergisi ile aynı paralel ve aynı tutumda olduğuna kanaat getirilmiştir.

1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 3 ncü maddesinin (d) fıkrası, Sıkıyönetim Komutanlığına, basılması ve neşri yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür ve afiş gibi bilcümle matbu evrakı basan matbaaları kapatmak yetkisini tanımış bulunmaktadır. Bu yetki hükmü karşısında «Yeni Ortam» dergisinin baskı işlemini yapan Vatan Matbaacılık A.Ş.'nin hiçbir istifsara lüzum kalmadan kapatılması mümkündür. Ancak böyle bir netice arzu edilmiş ve ilgililerin dikkatleri çekilmiştir.

«İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Adli Müsaviri Dz. Hâkim Alb. Turgut Akan, 1402 sayılı Kanunun 10 ncü maddesine göre, Sıkıyönetim Komutanlığından aldığı kanunen suç teşkil etmeyen bir emri ifa etmiştir» Basın Kanununa göre matbaa sahiplerinin de sorumluluğu göz önüne alınarak, Askerî bir hiyerarşi içinde kanuna aykırı olmayan bir emrin matbaa sahibi temsilcilerine nakledilmesinin mevzuatımıza ve Anayasamıza aykırı bir yönü yoktur.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

18. — Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, Cumhurbaşkanımızın 22 . 12 . 1971 tarihli Milliyet Gazetesine vermiş olduğu demecine dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim'in yazılı cevabı (7/806)

Millet Meclisi Başkanlığı Yüce Katına
Aşağıdaki sorunun Sayın Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasına aracılığınızı saygıyla arz ve rica ederim.

24 . 12 . 1971

Maraş Milletvekili
İbrahim Öztürk

Soru :

12 Mart Muhtırası, memleketin 12 Mart 1971 ortamına sürüklenmesinin başlıca sorumlusu olarak, Demirel Hükümetini gösterir mahiyette idi. Sayın Cumhurbaşkanının ve Sayın Başbakan Nihat Erim'in son zamanlara kadar vâki çeşitli ve tasvipkâr beyanları da bu görüş istikâmetinde idi.

Sayın Cumhurbaşkanının 22 Aralık 1971 tarihli Milliyet Gazetesinde çıkan ve şu ana kadar tezkibedilmeyen çok önemli özel demeci ise, memleketin 12 Mart ortamına sürüklenmesinden dolayı hükümetlerin ve dolayısıyla bu arada Demirel hükümetlerinin suçlanamayacağı şeklinde yeni ve büyük yankı yapan bir görüş ortaya koymaktadır.

Bu yeni görüş, herkesçe benimsendiği takdirde, 12 Marta vâki olan ve memleketi geldiği uçurum kenarından kurtaran haklı bir hareket olduğuna inandığımız 12 Mart Muhtırasının izah etmek çok güçleşecektir.

Bu güçlüğü doğuran ve Sayın Cumhurbaşkanından sadır olan son beyanın ifade ettiği yeni görüş sorumlu Hükümet tarafından da benimsenmekte midir?

T. C.

Başbakanlık 14 . 2 . 1972
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Sayı : 77-13/1142

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 28 . 12 . 1971 tarih ve 7/806-4948/37618 sayılı yazınız.

Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, Sayın Cumhurbaşkanımızın 22 . 12 . 1971 tarihli Milliyet Gazetesine vermiş oldukları demece ilişkin 24 . 12 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı iki nüsha olarak eklice sunulmuştur.

Saygıyla arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, Sayın Cumhurbaşkanımızın 22 . 12 . 1971 tarihli Milliyet Gazetesine vermiş oldukları demece ilişkin 24 . 12 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabıdır.

12 Mart Muhtırası metni ve Sayın Cumhurbaşkanımızın önceki beyanları ile son defa Milliyet Gazetesinde çıkan sözleri hiçbir yoruma ihtiyaç göstermeyecek kadar açıktır.

Kişisel yorum tarzının başkalarının da aynen paylaşıldığı varsayımına dayanılarak, onlardan da bu yorumu esas alarak düşüncelerini söylemesini istemek, objektif kıstaslarla bağdaştırılamayacağı için bu hususta herhangi

bir şey ifade etmeyi usullere uygun görmemekteyim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

19. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Ankara - İstanbul demiryolu ile karayolunun ne zaman çift yol gidiş - geliş yapılacağına dair soru önergesi, ve Ulaştırma Bakanı Rifki Danişman ile Bayındırlık Bakanı Mukadder Öztekin'in yazılı cevapları (7/809)

Millet Meclisi Başkanlığına

25 Aralık 1971

Aşağıdaki sorumun Sayın Bayındırlık ve Ulaştırma bakanları tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Celâl Kargılı
İçel Milletvekili

Ankara - İstanbul demiryolu ile karayolunun gidiş - geliş olarak çift yol yapılması artık zaruret haline gelmiş bulunmaktadır. Bu konudaki çalışmalar hangi safhadadır?

T. C.

Ulaştırma Bakanlığı 3 . 2 . 1972
Özel Kalem Müdürlüğü
Kayıt No. : 17/1

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Genel Sekreterlik Kanunlar Müdürlüğü 7/809-4960/37727 sayılı yazıları :

Ankara - İstanbul Demiryolu ile karayolunun ne zaman çift yol (Gidiş - geliş) yapılacağına dair İçel Milletvekili Celâl Kargılı tarafından verilen yazılı soru önergesi cevabıdır;

Ankara - İstanbul güzergâhında H. Paşa - Gebze ve Sincan - Kayaş banliyö mıntıkaları hâlen çift hat olarak çalıştırılmaktadır.

Gebze - Arifiye 2 nci hat inşaatı ise, Bayındırlık Bakanlığınca yürütülmekte olup, inşaatın bitiminde elektrifikasyon TCDD tarafından yapılacaktır.

Arifiye - Mudurnu - Esenkent arasında H. Paşa - Ankara irtibatını sağlayacak yüksek standartlı ve kısa bir demiryolu inşası konusu, Bayındırlık Bakanlığınca etüt edilmektedir.

Keyfiyeti saygı ile arz ederim.

Rifki Danişman
Ulaştırma Bakanı

T. C.
Bayındırlık Bakanlığı
Hususi Kalem
Sayı : 227

Konu : İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın yazılı sorusu.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 3 . 1 . 1972 gün ve 7-809/4960-37727 sayılı yazınız.

Ankara - İstanbul demiryolu ile karayolunun ne zaman çift yol (Gidiş - geliş) olarak yapılacağına dair İçel Milletvekili Celâl Kargılı tarafından verilen yazılı soru önergesi aşağıda cevaplandırılmıştır.

1. Düşünülen Ankara - İstanbul çift hat demiryolunun İstanbul - Gebze ve Sincanköy - Ankara araları çift hat olarak halen faal durumdadır. Gebze - Arifiye arasının çift hat olarak inşaatı devam etmektedir. Arifiye - Esenkent arasının büro çalışmaları yapılmış, arazi çalışmaları ise kısmen hazırlanmıştır.

Düşünülen hattın fizibilite çalışmaları İngiliz Hükümeti tarafından Cento Teknik Yardımı çerçevesinde ücretsiz olarak yapılacaktır. Yapılacak etüt çalışmaları, Ankara - İstanbul arasında çeşitli ulaşım yollarıyla yapılan tasımların ekonomik mükayesesini, müstakbel trafik tahminlerini ve özellikle, yapılması düşünülen elektrikli çift hat demiryolunun ekonomik ve teknik fizibilitesi konularını kapsayacaktır.

Çalışmaların Türkiye'de yürütülecek kısmı için İngiliz Hükümetince görevlendirilen Müşavir Firma 1972 Ocak ayı içinde görevine başlamıştır.

Firma, Ankara - İstanbul arasında gerek mevcut demiryolu üzerinde, gerekse Bakanlığımızca tespit edilen ve kısmen çalışmaları tamamlanmış güzârgâh veya daha başka güzergâhlar üzerinde incelemeler yapacaktır.

Yapılacak çalışmaların sonucuna ve durumunun ilgili yatırımcı kuruluşlarca yeniden değerlendirilmesine göre uygulamaya geçilecektir.

2. Ankara - İstanbul yolunun İstanbul - İzmit arasında ekspres yol inşaatı devam etmekte olup 65 kilometrelik kısım beton asfalt kaplamalı olarak 4 şeritli bölünmüş yol haline getirilmiştir. Bu kısımdaki nihai beton asfalt tabakası 1972 yılında tamamlanacaktır.

Ayrıca Kartal, Maltepe ve Cevizli kavşakları tamamlanarak hizmete açılmıştır. Bostancı tünel varyantının yapımı devam etmektedir.

Ankara'dan itibaren 15 - 54 kilometreler arasının 4 şeritli bölünmüş yol haline getirilmesi hususu Üçüncü Beş Yıllık Planda teklif edilmiştir.

Ankara'dan itibaren 54 ncü kilometre ile İzmit arasının 4 şeritli bölünmüş yol haline getirilmesi hususu etüt edilmektedir. Bu kısım trafik ihtiyaçları ve finansman imkânlarına göre ele alınacaktır.

Bilgilerinize arz ederim.

Mukadder Öztekin
Bayındırlık Bakanı

20. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, küçük köylerin, büyük tarım işletmeleri çevresinde birleştirilmelerinin düşünülip düşünülmeyeğine dair soru önergesi, ve Başbakan Nihat Erim ile Köy İşleri Bakanı Necmi Sönmez'in yazılı cevapları (7/812)

25 . 12 . 1971

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Sayın Başbakan ve Sayın Köy İşleri Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Celâl Kargılı
İçel Milletvekili

Ülkemiz az nüfuslu dağınık bir köy yapısına sahiptir. Nüfusun üçte ikisinden fazla bir kısmını teşkil eden köylü kitlesi, 65 bin dağınık yerleşme biriminde yaşamaktadır. Oysa, Falih Rıfkı Atay'ın 19 Nisan 1970 günlü «Dünya» Gazetesinde yazmış olduğu gibi, Atatürk'ün ideali, Türk Köylerini beş yüz, yedi yüz elli ve bin evli okullu, dispanserli, akarsulu birlikler haline getirmektir. Günümüzde Atatürk'ün bu ideali çok daha kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiş bulunmaktadır. Bu ufak köylerin, büyük tarım işletmeleri çevresinde birleştirilmesi, kötü yerleşme bölgelerinde kurulmuş dağınık köylerin tasfiyesi ve orman köylerindeki fazla nüfusun ihtiyaç duyulan bölgelere aktarılması için ne gibi çalışmalar yapılmaktadır ve ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

T. C.

Başbakanlık

3 . 3 . 1972

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi Başkanlığı

Sayı : 77 - 66/1882

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 3 . 1 . 1972 tarih ve 7/812-4963/37734 sayılı yazınız.

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, küçük köylerin büyük tarım işletmeleri çerçevesinde birleştirilmelerinin düşünüp düşünülmeyeğine ilişkin 25 . 12 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı iki nüsha olarak eklice sunulmuştur.

Saygıyla arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, küçük köylerin büyük tarım işletmeler çerçevesinde birleştirilmelerinin düşünüp düşünülmeyeğine ilişkin 25 . 12 . 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabıdır.

Önergeniz aynı zamanda Sayın Köy İşleri Bakanına yöneltilmiş bulunduğundan, bu konuda Köy İşleri Bakanlığınca verilen cevaba ilâve edilerek bir husus bulunmamaktadır.

Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan

T. C.

Köy İşleri Bakanı

23 . 2 . 1972

Tetkik ve Plan - Koord. Kur. Bşk.

Sayı : 91/148

01686

Konu : İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, yazılı soru önergesi.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 3 . 1 . 1972 gün ve M. M. Genel Sekreterliği Kanunlar Müdürlüğü 7/812-4963/37734 sayılı yazınız.

Küçük köylerin, büyük tarım işletmeleri çevresinde birleştirilmesi, kötü yerleşme bölgelerinde kurulmuş olan dağınık köylerin tasfiyesi ve orman köylerindeki fazla nüfusun ihtiyaç duyulan bölgelere aktarılması ile ilgili ola-

rak İçel Milletvekili Celâl Kargılı tarafından verilen yazılı soru önergesinin cevabı ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Köy İşleri Bakanı
Prof. Dr. Necmi Sönmez

İçel Milletvekili Celâl Kargılı, tarafından Millet Meclisi Başkanlığına verilen 25 Aralık 1971 tarihli yazılı soru önergesinin cevabı.

Küçük köylerin, büyük tarım işletmeleri çevresinde birleştirilmesi, kötü yerleşim bölgelerinde kurulmuş dağınık köylerin tasfiyesi ve orman köylerindeki fazla nüfusun ihtiyaç duyulan bölgelere aktarılması konusunun, geniş kapsamıyla «Köylük Alanda Fiziksel Yerleşimin Düzenlenmesi ve Tarımsal İskân Projesi» niteliğinde mütalâa edilmesi gerekmektedir.

III - Beş Yıllık Plan döneminde uygulanmak üzere hazırlanan bu projeye göre;

1. Yerleşim yeri elverişsiz olan köylerin; kendi hudutları içerisinde en uygun yeni bir yerleşim yerine nakli ile ilgili olarak gerekli etütlerin ve planlamanın yapılması ve bu meydana 76 köy ünitesinin demonsratif mahiyette araştırma uygulaması suretiyle naklinin gerçekleştirilmesi,

2. Altyapı hizmetleri pahalıya mal olacak köylerde yapılacak etütler sonunda tespit edilecek köylerden 20 sinin demonsratif mahiyette araştırma uygulaması olarak uygun bir yere nakledilmeleri,

3. Bulundukları yerden nakilleri zorunlu görülen orman köylerinden 25'inin naklinin gerçekleştirilmesi,

4. Devletçe inşaatı tamamlanacak 6 barajın göl sahasını terk edecek 17 köyden 1 700 ailede 8 500 nüfusun nakil ve iskânları

5. Yurdumuzda mevcut göçebelerden 2 100 ailenin istihdam ve iskân edilmeleri,

Sağlanacaktır.

6. Kırsal alan dağınık yerleşim birimleri, nicelik ve nitelikleri itibarıyla gerek tarım ekonomisi içerisinde, gerekse Türkiye'nin sosyo - ekonomik konjonktüründe büyük ölçekte olumsuz etkilerde bulunmaktadır.

Türkiye'deki dağınık yerleşim birimlerinin, dağınıklığı oluşturan faktörler ve Türkiye'nin sosyo - ekonomik gelişimine ait projeksiyonlar dikkate alınarak, optimal bir düzenlemeye ka-

vusturulmasının çok sıhhatli etüt edilmesi ve planlanması gerektiğinden, bütün köylerimizi kapsamak üzere Bakanlığımızca yapılmış olan köy envanter etütleri bu konuda bir derlemeye tabi tutulmuştur.

III ncü Beş Yıllık Plan döneminde de bu yönden gerekli etütlere devam edilmek suretiyle, her türlü etütleri tamamlanarak birleştirilmesi sosyo - ekonomik bakımdan uygun görülen 38 köyde demonstratif araştırma uygulaması yapılması planlanmıştır.

7. II nci Beş Yıllık Planın 1972 yılı programında, çeşitli kamu kuruluşlarınca tespit edilen ayrı kriterlere göre köye yöneltilen hizmetlerin farklı yerleşim yerlerine dağılmasını önlemek ve hizmetlerin belirli merkezde toplanmasını sağlamak için Köy İşleri Bakanlığının yürütücülüğünde ilgili Bakanlık ve Kuruluşlar «Hizmet ve yatırımlarının niteliklerini de gözeterak ortak kriterler geliştirecekler ve elde edilen sonuçları program dönemi içinde DPT'ye vereceklerdir» denilmektedir.

Esasen daha önce Bakanlığımızca köy gelişme merkezleri ile ilgili olarak seçim kriterlerinin saptanması çalışmalarına başlanılmış bulunmaktadır. Bu kriterlerin ilgili kuruluşlarla müştereken tetkikinden sonra nihai ve ortak kriterler tespit edilecektir. DPT Müsteşarlığınca da gerekli incelemeler yapıldıktan sonra II ncü Beş Yıllık Plan döneminde bu merkezler seçilerek hizmetler yukarıda belirtilen tedbirin kapsamına göre götürülecektir.

Bakanlığımızca hazırlanan ve ilişikte sunulan proje DPT Müsteşarlığınca uygun görüldüğü ve projenin finansmanı sağlandığı takdirde, çeşitli konularda yukarıda kısmen belirtilen hedeflere ulaşılmasına çalışılacaktır.

1972 yılı çalışma programı döneminde kullanılmak üzere «İskân düzenleme ve köy gelişme merkezlerinin kurulması» adlı projeye 1 milyon TL. ödenek verilmiş ve bu miktar Karma Bütçe Komisyonunda 10 milyon TL. ilâvesiyle 11 milyon TL. na çıkarılmıştır.

Bu ödenekle önceki yıllarda önetütleri tamamlanmış ve 1306 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesi kapsamına giren dağınık, altyapı hizmetleri pahalıya mal olan, yerleşim yeri elve-

rişsiz köylerde uygulama çalışmaları yapılacaktır.

Not: Bu tezkereye ilişik kitap, kesafeti sebebiyle Tutanak Dergesinde yayımlanamadığından, aslı dosyasına konmuş olup, bir sureti de soru sahibine verilmiştir.

21. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Doğu'da uygulanan «Sosyalizasyon» denemesine dair soru önergesi, ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Cevdet Aykan'ın yazılı cevabı (7/816)

Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun yazılı olarak Sayın Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı tarafından cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Celâl Kargılı
İçel Milletvekili

Doğu'da «Sosyalizasyon» denemesinin beklenen sonucu vermemiş olması karşısında, bu ve diğer doktorsuz bölgelerimizde doktorlarımızın, mahrumiyet tazminatı verilerek, belirli sürelerle mecburî hizmete tabi tutulmaları düşünülmekte midir?

Dr. Cevdet Aykan
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

314

8 . 2 . 1972

Konu : İçel Milletvekili Sayın Celâl Kargılı'nın, soru önergesi Hk.

Millet Meclisi Başkanlığı

İlgi : 3 . 1 . 1972 tarih ve Kanunlar Müdürlüğü 7/816 - 4967/37728 sayılı yazı.

İçel Milletvekili Sayın Celâl Kargılı tarafından verilen yazılı soru önergesine cevabım ek-tedir.

Arz ederim.
Saygılarımla.

Dr. Cevdet Aykan
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın yazılı soru önergesine cevabım

Soru : Doğu'da «Sosyalizasyon» denemesinin beklenen sonucu vermemiş olması karşısında, bu ve diğer doktorsuz bölgelerimizde doktorlarımızın, mahrumiyet tazminatı verilerek, belirli sürelerle mecburi hizmete tabi tutulmaları düşünülmekte midir?

Cevap : Asistanlık dönemini bitirerek yeni mütehassıs olarak hekimlerimize bir yıllık mecburi hizmeti getirecek kanun tasarısında, Millet Meclisi Sağlık Komisyonu bir düzeltme yapacak mecburi hizmetin Tıp Fakültelerini bitiren pratisyen hekimlerimize de uygulanmasını öngörmüş ve Bakanlığımız da bu görüşe iştirak etmiştir.

Bu duruma göre hekimlerimizi yurt düzeye dengeli dağıtmak imkânı olacak ve mahrumiyet bölgelerinde çalışacak olanlara da şüphesiz daha fazla yan ödemeler yapılma imkânları sağlanacaktır.

Dr. Cevdet Aykan
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnân'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair Kanunun maddelerine geçilmesinde verilen oyların sonucu

(Kabul edilmiştir.)

Üye sayısı : 450

Oy verenler : 318

Kabul edenler : 245

Reddedenler : 63

Çekinserler : 10

Oya katılmıyanlar : 124

Açık üyelikler : 8

[Kabul edenler]

ADANA

Cevdet Akçalı
M. Salâhattin Kılıç
Ali Cavit Oral
Ahmet Topaloğlu
Turgut Topaloğlu
Hüsamettin Uslu

ADİYAMAN

M. Zeki Adıyaman
Ali Avni Turanlı

AFYON KARAHİSAR

Mehmet Rıza Çerçel
Hasan Dincer
Şevki Güler
Ali İhsan Ulubahşi

Kâzım Uysal

AMASYA

Yavuz Acar
Salih Aygün

ANKARA

Orhan Alp
Oğuz Aygün
Sinan Bosna
Musa Kâzım Coşkun
Orhan Eren
Mustafa Maden
Emin Pakşüt
H. Turgut Tokar
Ferhat Nâri Yıldırım
Şerafettin Yıldırım
Mustafa Kemal Yılmaz

ANTALYA

Hasan Akçalıoğlu
Süleyman Çiloğlu
Ömer Eken
Rafet Eker

ARTVİN

Mustafa Rona

AYDIN

Nahit Mentеше
İsmet Sezgin

BALIKESİR

İbrahim Aytaç
Cihat Bilgehan
M. Şükrü Çavdaroğlu
Kemal Erdem
Ahmet İhsan Kırımlı
Osman Tarı

BİLECİK

Şadi Binay

BİNGÖL

Mehmet Sıddık Aydar
Mehmet Bilgin

BİTLİS

Abidin İnân Gaydalı

BOLU

Nihat Bayramoğlu
Halil İbrahim Cop
Ahmet Çakmak
M. Şükrü Kiyıkoğlu

BURDUR

A. Mukadder Çiloğlu

BURSA

Cemal Külâhlı
Barlas Küntay
Ertuğrul Mat
Kasım Önadım
Mustafa Tayyar
Mehmet Turgut
Ahmet Türkel

ÇANAKKALE

Kemal Bağcıoğlu
Mesut Hulki Önür
Refet Sezgin

ÇANKIRI

Arif Tosyahoğlu

ÇORUM

Yakup Çağlayan
Kemal Demirer
Abdurrahman Güler
İhsan Tombuş
Arslan Topçubaşı

DENİZLİ

Sami Arslan
Fuat Avcı
Mehmet Emin Durul
Hasan Korkmazcan
Hüdaî Oral

DIYARBAKIR

Hasan Değer
Abdüllâtîf Ensarioğlu
Necmettin Gönenç
Sabahattin Savaş
Nafiz Yıldırım

EDİRNE

İlhami Ertem
Veli Gülkan

ELAZIĞ

Samet Güldoğan

ERZİNCAN

Hüsamettin Atabeyli

ERZURUM

Sabahattin Aras
Turhan Bilgin
Rasim Cinisli
Rıfık Danışman

Naci Gacıroğlu

Cevat Önder
Fethullah Taşkesenli-
oğlu

ESKİŞEHİR

Mehmet İsmet Angı
Orhan Oğuz
Seyfi Öztürk
M. Şemsettin Sönmez

GAZİANTEP

Ali İhsan Göğüş
Mehmet Kılıç
Erdem Ocak
Mehmet Lûtfi Söylemez

GİRESUN

Nizamettin Erkmén
Hidayet İpek
Abdullah İzmen
M. Emin Turgutalp

GÜMÜŞANE

Mustafa Karaman

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan
HATAY

Halil Akgöl
Talât Köseoğlu
Ali Yılmaz

İSPARTA

Hüsamettin Akmumcu
Ali İhsan Balım
Süleyman Demirel
Yusuf Uysal

İÇEL

Mazhar Arıkan

Kadir Çetin
Cavit Okyayuz
Hilmi Türkmen

İSTANBUL

İbrahim Abak
Sadettin Bilgiç
Ferruh Bozbeyli
İlhan (Eğemen) Dar-
rendelioğlu
Tekin Erer
Nuri Eroğan
Orhan Cemal Fersoy
Hasan Güngör
Mustafa Fevzi Güngör
A. Şeref Lâç
Osman Özer
Akgün Silivri
İsmail Hakkı Tekinel
Naime İkbâl Tokgöz
A. Turgut Topaloğlu
Hasan Türkay
Mehmet Yardımcı

İZMİR

Mustafa Akan
Şükrü Akkan
Muzaffer Fazl Arıncı
Münir Daldal
Ali Naili Erdem
Nihad Kürşad
Şinasi Osma
Akin Özdemir

KARS

Lâtif Aküzüm
İsmail Hakkı Alaca
Musa Doğan
Kemal Kaya
Veyis Koçulu

KASTAMONU

Muzaffer Akdoğanlı
Orhan Deniz
Sabri Keskin
Mustafa Topçular
Hasan Tosyalı

KAYSERİ

M. Şevket Doğan
Turhan Feyzioğlu
Hayrettin Nakiboğlu
Vedat Âli Özkan
Enver Turgut
Mehmet Türkmenoğlu

KIRKLARELİ

Mehmet Atagün
Feyzullah Çarıkçı
KIRŞEHİR
Cevat Eroğlu
Mustafa Kemal Güneş

KOCAELİ

Cevat Âdemoğlu
Vehbi Engiz
Sabri Yahşi
KONYA

Bahri Dağdaş
Mustafa Kubilay İmer
İhsan Kabadayı
Necati Kalaycıoğlu
İ. Etem Kılıçoğlu
Baha Müderrisoğlu
Özer Ölçmen
Tahsin Yılmaz Öztuna
Faruk Sükan
Vefa Tanır

KÜTAHYA

Ahmet Fuat Azmioğlu
Mesut Erez
Mehmet Ersoy

MALATYA

Ahmet Karaaslan

MANİSA

Süleyman Çağlar
Mustafa Orhan Daut
C. Selçuk Gümüşpala
Hilmi Okçu
Vehbi Sınnmaz
Kâmil Şahinoğlu
Önol Şakar

MARAS

Atillâ İmamoğlu
Veysi Kadioğlu
M. Zekeriya Kürşad
MARDİN
Esat Kemal Aybar
Abdülkadir Kermooğlu
Abdülkadir Özmen
Abdurrahim Türk

MUĞLA

Adnan Akarca
Ahmet Buldanlı
İzzet Oktay
MUŞ

Nimet Ağaoğlu
Kasım Emre

NEVŞEHİR

Hüsamettin Başer
Esat Kırathioğlu
NİĞDE

M. Naci Çerezci
H. Avni Kavurmacıoğlu
Haydar Özalp
ORDU

Ata Bodur
Cengiz Ekinci
Hamdi Mağden
Kemal Şensoy

RİZE

Erol Akçal ( )
Hasan Basri Albayrak
Salih Zeki Köseoğlu

SAKARYA

Nuri Bayar
Yaşar Bir
Güngör Hun
M. Vedat Önsal
SAMSUN

Talât Asal
Doğan Kitaplı
Nafiz Yavuz Kurt
Hüseyin Özalp
Bahattin Uzunoğlu
İsmet Yalçın

SİNOP

Hilmi Biçer
Mustafa Kaptan
SİVAS
Enver Akova
Kadri Eroğan
Tevfik Koraltan
Yusuf Ziya Önder
TEKİRDAĞ
Nedim Karahalil
TOKAT
Hüseyin Abbas
İsmet Hilmi Balcı
Osman Hacıbalıoğlu
Mehmet Kazova
Reşit Önder

TRABZON

Ahmet İhsan Birincioğlu
Necati Çakıroğlu
Ekrem Dikmen
Salâhattin Güven

URFA

Mehmet Aksoy
Necmettin Cevheri
Mehmet Ali Göklü
Bahri Karakeçili
UŞAK
Orhan Dengiz
M. Fahri Uğrasızoğlu
VAN
Fuat Türkoğlu
Mehmet Salih Yıldız

YOZGAT

İsmet Kıpısız
Turgut Nizamoğlu
Neşet Tanrıdağ

ZONGULDAK

Fuat Ak
Ahmet Nihat Akın
Fevzi Fırat
S. Tekin Müftüoğlu
Kevni Nedimoğlu

[Reddedenler]

ADANA
Melih Kemal Küçüktepe-
pınar

ADİYAMAN
Kâmil Kırıkoglu
Yusuf Ziya Yılmaz
AFYON KARAHİSAR
Süleyman Mutlu

AMASYA
Vehbi Meşhur
ANKARA

Kemal Ataman
İbrahim Cüceoglu
A. Sakıp Hıçerimez
Cengizhan Yorulmaz

ANTALYA
Ömer Buyrukcu
ARTVİN
Abdullah Naci Budak
AYDIN
Mehmet Çelik

BİLECİK
Mehmet Ergül
BİTLİS
Kenan Mümtaz Akışık

BOLU
Kemal Demir

BURDUR
Nadir Yavuzkan
BURSA
İbrahim Öktem
ÇANKIRI
Nuri Çelik Yazıcıoğlu
ÇORUM
Cahit Angın

ELÂZİĞ
Mehmet Aytağ
ESKİŞEHİR
B. Sıtkı Karacaşehir

GİRESUN
İ. Kayhan Nipoğlu

HATAY
M. Sait Reşa

İÇEL
Celâl Kargılı
İSTANBUL
Mehmet Ali Aybar
Hüseyin Dolun

Bahir Ersoy
Orhan Eyüboğlu
Orhan Kabibay
Needet Uğur
Reşit Ülker

İZMİR
Şeref Bakşık
KARS
Turgut Artaç
Kemal Okyay
KAYSERİ
Mehmet Yüceler
KIRŞEHİR
Mustafa Aksoy
KONYA
Orhan Okay
Mustafa Üstündağ
MALATYA

Hakkı Gökçe
İsmet İnönü
Mustafa Kaftan
MANİSA
Muammer Erten
Mustafa Ok

MARAS
Mehmet Özdal
İbrahim Öztürk
MUŞ
Nermin Neftci
NİĞDE
Mevlüt Ocakçioğlu
ORDU
Ferda Güley

RİZE
Sami Kumbasar
SAKARYA
B. Turgut Boztepe
SAMSUN
Yaşar Akal
İlyas Kılıç
SİİRT
Âdil Yaşa
SİNOP
Tevfik Fikret Övet
SIVAS
Ahmet Durakoğlu
M. Kemal Palaoğlu
Mustafa Timisi

TEKİRDAĞ
Yılmaz Alpaslan
TOKAT
İsmail Hakkı Birler

TRABZON
Mehmet Arslantürk

YOZGAT
Abdullah Baştürk

ZONGULDAK
Hüseyin Baytürk
Bülent Ecevit

[Çekinserler]

SAMSUN
Nihat Kale
TRABZON
Cevat Küçük
VAN
Mehmet Emin Erding

ESKİŞEHİR
Şevket Asbuzoğlu
KARS
Osman Yeltekin

ELÂZİĞ
Hayrettin Hanağası
ERZURUM
Gıyasettin Karaca

ADANA
Fazıl Güleç
Emir H. Postacı
ANKARA
Hüseyin Balan

[Oya katılmayanlar]

ADANA
Ali Rıza Güllüoğlu
Kemal Satır
Alpaslan Türkeş
Şevket Yılmaz
AFYON KARAHİSAR
Hamdi Hamamcıoğlu
AĞRI
Abdülkerim Bayazıt

Nevzat Güngör
Kasım Küfrevi
AMASYA
Kâzım Ulusoy
ANKARA
Orhan Birgit
Osman Bölükbaşı
İ. Sıtkı Hatipoğlu
Şinasi Özdenoğlu
Osman Soğukpınar

Suna Tural
Yusuf Ziya Yağcı
Aydın Yalçın
ANTALYA
İhsan Ataöv
Hasan Ali Gülecan
ARTVİN
Sabit Osman Avcı
(Başkan)

AYDIN
Yüksel Menderes
Kemal Ziya Öztürk
Fikret Turhangil
(Bşk. V.)
M. Kemal Yılmaz
BALIKESİR
Salih Zeki Altunbaş
Mehmet Niyazi Gürer

Mehmet Nurettin San-
dıkçıoğlu

Mevlüt Yılmaz
BURDUR

Mehmet Özbey
BURSA

Nail Atlı
Sadrettin Çanga

ÇANAKKALE
Mustafa Çalıköğlu
Zekiye Gülsen

ÇANKIRI
Hazım Dağlı
Nurettin Ok (Bşk. V.)

ÇORUM
Ali Naki Ulusoy
DENİZLİ

İlhan Açıkalın
Ali Uslu
DIYARBAKIR

Behzat Eğilli
EDİRNE

Cevat Sayın
ELÂZİĞ
Ali Rıza Septioğlu

ERZİNCAN
Hasan Çetinkaya

Sadık Perinçek
Naci Yıldırım

ERZURUM
Selçuk Erverdi

GAZİANTEP
Şinasi Çolakoğlu

İ. Hüseyin İncioğlu
Muhittin Sayın

GİRESUN
Mustafa Kemal Çilesiz
(İ. Â.)

GÜMÜŞANE
Necati Alp
Nurettin Özdemir
Ekrem Saatçi

HATAY
Abdullah Cilli
Hüsnü Özkan

İÇEL
Turhan Özgüner
Çetin Yılmaz

İSTANBUL
İsmail Arar (B.)
Eşref Derinçay

İbrahim Elmalı
Rıza Kuas
Sezai Orkunt

Haydar Özdemir
M. Kâzım Özeke
İlhami Sancar

Lebit Yurdoğlu

İZMİR
Şevket Adalan
Burhanettin Asutay
M. Hulusi Çakır
İhsan Gürsan

Coşkun Karagözoğlu
Talât Orhon
Kemal Önder

Orhan Demir Sorguç
Ali Naki Üner

KARS
Kemal Güven

KASTAMONU
Mehmet Seydibeyoğlu

KAYSERİ
Tufan Doğan Avşargil

KIRKLARELİ
Beyti Arda
Hasan Korkut
KONYA

İrfan Baran
Necmettin Erbakan
Sezai Ergun
Sadi Koças

KÜTAHYA
Ali Erbek
İlhan Ersoy
Kemal Kacar

MALATYA
İsmail Hakkı Şengüler

MANİSA
Ertuğrul Akça
Velî Bakırlı

MARAŞ
M. Nejat Çuhadar

MARDİN
Şevki Altındağ
Seyfi Güneştan

MUĞLA
Muallâ Akarca
Ali Döğerli

NIĞDE
M. Nuri Kodamanoğlu

ORDU
Memduh Ekşi
Ata Topaloğlu
Orhan Vural

SAKARYA
Hayrettin Uysal

SAMSUN
Mustafa Boyar
Kâmrân Evliyaoğlu

SİİRT
Zeki Çeliker
Mehmet Nebil Oktay
Selâhattin Oran

SİNOP
Hilmi İsgüzar

SİVAS
Vahit Bozathı (Bşk. V.)
Hüseyin Çınar
Ekrem Kangal

TEKİRDAĞ
Orhan Öztrak
Mustafa Sabri Sözeri

TOKAT
Yusuf Ulusoy

TRARZON
Mehmet Ali Oksal
Ahmet Şener
Ali Rıza Uzuner

TUNCELİ
Kenan Aral
Hüseyin Yenipınar

URFA
Necati Aksoy
Vehbi Melik

UŞAK
Âdil Turan

VAN
Kinyas Kartal

YOZGAT
İsmail Hakkı Akdoğan
Celâl Ahmet Sungur

ZONGULDAK
Ahmet Güner
Cahit Karakaş

[Açık üyelikler]

Bursa	1	Kocaeli	1
Diyarbakır	1	Malatya	1
Edirne	1	Nevşehir	1
Elâzığ	1		—
Hatay	1	Yekûn	8

Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnân'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair kanunun açık oylamasına verilen oyların sonucu

(Kabul edilmiştir)

Üye sayısı : 450
Oy verenler : 297
Kabul edenler : 238
Reddedenler : 53
Çekinserler : 6
Oya katılmayanlar : 145
Açık üyelikler : 8

[Kabul edenler]

ADANA

Cevdet Akçalı
M. Salâhattin Kılıç
Ali Cavit Oral
Ahmet Topaloğlu
Turgut Topaloğlu
Hüsamettin Uslu
ADİYAMAN
M. Zeki Adıyaman
Ali Avni Turanlı

AFYON KARAHİSAR

Mehmet Rıza Çerçel
Hasan Dincer
Şevki Güler
Ali İhsan Ulubahşi
Kâzım Uysal
AMASYA

Yavuz Acar
Salih Aygün

ANKARA

Orhan Alp
Musa Kâzım Coşkun
Orhan Eren
Mustafa Maden
Emin Paksüt
H. Turgut Tokar
Şerafettin Yıldırım
Mustafa Kemal Yılmaz

ANTALYA

Hasan Akçaloğlu
Süleyman Çiloğlu
Ömer Eken
Rafet Eker

ARTVİN

Mustafa Rona

AYDIN

Nahit Mentеше
İsmet Sezgin
BALIKESİR
İbrahim Aytac
Cihat Bilgehan
M. Şükrü Cavdaroglu
Kemal Erdem
Ahmet İhsan Kırımlı
Osman Tarı
Mevlüt Yılmaz

BİLECİK

Şadi Binay
BİNGÖL
Mehmet Sıddık Aydar
Mehmet Bilgin
BİTLİS

Abidin İnân Gaydalı
BOLU

Nihat Bayramoğlu
Halil İbrahim Cop
Ahmet Çakmak

BURDUR

A. Mukadder Çiloğlu
BURSA

Cemal Külâhlı
Barlas Küntay
Ertuğrul Mat
Kasım Önadım
Mustafa Tayyar
Mehmet Turgut
Ahmet Türkel

ÇANAKKALE

Kemal Bağcıoğlu
Zekiye Gülsen

Mesut Halki Önür

Refet Sezgin
ÇANKIRI
Arif Tosyalıoğlu
ÇORUM
Yakup Çağlayan
Kemal Demirer
Abdurrahman Güler
İhsan Tombuş
Arslan Topçubacı
DENİZLİ

Sami Arslan
Fuat Avcı
Mehmet Emin Durul
Hasan Korkmazcan
Ali Uslu
DİYARBAKIR

Hasan Değer
Abdüllâtif Ensarioğlu
Necmettin Gönenç
Sabahattin Savcı
Nafiz Yıldırım
EDİRNE

İlhami Ertem
Veli Gülkan

ELÂZİĞ

Samet Güldoğan
ERZİNCAN
Hüsamettin Atabeyli
ERZURUM

Sabahattin Aras
Turhan Bilgin
Rasim Cinisli
Rıfki Danışman
Naci Gacıoğlu
Cevat Önder

F. Taşkesenlioğlu

ESKİŞEHİR

Mehmet İsmet Anı
Orhan Oğuz
Seyfi Öztürk
M. Şemseddin Sönmez
GAZİANTEP
Ali İhsan Göğüş
Mehmet Kılıç
Erdem Ocak

GİRESUN

Nizamettin Erkmen
Hidayet İpek
Abdullah İzmen
M. Emin Turgutalp
GÜMÜŞANE

Mustafa Karaman
HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan
HATAY

Halil Akgöl
Talât Köseoğlu
Ali Yılmaz

ISPARTA

Hüsamettin Akmumcu
Ali İhsan Balım
Süleyman Demirel
Yusuf Uysal

İÇEL

Mazhar Arıkan
Kadir Çetin
Cavit Okyayuz
Hilmi Türkmen

İSTANBUL

İbrahim Abak
Sadettin Bilgiç

Ferruh Bozbeyli
İlhan (Eğemen) Da-
rendelioğlu
Nuri Eroğan
Orhan Cemal Fersoy
Hasan Güngör
Mustafa Fevzi Güngör
A. Şeref Lâç
Osman Özer
Akgün Silivri
İsmail Hakkı Tekinel
Naime İkbâl Tokgöz
A. Turgul Topaloğlu
Hasan Türkay
Mehmet Yardımcı

İZMİR

Mustafa Akan
Şükrü Akkan
Muzaffer Fazlı Arıncı
Münir Daldal
Ali Naili Erdem
Nihad Kürşad
Şinasi Osma
Akın Özdemir

KARS

Lâtif Aküzüm
İsmail Hakkı Alaca
Musa Doğan
Kemal Kaya
Veyis Koçulu

KASTAMONU

Muzaffer Akdoğanlı
Orhan Deniz
Sabri Keskin
Mustafa Topçular
Hasan Tosyalı

KAYSERİ

M. Şevket Doğan
Turhan Feyzioğlu
Hayrettin Nakiboğlu

Vedat Âli Özkan
Enver Turgut
Mehmet Türkmenoğlu

KIRKLARELİ

Mehmet Atagün
Feyzullah Çarıkçı

KIRŞEHİR

Cevat Eroğlu
Mustafa Kemal Güneş

KOCAELİ

Cevat Âdemoğlu
Vehbi Engiz
Sabri Yahşi

KONYA

Bahri Dağdaş
Mustafa Kubilay İmer
İhsan Kabadayı
Necati Kalaycıoğlu
İ. Etem Kılıçoğlu
Baha Müderrisoğlu
Özer Ölçmen

Tahsin Yılmaz Öztuna
Faruk Sükan
Vefa Tanır

KÜTAHYA

Ahmet Fuat Azmioğlu
Mesut Erez
Mehmet Ersoy

MALATYA

Ahmet Karaaslan
MANİSA

Süleyman Çağlar
Mustafa Orhan Daut
C. Selçuk Gümüşpala
Hilmi Okçu
Vehbi Sınmaz
Kâmil Şahinoğlu
Önol Şakar

MARAS

Atilâ İmamoğlu

M. Zekeriya Kürşad
MARDİN

Esat Kemal Aybar
Abdulkadir Kermooğlu
Abdülkadir Özmen
Abdurrahim Türk

MUĞLA

Adnan Akarca
Ahmet Buldanlı
İzzet Oktay

MUŞ

Nimet Ağaoğlu
Kasım Emre

NEVŞEHİR

Hüsamettin Başer
Esat Kırathoğlu
NİĞDE

M. Naci Çerezci
H. Avni Kavurmacıoğlu
Haydar Özalp

ORDU

Ata Bodur
Cengiz Ekinci
Hamdi Mağden
Kemal Şensoy

RİZE

Erol Alkçal
Hasan Basri Albayrak
Salih Zeki Köseoğlu

SAKARYA

Nuri Bayar
Yaşar Bir
Güngör Hun
M. Vedat Önsal

SAMSUN

Talât Asal
Doğan Kitaplı
Naffiz Yavuz Kurt
Hüseyin Özalp
Bahattin Uzunoglu

İsmet Yalçınır
SİNOP

Hilmi Biğer
Mustafa Kaptan
SİVAS
Enver Akova
Kadri Eroğan
Tevfik Koraltan
Yusuf Ziya Önder
TEKİRDAĞ

Nedim Karahalil
TOKAT

Hüseyin Abbas
İsmet Hilmi Balcı
Osman Hacıbaloglu
Mehmet Kazova
Reşit Önder

TRABZON

Ahmet İhsan Birincioğlu
Necati Çakıroğlu
Ekrem Dikmen
Selâhattin Güven

URFA

Mehmet Aksoy
Necmettin Cevheri
Mehmet Ali Göklü
Bahri Karalkeçili

UŞAK

Orhan Dengiz
VAN

Fuat Türkoğlu
YOZGAT

İsmet Kapisız
Turgut Nizamoglu
Neşet Tanrıdağ

ZONGULDAK

Fuat Ak
Ahmet Nihat Akın
S. Tekin Müftüoğlu
Kevni Nedimoğlu

[Reddedenler]

ADANA

Melih Kemal Küçükte-
pepınar

ADİYAMAN

Kâmil Kırıkoğlu
Yusuf Ziya Yılmaz

AFYON KAHİSAR

Süleyman Mutlu
AMASYA

Vehbi Meşhur
ANKARA

Kemal Ataman
İbrahim Cüceoğlu

A. Sakıp Hıçırimez
Cengizhan Yorulmaz

ANTALYA

Ömer Buyrukçu

ARTVİN

Abdullah Naci Budak

AYDIN

Mehmet Çelik

BOLU

Kemal Demir

BURDUR

Nadir Yavuzkan

ÇANKIRI
Nuri Çelik Yazıcıoğlu
ÇORUM
Cahit Angın
ELÂZİĞ
Mehmet Aytuğ
ESKİŞEHİR
B. Sıtkı Karacaşehir
İÇEL
Celâl Kargılı
İSTANBUL
Mehmet Ali Aybar
Hüseyin Dolun
Bahir Ersoy
Orhan Eyüboğlu
Orhan Kabibay

Needet Uğur
Reşit Ülker
İZMİR
Şeref Balçık
KARS
Turgut Artaç
Kemal Okay
KAYSERİ
Mehmet Yüceler
KIRŞEHİR
Mustafa Aksoy
KONYA
Orhan Okay
Mustafa Üstündağ
MALATYA
Hakkı Gökçe

Mustafa Kaftan
MANİSA
Muammer Erten
Mustafa Ok
MUŞ
Nermîn Neftçi
NİĞDE
Mevlüt Ocakçıoğlu
ORDU
Ferda Güley
RİZE
Sami Kumbasar
SAMSUN
Yaşar Akal
SİNOP
Tevfik Fikret Övet

SİVAS
Ahmet Durakoğlu
M. Kemal Palaoğlu
Mustafa Timisi
TEKİRDAĞ
Yılmaz Alpaslan
TOKAT
İsmail Hakkı Birler
TRABZON
Mehmet Arslantürk
YOZGAT
Abdullah Baştürk
ZONGULDAK
Hüseyin Baytürk
Bülent Ecevit

[Çekinserler]

KARS
Osman Yeltekin
SAMSUN
Nihat Kale

ERZURUM
Gıyasettin Karaca
GİRESUN
İ. Kayhan Naipoğlu

ADANA
Emir H. Postacı
ELÂZİĞ
Hayrettin Hanağası

[Oya katılmıyanlar]

ADANA
Fazıl Güleç
Ali Rıza Güllüoğlu
Kemal Satır
Alpaslan Türkeş
Şevket Yılmaz
AFYON KARAHİSAR
Hamdi Hamamcıoğlu
AĞRI
Abdülkerim Bayazıt
Nevzat Güngör
Kasım Küfrevi
AMASYA
Kâzım Ulusoy
ANKARA
Oğuz Aygün
Hüseyin Balan
Orhan Birgit
Sinan Bosna
Osman Bölükbaşı
İ. Sıtkı Hatipoğlu
Şinasi Özdenoğlu
Osman Soğukpinar
Suna Tural
Yusuf Ziya Yağcı

Aydın Yalçın
Ferhat Nuri Yıldırım
ANTALYA
İhsan Ataöv
Hasan Ali Gülcan
ARTVİN
Sabit Osman Avcı
(Başkan)
AYDIN
Yüksel Menderes
Kemal Ziya Öztürk
(Bşk. V.)
Fikret Turhangil
(Bşk. V.)
M. Kemal Yılmaz
BALIKESİR
Salih Zeki Altunbaş
Mehmet Niyazi Gürer
Mehmet Nurettin Sandıkçıoğlu
BİLECİK
Mehmet Ergül
BİTLİS
Kenan Mümtaz Akışık
M. Şükrü Kiyıkoğlu

BURDUR
Mehmet Özbey
BURSA
Nail Atlı
Sadrettin Çanga
İbrahim Öktem
ÇANAKKALE
Mustafa Çalıkıoğlu
ÇANKIRI
Hazım Dağlı
Nurettin Ok (Bşk. V.)
ÇORUM
Ali Naki Ulusoy
DENİZLİ
İlhan Açıkalın
Hüdaî Oral
DİYARBAKIR
Behzat Eğilli
EDİRNE
Cevat Sayın
ELÂZİĞ
Ali Rıza Septioğlu
ERZİNCAN
Hasan Çetinkaya
Sadık Perinçek
Naci Yıldırım

ERZURUM
Selçuk Erverdi
ESKİŞEHİR
Şevket Asbuoğlu
GAZİANTEP
Şinasi Çolakoğlu
İ. Hüseyin İncioğlu
Muhittin Sayın
M. Lütüfî Söylemez
GİRESUN
Mustafa Kemal Çilesiz
(İ. Â.)
GÜMÜŞANE
Necati Alp
Nurettin Özdemir
Ekrem Saatçi
HATAY
Abdullah Cilli
Hüsnü Özkan
M. Sait Reşa
İÇEL
Turhan Özgüner
Çetin Yılmaz

İSTANBUL

İsmail Arar (B.)
 Eşref Derinçay
 İbrahim Elmalı
 Tekin Erer
 Rıza Kuas
 Sezai Orkunt
 Haydar Özdemir
 M. Kâzım Özeke
 İlhami Sancar
 Lebit Yurdoğlu

İZMİR

Şevket Adalan
 Burhanettin Asutay
 M. Hulûsi Çakır
 İhsan Gürsan
 Coşkun Karagözoğlu
 Talât Orhon
 Kemal Önder
 Orhan Demir Sorguç
 Ali Naki Üner

KARS

Kemal Güven

KASTAMONU

Mehmet Seydibeyoğlu

KAYSERİ

Tufan Doğan Avcıargıl

KIRKLARELİ

Beyti Arda
 Hasan Korkut

KONYA

İrfan Baran
 Neomettin Erbakan (İ.)
 Sezai Ergun
 Sadi Koças (İ.)

KÜTAHYA

Ali Erbek
 İlhan Ersoy
 Kemal Kacar

MALATYA

İsmet İnönü
 İsmail Hakkı Şengüler

MANİSA

Ertuğrul Akça
 Veli Bakırlı

MARAS

M. Nejat Çuhadar
 Veysi Kadioğlu
 Mehmet Özdal
 İbrahim Öztürk

MARDİN

Şevki Altındağ
 Seyfi Güneştan

MUĞLA

Muallâ Akarca
 Ali Döğerli

NİĞDE

M. Nuri Kodamanoğlu

ORDU

Memduh Ekşi
 Ata Topaloğlu
 Orhan Vural

SAKARYA

B. Turgut Boztepe
 Hayrettin Uysal

SAMSUN

Mustafa Boyar
 Kâmrân Evliyaoğlu
 İlyas Kılıç

SIĞIRCI

Zeki Çeliker
 Mehmet Nebil Oktay
 Selâhattin Oran
 Âdil Yaşa

SİNOP

Hilmi İşgüzar

SİVAS

Vahit Bozatl (Bşk. V.)
 Hüseyin Çınar
 Ekrem Kangal

TEKİRDAĞ

Orhan Öztrak
 Mustafa Sabri Sözeri
 (İ.)

TOKAT

Yusuf Ulusoy

TRABZON

Cevat Küçük
 Mehmet Ali Oksal
 Ahmet Şener
 Ali Rıza Uzuner (B.)

TUNCELİ

Kenan Aral
 Hüseyin Yenipınar

URFA

Necati Aksoy
 Vehbi Melik

UŞAK

Âdil Turan
 M. Fahri Uğrasızoğlu
 VAN

Mehmet Emin Erding
 Kinyas Kartal
 Mehmet Salih Yıldız
 (İ. Â.)

YOZGAT

İsmail Hakkı Akdoğan
 Celâl Ahmet Sungur

ZONGULDAK

Fevzi Fırat
 Ahmet Güner
 Cahit Karakaş

[Açık üyelikler]

Bursa	1	Kocaeli	1
Diyarbakır	1	Malatya	1
Edirne	1	Nevşehir	1
Elâzığ	1		—
Hatay	1	Yekûn	3

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

58 NCİ BİRLEŞİM

10 . 3 . 1972 Cuma

Saat : 15,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

× 1. — Tekirdağ Milletvekili Yılmaz Alpaslan ve 6 arkadaşının, Siyasi Partiler Kanununun 74 ncü maddesinin yeniden düzenlenmesine dair kanun teklifi ve Adalet, Anayasa ve Plân komisyonlarından 5 er üyeden kurulu 49 No. lu Geçici Komisyon raporu (2/540) (S. Sayısı : 421) (Dağıtma tarihi : 3 . 9 . 1971)

× 2. — Gümrük kanunu tasarısı ve Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mebrure Aksoley ve 10 arkadaşının, hastaların memleket içinde bulamadıkları ilaçları dış memleketlerden getirtmeleri ve dış memleketlerden getirecekleri ilaçlar için yapılacak işlemler hakkında ve Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mebrure Aksoley'in, 474 sayılı Kanuna ekli Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 87.11 tarife No. lu bölümünün değiştirilmesi hakkında kanun teklifleri ve Ticaret, Sanayi, Millî Savunma, Ulaştırma, Adalet, Maliye, Gümrük ve Tekel, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Plân komisyonlarından seçilen 3 er üyeden kurulu 24 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/155, 2/43, 2/210) (S. Sayısı : 162 ve 162 ye 1 nci ek) (Birinci dağıtma tarihi: 26 . 5 . 1970; ikinci dağıtma tarihi : 4 . 6 . 1971)

× 3. — Mali Denge Vergisi kanunu tasarısı ve 59 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/585) (S. Sayısı : 474) (Dağıtma tarihi: 14.2.1972)

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TUZUK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — 7126 sayılı Sivil Savunma Kanununa iki madde eklenmesine dair kanun tasarısı ve İçişleri Komisyonu raporu (1/150) (S. Sayısı : 375 ve 375 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 2 . 7 . 1971, 29 . 12 . 1971)

2. — İçel Milletvekili Çetin Yılmaz'ın, 27 . 5 . 1935 gün ve 2739 sayılı Ulusal Bayramlar ve genel tatiller hakkındaki Kanuna 1 madde eklenmesine ilişkin kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu (2/491) (S. Sayısı : 413 ve 413 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 17.8.1971; 29 . 12 . 1971)

3. — Nevşehir Milletvekili Esat Kıratlıoğlu ve 15 arkadaşının, Mehmet Tevfikoğlu Hatice'den doğma 1339 doğumlu Nevşehir Yenimahalle 10 hanede kayıtlı Mustafa Parmaksız'ın affı hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/196) (S. Sayısı : 161, 161 e 1 nci ek ve 161 e 2 nci ek) (Dağıtma tarihleri 18 . 4 . 1970, 21 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

4. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı, Ankara Milletvekili Suna Tural ile Sinop Milletvekili Hilmi İsgüzar ve Kocaeli Milletvekili Vehbi Engiz'in, Genel af kanunu teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu (2/383, 2/439, 2/482) (S. Sayıları : 353 ve 353 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 15 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

5. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Avukatlık Kanununun 7 nci maddesinin kaldırılması ve 114 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/284) (S. Sayıları : 359 ve 359 a 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 17 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

6. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine'nin Türk Kanunu Medenisinin 485 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/9) (S. Sayıları : 360 ve 360 a 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 16 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

7. — Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, Eşinden beş sene ayrı kalan karı, kocanın ayrılması hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/423) (S. Sayıları : 361 ve 361 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 16 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

8. — Muğla Milletvekili Ahmet Buldanlı'nın, Türk Ceza Kanununun değişik 449 ncü maddesinin 2 nci bendinin tadili hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/449) (S. Sayıları 366 ve 366 ya 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 21 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

9. — Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal ve 19 arkadaşının, Devlet memurlarının disiplin cezalarının affına dair kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/135) (S. Sayıları : 367 ve 367 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 21.6.1971 ve 4 . 2 . 1972)

10. — Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, Türk Ceza Kanununun 455 nci maddesinin 1 nci fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/112) (S. Sayıları : 368 ve 368 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 21 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

11. — Burdur Milletvekili Mehmet Özbey'in, Türkiye'de sabotaj yapanların ölüm cezası ile cezalandırılmaları hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/427) (S. Sayıları : 369 ve 369 a 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 21 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

12. — Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Arslan Bora'nın, Türk Ceza Kanununun 480 nci maddesine son fıkra olarak bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/155) (S. Sayıları : 370 ve 370 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 21 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

13. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mebrure Aksoley'in, Ellerin de sağlık muayene fişi bulunmayan İstiklâl Madalyalı muharip gazilerle diğer bütün muharip gazilere Millî Savunma Bakanlığınca sağlık muayene fişi verilmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Savunma Komisyonu raporu (2/301) (S. Sayıları : 372 ve 372 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 26 . 6 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

14. — İçel Milletvekili Cefâl Kargılı'nın, Türk Ceza Kanununun 141/1 ve 142/1 nci maddelerinin yürürlükten kaldırılması hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu

(2/388) (S. Sayıları : 377 ve 377 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 6 . 7 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

15. — Adıyaman Milletvekili M. Zeki Adıyaman'ın, Türk Ceza Kanununun 426 ncı maddesinin tadiline dair kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/456) (S. Sayıları : 378 ve 378 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 6 . 7 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

16. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mebrure Aksoley'in, 1076 sayılı İhtiyat zâbiti ve ihtiyat askeri memurları Kanununun 8 nci maddesinin (E) fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Millî Savunma Komisyonu raporu (2/281) (S. Sayıları : 381 ve 381 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 12.7.1971 ve 4.2.1972)

17. — C. Senatosu Gaziantep Üyesi Salih Tan-
yeri'nin, 13 Mart 1329 tarihli İdarei Umumiye Vilâyat Kanununun 118 ve 136 ncı maddelerinin değiştirilmesi ve bu Kanuna bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu (2/201) (S. Sayısı : 492) (Dağıtma tarihi : 16 . 2 . 1972)

18. — C. Senatosu Gaziantep Üyesi Salih Tan-
yeri'nin, 14 Nisan 1930 tarih ve 1580 sayılı Be-
lediye Kanununun 62 ve 77 nci maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu (2/202) (S. Sayısı : 493) (Dağıtma tarihi : 16 . 2 . 1972)

19. — İzmir Milletvekili Burhanettin Asutay ve 12 arkadaşının, 4837 sayılı İş ve İşçi Bulma Kurumu Kuruluş ve Görevleri hakkındaki Kanunun 13 ncü maddesine bir fıkra eklenmesine ilişkin 7332 sayılı Kanunun yürürlükten kaldırılmasına dair kanun teklifi ve Çalışma Komisyonu raporu ile Plân Komisyonu Başkanlığı tezkeresi ve Plân Komisyonu raporu (2/403) (S. Sayısı : 428 ve 428 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 19 . 10 . 1971 ve 23 . 2 . 1972)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

× 1. — Bursa Milletvekili Kasım Önadm'ın, 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddelerine fıkralar eklenmesine dair kanun teklifi ve Adalet, İçişleri, Ticaret, Sanayi ve Plân komisyonlarından seçilen 3 er üyeden kurulu

6 numaralı Geçici Komisyon raporu (2/15) (S. Sayısı : 136 ya 1 nci ek) (Birinci dağıtma tarihi : 20.5.1970; ikinci dağıtma tarihi : 18.3.1971)

× 2. — Manisa Milletvekili Mustafa Ok ve 39 arkadaşının, tarım ve hayvan ürünlerinin taban fiyatlarının saptanması ve ilân hakkında ve Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, taban fiyat kanunu teklifleri ve Ulaştırma, Gümrük ve Tekel, Köy İşleri, Sanayi ve Ticaret, Maliye, Tarım, Dış Ekonomik İlişkiler ve Plân komisyonlarından 2 şer üyeden kurulu 48 No. lu Geçici Komisyon raporu (2/535, 2/543) (S. Sayısı : 424) (Dağıtma tarihi : 18 . 9 . 1971)

× 3. — İstanbul Milletvekili Mustafa Fevzi Güngör ile C. Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine'nin Toptancı halleri kanun teklifleri ve Sanayi ve Ticaret, İçişleri ve Adalet komisyonlarından 5 er üyeden kurulu 57 numaralı Geçici Komisyon raporu (2/221, 2/173) (S. Sayısı : 433) (Dağıtma tarihi : 23 . 11 . 1971)

4. — Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu teşkiline ve vazifelerine dair 2 Temmuz 1951 tarih ve 5805 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrası «K» bendinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve İçişleri, Turizm ve Tanıtma ve Millî Eğitim komisyonları raporları. (1/365) (S. Sayısı : 417 ve 417 ye birinci ek) (Birinci dağıtma tarihi : 23.8.1971, ikinci dağıtma tarihi : 29.11.1971)

5. — 14 . 7 . 1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa 14 . 8 . 1970 tarih ve 1327 sayılı Kanunla eklenen ek geçici 5 nci maddenin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Plân Komisyonu raporu (1/485) (S. Sayısı : 343 ve 343 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 11 . 6 . 1971; 9 . 12 . 1971)

6. — Nevşehir Milletvekili Esat Kıratlıoğlu ve 9 arkadaşının, Türkiye Jeologlar Odası kanunu teklifi ve Adalet, Enerji ve Tabii Kaynaklar ve Plân komisyonları raporları (2/197) (S. Sayısı : 362 ve 362 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 21 . 6 . 1971 ; 9 . 12 . 1971)

7. — Orman Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkında kanun tasarısı ve Orman ve Plân komisyonları raporları (1/511) (S. Sayısı : 427 ve 427 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 16 . 10 . 1971; 9 . 12 . 1971)

8. — Amasya Milletvekili Yavuz Acar ve 23 arkadaşının ve İzmir Milletvekili Burhanettin Asutay ve 9 arkadaşının, 2 . 1 . 1961 tarihli ve

195 sayılı Basın İlân Kurumu teşkiline dair Kanunun 5 nci maddesinin (a) fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifleri ve Çalışma ve İçişleri komisyonları raporları (2/507, 2/308) (S. Sayısı : 412 ve 412 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 17 . 8 . 1971; 29 . 12 . 1971)

9. — Edirne'nin Lalapaşa ilçesi Çömlekçinar köyü hane 1, cilt 5, sayfa 1 de nüfusa kayıtlı Osmanoglu, Nazmiye'den doğma, 22.1.1937 doğumlu Mehmet Yama ile aynı nüfusa kayıtlı Emin Kızı, Fatma'dan doğma, 1928 doğumlu Zehra Yama'nın ölüm cezalarına çarptırılmaları hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/43) (S. Sayısı : 346 ve 346 ya 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 15 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

10. — Kastamonu iline bağlı Daday ilçesinin Uyükören köyü hane 9, cilt 5 ve sayfa 391 numarasında nüfusa kayıtlı Mehmetoglu, Necibe'den doğma, 15 . 3 . 1943 doğumlu Hüseyin Ören'in ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/48) (S. Sayısı : 347 ve 347 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 16 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

11. — Boğazlıyan ilçesine bağlı Yeni Fakılı Bucacı Yiğitler köyünün 15 hanesinde nüfusa kayıtlı Döndü Şahin'den doğma, Mehmet Alioglu, 2 . 1 . 1950 doğumlu Sırcalı köyünde oturur Hüseyin Şahin'in ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/290) (S. Sayısı : 348 ve 348 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 16 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

12. — Artvin ilinin Şavşat ilçesinin merkeze bağlı Kireçli köyünün 52 nci hane, 8 nci cilt ve 146 sayfasında kayıtlı, Mehmetoglu, Güneş'ten doğma, 4 . 2 . 1944 doğumlu Alim Gümüş'ün ölüm cezasına çarptırılmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/53) (S. Sayısı : 349 ve 349 a 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 15 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

13. — Kastamonu iline bağlı Devrekâni ilçesinin Contay köyü, hane 4, cilt 23, sayfa 11 de nüfusa kayıtlı, Hüseyinoğlu, Fikriye'den doğma, 4 . 3 . 1944 doğumlu Süleyman Çelik'in ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/489) (S. Sayısı : 350 ve 350 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 15 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

14. — Zile ilçesinin İğdir nahiyesi Büyük Aköz köyü hane 20, cilt 35, sayfa 73 te kayıtlı, Alioğlu, Hanım'dan doğma, 1935 doğumlu Abidin Demirbağ'ın ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/417) (S. Sayısı : 351 ve 351 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 15 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

15. — İstanbul ilinin Sarıyer ilçesi, Büyükdere Dedekorkut Sokak, hane 313, cilt 37 ve sayfa 111 de nüfusa kayıtlı, Saffetoğlu, Havva'dan doğma, 8 . 6 . 1943 doğumlu Selâmi Kodall'ın ölüm cezasına çarptırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/49) (S. Sayısı : 352 ve 352 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 15 . 6 . 1971 ve 1 . 2 . 1972)

× 16. — Ankara Milletvekili Cengizhan Yorulmaz ve 17 arkadaşının, Ankara iline bağlı Kırıkkale ilçesinde (Kırıkkale) adı ile bir il kurulması hakkında kanun teklifi ve İçişleri ve Plân komisyonlarından seçilen 7 şer üyeden kurulu 54 No. lu Geçici Komisyon raporu (2/561) (Millet Meclisi S. Sayısı : 429 ve 429 a 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri : 18 . 10 . 1971, 2 . 2 . 1972)

17. — Fazla fiyatla bilet satanların cezalandırılmaları hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Adalet komisyonları raporları (1/113) (S. Sayıları : 158 ve 158 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 18 . 5 . 1970 ve 4 . 2 . 1972)

18. — 1076 sayılı Yedek subay ve yedek askerî memurlar Kanununun 3 ncü maddesinin değiştirilmesine ve bu kanuna geçici maddeler, ilâvesine dair 97 sayılı Kanuna geçici bir madde ile 1076 sayılı Kanunun 97 sayılı Kanunla değişik 3 ncü maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun tasarıları ve Millî Savunma Komisyonu raporu (1/27, 1/248) (S. Sayıları : 246 ve 246 ya 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 28.1.1971 ve 4 . 2 . 1972)

19. — Kırklareli Milletvekili Mehmet Atagün'ün, 44 sayılı Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkındaki Kanunun 38 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/489) (S. Sayıları 304 ve 304 e 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 8 . 3 . 1971 ve 4 . 2 . 1972)

× 20. — Mardin Milletvekili Şevki Altınbaş ve 14 arkadaşının, çiftçi mallarının korun-

ması hakkında kanun teklifi ve Afyon Karahisar Milletvekili Süleyman Mutlu'nun önergesi (2/171) (S. Sayıları : 307 ve 307 ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihleri 25.3.1971 ve 4.2.1972)

21. — Uşak Milletvekili M. Fahri Uğrasızoğlu'nun, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun 8 nci maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Millî Eğitim ve İçişleri komisyonları raporları (2/224) (S. Sayısı : 462) (Dağıtma tarihi : 4 . 2 . 1972)

× 22. — Niğde milletvekilleri Mevlüt Ocakcıoğlu ile Avni Kavurmacıoğlu'nun, Niğde iline bağlı Aksaray ilçesinde (Aksaray) adı ile yeniden bir il ve dört ilçe kurulması hakkında kanun teklifi ve İçişleri ve Plân komisyonlarından seçilen 7 şer üyeden kurulu 54 No. lu Komisyon raporu (2/573) (S. Sayısı : 463) (Dağıtma tarihi : 4 . 2 . 1972)

23. — Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 25 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve İçişleri Komisyonu raporu (1/231) (S. Sayısı : 470) (Dağıtma tarihi : 8 . 2 . 1972)

× 24. — 29.7.1970 tarih ve 1319 sayılı Em-lâk Vergisi Kanununun bâzı maddelerinin kaldırılması, değiştirilmesi ve bu kanuna bâzı hükümler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve 59 No. lu Geçici Komisyon raporu. (1/546) (S. Sayısı : 472) (Dağıtma tarihi : 10 . 2 . 1972)

25. — 4 . 1 . 1961 tarih ve 211 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 87 ve 88 nci maddelerinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve Millî Savunma Komisyonu raporu (1/504) (S. Sayısı : 473) (Dağıtma tarihi : 14 . 2 . 1972)

26. — Millî Savunma Bakanlığı Görev ve Teşkilâtı hakkındaki Kanunun 4 ve 6 ncı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma Komisyonu raporu (1/593) (S. Sayısı: 496) (Dağıtma tarihi: 25 . 2 . 1972)

× 27. — Denizyatağı ve Okyanus dibi ile bunların altındaki topraklara nükleer silâhların ve diğer kütle imha silâhlarının yerleştirilmesinin yasaklanmasına dair Andlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğu hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Dışişleri komisyonları raporları (1/484) (S. Sayısı : 497) (Dağıtma tarihi : 25 . 2 . 1972)

28. — Çalışma Bakanlığının kuruluş ve görevleri hakkındaki 4841 sayılı Kanununun 864 sayılı Kanunla değişik 6 ncı maddesinin (D) fıkrasının ve bu kanunla eklenen ek 5, 6 ve 8 ncı maddelerinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde ile bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri, Çalışma ve Plân komisyonlarından seçilen 4 er üyeden kurulu (68) numaralı Geçici Komisyon raporu (1/607) (S. Sayısı : 506) (Dağıtma tarihi : 4 . 3 . 1972)

29. — Bursa Milletvekili Sadrettin Çanga ve Nail Atlı'nın, 394 sayılı Hafta Tatili hakkında Kanunun 4 ncü maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve Çalışma Komisyonu raporu (2/614) (S. Sayısı : 507) (Dağıtma tarihi : 4 . 3 . 1972)

30. — Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarına çarptırılmasına dair

Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/744) (S. Sayısı : 509) (Dağıtma tarihi : 8 . 3 . 1972)

31. — Bartın ilçesinin Esenyurt köyü hane 47, cilt 20, sayfa 3, numarasında nüfus siciline kayıtlı Mustafa oğlu, Hatice'den doğma 1949 doğumlu Ahmet Güneş'in ölüm cezasına çarptırılmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/640) (S. Sayısı : 510) (Dağıtma tarihi : 8 . 3 . 1972)

32. — Artvin ili Borçka ilçesi Güneşen köyünün Selimiye mahallesinin hane 1, cilt 13 ve sayfa 92 numarasında nüfus siciline kayıtlı Eyüp oğlu Şadiye'den doğma 23 . 6 . 1948 doğumlu Adil Kalfa'nın ölüm cezasına çarptırılmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/984) (S. Sayısı : 511) (Dağıtma tarihi : 8 . 3 . 1972)

the 1990s, the number of people in the world who are under 15 years of age is expected to increase from 1.1 billion to 1.4 billion. The number of people aged 65 and over is expected to increase from 200 million to 400 million. The number of people aged 15 and over is expected to increase from 3.5 billion to 4.5 billion. The number of people aged 15 and over is expected to increase from 3.5 billion to 4.5 billion. The number of people aged 15 and over is expected to increase from 3.5 billion to 4.5 billion.

Dönem : 3

Toplantı : 3

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 509

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarına çarpıtılmasına dair Başbakanlık tezkeresi ve Adalet Komisyonu raporu (3/744)

T. C.

Başbakanlık

Özlük ve Yazı İşleri : 5/4 - 729

9 . 2 . 1972

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığından alınan 31 Ocak 1972 gün ve AD. MÜŞ. 1972/392.7. sayılı yazıda, Türk Ceza Kanununun 146/1 maddesini ihlâl suçundan hükümlü bulunan Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'a ait mahkûmiyet ilâmı ile bu hükme mesnet teşkil eden dâva dosyasının fotokopilerinin gönderildiğine temas edildikten sonra, 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 244 ncü maddesinin 3 ncü fıkrası gereğince, ölüm cezalarının yerine getirilmesinin Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararına vabeste bulunduğu belirtilerek gereğine delâlet edilmesi istendiğinden, dizi pusulasına bağlı 4 karton dosya ve iddianame ile gerekçeli hüküm, Askerî Yargıtay Başsavcılığının tebliğnamesi ve Askerî Yargıtay 2 nci dairesinin onama ilâmının, Anayasanın 64 ncü maddesi gereğince ilişikte sunulduğunu saygı ile arz ederim.

Prof. Dr. Nihat Erim

Başbakan

Adalet Komisyonu Raporu

Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

Esas No: 3/744

Karar No: 34

7 . 3 . 1972

Yüksek Başkanlığa

Türkiye Cumhuriyeti Teşkilâtı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil veya ilgaya ve bu kanunla teşekkül etmiş olan Türkiye Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs etmekten sanık, Erzurum İlca nahiyesi Özlük köyü, hane 27, cilt 5 ve sayfa 129 da nüfus siciline kayıtlı Cemil oğlu, Mukaddes'ten doğma, 1947 doğumlu Deniz Gezmiş ile, Yozgat iline bağlı Çekerek ilçesi Kuşsaray köyü, hane 21, cilt 13/2, sayfa 88/114 te nüfus siciline kayıtlı Beşir oğlu, Mediha'dan doğma, 1947 doğumlu Yusuf Arslan ve Kayseri Sarız ilçesi Bahçeli mahallesi, hane 31, cilt 2, sayfa 45 te nüfus siciline kayıtlı, Hıdır oğlu, Selver'den doğma, 1949 doğumlu Hüseyin İnan'ın hareketlerine uyan T. C. K. nun 146/1 maddesi uyarınca ölüm cezasıyla mahkûmiyetlerine dair Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No. lu Askerî Mahkemesinden verilen 9 . 10 . 1971 tarih, 1971/13 esas, 1971/23 karar sayılı hüküm, Askerî Yargıtay 2 nci Dairesinin 10 . 1 . 1972 tarih ve 1971/457 - 1972/1 esas, 1972/1 karar sayılı ilâmı ile kesinleşmiş ve tashihi karar talebi de, Askerî Yargıtay Başsavcılığının 3 . 2 . 1972 tarih ve 1972/187 - 98 sayılı kararıyle reddedilmiş olduğundan, bu işe ait dosya Başbakanlığın 9 . 2 . 1972 tarih ve

5/4 - 729 sayılı tezkeresine ekli olarak 9 . 2 . 1972 tarihinde Komisyonumuza tevdi edilmekle tetkik edilip müzakere olunmuştur.

Mahkeme ilâmında da tafsilen yazılı olduğu üzere sanık Deniz Gezmiş ile Yusuf Arslan ve Hüseyin İnân'ın; Türkiye Cumhuriyeti Teşkilâtı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil veya ilgaya ve bu kanunla teşekkül etmiş olan Türkiye Büyük Millet Meclisini ıskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs etmek suçlarını işlemiş bulundukları anlaşılmış olduğundan, Komisyonumuzca Anayasanın 64 ncü maddesi gereğince sanık Deniz Gezmiş ile Yusuf Arslan ve Hüseyin İnân'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine mütedair ilişik kanun teklifinin Yüce Meclise sunulmasına ve öncelik ve ivedilikle görüşülmesine 6 . 3 . 1972 tarihinde karar verilmiştir.

Gereği yapılmak üzere işbu rapor Yüksek Başkanlığa saygıyla sunulur.

Adalet Komisyonu Başkanı
İstanbul
İ. Hakkı Tekinel

Sözcü
Sivas
Tevfik Koraltan

Kâtip
Sinop
Hilmi Biçer

Artvin
A. Naci Budak
Müzakerede bulundu
Oylamada bulunmadı

Bitlis
K. Mümtaz Akışık
Müzakerede bulundu
Oylamada bulunmadı

Çorum
İhsan Tombuş

Elâzığ
Mehmet Aytuğ
Müzakerede bulundu
Oylamada bulunmadı

Erzurum
Sabahattin Aras

Gümüşane
Mustafa Karaman

İçel
Mazhar Arıkan

İçel
Kabul
Söz hakkım saklı
Turhan Özgüner

Kars
İ. Hakkı Alaca

Kırşehir
Cevat Eroğlu

Konya
İrfan Baran
Müzakerede bulundu
Oylamada bulunmadı

Konya
Kubilay İmer

Konya
Orhan Okay
Müzakerede bulundu
Oylamada bulunmadı

Kütahya
Fuat Azmioğlu

Mardin
E. Kemal Aybar

Niğde
Muhallifim.
Söz hakkım mahfuzdur
Mevlüt Ocakçıoğlu

Siirt
M. Nebil Oktay
Müzakerede bulundu
Oylamada bulunmadı

Tokat
Osman Hacıbaloğlu

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair Kanun

MADDE 1. — Askerî Yargıtay 2 nci Dairesinin 10 . 1 . 1972 tarih ve 1971/457 - 1972/1 esas, 1972/1 karar sayılı ilâmı ile kesinleşen, Askerî Yargıtay Başsavcılığının 3 . 2 . 1972 tarih ve 1972/187 - 98 sayılı Kararıyla tashihi karar talebi reddedilen, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1. No. lu Askerî Mahkemesinin 9 . 10 . 1971 tarih, 1971/13 esas, 1971/23 karar sayılı hükmü ile T. C. K. nun 146/1 maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkûm edilmiş bulunan, Sicilli nüfusta Erzurum Ilıca Nahiyesi Özlük Köyü, hane 27, cilt 5 ve sayfa 129 da kayıtlı Cemiloğlu Mukaddes'ten doğma 1947 doğumlu Deniz Gezmiş ile Yozgat iline bağlı Çekerek ilçesi Kuşsaray Köyü, hane 21, cilt 13/2 sayfa 88/114 te kayıtlı Beşiroğlu Mediha'dan doğma 1947 doğumlu Yusuf Arslan ve Kayseri Sarız ilçesi Bahçeli mahallesi, hane 31, cilt 2, sayfa 45 te kayıtlı Hıdıroğlu Selver'den doğma 1949 doğumlu Hüseyin İnan hakkındaki işbu ölüm cezaları yerine getirilir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Adalet Bakanı yürütür.

